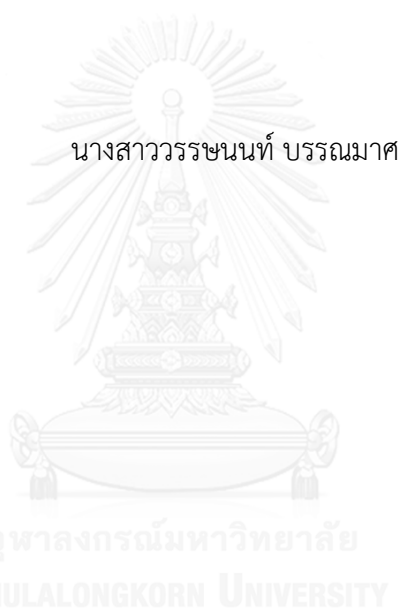

พัฒนาการกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทย: ศึกษากรณีผู้มีอำนาจสอบสวน

บทคัดย่อและแฟ้มข้อมูลฉบับเต็มของวิทยานิพนธ์ตั้งแต่ปีการศึกษา 2554 ที่ให้บริการในคลังปัญญาจุฬาฯ (CUIR)
เป็นแฟ้มข้อมูลของนิสิตเจ้าของวิทยานิพนธ์ ที่ส่งผ่านทางบัณฑิตวิทยาลัย

The abstract and full text of theses from the academic year 2011 in Chulalongkorn University Intellectual Repository (CUIR)
are the thesis authors' files submitted through the University Graduate School.

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชานิติศาสตร์
คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ปีการศึกษา 2558
ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Development of Thai Criminal Procedure: A Study of Inquiry Authorities

Miss Vassanon Bunnamas

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Laws Program in Laws

Faculty of Law

Chulalongkorn University

Academic Year 2015

Copyright of Chulalongkorn University

วรรณคดี บรรณมาศ : พัฒนาการกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทย: ศึกษากรณีผู้มีอำนาจสอบสวน (Development of Thai Criminal Procedure: A Study of Inquiry Authorities) อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก: ผศ. ดร.คณพล จันทน์หอม, 324 หน้า.

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มุ่งที่จะศึกษาและแสวงหาคำตอบเกี่ยวกับพัฒนาการกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทยนับตั้งแต่ช่วงก่อนการปฏิรูปกฎหมาย จนกระทั่งถึงช่วงหลังการปฏิรูปกฎหมายที่เกิดกระบวนการร่างประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาจนถึงประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฉบับปัจจุบัน เพื่อชี้ให้เห็นถึงปัญหา อุปสรรค และสาเหตุที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอันมีความสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงของผู้มีอำนาจสอบสวน

จากการศึกษาวิจัยพบว่าการสอบสวนเป็นขั้นตอนสำคัญขั้นตอนแรกของกระบวนการยุติธรรมทางอาญา และส่งผลต่อการดำเนินการในขั้นอื่นๆ ต่อไป แม้ว่าในยุคแรกเริ่มจะไม่ได้มีการใช้คำว่า “การสอบสวน” โดยชัดแจ้ง และยังไม่มียุทธศาสตร์การสอบสวนที่แน่ชัด แต่แนวคิดเบื้องหลังของการสอบสวน คือการค้นหาความจริง และรวบรวมพยานหลักฐานเพื่อนำตัวผู้กระทำความผิดมาฟ้องลงโทษ กลับปรากฏให้เห็นมาตั้งแต่สมัยสุโขทัย และยังคงเป็นแนวคิดที่ดำเนินต่อเนื่องมาจนถึงระบบการสอบสวนในปัจจุบัน

อย่างไรก็ดีแม้แนวคิดในเรื่องการสอบสวนจะมีมาเป็นระยะเวลาช้านาน แต่ในส่วนของระบบการสอบสวนที่เริ่มมีการกำหนดตัวบุคคลผู้มีหน้าที่ทำการสอบสวน และกระบวนการสอบสวนที่แน่ชัด กลับเพิ่งปรากฏเมื่อมีการร่างประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาขึ้น

ดังนั้นเมื่อได้พิจารณากระบวนการร่างประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พบว่าผู้มีอำนาจสอบสวน มีความแตกต่างกันในแต่ละร่างของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา โดยขึ้นกับมูลเหตุในการแก้ไขระบบการสอบสวนที่แตกต่างกัน ไม่ว่าจะเป็นปัจจัยทางด้านสังคมการเมือง การปกครอง, ปัจจัยทางด้านสังคมการเมืองระหว่างประเทศ, ปัจจัยทางด้านกฎหมายระหว่างประเทศ และปัจจัยทางด้านสิทธิเสรีภาพและสิทธิมนุษยชน แต่อย่างไรก็ตามไม่ว่าผู้ใดจะเป็นผู้มีอำนาจสอบสวน กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทยก็ได้วางหลักการในเรื่องกระบวนการสอบสวนไว้เป็นอย่างดีแล้ว

สาขาวิชา นิติศาสตร์

ปีการศึกษา 2558

ลายมือชื่อนิติ
.....

ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาหลัก
.....

5786016334 : MAJOR LAWS

KEYWORDS: CRIMINAL PROCEDURE / CRIMINAL INVESTIGATION / INQUIRY AUTHORITIES
/ INQUIRY / DEVELOPMENT

VASSANON BUNNAMAS: Development of Thai Criminal Procedure: A Study of Inquiry Authorities. ADVISOR: ASST. PROF. KANAPHON CHANHOM, Ph.D., 324 pp.

The purposes of this thesis is to explore body of knowledge of development of Thai Criminal Procedure since pre-reform age until post-reform age, which the draft Criminal Procedure Code processes were conducted until present code, to show the problems, obstacles and causes of change that relate to modification of Inquiry Authorities.

The findings showed that inquiry is the first important practice of Criminal Procedure and affects others following conducts. Even if in early period did not obviously use the word “Inquiry” and did not exactly have inquiry system, the concept of inquiry that is to acquire the truth and to compile evidences for bringing offenders into punishment was known since Sukhothai period and stands still at present.

The concept of inquiry was occurred for long time, however, the explicitly specifications of persons who response for investigation and methods of inquiry were just appeared when Criminal Procedure Code was conducted.

As per the draft Criminal Procedure Code processes, Inquiry Authorities in each drafts are different, depend on different factors such as social politics, government and international politics, international laws and liberty and human rights. However, no matter whoever Inquiry Authorities is, Thai criminal Procedure had well prepared on methods of inquiry already.

Field of Study: Laws

Academic Year: 2015

Student's Signature

Advisor's Signature

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี ด้วยความเมตตากรุณาอย่างยิ่งจากผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. คณพล จันทน์หอม ที่ได้กรุณารับเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ พร้อมทั้งได้ให้คำแนะนำ และชี้แนะแนวทางต่างๆ อันเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการเขียนวิทยานิพนธ์ อีกทั้งยังคงคอยตรวจแก้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้จนเสร็จสมบูรณ์ แม้ว่าภารกิจในหน้าที่การงานของท่านจะมีมากมายเพียงใด แต่ท่านก็ยังสละเวลาเพื่อมาให้คำปรึกษา และข้อแนะนำอันมีค่าแก่ผู้เขียนมาโดยตลอด อีกทั้งผู้เขียนยังรับรู้ถึงความปรารถนาดีและความห่วงใยที่มีให้แก่ผู้เขียนเสมอมา ผู้เขียนรู้สึกซาบซึ้งและระลึกในบุญคุณของท่านอยู่เสมอ จึงขอกราบขอบพระคุณอาจารย์เป็นอย่างยิ่ง

ขอกราบขอบพระคุณศาสตราจารย์พิเศษธงทอง จันทรางศุ ที่ได้ให้ความกรุณารับเป็นประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ชัชพล ไชยพร และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ปาริณา ศรีวิเศษ ที่กรุณารับเป็นกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ทุกท่านได้ให้คำแนะนำ และข้อคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ต่อการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ด้วยความเมตตา ผู้เขียนจึงขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูง

ขอขอบพระคุณเจ้าหน้าที่คณะนิติศาสตร์ทุกท่าน โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ห้องนิติศาสตร์มหาบัณฑิต และเจ้าหน้าที่ห้องสมุด ที่กรุณาให้คำแนะนำ คอยตอบข้อสงสัย และให้ความช่วยเหลือแก่ผู้เขียนเกี่ยวกับการจัดทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ตลอดระยะเวลาการศึกษา รวมไปถึงขอขอบพระคุณเจ้าหน้าที่ประจำสำนักหอจดหมายเหตุแห่งชาติ ที่กรุณาให้คำแนะนำในการค้นคว้า และอำนวยความสะดวกในการค้นคว้าเอกสารต่างๆ ตลอดมา และเจ้าหน้าที่ประจำสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา ที่กรุณาให้ข้อมูล และคอยให้ความช่วยเหลือตลอดเวลาที่ผู้เขียนได้เข้าไปทำการศึกษาค้นคว้า ขอขอบพระคุณทุกท่านเป็นอย่างสูง

สุดท้ายนี้ขอกราบขอบพระคุณครอบครัวบรรณมาศ ที่คอยให้กำลังใจ เข้าใจ ตลอดจนให้การสนับสนุนผู้เขียนในทุกๆ เรื่องมาโดยตลอด คุณความดีอันเกิดจากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้เขียนขอมอบแต่บิดามารดา ครูอาจารย์ทุกท่าน ตลอดจนผู้เขียนตำราที่ผู้เขียนได้นำมาอ้างอิง และเรียบเรียงเป็นวิทยานิพนธ์ฉบับนี้

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ฅ
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย	3
1.3 สมมติฐานของการวิจัย.....	3
1.4 ขอบเขตของการวิจัย.....	3
1.5 วิธีดำเนินการวิจัย.....	4
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	4
1.7 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	4
1.8 โครงสร้างวิทยานิพนธ์.....	6
บทที่ 2 ทฤษฎีและสาเหตุที่ส่งผลกระทบต่อกระบวนการเปลี่ยนแปลงระบบการสอบสวน และความ เป็นมาของผู้มีอำนาจสอบสวนในต่างประเทศ.....	9
2.1 ทฤษฎีว่าด้วยกระบวนการยุติธรรม.....	9
2.1.1 ทฤษฎีแบบควบคุมอาชญากรรม (Crime Control Model)	10
2.1.2 ทฤษฎีแบบกระบวนการนิติธรรม (Due Process Model)	10
2.2 แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการสอบสวนตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน.....	13
2.2.1 หลักการสันนิษฐานตามกฎหมาย.....	13
2.2.1.1 หลักการสันนิษฐานว่าผู้ต้องหาเป็นผู้ผิด (Presumption of Guilt)	14

2.2.1.2 หลักการสันนิษฐานว่าผู้ต้องหาเป็นผู้บริสุทธิ์ (Presumption of Innocence).....	14
2.2.2 วัตถุประสงค์ในการสอบสวน.....	15
2.3 สาเหตุที่ส่งผลกระทบต่อกระบวนการเปลี่ยนแปลงระบบการสอบสวน	18
2.3.1 ปัจจัยทางด้านความเชื่อและศาสนา.....	18
2.3.2 ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ.....	19
2.3.3 ปัจจัยทางด้านสังคมการเมืองการปกครอง.....	21
2.3.4 ปัจจัยทางด้านสังคมการเมืองระหว่างประเทศ	22
2.3.5 ปัจจัยทางด้านกฎหมายระหว่างประเทศ.....	23
2.3.5.1 อนุสัญญาว่าด้วยการต่อต้านการทรมานและการปฏิบัติหรือการลงโทษ อื่นที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรี (Convention against Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment 1984).....	24
2.3.5.2 ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (Universal Declaration of Human Rights 1948) และกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิ ทางการเมือง (International Covenant on Civil and Political Rights 1966)	27
2.3.6 ปัจจัยทางด้านสิทธิเสรีภาพและสิทธิมนุษยชน	30
2.4 ความเป็นมาของผู้มีอำนาจสอบสวนในต่างประเทศ.....	35
2.4.1 ผู้มีอำนาจสอบสวนในประเทศฝรั่งเศส	35
2.4.2 ผู้มีอำนาจสอบสวนในประเทศญี่ปุ่น.....	42
2.4.3 ผู้มีอำนาจสอบสวนในประเทศอังกฤษ.....	53
บทที่ 3 ระบบการสอบสวนของไทยช่วงก่อนการปฏิรูปกฎหมาย	59
3.1 ระบบการสอบสวนในสมัยสุโขทัย.....	59
3.2 ระบบการสอบสวนในสมัยกรุงศรีอยุธยาและตามกฎหมายตราสามดวง.....	63

5.2.2 ผู้มีอำนาจสอบสวนตามแนวทางของนายปาดูซ์.....	150
5.2.2.1 ผู้มีอำนาจสอบสวน.....	150
5.2.2.2 มูลเหตุในการแก้ไขระบบการสอบสวน	156
5.2.3 ผู้มีอำนาจสอบสวนตามร่างประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของนาย เดเลสตร์.....	157
5.2.3.1 ผู้มีอำนาจสอบสวน.....	157
5.2.3.1 มูลเหตุในการแก้ไขระบบการสอบสวน	159
5.2.4 ผู้มีอำนาจสอบสวนตามร่างประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของนาย เรอเน กียอง.....	160
5.2.4.1 ผู้มีอำนาจสอบสวน.....	160
5.2.4.2 มูลเหตุในการแก้ไขระบบการสอบสวน	162
5.2.5 ผู้มีอำนาจสอบสวนตามร่างประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของนาย เรมี เดอ ปลังเตอโรส.....	163
5.2.5.1 ผู้มีอำนาจสอบสวน.....	163
5.2.5.2 มูลเหตุในการแก้ไขระบบการสอบสวน	167
5.2.6 ผู้มีอำนาจสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พ.ศ. 2478	170
5.2.6.1 ผู้มีอำนาจสอบสวน.....	170
5.2.6.2 มูลเหตุในการแก้ไขระบบการสอบสวน	179
บทที่ 6 บทสรุป.....	185
รายการอ้างอิง	194
ภาคผนวก.....	202
ภาคผนวก ก พระราชบัญญัติเลิกวิธีพิจารณาความผู้ร้ายตามจารีตนครบาล.....	203
ภาคผนวก ข พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความมิโทษ.....	219
ภาคผนวก ค พระราชบัญญัติเพิ่มเติมวิธีพิจารณาความอาญา.....	250

ภาคผนวก ง Report on the Proposed Code of Penal Procedure for the Kingdom of Siam.....	258
ภาคผนวก จ Letter to Prince Charoon.....	278
ภาคผนวก ฉ Summary of points raised in the report on Criminal Procedure 1914.....	284
ภาคผนวก ช Question Concerning Criminal Procedure.....	288
ภาคผนวก ซ Achieved Concerning the Criminal Procedure Code Draft of Mr. R.Guyon (1914)	291
ภาคผนวก ฌ นายเดเลสตรี กรรมการร่างประมวลกฎหมายกระทรวงยุติธรรม	295
ภาคผนวก ญ Enquiry concerning the draft criminal procedure code (31 August 1932).....	303
ภาคผนวก ฎ The Code of Criminal Procedure 1916.....	308
ภาคผนวก ฏ Draft Submitted by the Commission of Codification to the Minister of Justice (December 1918).....	312
ภาคผนวก ฐ Letter from Mr. Crosby to Mr. Buszard (3 August 1921).....	316
ภาคผนวก ท Notice concerning the Criminal Procedure Codes of Ceylon and of Union of South Africa	319
ภาคผนวก ฒ Draft Code of Criminal Procedure (23 March 1933).....	322
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์	324

สารบัญตาราง

ตารางเปรียบเทียบผู้มีอำนาจสอบสวนนับตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน.....	184
--	-----

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในอดีตมนุษย์เกิดขึ้นมาและรวมตัวกันเป็นหน่วยทางสังคมที่เล็กที่สุดเรียกว่า ครอบครัว และมีการเข้ามารวมกลุ่มกันเพื่อความอยู่รอดจนเกิดเป็นวงญาติ โดยสมาชิกจะมีหน้าที่คอยรักษาความปลอดภัยและดูแลสมาชิกในครอบครัวของตน ต่อมาจากวงญาติก็จะมารวมตัวกันเป็นโคตรตระกูล (Clan) ซึ่งถือว่าเป็นการรวมตัวกันของกลุ่มคนที่มีต้นกำเนิดมาจากบรรพบุรุษสายเดียวกัน และเมื่อมีคนเข้ามาอยู่รวมกันมากขึ้นเรื่อยๆ ทำให้เกิดเป็นชุมชนของคนที่มีภาษาเดียวกัน วัฒนธรรมเดียวกัน¹ คนเหล่านี้ต้องเข้ามามีความสัมพันธ์กันอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ซึ่งการเข้ามามีความสัมพันธ์กันนั้นมีทั้งที่เป็นความสัมพันธ์อันดี และความสัมพันธ์ในลักษณะที่ขัดแย้งกัน แต่ไม่ว่าอย่างไรก็ตามมนุษย์ทุกคนต้องการความสงบสุข ทำให้เกิดการสร้างกฎหมายเพื่อมาควบคุมให้สังคมมีความสงบเรียบร้อยและไม่เบียดเบียนกัน แต่กฎหมายในระยะแรกเริ่มนั้นก็ไม่ได้พัฒนาไปถึงขั้นที่เรียกได้ว่าเป็นกฎหมายที่บัญญัติไว้ชัดเจนเป็นลายลักษณ์อักษร แต่มีลักษณะเป็นกฎเกณฑ์ทั่วไปในสังคม

เมื่อสังคมพัฒนาไปมากขึ้น จึงจำเป็นต้องมีกฎหมายที่เป็นลายลักษณ์อักษรออกมาใช้บังคับเพื่อจัดระเบียบคนในสังคม กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญานับว่าเป็นกฎหมายที่มีความสำคัญ แต่ก็เป็นกฎหมายที่ได้รับการโต้แย้งจากต่างชาติอยู่มากในแง่ของวิธีพิจารณาความที่มีความป่าเถื่อน และไม่คำนึงถึงสิทธิและเสรีภาพของบุคคลในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ทำให้มีความจำเป็นต้องแก้ไขเปลี่ยนแปลงเพื่อให้ชาติตะวันตกยอมรับ และเพื่อเป็นการพัฒนากฎหมายไทยให้เกิดประสิทธิภาพมากขึ้นตามลำดับ

กระบวนการยุติธรรมทางอาญาในขั้นแรกก่อนที่จะมีการฟ้องคดีต่อศาล คือ การสอบสวน ซึ่งเป็นกระบวนการหนึ่งในกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ตามประวัติศาสตร์ของการสอบสวนคดีอาญานั้น มีแนวคิดเบื้องหลังคือการค้นหาความจริงเมื่อมีการกระทำความผิดเกิดขึ้น เพราะไม่ว่าในยุคสมัยใดการจะลงโทษบุคคลใดได้จำเป็นที่จะต้องมีการสอบสวนเพื่อที่จะได้รู้ว่าบุคคลนั้นเป็นผู้กระทำความผิดจริงหรือไม่

ในยุคแรกเริ่มแม้ว่าจะไม่ได้มีการใช้คำว่า “การสอบสวน” เหมือนในปัจจุบัน แต่เมื่อมีการจับตัวผู้ต้องสงสัยว่ากระทำความผิดมาได้ ก็มีความจำเป็นต้องนำตัวมาสอบสวนเพื่อให้ได้ความจริงก่อนที่จะ

¹ อธิยา โภมลกาญจน, ชัยวัฒน์ ถาวรธนสารและ คณาธิป ชันธพิน, อารยธรรมตะวันตก (Western Civilization) พิมพ์ครั้งที่ 8 (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2531), หน้า 21.

จะดำเนินการในชั้นฟ้องคดีต่อศาลต่อไป การสอบสวนในเริ่มแรกจึงมีลักษณะเป็นการหาความจริงหรือถามความโดยผู้ที่มีอำนาจสอบสวน คือกษัตริย์ ผู้เฒ่าผู้แก่หรือหัวหน้าหมู่บ้าน ไม่ได้มีหน่วยงานที่เป็นกิจจะลักษณะในการหาความจริงแต่อย่างใด ต่อมาเมื่อเกิดสังคมที่มีกระบวนการศาลชัดเจน การสอบสวนก็ยังคงไม่ปรากฏเป็นรูปแบบที่แน่ชัด และมีการปะปนกันระหว่างอำนาจสอบสวนและอำนาจศาลอยู่เสมอ ทำให้การสอบสวนยังไม่ปรากฏรูปแบบของผู้ที่มีอำนาจสอบสวนที่มีการแบ่งแยกหน้าที่เป็นหลายฝ่ายเหมือนในปัจจุบัน ศาลจะเป็นผู้ทำหน้าที่ในการพิจารณาพิพากษาและไต่สวนหาความจริงไปพร้อมกัน และเมื่อการสอบสวนมีวิวัฒนาการไปตามปัจจัยที่เกิดขึ้นในสังคมจึงเริ่มมีการแบ่งแยกเป็นหน่วยงานหรือองค์กรที่ทำหน้าที่ในการสอบสวนโดยเฉพาะ ศาลเริ่มลดบทบาทในการเป็นผู้มีอำนาจสอบสวนลง กล่าวได้ว่าผู้ที่มีอำนาจสอบสวนเกิดการเปลี่ยนแปลงไปตลอดขึ้นกับปัจจัยต่างๆ ที่เกิดขึ้นในสังคม เนื่องจากการจะให้บุคคลใดมีหน้าที่สอบสวนเป็นสิ่งสำคัญที่จำเป็นต้องได้รับการพิจารณาอย่างรอบคอบ ทำให้มีปัญหาถกเถียงกันอยู่เสมอว่าควรให้บุคคลใดเป็นผู้มีอำนาจสอบสวน

ช่วงระยะเวลาสำคัญที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในเรื่องการสอบสวน และเริ่มทำให้เห็นวิธีพิจารณาความอาญาที่เป็นไปตามแบบอย่างปัจจุบัน คือช่วงยุคสมัยรัชกาลที่ 4 และรัชกาลที่ 5 ที่มีการเข้ามาของชาติตะวันตก และเกิดการปรับปรุงประเทศตามแบบอย่างตะวันตกในสมัยรัชกาลที่ 5 อันส่งผลกระทบต่อ การเปลี่ยนแปลงกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา รวมถึงการเปลี่ยนแปลงบุคคลผู้ มีอำนาจสอบสวน แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างพัฒนาการของกฎหมายวิธีพิจารณาความ อาญากับการเปลี่ยนแปลงผู้ที่มีอำนาจสอบสวน

นอกจากผู้ที่มีอำนาจสอบสวนที่เกิดการเปลี่ยนแปลงไปในแต่ละยุคสมัยแล้ว วิธีพิจารณาความ อาญาก็เกิดการเปลี่ยนแปลงเช่นกัน โดยเฉพาะหลักการสันนิษฐานตามกฎหมาย จากที่แต่เดิมใช้ หลักการสันนิษฐานว่าผู้ต้องหาเป็นผู้ผิด (Presumption of Guilt) ทำให้มีการทรมานเพื่อให้รับ สารภาพอยู่เสมอ ในยุโรปจะมีการทรมานร่างกายตามวิธีการล่าแม่มด ส่วนในประเทศไทยก็มีการใช้ จารัตนครบาลที่เกิดขึ้นมานับตั้งแต่สมัยอยุธยา ไม่ว่าจะเป็นการใช้วิธีทรมานต่างๆ เช่น มัดโยง ตบ ปาก จำคา จำชื่อ เขียน เพื่อถามเอาหลักฐานจากตัวผู้ต้องหา เพื่อให้รับสารภาพ ให้บอกที่ซ่อนทรัพย์ ที่ลักหรือปล้นไป เป็นการถามหาความจริง และหากผู้ต้องหานำพยานหลักฐานมาพิสูจน์ความบริสุทธิ์ ของตนได้ก็จะรอดพ้นคดีไป² จนกระทั่งเกิดพัฒนาการของกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาจนถึง สมัยที่มีการปฏิรูปกฎหมายตามแบบอย่างชาติตะวันตก จึงเริ่มเปลี่ยนมาใช้หลักการสันนิษฐานว่า ผู้ต้องหาเป็นผู้บริสุทธิ์ (Presumption of Innocence) อันแสดงให้เห็นถึงการคำนึงถึงสิทธิเสรีภาพ ของผู้ต้องหามากขึ้นตามสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงไป

² วินัย พงศ์ศรีเพียร, [ออนไลน์] เข้าถึงเมื่อ 19 กุมภาพันธ์ 2559. แหล่งที่มา:

ด้วยเหตุนี้จากที่กล่าวมาแสดงให้เห็นว่าการสอบสวนเป็นกระบวนการที่มีความสำคัญในขั้นแรกของการกระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่ผู้ต้องหาเมื่อถูกจับแล้วจะต้องเข้าสู่กระบวนการสอบสวนก่อนที่จะเข้าสู่กระบวนการศาลต่อไป สิ่งสำคัญในกระบวนการสอบสวน คือบทบาทของผู้มีอำนาจสอบสวนที่เปลี่ยนแปลงไปตามแต่ละปัจจัยที่เกิดขึ้น อันสัมพันธ์กับพัฒนาการของกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา จึงเห็นสมควรต้องศึกษาถึงความเป็นมาในทางประวัติศาสตร์เพื่อเป็นการเติมเต็มช่องว่างของความรู้ในเรื่องของกระบวนการร่างประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาที่มีความสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงผู้มีอำนาจสอบสวนนับตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาถึงกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทยในช่วงก่อนการปฏิรูปกฎหมาย ซึ่งมีอิทธิพลต่อแนวทางในการร่างประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาในช่วงหลังการปฏิรูปกฎหมาย
2. เพื่อศึกษาถึงกระบวนการร่างประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาตลอดจนปัญหาอุปสรรค และสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลง
3. เพื่อวิเคราะห์ถึงผู้มีอำนาจสอบสวนในประเทศไทยนับตั้งแต่สมัยสุโขทัย, สมัยอยุธยาและกฎหมายตราสามดวง, พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความอาญาสำหรับใช้ไปพลางก่อน ร.ศ. 115 ที่มีความสัมพันธ์ต่อกระบวนการร่างประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาในแต่ละช่วงเวลา
4. เพื่อแสวงหาสาเหตุและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงผู้มีอำนาจสอบสวนในแต่ละยุคสมัย

1.3 สมมติฐานของการวิจัย

กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทยตั้งแต่อดีตจนกระทั่งถึงปัจจุบันได้พัฒนามาเป็นลำดับ และได้พัฒนาอย่างก้าวกระโดดในช่วงที่มีการปฏิรูปกฎหมายในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว โดยเกิดข้อถกเถียงเกี่ยวกับผู้มีอำนาจสอบสวนอยู่เสมอว่าใครควรเป็นผู้มีอำนาจดังกล่าว ซึ่งมีการแก้ไขเปลี่ยนแปลงนับตั้งแต่ศาล พนักงานอัยการ มาจนถึงตำรวจในฐานะที่เป็นพนักงานสอบสวน แต่อย่างไรก็ตามจากการวิจัยพบว่า ไม่ว่าผู้ใดจะเป็นผู้มีอำนาจสอบสวนกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทยก็ได้วางหลักการในเรื่องกระบวนการสอบสวนไว้เป็นอย่างดีแล้ว

1.4 ขอบเขตของการวิจัย

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มุ่งศึกษาถึงพัฒนาการของกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ซึ่งมีความสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงบุคคลผู้มีอำนาจสอบสวนในประเทศไทย โดยจะเน้นศึกษา

ประวัติศาสตร์ของกฎหมายเพื่อให้เห็นถึงความเป็นมาของกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา โดยเฉพาะประเด็นเรื่องการสอบสวนในประเทศไทยนับตั้งแต่สมัยสุโขทัย สมัยอยุธยา กฎหมายตราสามดวง กฎหมายวิธีพิจารณาความมิโทษสำหรับใช้ไปพลางก่อน ร.ศ. 115 และกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาลบปัจจุบัน

1.5 วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นการศึกษาด้วยวิธีการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) ทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ โดยจะศึกษาจากแหล่งข้อมูลทั้งที่เป็นเอกสารชั้นต้น ตำรากฎหมาย บทความ รายงานการวิจัยและวิทยานิพนธ์ ระเบียบข้อบังคับต่างๆ รวมทั้งตัวบทกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนข้อมูลจากเว็บไซต์ต่างๆ ทางอินเทอร์เน็ต เพื่อที่จะนำข้อมูลที่ได้มารวบรวมให้เป็นระบบ อันจะนำไปใช้ศึกษาวิจัยต่อไป

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบถึงกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทยในช่วงก่อนการปฏิรูปกฎหมาย ซึ่งมีอิทธิพลต่อแนวทางในการร่างประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาในช่วงหลังการปฏิรูปกฎหมาย
2. ทำให้เห็นถึงกระบวนการร่างประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาตลอดจนปัญหาอุปสรรค และสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลง
3. ทำให้ตระหนักถึงผู้มีอำนาจสอบสวนในประเทศไทยนับตั้งแต่สมัยสุโขทัย, สมัยอยุธยาและกฎหมายตราสามดวง, พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความมิโทษสำหรับใช้ไปพลางก่อน ร.ศ. 115 จนกระทั่งถึงประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาลบปัจจุบัน
4. ทำให้สามารถวิเคราะห์ถึงสาเหตุและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงผู้มีอำนาจสอบสวนในแต่ละยุคสมัยนับตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

1.7 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ศาสตราจารย์ ดร. สุนีย์ มัลลิกะมาลย์ และคณะ ได้ทำการวิจัยในเรื่อง “วิวัฒนาการของกฎหมายไทยในรอบสองร้อยปี ภาค 4: ภาคกฎหมายวิธีสบัญญัติ”³ ขึ้น โดยเป็นการวิจัยถึงที่มาวิวัฒนาการและรายละเอียดต่างๆ ของกฎหมายไทยในรอบ 200 ปี ซึ่งมีวัตถุประสงค์ในการวิจัย คือ

³ สุนีย์ มัลลิกะมาลย์ และคณะ, รายงานผลการวิจัย เรื่องวิวัฒนาการของกฎหมายไทยในรอบสองร้อยปี ภาค 4 ภาคกฎหมายวิธีสบัญญัติ (กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2525), หน้า 1-165.

เพื่อทำการวิจัยกฎหมายไทยในรอบ 200 ปีที่ผ่านมา เพื่อประเมินผลการเปลี่ยนแปลงของ กรงรัตนโกสินทร์ในรอบ 200 ปี เพื่อที่จะเห็นแนวโน้มของกฎหมายไทยในอนาคต รวมถึงเพื่อเป็น ข้อมูลให้แก่อนุชนรุ่นหลัง และเพื่อเป็นกิจการในการสมโภชกรุงรัตนโกสินทร์ครบรอบ 200 ปี โดยมี ประเด็นสำคัญ คือ เพื่อที่จะแสดงให้เห็นถึงประสิทธิภาพในการใช้บังคับของกฎหมาย และเป็น แนวทางสำหรับการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายในอนาคตต่อไป โดยเน้นที่การวิจัยเอกสารเป็นหลัก ใน ภาคว 4 นี้จะเน้นประเด็นเกี่ยวกับเรื่องของวิวัฒนาการของระบบศาลไทย และกระบวนการพิจารณาความ โดยได้กล่าวถึงวิวัฒนาการของกฎหมายในด้านการศาล ทั้งวิธีพิจารณาความแพ่ง วิธีพิจารณาความ อาญา และวิวัฒนาการของกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญานับตั้งแต่ก่อนการปฏิรูปกฎหมาย มา จนถึงหลังการปฏิรูปกฎหมาย จนถึงประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญฉบับปัจจุบัน ซึ่งเป็นการ พิจารณาตามร่างพระราชบัญญัติที่มีความสำคัญ จึงเกิดช่องว่างที่ยังไม่ได้ศึกษาในช่วงก่อนที่จะมาถึง ร่างประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญฉบับปัจจุบันว่ามีการเปลี่ยนแปลงมาอย่างไร รวมไปถึง ไม่ได้มีการเจาะจงกล่าวถึงเรื่องประเด็นปัญหาในเรื่องผู้มีส่วนสอบสวนแต่อย่างใด เพราะเป็น งานวิจัยที่พูดถึงภาพรวมเรื่องวิธีพิจารณาความ

นางสาวกนิษฐา ชิตช่วง ได้จัดทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “มูลเหตุของการร่างกฎหมายลักษณะ อาญา ร.ศ. 127”⁴ เพื่อมุ่งศึกษาถึงปัจจัยต่างๆ ที่จะนำไปสู่การร่างกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127 รวมไปถึงขั้นตอนในการร่างกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127 ว่าผู้ใดมีบทบาทในการร่าง ใช้แม่แบบ แห่งกฎหมายประเทศใดเป็นหลัก เพราะเหตุใด และยังคงไว้ซึ่งพื้นฐานทางจารีตประเพณีของสยามไว้ ในกฎหมายฉบับใหม่หรือไม่ อย่างไร ตลอดจนมีอุปสรรคอะไรในระหว่างการดำเนินการร่างกฎหมายที่ ทำให้กฎหมายฉบับนี้ไม่สามารถร่างได้สำเร็จในระยะเวลาอันสั้นได้ จากผลการศึกษาพบว่าปัจจัยต่างๆ ที่จะนำไปสู่การร่างกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127 มีความสำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่ากัน เช่น การแผ่ ขยายลัทธิจักรวรรดินิยมตะวันตกในคริสต์ศตวรรษที่ 19, การขยายตัวทางเศรษฐกิจภายหลังการลง นามในสนธิสัญญาบาวริง, การเสียเอกราชทางการศาล และความต้องการให้มีระบบกฎหมายที่เป็น มาตรฐาน โดยใช้กฎหมายจากประเทศตะวันตกแทนจารีตประเพณีมาเป็นแม่แบบในการร่าง รวมไปถึง มีการเลือกใช้ระบบซีวิลลอว์ในการร่างกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127 และพบว่าการร่าง กฎหมายเป็นไปอย่างล่าช้า เพราะขาดกำลังคนที่มีความรู้ และขาดวินัยส่วนตัวของข้าราชการ วิทยานิพนธ์เล่มนี้เน้นศึกษาในเรื่องของกฎหมายลักษณะอาญา โดยมีข้อพิจารณาไว้อย่างละเอียด เกี่ยวกับมูลเหตุในการร่าง มาจนถึงกระบวนการร่าง และจบที่ผลจากการร่างกฎหมายฉบับดังกล่าว

⁴ กนิษฐา ชิตช่วง, "มูลเหตุของการร่างกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารคดี, คณะศิลป ศาสตร์ สาขาวิชาประวัติศาสตร์, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2532), หน้า 1-164.

อันเป็นวิทยานิพนธ์ในทางประวัติศาสตร์ที่ควรค่าแก่การนำมาศึกษา เพียงแต่วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มุ่งพิจารณาเฉพาะกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127 ซึ่งเป็นประมวลกฎหมายฉบับแรกของประเทศไทยเท่านั้น ไม่ได้กล่าวถึงประมวลกฎหมายฉบับอื่นๆ ไว้แต่อย่างใด

นางสาวพัชรินทร์ เปี่ยมสมบุญรณ์ ได้จัดทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “การปฏิรูปกฎหมายของประเทศไทยตั้งแต่ พ.ศ. 2411 จนถึง พ.ศ. 2478”⁵ โดยกล่าวถึงการเปลี่ยนแปลงของกฎหมายตั้งแต่ พ.ศ. 2411 จนถึง พ.ศ. 2478 อันเป็นปีที่ประเทศไทยมีประมวลกฎหมายครอบครัว โดยใช้วิธีการเล่าประวัติศาสตร์นับตั้งแต่สมัยกรุงสุโขทัย จนมาถึงช่วงที่เกิดการเปลี่ยนแปลงกฎหมายในครั้งสำคัญคือ ช่วงที่มีการทำสนธิสัญญากับชาติตะวันตก จากนั้นจึงเกิดการปฏิรูปกฎหมายในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว แล้วเปลี่ยนมาใช้ระบบกฎหมายใหม่ตามมาตรฐานตะวันตก ซึ่งในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ได้กล่าวถึงกฎหมายลักษณะอาญา ซึ่งเป็นประมวลกฎหมายฉบับแรกของประเทศอยู่มาก รวมไปถึงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์บางส่วน แต่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญายังคงไม่ปรากฏข้อมูลถึงกระบวนการร่างแต่อย่างใด จึงยังคงเป็นช่องว่างทางความรู้ที่ผู้เขียนต้องการนำมาศึกษา

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเหล่านี้แสดงให้เห็นถึงแนวความคิดเบื้องต้นเกี่ยวกับประวัติศาสตร์กฎหมายไทยที่สามารถต่อยอดไปสู่ความเป็นมาของกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และเข้าสู่การร่างประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาได้ เนื่องจากประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเป็นประมวลกฎหมายที่เกิดขึ้นมาภายหลังจากกฎหมายลักษณะอาญา จึงจำเป็นต้องกล่าวถึงประวัติศาสตร์กฎหมายก่อนที่จะได้มีการร่างประมวลกฎหมายขึ้น เพื่อเป็นแนวทางนำมาสู่การร่างประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์กับกระบวนการสอบสวน โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเด็นปัญหาเรื่องผู้มีอำนาจสอบสวน ดังจะได้ศึกษาในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ต่อไป

1.8 โครงสร้างวิทยานิพนธ์

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มุ่งที่จะศึกษาถึงความเป็นมาของกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญานับตั้งแต่อดีต จนมาถึงกระบวนการร่างประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเพื่อให้เห็นถึงความสัมพันธ์กับกระบวนการสอบสวน ซึ่งเป็นขั้นตอนแรกในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่มีความสำคัญ โดยจะ

⁵ พัทชรินทร์ เปี่ยมสมบุญรณ์, "การปฏิรูปกฎหมายของประเทศไทย ตั้งแต่ พ.ศ. 2411 จนถึง พ.ศ. 2478" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต คณะอักษรศาสตร์ แผนกวิชาประวัติศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2517), หน้า 1-201.

เน้นการศึกษาในประเด็นปัญหาเรื่องผู้มีอำนาจสอบสวนที่มีการสับเปลี่ยนบ่อยครั้ง และชี้ให้เห็นถึงสาเหตุและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงบุคคลผู้มีอำนาจสอบสวนในแต่ละยุคสมัย

ในเบื้องต้นผู้เขียนจะทำการทบทวนวรรณกรรมในบทที่ 2 เกี่ยวกับทฤษฎีว่าด้วยกระบวนการยุติธรรมว่าประเทศไทยใช้แนวทางแบบใด, หลักการสันนิษฐานตามกฎหมาย ซึ่งมีความสัมพันธ์กับวิธีพิจารณาความอาญาที่แตกต่างกันไปในแต่ละยุคสมัย, วัตถุประสงค์ในการสอบสวน ที่จะชี้ให้เห็นถึงแนวคิดเบื้องหลังของการสอบสวนที่ไม่ว่าจะใช้ถ้อยคำว่า “สอบสวน” หรือไม่ ก็ยังคงมีแนวคิดเดียวกัน รวมถึงพิจารณาถึงสาเหตุที่ส่งผลกระทบต่อกระบวนการสอบสวน เพื่อชี้ให้เห็นว่ามีปัจจัยใดบ้างที่จะทำให้กระบวนการร่างประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และบุคคลผู้มีอำนาจสอบสวนเกิดการเปลี่ยนแปลงในแต่ละยุคสมัย สุดท้ายจะได้กล่าวถึงความเป็นมาของผู้มีอำนาจสอบสวนในต่างประเทศ เพื่อเป็นแนวทางให้เห็นว่าผู้มีอำนาจสอบสวนมีการเปลี่ยนแปลงจากอดีตมาสู่ปัจจุบันอย่างไร

จากนั้นในบทที่ 3 จะพิจารณาถึงระบบการสอบสวนในช่วงก่อนการปฏิรูปกฎหมาย คือในสมัยสุโขทัย และในสมัยกรุงศรีอยุธยาและกฎหมายตราสามดวง เพื่อให้เห็นถึงภาพรวมของระบบการสอบสวนในช่วงก่อนการปฏิรูปกฎหมาย อันจะเป็นแนวทางที่จะสามารถนำมาเปรียบเทียบได้ว่าการสอบสวนมีการเปลี่ยนแปลงจากเดิมมาอย่างไร และบุคคลใดเป็นผู้มีอำนาจสอบสวนในช่วงก่อนการปฏิรูปกฎหมาย

เมื่อเข้าสู่บทที่ 4 จะกล่าวถึงพัฒนาการของกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา นับตั้งแต่ปฏิรูปกฎหมายจนมาถึงร่างประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฉบับปัจจุบัน เพื่อให้เห็นถึงภาพรวมของเหตุ และปัจจัยที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง โดยพัฒนาการของกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญานี้ส่งผลกระทบต่อเปลี่ยนแปลงบุคคลผู้มีอำนาจสอบสวนในแต่ละช่วงเวลา

ภายหลังจากที่ได้ศึกษาถึงระบบการสอบสวนในช่วงก่อนการปฏิรูปกฎหมาย พัฒนาการของกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา จะทำให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในแต่ละช่วงเวลาว່าสเหตุที่ทำให้ต้องมีการแก้ไขกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาขึ้นใหม่ในแต่ละครั้งมีปัจจัยใดบ้างที่เกี่ยวข้อง โดยพบว่ากว่าจะมาเป็นประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฉบับปัจจุบัน ได้มีการร่างประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาหลายฉบับ และมีการเปลี่ยนแปลงสืบเนื่องจากเหตุปัจจัยต่างๆ กัน อันส่งผลให้ผู้มีอำนาจสอบสวนเกิดการเปลี่ยนแปลงตามไปด้วย ดังนั้นในบทที่ 5 ผู้เขียนจึงทำการวิเคราะห์ประเด็นในเรื่องมูลเหตุในการแก้ไขระบบการสอบสวน อันส่งผลถึงการเปลี่ยนแปลงผู้มีอำนาจสอบสวนในแต่ละร่างประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เพื่อให้เห็นถึงประเด็นในเรื่องผู้มีอำนาจสอบสวนตามร่างประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับระบบการสอบสวนนับตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

เมื่อเข้าสู่ในบทที่ 6 ผู้เขียนจะทำการสรุปสาระสำคัญของการเปลี่ยนแปลงผู้มีอำนาจสอบสวน ตามพัฒนาการของกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และองค์ความรู้ใหม่ที่ได้รับจากการศึกษา ประวัติศาสตร์ดังกล่าว เพื่อเป็นแนวทางให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงของผู้มีอำนาจสอบสวน และระบบ การสอบสวนที่ควรจะเป็นในอนาคต

บทที่ 2

ทฤษฎีและสาเหตุที่ส่งผลกระทบต่อ การเปลี่ยนแปลงระบบการสอบสวน และความเป็นมาของผู้มีอำนาจสอบสวนในต่างประเทศ

ตามประวัติศาสตร์ของการสอบสวน พบว่าไม่ว่าในยุคสมัยใดการสอบสวนจะถูกผูกติดอยู่กับการค้นหาความจริงทั้งสิ้น แต่ระบบการสอบสวนก็ยังคงมีความแตกต่างกันไปในแต่ละประเทศและในแต่ละยุคสมัยในแง่ของวิธีการได้มาซึ่งความจริง และวิธีปฏิบัติกับผู้ต้องหา ซึ่งสิ่งต่างๆ เหล่านี้ขึ้นกับทฤษฎีว่าด้วยกระบวนการยุติธรรมทางอาญา, ปัจจัยแวดล้อมที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงระบบการสอบสวน และวิวัฒนาการของสังคมในแต่ละยุคสมัย ทำให้ระบบการสอบสวนจากอดีตสู่ปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงไป ส่งผลต่อการกำหนดบทบาทของผู้มีอำนาจสอบสวนที่แตกต่างกันไปในแต่ละช่วงเวลา ในบทนี้จึงจะกล่าวและศึกษาถึง ทฤษฎีในกระบวนการยุติธรรม, แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการสอบสวน ได้แก่ หลักการสันนิษฐานตามกฎหมายและวัตถุประสงค์ในการสอบสวน, สาเหตุที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงระบบการสอบสวนในเรื่องปัจจัยต่างๆ เช่น ปัจจัยทางด้านความเชื่อและศาสนา, ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ, ปัจจัยทางด้านสังคมการเมืองการปกครอง, ปัจจัยทางด้านสังคมการเมืองระหว่างประเทศ, ปัจจัยทางด้านกฎหมายระหว่างประเทศ และปัจจัยทางด้านสิทธิเสรีภาพและสิทธิมนุษยชน ซึ่งมีความเกี่ยวพันและส่งผลกระทบต่อพัฒนาการของกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาในแต่ละยุคสมัย ทำให้มีการออกกฎหมายตราสามดวง กฎหมายวิธีพิจารณาความมโหฬารสำหรับใช้ไปพลางก่อน ร.ศ. 115 มาจนถึงประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฉบับปัจจุบัน อันส่งผลให้บุคคลผู้มีอำนาจสอบสวนเกิดการเปลี่ยนแปลง

2.1 ทฤษฎีว่าด้วยกระบวนการยุติธรรม

ทฤษฎีในกระบวนการยุติธรรมสามารถแบ่งได้เป็น 2 แบบ คือ ทฤษฎีแบบควบคุมอาชญากรรม (Crime Control Model) และ ทฤษฎีแบบกระบวนการนิติธรรม (Due Process Model)¹ เหล่านี้เป็นทฤษฎีที่อธิบายพื้นฐานของระบบการดำเนินคดีอาญาที่ใช้กันอยู่ในแต่ละประเทศ ซึ่งแต่ละประเทศจะมีความแตกต่างกันโดยขึ้นอยู่กับระบอบการปกครองที่ใช้ รวมไปถึงสภาพทางสังคมของประเทศนั้นๆ ด้วย แต่อย่างไรก็ตามรัฐมีหน้าที่จะต้องรักษาความสมดุลของทั้ง 2 ทฤษฎีนี้ไว้ เพื่อให้ระบบการดำเนินคดีอาญาเป็นไปโดยยุติธรรมอย่างแท้จริง การที่ประเทศใดใช้

¹ อภิรัตน์ เพ็ชรศิริ, ทฤษฎีอาญา, พิมพ์ครั้งที่ 3 (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2556), หน้า 106.

ทฤษฎีในกระบวนการยุติธรรมแบบใดเป็นหลักจะส่งผลต่อแนวทางในการปฏิบัติของฝ่ายตำรวจ พนักงานอัยการและศาลเป็นอย่างมาก ว่าจะมีแนวทางเป็นแบบใด

2.1.1 ทฤษฎีแบบควบคุมอาชญากรรม (Crime Control Model)

ทฤษฎีนี้เน้นการใช้เทคนิคการลงโทษ การปราบปรามและควบคุมตัวผู้กระทำผิดเป็นหลัก รวมไปถึงการรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคมและต่อสู้กับอาชญากรรม เพราะเห็นว่าหากไม่สามารถควบคุมอาชญากรรมได้ย่อมเป็นการกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของปัจเจกชนที่จะถูกคุกคามจากปัญหาอาชญากรรม ทำให้ทฤษฎีนี้ให้อำนาจเจ้าหน้าที่ของรัฐมากเพื่อให้การดำเนินการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นไม่ว่าจะเป็นการสืบสวน สอบสวน การพิสูจน์ความผิดและการนำตัวผู้กระทำผิดมาฟ้องลงโทษ จำเป็นต้องกระทำอย่างมีประสิทธิภาพ และรวดเร็วเพื่อนำตัวผู้กระทำผิดที่แท้จริงมาลงโทษให้ได้มากที่สุด

ตามทฤษฎีนี้ต้องการให้การค้นหาข้อเท็จจริงในคดียุติตั้งแต่ในชั้นการดำเนินคดีก่อนฟ้อง คือให้ยุติในชั้นพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการ มากกว่าที่จะนำคดีขึ้นสู่ศาลโดยไม่จำเป็น จึงทำให้ลดปัญหาคดีล้นศาลได้เป็นอย่างดี เพราะทฤษฎีนี้เชื่อว่าการดำเนินงานตามขั้นตอนของกระบวนการยุติธรรมควรให้เป็นหน้าที่ของพนักงานสอบสวนและพนักงานอัยการเป็นหลัก² บทบาทของผู้มีอำนาจสอบสวนจึงเป็นสิ่งสำคัญในการดำเนินการตามทฤษฎีนี้ เพราะต้องอาศัยความเข้มงวด และความเด็ดขาดของเจ้าพนักงานที่มีหน้าที่ดำเนินการ จนเป็นที่เชื่อมั่นได้ว่าเมื่อนำคดีขึ้นสู่การพิจารณาพิพากษาคดีของศาลแล้วศาลจะต้องสั่งลงโทษผู้กระทำผิดอย่างแน่นอน เมื่อเป็นเช่นนี้ทฤษฎีแบบควบคุมอาชญากรรมจึงไม่เน้นในเรื่องการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน เพราะมองว่าเมื่อสามารถคุ้มครองและป้องกันอาชญากรรมจนเกิดความสงบสุขในสังคมได้แล้ว สิทธิเสรีภาพต่างๆ ของประชาชนก็จะตามมาเอง

2.1.2 ทฤษฎีแบบกระบวนการนิติธรรม (Due Process Model)

ทฤษฎีนี้เป็นทฤษฎีที่ค้ำประกันความเป็นธรรม เน้นการให้ความคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของปัจเจกชนและยึดกฎหมายเป็นหลัก ทำให้รัฐต้องปฏิบัติหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนดอย่างเคร่งครัดเพื่อไม่ให้เป็นการลดทอนสิทธิเสรีภาพของปัจเจกชน และแม้รัฐจะได้กระทำการตามขั้นตอนที่กำหนดไว้ในกฎหมายแล้วก็ตาม หากเป็นการลดทอนสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชน รัฐก็จะกระทำไม่ได้เพียง

² ดุสิต วาสิประโคน, "บทบาทการปฏิบัติงานของพนักงานสอบสวนในการคุ้มครองสิทธิผู้ต้องหา ในคดีอาญา : ศึกษาเฉพาะกรณีตำรวจภูธรจังหวัดสุพรรณบุรี" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารนิติศาสตร์ สาขาวิชาสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2520), หน้า 13.

เท่าที่จำเป็นและมีเหตุผลสมควรเท่านั้น³ กล่าวได้ว่าทฤษฎีนี้จะตรงข้ามกับทฤษฎีแบบควบคุมอาชญากรรมอย่างสิ้นเชิง เพราะลักษณะของการดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางอาญาในขั้นตอนต่างๆ จะต้องระมัดระวังเป็นอย่างมาก และต้องทำไปโดยปราศจากอคติ และคำนึงถึงความเป็นธรรมเป็นหลัก โดยจะมีบทคุ้มครองผู้กระทำความผิด และผู้ที่เกี่ยวข้องบัญญัติไว้ในกฎหมายอย่างชัดเจน โดยยึดหลักว่าผู้ที่ถูกสงสัยว่ากระทำความผิด จะยังเป็นผู้บริสุทธิ์อยู่นกว่าจะพิสูจน์จนสิ้นข้อสงสัยว่าผู้นั้นได้กระทำความผิดจริง การดำเนินการตามทฤษฎีนี้จึงค่อนข้างก่อให้เกิดความล่าช้า เพราะผู้มีอำนาจสอบสวนจะไม่สามารถกระทำการใดๆ ตามอำเภอใจได้ แต่ต้องกระทำการตามที่กฎหมายบัญญัติไว้เท่านั้น

เห็นได้ว่าทฤษฎีแบบกระบวนการนิติธรรมและทฤษฎีแบบควบคุมอาชญากรรมนั้นเป็นทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการพิจารณาในคดีอาญา แม้จะมีความแตกต่างในทางปฏิบัติ แต่ก็มีวัตถุประสงค์เดียวกัน คือเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคมโดยรวม หลักการควบคุมอาชญากรรมนั้นอาจส่งผลดีต่อสังคมโดยรวมในแง่ของการปราบปรามอาชญากรรมที่ได้ผลมากกว่า มีการดำเนินการอย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพสูงแต่ก็อาจเกิดผลเสียในแง่ของการใช้อำนาจรัฐที่มีอย่างกว้างขวางและการไปกระทบสิทธิเสรีภาพของปัจเจกชน รวมไปถึงเกิดข้อผิดพลาดได้ง่าย เพราะเจ้าหน้าที่ตำรวจ พนักงานสอบสวนและพนักงานอัยการมีบทบาทมากและอาจใช้อำนาจไปในทางที่มิชอบได้ง่าย เช่น การล่อลวง การสร้างพยานหลักฐานเท็จ การซ้อมผู้ต้องหาเพื่อให้การรับสารภาพ เป็นต้น ในขณะที่หลักนิติธรรมจะให้ความสำคัญต่อการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของปัจเจกชน โดยให้อำนาจแก่องค์กรตุลาการ คือศาลมากกว่าองค์กรฝ่ายบริหาร เพราะมองว่าศาลเป็นองค์กรที่จะก่อให้เกิดความเป็นธรรมได้มากที่สุด และสามารถป้องกันมิให้รัฐใช้อำนาจตามอำเภอใจได้ ส่งผลให้ขั้นตอนและวิธีดำเนินการสืบสวนสอบสวนตลอดจนการพิจารณาพิพากษาเป็นไปอย่างเชื่องช้า แต่ก็ป้องกันความผิดพลาดได้ดีเพราะทุกขั้นตอนจะมีกฎหมายควบคุม

ทั้ง 2 ทฤษฎีต่างมีจุดเด่นจุดด้อยที่แตกต่างกันไป การจะกล่าวว่าทฤษฎีแบบใดดีกว่ากันคงไม่สามารถตอบได้ แล้วแต่ความคิดว่าฝ่ายใดเห็นไปในทางใด ในปัจจุบันการควบคุมอาชญากรรมจำเป็นต้องประสาน 2 ทฤษฎีเข้าด้วยกันอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ไม่มีกฎหมายของประเทศใดที่ปฏิบัติตามแนวคิดแบบใดแบบหนึ่งอย่างเคร่งครัด แต่จะใช้ทฤษฎีไหนเป็นหลักต้องคำนึงถึงสภาพการกระทำผิดของสังคมนั้นๆ สังคมใดมีอาชญากรรมรุนแรงมากก็ใช้หลักการควบคุมอาชญากรรมเป็นหลักเสริม

³ กิรพัชน์ ผลพฤกษ์, "การประกันสิทธิและเสรีภาพตามหลัก Due Process ของประเทศสหรัฐอเมริกา," วารสารวิชาการศาลปกครอง 11, 3 (กรกฎาคม-กันยายน 2554): ญ.

ด้วยหลักนิติธรรม ปัญหาอาชญากรรมน้อยใช้หลักนิติธรรมนำหน้าตามด้วยหลักการควบคุมอาชญากรรม⁴

กระบวนการยุติธรรมทางอาญาของไทยแต่เดิมนยึดหลักทฤษฎีแบบควบคุมอาชญากรรมที่ให้อำนาจเจ้าหน้าที่ของรัฐปฏิบัติงานได้อย่างกว้างขวาง เช่น พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจสามารถออกหมายจับ หมายค้นได้เอง โดยเน้นการปฏิบัติหน้าที่ด้วยความรวดเร็วในการควบคุมอาชญากรรม แต่ต่อมาเมื่อมีรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ออกมาก็มีการเน้นในเรื่องของการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของบุคคลมากขึ้น ทำให้กระบวนการยุติธรรมทางอาญาของไทยมีลักษณะเป็นทฤษฎีแบบกระบวนการนิติธรรม ดังจะเห็นได้จากบทบัญญัติในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 57 และมาตรา 58⁵ ที่ได้มีการแก้ไขเพื่อให้สอดคล้องกับเนื้อหาของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ดังนั้นในปัจจุบันการออกหมายอาญาทุกชนิดศาลเท่านั้นเป็นผู้ออกหมายอาญา โดยที่พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจไม่มีอำนาจอีกต่อไป⁶ ในส่วนของการสอบสวนก็มีบทบัญญัติหลายมาตราที่แสดงให้เห็นถึงการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของบุคคลมากขึ้น เช่น ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 133 วรรค 4⁷ ที่แสดงให้เห็นถึงการคุ้มครองผู้เสียหายในคดีความผิดเกี่ยวกับเพศ โดยให้พนักงานสอบสวนที่เป็นหญิงเป็นผู้มีอำนาจสอบสวน เว้นแต่ผู้เสียหายจะยินยอมหรือมีเหตุจำเป็น และผู้เสียหายจะให้บุคคลใดอยู่ร่วมในการถามปากคำก็ได้ เป็นการให้ความเชื่อมั่นแก่ผู้เสียหายว่าจะไม่ถูกพนักงานสอบสวนถามคำถามที่เป็นการกระทบสิทธิของผู้เสียหายมากเกินไป และทำให้ผู้เสียหายรู้สึกปลอดภัยเมื่อมีคนที่ไว้วางใจอยู่ด้วย เห็นได้ว่าตัวผู้มีอำนาจสอบสวนเป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้กระบวนการสอบสวนเกิดประสิทธิภาพในการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของผู้เสียหายมากขึ้น

⁴ ประเทือง ธนียผล, เอกสารสรุปคำบรรยายวิชา LA 790 การบริหารงานกระบวนการยุติธรรมทางอาญา [ออนไลน์] เข้าถึงเมื่อ 14 กรกฎาคม 2558. แหล่งที่มา: www.lawprachin.com.

⁵ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 57 บัญญัติว่า “ภายใต้บังคับแห่งบทบัญญัติในมาตรา 78 มาตรา 79 มาตรา 80 มาตรา 92 และมาตรา 94 แห่งประมวลกฎหมายนี้ จะจับ ชัง จำคุก หรือค้นในที่สาธารณะหรือสิ่งของ ต้องมีคำสั่งหรือหมายของศาลสำหรับการนั้น

บุคคลซึ่งต้องชังหรือจำคุกตามหมายศาล จะปล่อยไปได้ก็เมื่อมีหมายปล่อยของศาล”

มาตรา 58 บัญญัติว่า “ศาลมีอำนาจออกคำสั่งหรือหมายอาญาได้ภายในเขตอำนาจตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในข้อบังคับของประธานศาลฎีกา”

⁶ สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนกุล, ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ฉบับอ้างอิง พิมพ์ครั้งที่ 13 (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2555), หน้า 130-131.

⁷ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 133 วรรค 4 บัญญัติว่า “ในคดีความผิดเกี่ยวกับเพศ การถามปากคำผู้เสียหายซึ่งเป็นหญิง ให้พนักงานสอบสวนซึ่งเป็นหญิงเป็นผู้สอบสวน เว้นแต่ผู้เสียหายนั้นยินยอมหรือมีเหตุจำเป็นอย่างยิ่ง และให้บันทึกความยินยอมหรือเหตุจำเป็นนั้นไว้ ทั้งนี้ผู้เสียหายจะขอให้บุคคลใดบุคคลหนึ่งอยู่ร่วมในการถามปากคำนั้นด้วยก็ได้”

นอกจากประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 133 วรรค 4 แล้ว ยังมีมาตรา 134/1 วรรค 1 และวรรค 2⁸ ที่เห็นได้ชัดในเรื่องของการจัดหาทนายความให้แก่ผู้ต้องหา เพื่อเป็นการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาที่ต้องโทษในคดีที่มีอัตราโทษร้ายแรงถึงประหารชีวิต หรือในคดีที่ผู้ต้องหาอายุไม่เกิน 18 ปี โดยพนักงานสอบสวนมีหน้าที่ต้องถามผู้ต้องหาว่ามีทนายความหรือไม่ ถ้าไม่มีก็จำเป็นต้องจัดหาให้ ไม่ใช่ดำเนินคดีไปทั้งๆ ที่ผู้ต้องหาไม่มีทนาย เหตุเพราะเมื่อผู้ต้องหาไม่มีทนายจะทำให้ไม่รู้ว่่าสิ่งใดที่ควรให้การหรือไม่ควรให้การต่อพนักงานสอบสวน จึงจำเป็นต้องมีทนายเข้ามาคอยชี้แนะ เพราะการต้องโทษร้ายแรงถึงขั้นประหารชีวิต หรือผู้ต้องหาอายุไม่เกิน 18 ปี หากทำอะไรผิดพลาดไปจะก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิทธิของผู้ต้องหา มาก เช่นเดียวกับในคดีที่มีอัตราโทษจำคุก แม้จะไม่ร้ายแรงเท่าสองกรณีข้างต้นดังที่ได้กล่าวมาแล้ว แต่หากผู้ต้องหาต้องการทนายความ รัฐก็ต้องจัดหาให้ มาตรา 134/1 นี้จึงแสดงให้เห็นถึงบทบาทของผู้มีอำนาจสอบสวน คือพนักงานสอบสวนที่ต้องปฏิบัติตามบทบัญญัติของกฎหมายอย่างเคร่งครัด เพื่อเป็นการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของผู้ต้องหา

จากตัวอย่างที่กล่าวมาข้างต้นแสดงให้เห็นว่ากระบวนการยุติธรรมทางอาญาของไทยเปลี่ยนแปลงไปเป็นทฤษฎีแบบกระบวนการนิติธรรมมากขึ้น เมื่อสังเกตจากมาตราต่างๆ ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เนื่องจากประเทศไทยใช้ระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยจึงต้องคำนึงถึงสิทธิเสรีภาพของประชาชนเป็นสำคัญ แต่เนื่องจากกระบวนการต่างๆ เหล่านี้เป็นกระบวนการที่ค่อนข้างเสียเวลา ทำให้กระบวนการยุติธรรมทางอาญาของไทยเกิดปัญหาในเรื่องความล่าช้าในชั้นการดำเนินคดีก่อนฟ้องอยู่เสมอ

2.2 แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการสอบสวนตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

2.2.1 หลักการสันนิษฐานตามกฎหมาย

หลักการสันนิษฐานตามกฎหมายไม่ใช่ข้อสันนิษฐานตามกฎหมาย เพราะข้อสันนิษฐานตามกฎหมายเป็นหลักกฎหมายลักษณะพยานที่เกี่ยวข้องกับการรับฟังข้อเท็จจริงอย่างใดอย่างหนึ่ง โดยศาลฟังข้อเท็จจริงในเบื้องต้นว่ามีอยู่อย่างใดอย่างหนึ่งก่อน จนกว่าจะได้มีการพิสูจน์หักล้างเป็นอย่างอื่น การกำหนดข้อสันนิษฐานไว้ในเบื้องต้นจะเป็นการลดภาระการพิสูจน์แก่ฝ่ายที่ได้รับประโยชน์จากข้อ

⁸ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 134/1 วรรค 1 และวรรค 2 บัญญัติว่า “ในคดีที่มีอัตราโทษประหารชีวิต หรือในคดีที่ผู้ต้องหาอายุไม่เกินสิบแปดปีในวันที่พนักงานสอบสวนแจ้งข้อหา ก่อนเริ่มถามคำให้การให้พนักงานสอบสวนถามผู้ต้องหาว่ามีทนายความหรือไม่ ถ้าไม่มีให้รัฐจัดหาทนายความให้

ในคดีที่มีอัตราโทษจำคุก ก่อนเริ่มถามคำให้การให้พนักงานสอบสวนถามผู้ต้องหาว่ามีทนายความหรือไม่ ถ้าไม่มีและผู้ต้องหาต้องการทนายความ ให้รัฐจัดหาทนายความให้”

สันนิษฐาน และผลักการพิจารณาพิสูจน์ไปยังฝ่ายตรงข้าม⁹ แต่หลักการสันนิษฐานตามกฎหมายเป็นหลักการพื้นฐานของกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับสิทธิเสรีภาพของประชาชน เป็นหลักการที่ในแต่ละยุคสมัยคิดเห็นต่างกัน จึงเห็นสมควรต้องศึกษาเพื่อให้รู้ถึงแนวทางในการสอบสวนของเจ้าพนักงานในแต่ละยุคสมัย ซึ่งมีความแตกต่างกันโดยขึ้นกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในยุคนั้นๆ

2.2.1.1 หลักการสันนิษฐานว่าผู้ต้องหาเป็นผู้ผิด (Presumption of Guilt)

หลักการสันนิษฐานว่าผู้ต้องหาเป็นผู้ผิด เป็นหลักการที่ตรงกันข้ามกับหลักการสันนิษฐานว่าผู้ต้องหาเป็นผู้บริสุทธิ์ เมื่อบุคคลถูกจับมาเนื่องจากการกระทำความผิด หรือเพียงแต่สงสัยว่าได้กระทำความผิด บุคคลที่ถูกกล่าวหาจะถูปฏิบัติเหมือนกับเป็นผู้กระทำความผิดไปแล้ว การจับตัวมาเพียงเพื่อต้องการให้รับสารภาพและหาพยานหลักฐานว่าบุคคลที่ถูกกล่าวหากระทำความผิดจริงเท่านั้น โดยไม่ได้คำนึงถึงว่าต้องให้ศาลพิพากษาว่ามีความผิดก่อนถึงจะถือว่ามีความผิดจริง หลักการนี้มักใช้กันในสมัยยุคโบราณที่มีลักษณะการดำเนินคดีแบบมุ่งปราบปรามอาชญากรรม เพื่อให้เกิดความรวดเร็ว

2.2.1.2 หลักการสันนิษฐานว่าผู้ต้องหาเป็นผู้บริสุทธิ์ (Presumption of Innocence)

หลักการสันนิษฐานว่าผู้ต้องหาเป็นผู้บริสุทธิ์ เป็นหลักการสำคัญในการดำเนินคดีอาญาซึ่งถือเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของจำเลยที่ปรากฏอยู่ในกฎหมายระหว่างประเทศด้วย โดยจะนำไปใช้กับบุคคลใดก็ตามที่ถูกจับเนื่องมาจากการกระทำความผิด ภายใต้หลักนี้บุคคลที่ถูกกล่าวหาจะไม่ถูกตัดสินว่ามีความผิดจนกว่าศาลจะได้พิพากษาว่ามีความผิดจริงแล้ว รวมไปถึงกระบวนการกักกันตัวผู้ถูกกล่าวหาที่ไม่ให้ถือว่าเป็นผู้ผิดเช่นกัน หลักการสันนิษฐานว่าผู้ต้องหาเป็นผู้บริสุทธิ์นี้เป็นหลักที่มีขึ้นเพื่อช่วยจำกัดอำนาจของรัฐ เป็นการป้องกันการใช้อำนาจรัฐเกินขอบเขต แม้แต่ในรัฐที่เป็นประชาธิปไตยมีอำนาจโดยอิสระในการสอบสวน และฟ้องร้องคดีก็จำเป็นต้องใช้หลักนี้เช่นกัน¹⁰ โดยเป็นหลักที่มีปรากฏขึ้นมาในยุคสมัยใหม่ที่แนวคิดเรื่องสิทธิและเสรีภาพได้รับความสนใจมากขึ้น

หลักการ 2 หลักนี้เป็นหลักการเบื้องหลังการดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางอาญาในทุกประเทศ และในปัจจุบันสืบเนื่องมาจากความตื่นตัวในเรื่องสิทธิมนุษยชน และระบอบประชาธิปไตย ทำให้ต้องเปลี่ยนจากหลักการสันนิษฐานว่าผู้ต้องหาเป็นผู้ผิดมาเป็นหลักการสันนิษฐานว่าผู้ต้องหา

⁹ โสภณ รัตนการ, คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยาน, พิมพ์ครั้งที่ 10 (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นิติบรรณการ, 2553), หน้า 141.

¹⁰ Open Society Justice Initiative, Presumption of Guilt: The Global Overuse of Pretrial Detention (Open Society Foundation) pp. 96-97.

เป็นผู้บริสุทธิ์เพื่อเป็นการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของผู้ถูกกล่าวหาและเพื่อให้เกิดความเป็นธรรมในระบบสอบสวนปัจจุบัน ส่งผลให้ผู้มีอำนาจสอบสวนต้องดำเนินการไปตามแนวทางของหลักการสันนิษฐานตามกฎหมายดังกล่าว เพื่อให้เกิดแนวทางในการรวบรวมพยานหลักฐานที่เหมาะสม

2.2.2 วัตถุประสงค์ในการสอบสวน

การสอบสวนเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นนับตั้งแต่ในอดีต แม้ว่าในอดีตจะยังไม่มีกระบวนการกฎหมายที่เป็นรูปธรรมเกี่ยวกับระบบการสอบสวน แต่ก็มีแนวทางปฏิบัติที่แสดงให้เห็นถึงการสอบสวนมาโดยตลอด โดยวัตถุประสงค์ที่สำคัญของการสอบสวน คือการค้นหาความจริง ไม่ว่าจะในยุคสมัยใดเราสอบสวนเพื่อให้ได้ความจริงว่าบุคคลนั้นเป็นผู้กระทำความผิดจริงหรือไม่ เพื่อที่จะได้นำตัวบุคคลนั้นส่งฟ้องต่อศาลต่อไป แต่ถึงแม้ว่าวัตถุประสงค์หลักของการสอบสวน คือการค้นหาความจริง แต่ในแต่ละยุคสมัยก็มีแนวทางในการค้นหาความจริงที่แตกต่างกัน

แต่เดิมการสอบสวนในยุคโบราณยังไม่ได้พัฒนาถึงขั้นเป็นระบบที่แน่ชัด ดังนั้นเมื่อมีการกระทำความผิดเกิดขึ้น หากเป็นการกระทำความผิดเล็กน้อย เช่น ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ ก็จะต้องมีการมาเจรจากัน หากผู้กระทำความผิดยอมคืนทรัพย์ให้แก่เจ้าของทรัพย์ก็ถือว่าได้มีการยอมความกัน ไม่มีการเอาโทษกัน แต่ถ้าไม่ยอมคืนทรัพย์หรือไม่ยอมรับสารภาพ ก็จะมีการทำให้ยอมรับโดยการใช้อำนาจต่อกาย เพื่อต้องการคำรับสารภาพของผู้ต้องหา เนื่องจากในสมัยโบราณคำรับสารภาพเป็นสิ่งที่จำเป็น เพื่อนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษให้ได้เร็วที่สุด ตามหลักการสันนิษฐานว่าผู้ต้องหาเป็นผู้ผิด โดยตัวผู้มีอำนาจในการทรมานผู้ต้องหาเพื่อให้รับสารภาพในระยะแรก ส่วนใหญ่จะเป็นผู้ปกครองเมือง ผู้ใหญ่ในครอบครัว หรือบุคคลที่คนในสังคมยกย่องนับถือ แต่ยังคงไม่มีการกำหนดตัวบุคคลผู้มีหน้าที่ในการหาความจริงไว้โดยเฉพาะ

เมื่อสังคมพัฒนาขึ้นจนเกิดเป็นอารยธรรม คือการที่คนมาอยู่ร่วมกันเพื่อตอบสนองความต้องการทางด้านวัตถุและจิตใจ มีการจัดระเบียบแบบแผนทางสังคม การเมืองและเศรษฐกิจ ทำให้คนที่มาอยู่ร่วมกันมีส่วนร่วมในการบริหารสังคม มีหน้าที่ของตนเอง และมีจิตสำนึกที่จะพัฒนาสังคมให้เจริญก้าวหน้า¹¹ โดยอารยธรรมสำคัญๆ ที่เป็นที่ยูจัก ได้แก่ อารยธรรมอียิปต์ อารยธรรมเมโสโปเตเมีย อารยธรรมกรีกโรมัน การค้นหาความจริงยังคงเน้นการทรมานเพื่อให้รับสารภาพตามเดิม

การทรมานเพื่อให้รับสารภาพนี้ดำเนินต่อเนื่องมาเป็นระยะเวลาอันยาวนานจนถึงยุคกลาง ในชาติตะวันตกจะเห็นได้ชัดถึงการค้นหาความจริงในช่วงที่มีการล่าแม่มดเกิดขึ้นเนื่องจากอิทธิพลของคริสตศาสนา ในประเทศไทยช่วงยุคสมัยนี้เปรียบได้กับช่วงการใช้กฎหมายตราสามดวงที่มีการใช้จารีต

¹¹ อธิยา โภมลกกาญจน, ชัยวัฒน์ ถาวรธนสารและ คณาธิป ชันธพิณ, อารยธรรมตะวันตก (Western Civilization) หน้า 23.

นครบาลในการสอบสวนผู้ต้องหาเช่นกัน ซึ่งการค้นหาความจริงในยุคนี้ยังคงมีลักษณะของหลักการสันนิษฐานว่าผู้ต้องหาเป็นผู้ผิดเช่นเดิม โดยผู้มีอำนาจสอบสวนและลงโทษ คือทางการท้องถิ่น โดยการจะรู้ได้ว่าบุคคลใดเป็นแม่มนั้น จำเป็นต้องมีการสอบสวนหรือทดสอบเพื่อให้เชื่อว่าเป็นแม่มจริง แต่ถึงแม้จะสอบสวนแล้วไม่มีร่องรอยที่แสดงให้เห็นว่าเป็นแม่มก็ไม่ได้หมายความว่าบุคคลนั้นจะหลุดพ้นความรับผิด เพราะถึงที่สุดแล้วผู้สอบสวนก็มักจะหาข้ออ้างว่าเครื่องหมายแม่มอาจไม่ปรากฏขึ้นมาให้เห็น เพื่อยึดยึดความเป็นผู้กระทำความผิดให้ ทำให้ในยุคกลางนี้มีการลงโทษผู้บริสุทธิ์เป็นจำนวนมาก

หลังจากยุคสมัยกลางที่ถือว่าเป็นยุคแห่งศรัทธาและความเชื่อ ความคิดของคนถูกปิดกั้นและตีกรอบด้วยความเชื่อในทางศาสนา ทำให้อารยธรรมต่างๆ ไม่พัฒนา แต่เมื่อเวลาผ่านไปสังคมมนุษย์มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอด ความเชื่อทางศาสนาเริ่มสั่นคลอน มนุษย์เริ่มมีความคิดเป็นของตัวเองมากขึ้น จนมาถึงยุคของการฟื้นฟูศิลปวิทยาการ ซึ่งถือว่าเป็นการเริ่มต้นยุคใหม่ โดยมนุษย์เชื่อในศักยภาพของตนเองจึงเริ่มที่จะไฝ่หาความรู้และพยายามสร้างสิ่งใหม่ๆ ขึ้นมา ทำให้ยุคสมัยใหม่นี้สิ่งต่างๆ มีการพัฒนาไปมาก เช่น การพิมพ์, วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีสมัยใหม่และกฎหมาย ทำให้เกิดการปฏิวัติในหลายๆ ด้าน เช่น ปฏิวัติอุตสาหกรรม ปฏิวัติทางด้านสติปัญญา แต่การปฏิวัติที่ส่งผลต่อกฎหมายและระบบกระบวนการยุติธรรมมากที่สุด คือ การปฏิวัติของฝรั่งเศสใน ค.ศ. 1789 เหตุที่ฝรั่งเศสต้องปฏิวัติกระบวนการยุติธรรม เนื่องมาจากความล้มเหลวของกฎหมาย รวมทั้งต้องการปรับปรุงกฎหมายให้มีความทันสมัยและเป็นระเบียบมากขึ้น เพื่อไม่ให้ไปปะปนกับกฎหมายที่รับมาจากโรมันและกฎหมายระบอบศักดินาที่แพร่หลายอยู่ในฝรั่งเศสขณะนั้น¹² ท้ายที่สุดผลของการปฏิวัติฝรั่งเศสทำให้สภาแห่งชาติได้ประกาศปฏิญญาว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (Declaration of the Rights of Man) เพื่อสร้างสังคมใหม่ โดยยกเลิกระบบศักดินา ยกเลิกอภิสิทธิ์ต่างๆ ของพวกพระและขุนนาง และสิ่งสำคัญคือการให้ความสำคัญกับสิทธิเสรีภาพ และความเสมอภาคของประชาชนในทุกชนชั้น โดยมองว่าคนทุกคนเกิดมามีสิทธิเสรีภาพเท่าเทียมกัน และมีอำนาจกระทำการใดๆ ตามความพึงพอใจ トラบใดที่การใช้สิทธิเสรีภาพจะไม่ไปล่วงล้ำทำลายสิทธิของบุคคลอื่น การจำกัดเสรีภาพต่างๆ ทำได้โดยกฎหมายเท่านั้น และให้ประชาชนทุกคนมีส่วนร่วมในการออกกฎหมาย รวมถึงมีการยกเลิกระบบจารีตนครบาลที่มีมาตั้งแต่สมัยโบราณด้วย¹³ ดังนั้นแนวคิดในเรื่องของความศรัทธาและความเชื่อในพระเจ้าเริ่มเสื่อมสลายไปแล้วในยุคสมัยใหม่นี้ ในเรื่องการสอบสวนและการค้นหาความจริงก็ลดความป่าเถื่อนลงเมื่อเปรียบเทียบกับยุคกลาง เพราะได้มีการยกเลิกระบบจารีตนครบาล และมีการคำนึงถึง

¹² ณรงค์ พ่วงพิศ, พื้นฐานอารยธรรม: พื้นฐานอารยธรรมไทย อารยธรรมตะวันตกยุคใหม่ (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แสงรุ่งการพิมพ์, 2523), หน้า 234.

¹³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 241-242.

หลักมนุษยธรรม รวมถึงการให้ประชาชนมีสิทธิเสรีภาพในการออกความเห็นมากขึ้น ไม่เพียงแต่เฉพาะในฝรั่งเศสที่มีการปฏิวัติอันแสดงให้เห็นถึงสิทธิเสรีภาพและความเสมอภาคเท่านั้น ในอเมริกาก็มีการปฏิวัติเช่นเดียวกับฝรั่งเศส

เมื่อพัฒนามาจนถึงยุคปัจจุบัน ยังคงรับเอาแนวคิดในเรื่องสิทธิเสรีภาพและสิทธิมนุษยชนของยุคก่อนมาใช้ คือการเน้นเรื่องหลักมนุษยธรรม ความเท่าเทียมและความเสมอภาคกันในความเป็นมนุษย์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อเกิดการปฏิวัติในอเมริกา ค.ศ. 1776 และการปฏิวัติฝรั่งเศสใน ค.ศ. 1789 ประเทศที่ใช้ระบบการปกครองแบบประชาธิปไตย แนวทางในการสอบสวนก็จะใช้หลักทฤษฎีแบบกระบวนการนิติธรรม ทำให้ผู้มีอำนาจสอบสวนต้องดำเนินการสอบสวนโดยคำนึงถึงทั้งผู้ต้องหาและผู้เสียหายเพราะทั้งสองฝ่ายต่างก็มีสิทธิเสรีภาพ และความเสมอภาคเท่าเทียมกันในฐานะที่เกิดมาเป็นมนุษย์ โดยมีขั้นตอนในการดำเนินการที่แน่นอนตามหลักกฎหมาย ดังนั้นในการสอบสวนเพื่อแสวงหาความจริงและรวบรวมพยานหลักฐาน จึงไม่มีการใช้วิธีการรุนแรงเพื่อให้ผู้กระทำผิดรับสารภาพ แต่จะใช้วิธีการถามปากคำ และค้นหาพยานหลักฐาน ทั้งพยานบุคคล พยานเอกสาร พยานวัตถุ และนำสิ่งที่ได้มารวบรวมเพื่อทำสำนวนการสอบสวน และส่งฟ้องศาลต่อไป แนวคิดในเรื่องระบบการสอบสวนในยุคปัจจุบันนี้ส่งผลถึงประเทศไทยในเวลาต่อมาด้วย โดยเฉพาะอิทธิพลของกฎหมายฝรั่งเศสที่ประเทศไทยได้รับทั้งแนวคิด และบทบัญญัติต่างๆ มาเป็นอย่างมาก

จากที่กล่าวมาพบว่าแม้วัตถุประสงค์ของการสอบสวนในแต่ละยุคสมัยจะกล่าวถึงเรื่องการค้นหาความจริง การรวบรวมพยานหลักฐานเพื่อนำตัวผู้กระทำความผิดส่งฟ้องศาลและพิจารณาพิพากษาคดี แต่ในแต่ละยุคการค้นหาความจริงมีการเปลี่ยนแปลงไปตามปัจจัยทางสังคมต่างๆ และแม้จะบอกว่าการสอบสวน คือการค้นหาความจริง แต่ไม่ได้หมายความว่าสิ่งที่ได้จากปากผู้ต้องหาจะเป็นความจริงเสมอไป จำเป็นต้องมีการนำมาพิจารณาและถ่วงถ่วงต่อไป ในช่วงยุคสมัยแรกๆ ที่มีการทรมานผู้ต้องหาเพื่อให้รับสารภาพ บางครั้งผู้ต้องหาต้องยอมรับผิดเพราะทนการถูกทรมานไม่ไหว ทั้งๆ ที่ตนเองไม่ใช่ผู้กระทำความผิด ในช่วงยุคแรกมาจนถึงยุคกลางจึงมีการลงโทษผู้บริสุทธิ์เป็นจำนวนมาก แต่เมื่อเข้าสู่ยุคใหม่และยุคปัจจุบันระบบการสอบสวนมีการพัฒนาและคำนึงถึงสิทธิเสรีภาพมากขึ้น การค้นหาความจริงและรวบรวมพยานหลักฐานต่างๆ ไม่มีการใช้วิธีการรุนแรงเพื่อให้ผู้กระทำผิดรับสารภาพอีกต่อไป เหตุที่การค้นหาความจริงในการสอบสวนเปลี่ยนแปลงไปเนื่องจากหลักการสันนิษฐานที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงในทางสังคมเป็นสำคัญ

2.3 สาเหตุที่ส่งผลกระทบต่อ การเปลี่ยนแปลงระบบการสอบสวน

เนื่องจากกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เป็นกฎหมายที่มีการพัฒนา และแก้ไขเปลี่ยนแปลงอยู่บ่อยครั้ง ส่งผลให้ระบบการสอบสวนมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดในแต่ละยุคสมัย อันนำไปสู่การทำให้ตัวผู้มีอำนาจสอบสวนเกิดการเปลี่ยนแปลงไปโดยขึ้นกับปัจจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง

2.3.1 ปัจจัยทางด้านความเชื่อและศาสนา

ปัจจัยนี้เป็นปัจจัยแรกที่ถูกกำเนิดขึ้นในสังคมมนุษย์ และเป็นสิ่งที่มีมาตั้งแต่โบราณกาลไม่ว่าจะเป็นชาติตะวันตกหรือประเทศไทยเองแล้วแต่มีความเชื่อ ความเชื่อเป็นสิ่งที่ติดตัวมนุษย์ทุกคนมาตั้งแต่แรกเริ่มของการกำเนิดมนุษย์ ไม่ว่าจะเป็นความเชื่อในเรื่องเทพเจ้า หรือสิ่งเหนือธรรมชาติ เนื่องจากในยุคโบราณมนุษย์ยังไม่สามารถหาสาเหตุของการเกิดปรากฏการณ์ธรรมชาติต่างๆ ได้ จึงเชื่อว่าพระเจ้าหรือเทพเจ้าเป็นผู้ทำให้เกิดขึ้น กฎหมายจึงยึดโยงกับความเชื่อในเรื่องเทพเจ้าอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ในเรื่องความเชื่อและศาสนาที่เห็นได้ชัด คือช่วงที่มีการล่าแม่มดในยุคกลาง เพราะมีความเชื่อว่าแม่มดเป็นซาตานหรือภูตผีปีศาจที่มาต่อต้านคริสตศาสนา ทำให้เกิดการกวาดล้างอย่างจริงจัง ระบบการสอบสวนในยุคนี้จึงมีความเข้มงวด และมีบทลงโทษที่รุนแรงอันแสดงให้เห็นถึงความเชื่อและศาสนาที่ส่งผลกระทบต่อ การล่าแม่มดในสมัยนั้น

ความเชื่อและศาสนาที่ส่งผลกระทบต่อกฎหมายที่เห็นได้ชัด คือกฎหมายศาสนาอิสลามที่เป็นกฎหมายที่สอนให้ศาสนิกชนมีความเชื่อว่ามีพระเจ้าแต่เพียงพระองค์เดียว คือพระอัลเลาะห์ กฎหมายอิสลามเหมือนเป็นทั้งกฎหมายศาสนา เป็นหลักปฏิบัติและวัฒนธรรมที่มีอิทธิพลแพร่ไปเกือบทั่วโลก รวมถึงประเทศไทยด้วย โดยกฎหมายศาสนาอิสลามมีจุดเด่น คือเป็นกฎหมายที่กำหนดหน้าที่ของประชาชนที่มีต่อพระเจ้าและต่อเพื่อนบ้านของตน¹⁴ โดยกฎหมายศาสนาอิสลามที่สำคัญ และมีความแตกต่างจากการสอบสวนทั่วไป คือเรื่องการชันสูตรพลิกศพ เพราะมีข้อปฏิบัติกล่าวไว้ว่า

“เมื่อผู้นับถือศาสนาอิสลามเสียชีวิต ศพของมุสลิมจำเป็นต้องรักษาไว้ในสภาพเดิมทุกประการ หมายถึง ศพที่ตายอยู่ในสภาพใดก็ให้คงอยู่ในสภาพนั้น ห้ามมิให้ผู้หนึ่งผู้ใดตัดหรือทำลายศพ โดยเด็ดขาด และห้ามมิให้กระทำการรุนแรงต่อศพอีกด้วย และให้รับนำศพดังกล่าวไปทำการละหมาด แล้วนำไปฝังยังสุสานมุสลิม โดยการปฏิบัติทั้งหมดให้อยู่ภายในเวลา 24 ชั่วโมงนับจากมีการตายเกิดขึ้น”

¹⁴ อุกฤษ มงคลนาวิน, ประวัติศาสตร์กฎหมายต่างประเทศ (สากล) (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, 2514), หน้า 68.

เนื่องจากตามหลักศาสนาอิสลามห้ามมิให้มีการทำลายศพและห้ามทำรุนแรงต่อศพ¹⁵ หลักนี้แสดงถึงกฎหมายที่เกิดจากแนวทางในการปฏิบัติตามศาสนาอันมีความแตกต่างจากกฎหมายเรื่องการจัดตั้งศพของประเทศไทย

นอกจากนี้ปัจจัยทางด้านความเชื่อยังปรากฏให้เห็นในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาในหลายมาตราในเรื่องของการสาบาน เช่น มาตรา 13 วรรค 4, มาตรา 59 วรรค 4, มาตรา 111 และมาตรา 133 วรรค 2¹⁶ เพราะการสาบานไม่มีอะไรมาเป็นตัววัดว่าสิ่งทีคนๆ นั้นสาบานจะเป็นความจริงตามที่พูด แต่อาศัยความเชื่อว่ามีมีการสาบานต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์แล้ว เป็นสิ่งที่คนต้องเกรงกลัวและจะทำตามที่ได้สาบานไว้

2.3.2 ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ

ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจอาจไม่ได้เป็นปัจจัยที่ส่งผลโดยตรงต่อระบบการสอบสวนของไทย แต่ส่งผลทางอ้อมในด้านของการจัดการระบบการสอบสวนให้มีประสิทธิภาพ โดยพบว่าในยุคโบราณกิจกรรมทางเศรษฐกิจจะเป็นลักษณะของการนำทรัพยากรธรรมชาติต่างๆ มาใช้ในการดำรงชีพ มีการทำมาหากินด้วยการล่าสัตว์ อาชีพหลักในยุคโบราณนี้จะเป็นการทำเกษตรกรรม ระบบการสอบสวนในยุคนี้จึงไม่มีระเบียบแบบแผนเท่าใดนัก หากเป็นความผิดเล็กน้อยก็ไม่จำเป็นต้องไปฟ้องผู้ปกครองบ้านเมืองเพื่อให้เข้ามาสอบสวน แต่ใช้การไกล่เกลี่ยกันเอง คือการพูดคุยกันในบ้านของใครคนใดคนหนึ่ง อาจให้ผู้เฒ่าผู้แก่เข้ามาช่วยรับฟังและตัดสินว่าใครเป็นฝ่ายถูกหรือผิด ระบบเศรษฐกิจในสมัยนี้ทำให้ระบบการสอบสวน และผู้มีอำนาจสอบสวนไม่ได้มีแบบแผนที่แน่ชัดเหมือนในปัจจุบัน ไม่ได้มีการคิดค้นเครื่องมือใดๆ ขึ้นมาเพื่อทราบแต่อย่างใด เพราะเครื่องมือในสมัยนี้จะถูกสร้างขึ้นเพื่อนำไปใช้กับการเพาะปลูก เลี้ยงสัตว์มากกว่า แต่หากกระทำความผิดร้ายแรง เช่น ทรยศบ้านเมือง เป็นพ่อมดแม่มด แม้มีหลักฐานเพียงเล็กน้อยก็จะถูกตัดสินว่ามีความผิดทันที โดยมีโทษคือฆ่าให้ตาย หรือขับออกจากสังคม เห็นได้ว่าการสอบสวนไม่ใช่สิ่งสำคัญในสมัยนี้ สิ่งสำคัญในสมัยนี้คือการดิ้นรน

¹⁵ พรินทร์ เฟิงสุวรรณ, ระบบการชั้นสูตรพลิกศพในประเทศมุสลิม กรณีศึกษาเฉพาะประเทศอิหร่าน และอียิปต์ (กรุงเทพมหานคร: สถาบันวิจัยและพัฒนากระบวนการยุติธรรม สำนักงานกิจการยุติธรรม กระทรวงยุติธรรม), หน้า 47.

¹⁶ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 13 วรรค 4 บัญญัติว่า “เมื่อมีล่ามแปลคำให้การ คำพยาน หรืออื่นๆ ล่ามต้องแปลให้ถูกต้อง ล่ามต้องสาบานหรือปฏิญาณตนว่าจะทำหน้าที่โดยสุจริตใจ จะไม่เพิ่มเติมหรือตัดทอนสิ่งที่แปล”

มาตรา 59 วรรค 4 บัญญัติว่า “เมื่อได้มีการออกหมายตามวรรคสามแล้ว ให้ศาลดำเนินการให้ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการขอยุติมาพบศาลเพื่อสาบานตัวโดยไม่ชักช้า...”

มาตรา 111 บัญญัติว่า “เมื่อจะปล่อยชั่วคราวโดยไม่มีประกันเลย ก่อนที่จะปล่อยไป ให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยสาบานหรือปฏิญาณตนว่าจะมาตามนัดหรือหมายเรียก”

มาตรา 133 วรรค 2 บัญญัติว่า “การถามปากคำนั้นพนักงานสอบสวนจะให้ผู้ให้ถ้อยคำสาบานหรือปฏิญาณตัวเสียก่อนก็ได้ และต้องปฏิบัติตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้ว่าด้วยพยานบุคคล”

เพื่อให้อยู่รอดในสังคม ทำมาหาเลี้ยงชีพให้ได้ผลผลิตดี ๆ และขายได้กำไรมาเท่านั้น ดังนั้นหากพบว่าใครทำผิดผู้ที่มีอำนาจสอบสวนก็จะถามไถ่เพียงเล็กน้อย เมื่อได้ความว่าผิดก็แก้ปัญหาโดยการฆ่าทิ้งหรือขับออกไปจากสังคม เพื่อให้สังคมปราศจากคนชั่ว

เมื่อสังคมพัฒนาต่อมาจนเกิดเป็นอารยธรรมต่างๆ จึงเริ่มมีการจัดระเบียบแบบแผนในสังคมมากขึ้น นอกจากอาชีพเกษตรกรรมและเลี้ยงสัตว์ ก็เกิดอาชีพที่หลากหลายมากขึ้น เช่น การทำเหมืองแร่, พ่อค้าคนกลาง ระบบเศรษฐกิจมีความซับซ้อนมากขึ้น โดยมีการแลกเปลี่ยนสินค้าผ่านระบบเงินตรา ในช่วงนี้กษัตริย์หรือผู้ปกครองแผ่นดินจะมีอำนาจมากในการสอบสวนหาตัวผู้กระทำความผิด การสอบสวนยังไม่มีวิธีการมากนัก แค่ให้กษัตริย์หรือผู้ปกครองแผ่นดินเป็นผู้มีอำนาจสอบสวน และสามารถใช่วิธีการทรมานเพื่อให้รับสารภาพได้ การทรมานอาจมีการใช้เครื่องมือทรมานหรือใช้กำลังคนก็ได้ ไม่ได้มีระบบการทรมานที่เป็นแบบแผนชัดเจน ขอแค่ได้ความจริงหรือคำรับสารภาพมาเท่านั้น เหตุที่ต้องมีการสืบค้นหาความจริงเพื่อให้ได้มาซึ่งคำรับสารภาพ เพราะว่ากษัตริย์หรือผู้ปกครองแผ่นดินไม่ต้องการเสียเวลาไปกับการสอบสวนหาคนผิดมากจนเกินไป สิ่งสำคัญในยุคสมัยนี้คือการค้าขายแลกเปลี่ยนและการทำศึกสงคราม

เมื่อเข้าสู่ยุคกลางที่เรียกได้ว่าเป็นยุคมืดในสังคม เพราะจักรวรรดิโรมันที่เป็นดินแดนที่มีความยิ่งใหญ่ที่สุดในสมัยนั้นล่มสลายลง ทำให้ความเจริญต่างๆ ที่เคยมีอยู่แต่เดิมไม่อาจจะเป็นการค้าขายแลกเปลี่ยน เศรษฐกิจต่างๆ เสื่อมถอยอย่างรุนแรง พื้นฐานทางเศรษฐกิจขึ้นอยู่กับเกษตรกรรม โดยมีทรัพยากรที่สำคัญคือ ที่ดินและแรงงาน การสอบสวนที่สำคัญในยุคนี้คือการล่าแม่มด ที่มีที่มาจากปัจจัยทางด้านความเชื่อและศาสนาคริสต์ที่เข้ามามีบทบาทเป็นอย่างมากต่อราชกรณในยุคสมัยนี้ นอกจากเหตุทางด้านความเชื่อและศาสนาที่ทำให้ราชกรณตื่นตัวกับการล่าแม่มดแล้ว ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจก็มีส่วนเกี่ยวข้องกันในทางอ้อมเช่นกัน เพราะเหตุว่าเมื่อเศรษฐกิจตกต่ำราชกรณยากจนไม่มีรายได้จากการค้าขาย ส่งผลกระทบต่อจิตใจทำให้ต้องหันหน้าเข้าพึ่งศาสนา การล่าแม่มดจึงเปรียบเสมือนการช่วยศาสนจักรในการจับกุมผู้ต้องสงสัยที่จะเป็นซาตานหรือเป็นคนที่ต่อต้านศาสนจักร แต่เมื่อเข้าสู่ยุคใหม่ยุคแห่งการล่าแม่มดได้หมดไป แนวคิดเรื่องสิทธิเสรีภาพเริ่มเข้ามาแทนที่ ระบบเศรษฐกิจในสมัยใหม่และในปัจจุบันมีความคล้ายคลึงกัน คือเป็นยุคอุตสาหกรรมและมีการพัฒนาทางด้านเทคโนโลยีต่างๆ เกิดขึ้นมากมายทำให้ระบบการสอบสวนมีความทันสมัยและเป็นประโยชน์ในการหาตัวผู้กระทำความผิดได้ง่ายขึ้น เช่น มีการบันทึกวิดีโอที่ปรากฏภาพและเสียงของผู้เสียหาย ผู้ต้องหาหรือพยาน, การถ่ายภาพสถานที่เกิดเหตุ, การตรวจสอบประวัติอาชญากรจากลายนิ้วมือผ่านระบบออนไลน์ หรือการตรวจพิสูจน์พยานหลักฐานด้วยวิธีการทางวิทยาศาสตร์ เป็นต้น

โดยปรากฏให้เห็นได้ชัดเจนจากประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 244/1¹⁷ แสดงให้เห็นถึงพัฒนาการที่เปลี่ยนแปลงไปตามสังคมและเศรษฐกิจ การพิสูจน์หาความจริงต่างๆ มีความทันสมัยและสามารถใช้เทคโนโลยีเหล่านี้ให้เกิดประโยชน์ได้เป็นอย่างดี รวมไปถึงผู้มีอำนาจสอบสวนก็เกิดการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาจนมีหน่วยงานที่ทำหน้าที่ในการสอบสวนโดยเฉพาะ ซึ่งจะมีเจ้าพนักงานหลายฝ่ายเข้ามามีบทบาทในการสอบสวน เช่น พนักงานฝ่ายปกครอง, ปลัดอำเภอ และพนักงานสอบสวน (ตำรวจ) เป็นต้น

2.3.3 ปัจจัยทางด้านสังคมการเมืองการปกครอง

ปัจจัยนี้มีส่วนสำคัญเป็นอย่างมากต่อการพัฒนาระบบการสอบสวน และเป็นปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยทางเศรษฐกิจอีกด้วย กล่าวได้ว่าสังคมการเมืองการปกครองมีการพัฒนาไปพร้อมๆ กับระบบเศรษฐกิจ อันส่งผลกระทบต่อการเกิดขึ้นของกฎหมายในแต่ละยุคสมัย และการเปลี่ยนแปลงทางสังคมจะส่งผลอย่างมากต่อการเกิดการเปลี่ยนแปลงของกฎหมาย

ราชบัณฑิตยสถานได้ให้ความหมายของการเปลี่ยนแปลงทางสังคม (Social Change) ว่า

*“การเปลี่ยนแปลงทางสังคม หมายถึงการที่ระบบสังคม กระบวนการแบบอย่างหรือรูปแบบทางสังคม เช่น ขนบธรรมเนียมประเพณี ระบบครอบครัว ระบบการปกครองได้เปลี่ยนแปลงไป ไม่ว่าจะในด้านใดก็ตาม การเปลี่ยนแปลงทางสังคมนี้อาจเป็นไปในทางก้าวหน้าหรือถดถอย เป็นไปอย่างถาวรหรือชั่วคราว โดยวางแผนให้เป็นไปหรือเป็นไปเอง และที่เป็นประโยชน์หรือให้โทษก็ได้ทั้งสิ้น”*¹⁸

จากความหมายของการเปลี่ยนแปลงทางสังคมพบว่าวิวัฒนาการของชาติตะวันตกในระยะแรกจะเป็นลักษณะผู้ปกครองคนเดียว โดยจะมีกษัตริย์ที่มีอำนาจสูงสุดในบ้านเมืองเพียงองค์เดียว ราษฎรจะเคารพเชื่อฟังกษัตริย์ของตนเองอย่างมาก ดังนั้นคำสั่งหรือคำตัดสินที่ออกมาจากปากของกษัตริย์จึงมีความศักดิ์สิทธิ์และต้องเคารพเชื่อฟัง คำสั่งนั้นจะเป็นที่สุด ราษฎรไม่สามารถสั่งให้สอบสวนใหม่หรือสอบสวนเพิ่มเติมแต่อย่างใด ระบบการสอบสวนในยุคแรกเริ่มนั้นจึงมีความเข้มงวดและรุนแรง เพื่อที่จะปราบปรามผู้กระทำความผิดให้หมดสิ้นไป โดยอำนาจสอบสวนและการพิจารณาพยานหลักฐานต่างๆ จะอยู่ที่กษัตริย์เพียงองค์เดียว เห็นได้ว่าผู้มีอำนาจสอบสวนเป็นบุคคลที่มีความสำคัญ และส่งผลต่อแนวทางการสอบสวนที่เกิดขึ้น

¹⁷ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 244/1 บัญญัติว่า “ในกรณีความผิดทางอาญาที่มีอัตราโทษจำคุกหากมีความจำเป็นต้องใช้พยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์เพื่อพิสูจน์ข้อเท็จจริงใดที่เป็นประเด็นสำคัญแห่งคดี ให้ศาลมีอำนาจทำการตรวจพิสูจน์บุคคล วัตถุ หรือเอกสารใด โดยวิธีการทางวิทยาศาสตร์ได้...”

¹⁸ ตุลญา โรจนทั้งคำ, *สังคมกับกฎหมาย* พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2554), หน้า 64.

ต่อมาเมื่อมีการพัฒนามาถึงยุคกลาง เกิดลักษณะของสังคมแบบศักดินาสวามิภักดิ์ (Feudalism) ซึ่งเป็นระบบที่แสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างเจ้านายกับข้า มีการแข่งขันทางสังคมอย่างเคร่งครัด มนุษย์ทุกคนเกิดมาพร้อมกับสถานะทางสังคมที่ติดตัวมาตั้งแต่เกิดและจำต้องอยู่ไปในสถานะนั้น¹⁹ หลังจากผ่านพ้นยุคกลางเข้าสู่ยุคใหม่จึงได้มีการยกเลิกระบอบศักดินา แนวคิดในเรื่องเสรีนิยม สิทธิและเสรีภาพต่างๆ เริ่มเข้ามา เรียกได้ว่าการปกครองระบอบประชาธิปไตยเริ่มเข้ามามีบทบาทในสังคม ระบบการสอบสวนจึงคำนึงถึงความเสมอภาค และสิทธิเสรีภาพของราษฎรมากขึ้น ไม่มีการทรมานเพื่อให้รับสารภาพและระบบจารีตนครบาลอีกต่อไป

ตัวอย่างปัจจัยทางด้านสังคมการเมืองการปกครองที่เห็นได้ชัดพบได้ในประเทศจีนที่มีโครงสร้างของการเมืองการปกครองตามหลักการเผด็จการประชาธิปไตยแบบรวมศูนย์ โดยองค์กรบริหาร องค์กรศาล และองค์กรอัยการมาจากการเลือกตั้งโดยสภาประชาชน ทำให้ต้องรับผิดชอบต่อสภาประชาชน และสามารถถูกตรวจสอบโดยสภาประชาชนได้²⁰ โดยจะมีหน่วยงานที่สำคัญและถือว่าเป็นบทบาทมากในการกำกับดูแลกฎหมายของประเทศ คือสำนักงานอัยการประชาชน ซึ่งเป็นหน่วยงานหลักที่มีอำนาจหน้าที่เพิ่มเติมจากหน่วยงานอัยการในประเทศเสรีนิยมประชาธิปไตยหลายประการ²¹ จากที่ปกติหน่วยงานนี้จะมีหน้าที่ในการฟ้องร้องคดีอาญาอย่างเดียว แต่จะมีคดีความผิดบางประเภท ซึ่งมีมากถึง 53 ฐานความผิด ได้แก่ คดีเกี่ยวกับการทุจริตในหน้าที่ราชการ, คดีเกี่ยวกับการใช้อำนาจโดยมิชอบ, คดีเกี่ยวกับการละเมิดสิทธิเสรีภาพของบุคคล หน่วยงานนี้จะมีอำนาจลงไปสอบสวนด้วยตนเอง²² อันแสดงให้เห็นถึงหน่วยงานที่มีหน้าที่ในการป้องปรามและปราบปรามการทุจริตอย่างเข้มงวด และยังมีหน่วยงานอื่นๆ อีกที่มีหน้าที่ในการควบคุมตรวจสอบ เช่น คณะกรรมการตรวจสอบวินัยพรรคคอมมิวนิสต์ หน่วยงานเหล่านี้เป็นหน่วยงานที่มีความเป็นกลาง เพื่อเข้าไปควบคุมตรวจสอบการทำงานของหน่วยงานอื่นๆ ตามลำดับการบังคับบัญชา การที่หน่วยงานเหล่านี้มีอำนาจดังกล่าว สืบเนื่องมาจากปัจจัยทางด้านสังคมการเมืองการปกครอง

2.3.4 ปัจจัยทางด้านสังคมการเมืองระหว่างประเทศ

ปัจจัยนี้เป็นปัจจัยหลักที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางกฎหมาย เพราะไม่ว่าในชนชาติใดต่างก็ต้องมีการติดต่อสัมพันธ์กันเสมอ ไม่ว่าจะเป็นการติดต่อเพื่อแลกเปลี่ยนทางการค้า หรือติดต่อเพื่อ

¹⁹ จุฑาทิพย์ อุมะวิชณี, วิวัฒนาการแห่งความคิด: ภาคมนุษย์และมนุษยชาติ พิมพ์ครั้งที่ 5 (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2552), หน้า 46.

²⁰ อาร์ม ตั้งนิรันดร, ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับระบบกฎหมายจีน (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2557), หน้า 79.

²¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 137.

²² เรื่องเดียวกัน, หน้า 139.

สัมพันธ์ไมตรีระหว่างประเทศ ส่งผลให้มีการรับเอาประเพณี วัฒนธรรมของชาติต่างๆ เข้ามาผสมผสานกับชาติของตน และบางครั้งก็มีความจำเป็นต้องรับเอากฎหมายต่างชาติเข้ามาเพื่อความสัมพันธไมตรีระหว่างประเทศ และพัฒนากฎหมายให้มีความทันสมัย

ในยุคโบราณของตะวันตกกฎหมายของอารยธรรมใดก็เป็นของอารยธรรมนั้น แต่เมื่อมีการล่มสลายของอารยธรรมใดอารยธรรมหนึ่ง ทำให้เกิดการเคลื่อนย้ายถิ่นฐานไปตั้งรกรากใหม่โดยรวมกับอารยธรรมอื่น ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนทางด้านวัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อต่างๆ หรือในบางครั้งเกิดการรุกรานของชนกลุ่มน้อย เช่น ชาวสุเมเรียน ที่ได้เข้ามาสร้างวัฒนธรรมต่างๆ รวมถึงนำเอากฎหมายเข้ามา โดยพบว่ากฎหมายที่สำคัญของตะวันตก เริ่มจากกฎหมายสิบสองโต๊ะในสมัยอารยธรรมกรีกโรมัน ซึ่งยังไม่มีผู้มียอำนาจสอบสวนชัดเจนเหมือนในปัจจุบัน ทำให้ผู้เสียหายจำเป็นต้องแสวงหาพยานหลักฐานด้วยตนเอง ต่อมาก็ได้มีการจัดทำกฎหมายขึ้นมาอีกหลายฉบับ จนในที่สุดก็เกิดกฎหมายสำคัญที่ส่งผลต่อทั่วทั้งยุโรป คือประมวลกฎหมายจัสติเนียน (The Justinian Code) ที่เกิดขึ้นมาแล้วสูญหายไปชั่วระยะเวลาหนึ่ง แต่ต่อมาก็ได้มีการค้นพบอีกครั้งและนำมาศึกษาอย่างจริงจัง ทำให้กฎหมายของพระเจ้าจัสติเนียนเผยแพร่เข้าไปยังยุโรป การที่ยุโรปนำแนวคิดประมวลกฎหมายของจัสติเนียนไปใช้ในประเทศตน เนื่องมาจากปัจจัยทางด้านสังคมการเมืองระหว่างประเทศที่มีการเปิดประเทศติดต่อกัน มีการเดินทางเข้ามาศึกษากฎหมายโรมันและนำกลับไปดัดแปลงใช้ในประเทศของตนเอง ระบบการสอบสวนจากที่แต่เดิมใช้วิธีการที่ทารุณโหดร้ายก็เปลี่ยนมาใช้วิธีการที่คำนึงถึงสิทธิเสรีภาพมากขึ้น

2.3.5 ปัจจัยทางด้านกฎหมายระหว่างประเทศ

กฎหมายระหว่างประเทศมีความสำคัญต่อการบัญญัติกฎหมายในประเทศไทย และเป็นสิ่งทีในปัจจุบันต้องให้ความสำคัญมากขึ้น เนื่องมาจากในยุคปัจจุบันความสัมพันธ์ระหว่างประเทศเป็นความสัมพันธ์ที่ทุกประเทศต้องมี เพราะการมีความสัมพันธ์ระหว่างประเทศนอกจากจะส่งผลในเรื่องทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคมแล้ว ยังส่งผลต่อการเกิดกฎหมายระหว่างประเทศขึ้นด้วย กฎหมายระหว่างประเทศถือว่าเป็นกฎหมายที่มีความสำคัญและประเทศส่วนใหญ่ยอมรับในการนำมาบัญญัติเป็นกฎหมายภายในของตน แม้ว่าบางเรื่องจะเป็นเพียงแค่ข้อตกลง หรือแนวทาง ไม่ได้เป็นสนธิสัญญา หรืออนุสัญญาที่บังคับให้ประเทศที่เป็นสมาชิกของสนธิสัญญาหรืออนุสัญญานั้นต้องปฏิบัติตาม แต่การเป็นแค่ข้อตกลงหรือแนวทางก็เป็นสิ่งสำคัญและเป็นต้นแบบรวมถึงเป็นแนวทางในการนำมาบัญญัติกฎหมายภายในของประเทศตนได้เช่นกัน เพราะข้อตกลงหรือแนวทางเหล่านั้นอย่างน้อยก็เกิดจากการประชุมร่วมกันของหน่วยงานหลายหน่วยงานหรือหลากหลายประเทศ อันจะทำให้เป็นที่เชื่อมั่นได้ว่าข้อตกลงหรือแนวทางเหล่านั้นเป็นสิ่งที่เป็มาตรฐานและนานาประเทศให้การยอมรับ

ปัจจัยทางด้านกฎหมายระหว่างประเทศดังกล่าวจึงมีความสำคัญมากในยุคปัจจุบันที่การติดต่อสัมพันธ์กันระหว่างประเทศเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ อันจะทำให้ประเทศอื่นยอมรับในกฎหมายไทยว่ามีมาตรฐานเพียงพอและทัดเทียมกับนานาประเทศ กล่าวได้ว่าปัจจัยทางด้านกฎหมายระหว่างประเทศเป็นปัจจัยที่เกิดขึ้นใหม่ ไม่มีในประวัติศาสตร์แต่เดิมไม่ว่าจะเป็นในชาติตะวันตกหรือประเทศไทย แม้ว่าในอดีตไม่ว่าในชาติตะวันตกหรือประเทศไทยจะมีการติดต่อสัมพันธ์ระหว่างประเทศอยู่เสมอ แต่ก็มักเป็นการติดต่อในลักษณะของความสัมพันธ์ในทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม ระหว่างกัน ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนในด้านของทรัพยากร ด้านศาสนา วัฒนธรรมการดำเนินชีวิต ส่วนกฎหมายที่เกิดการแลกเปลี่ยนกันก็จะเป็นลักษณะของการเข้าไปครอบครองดินแดนนั้นๆ จากนั้นก็นำเอาวัฒนธรรม ศาสนา กฎหมายเข้าไปใช้เลย ไม่ได้เป็นลักษณะของกฎหมายระหว่างประเทศเช่นปัจจุบันที่ให้แต่ละประเทศมาประชุมร่วมกันเพื่อหาข้อตกลงระหว่างกัน เกิดเป็นกฎเกณฑ์ ระเบียบ ข้อตกลง แนวทางปฏิบัติ หรือมีลักษณะเป็นสนธิสัญญา อนุสัญญา เป็นต้น

2.3.5.1 อนุสัญญาว่าด้วยการต่อต้านการทรมานและการประติบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรี (Convention against Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment 1984)

อนุสัญญานี้เกิดขึ้นมาเนื่องมาจากการที่ประชาคมโลกให้ความสำคัญกับหลักสิทธิเสรีภาพ รวมถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์มากขึ้นในปัจจุบัน แม้ว่าสิ่งเหล่านี้จะเป็นสิ่งที่อยู่คู่กับสังคมมนุษย์มาตั้งแต่ในอดีต แต่ในอดีตหลักสิทธิเสรีภาพและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์เหล่านี้กลับไม่ได้รับความสนใจเท่าที่ควร ดังนั้นในอดีตจึงพบเห็นการกระทำในรูปแบบของการทรมานที่ทารุณโหดร้าย ไร้มนุษยธรรม และป่าเถื่อนมาโดยตลอด โดยเฉพาะระบบการสอบสวน รวมไปถึงวิธีพิจารณาความอาญามักมีการทรมานเพื่อให้ได้มาซึ่งคำรับสารภาพของผู้ต้องหาอยู่เสมอ โดยไม่คำนึงถึงสิทธิเสรีภาพที่ผู้ต้องหาต้องถูกกระทบกระเทือนเลย เนื่องมาจากแต่เดิมใช้หลักการสันนิษฐานว่าผู้ต้องหาเป็นผู้ผิด แต่เมื่อสังคมพัฒนามากขึ้น คนเริ่มตระหนักถึงสิทธิเสรีภาพ และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ เนื่องจากการถูกทรมานและการไม่ได้รับความเป็นธรรม ก่อให้เกิดการต่อต้านจากกลุ่มคนจำนวนมาก มนุษย์เริ่มมีความคิดถึงสิทธิที่ตนเองควรจะได้รับ และมองว่าการทรมานต่างๆ เป็นสิ่งที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย จึงเริ่มเกิดการเคลื่อนไหวในหลายๆ ด้าน

การรวมตัวเพื่อต่อต้านการทรมาน และการปฏิบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้าย ไม่คำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์นั้น เกิดเป็นการรวมตัวกันเป็นองค์กร และมีการกระทำข้อตกลงระหว่างประเทศร่วมกัน ไม่ว่าจะเป็นปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (Universal Declaration of Human Rights) รวมไปถึงกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (International Covenant on Civil and Political Rights) รวมไปถึงเกิดเป็นอนุสัญญาว่าด้วยการ

ต่อต้านการทรมานและการประติบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรี (Convention against Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment 1984)²³

อนุสัญญานี้ได้รับการรับรองโดยมติของสมัชชาใหญ่แห่งองค์การสหประชาชาติ เมื่อวันที่ 10 ธันวาคม ค.ศ. 1984 และมีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 26 มิถุนายน ค.ศ. 1987 ไทยได้เข้าเป็นภาคี โดยการภาคยานุวัติแล้ว เมื่อวันที่ 2 ตุลาคม พ.ศ. 2550 และมีผลบังคับใช้กับไทยเมื่อวันที่ 1 พฤศจิกายน พ.ศ. 2550

ข้อ 1 ของอนุสัญญาต่อต้านการทรมานได้วางหลักที่เป็นความเห็นระหว่างประเทศ เป็นนियามการกระทำที่ถือเป็นการทรมานไว้ โดยระบุว่า

“การทรมาน” หมายถึง การกระทำใดก็ตามโดยเจตนาที่ทำให้เกิดความเจ็บปวด หรือความทุกข์ทรมานอย่างสาหัส ไม่ว่าจะทางกายหรือทางจิตใจต่อบุคคลใดบุคคลหนึ่ง เพื่อความมุ่งประสงค์ที่จะให้ได้มาซึ่งข้อสนเทศหรือคำสารภาพจากบุคคลนั้นหรือจากบุคคลที่สาม การลงโทษบุคคลนั้นสำหรับการกระทำซึ่งบุคคลนั้นหรือบุคคลที่สาม กระทำหรือถูกสงสัยว่าได้กระทำหรือเป็นการข่มขู่ให้กลัวหรือเป็นการบังคับขู่เข็ญบุคคลนั้นหรือบุคคลที่สามหรือเพราะเหตุผลใดๆ บนพื้นฐานของการเลือกปฏิบัติ ไม่ว่าจะเป็นในรูปแบบใด เมื่อความเจ็บปวดหรือการทุกข์ทรมานนั้นกระทำโดยหรือด้วยการขู่ข่มขู่ หรือโดยความยินยอม หรือรู้เห็นเป็นใจของเจ้าพนักงานของรัฐ หรือของบุคคลอื่น ซึ่งปฏิบัติหน้าที่ในตำแหน่งทางการ ทั้งนี้ไม่รวมถึงความเจ็บปวดหรือความทุกข์ทรมานที่เกิดจาก หรืออันเป็นผลปกติจาก หรืออันสืบเนื่องมาจากการลงโทษที่ขงที่ขงด้วยกฎหมาย”²⁴

การทรมานมีความสัมพันธ์กับระบบการสอบสวนนับตั้งแต่ในอดีต แม้ว่าในปัจจุบัน ประเทศไทยจะได้มีการยกเลิกการทรมานเพื่อให้รับสารภาพตามจารีตนครบาลไปแล้ว แต่ยังคงพบปัญหาในเรื่องการทรมานของพนักงานสอบสวนในลักษณะอื่นๆ อยู่อีกมาก โดยเฉพาะเมื่อเกิดการทรมานขึ้น ผู้เสียหายก็ไม่กล้าร้องทุกข์ เพราะไม่มีพยานรู้เห็นนอกจากพรรคพวกของพนักงานสอบสวนด้วยกัน และผู้เสียหายยังเกรงกลัวอำนาจ ทำให้ไม่กล้าที่จะดำเนินคดี ดังนั้นจึงมีข้อ 10 ของอนุสัญญาี้ กล่าวถึงการกำหนดให้บุคลากรที่มีส่วนเกี่ยวข้องในเรื่องการทรมานต้องได้รับการศึกษาเรื่องการทรมานให้ถ่องแท้ โดยระบุว่า

²³ อโณทัย วัฒนาพรณิกกร, "การเข้าเป็นภาคีอนุสัญญาต่อต้านการทรมาน และการประติบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรี ค.ศ. 1984" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2552), หน้า 12-13.

²⁴ สำนักคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ, พันธกรณีระหว่างประเทศ [ออนไลน์] เข้าถึงเมื่อ 23 พฤศจิกายน 2558. แหล่งที่มา: www.nhr.or.th/webdoc/ConventionAgainstTorture_th.pdf

“รัฐภาคีแต่ละรัฐต้องประกันว่า การศึกษาและข้อสนเทศเกี่ยวกับการห้ามทรมาน เข้าไปบรรจุอย่างสมบูรณ์ในหลักสูตรการฝึกอบรมบุคลากรที่มีหน้าที่บังคับใช้กฎหมาย ทั้งที่เป็นพลเรือน หรือทหาร หรือพนักงานทางการแพทย์ เจ้าหน้าที่ของรัฐและบุคคลอื่นๆ ที่อาจเกี่ยวข้องกับการควบคุมตัว การสอบสวน หรือการประติบัติต่อปัจเจกบุคคลที่ตกอยู่ภายใต้ภาวะของการถูกจับ การกักขังหรือการจำคุก ไม่ว่าจะในรูปแบบใด”²⁵

ในปัจจุบันประเทศไทยยังไม่มีกฎหมายที่ป้องกันการทรมานโดยเฉพาะเจาะจง แม้ว่าไทยจะได้เข้าเป็นภาคีแล้วก็ตาม แต่ก็จะมีบทบัญญัติในประมวลกฎหมายอาญา ไม่ว่าจะเป็ความผิดต่อชีวิตร่างกาย ความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการก็สามารถนำมาปรับใช้ได้ แต่ล่าสุดได้มีการออกร่างพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานและการบังคับบุคคลให้สูญหาย พ.ศ.... ขึ้นแต่ยังไม่ีผลใช้บังคับเป็นกฎหมาย แต่อย่างไรก็ตามก็แสดงให้เห็นถึงปัญหาการทรมานโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐ โดยเฉพาะบทบาทของเจ้าหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

อย่างไรก็ดีประเทศไทยได้มีการทำถ้อยแถลงตีความ และข้อสงวนไว้ในอนุสัญญา ดังนี้²⁶

(1) ไทยมีคำแถลงตีความ ในข้อ 1, 4 และ 5

ข้อ 1 เรื่องคำนิยามของคำว่า "การทรมาน"

ข้อ 4 เรื่องการกำหนดให้การทรมานทั้งปวงเป็นความผิดที่ลงโทษได้ตามกฎหมายอาญา

ข้อ 5 เรื่องให้รัฐภาคีดำเนินมาตรการต่างๆ ที่อาจจำเป็นเพื่อให้ตนมีเขตอำนาจเหนือความผิด ที่อ้างถึงตามข้อที่ 4 ของอนุสัญญา

ทั้ง 3 ข้อให้เป็นไปตามประมวลกฎหมายอาญาของไทยที่ใช้บังคับอยู่ในปัจจุบัน แต่อย่างไรก็ตามประเทศไทยไม่มีบทบัญญัตินิยามของคำว่า “การทรมาน” ไว้ชัดเจน ต้องอาศัยการตีความจากบทบัญญัติในประมวลกฎหมายอาญา

(2) ไทยมีข้อสงวน ข้อที่ 30 วรรคหนึ่ง โดยประเทศไทยไม่รับผูกพันตามข้อบทดังกล่าว (ซึ่งระบุให้นำข้อพิพาทเกี่ยวกับการตีความหรือการนำอนุสัญญาฯ ไปใช้ ขึ้นสู่การวินิจฉัยชี้ขาดของศาลยุติธรรมระหว่างประเทศได้ หากคู่พิพาทฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งร้องขอ) ซึ่งการจัดทำข้อสงวนในข้อนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อไม่ยอมรับอำนาจของศาลยุติธรรมระหว่างประเทศเป็นการล่วงหน้า เว้นเสียแต่ว่าจะพิจารณาเห็นสมควรเป็นกรณีๆ ไป

²⁵ เรื่องเดียวกัน

²⁶ สิทธิมนุษยชน, Human Rights Conventions [ออนไลน์] เข้าถึงเมื่อ 23 พฤศจิกายน 2558. แหล่งที่มา: www.mfa.go.th/humanrights/human-rights-conventions

2.3.5.2 ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (Universal Declaration of Human Rights 1948) และกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (International Covenant on Civil and Political Rights 1966)

ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (Universal Declaration of Human Rights) เป็นเอกสารที่ได้วางรากฐานด้านสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศฉบับแรกของโลก และเป็นพื้นฐานของกฎหมายระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชนทุกฉบับที่มีอยู่ในปัจจุบัน การเกิดขึ้นของปฏิญญาดังกล่าวเกิดจากการที่ประเทศชาติได้ประสบกับสงครามโลกทั้ง 2 ครั้ง ซึ่งได้พรากชีวิตมนุษย์ไปไม่น้อยกว่าหกสิบล้านคน และส่งผลกระทบต่อความเป็นอยู่และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ทั้งในรูปแบบของความอดอยาก การทรมาณนักโทษ การใช้แรงงานทาส และการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ ต่อมาจึงได้มีการก่อตั้งองค์การสหประชาชาติขึ้นภายหลังการสิ้นสุดของสงครามโลกครั้งที่ 2 โดยประเทศสมาชิกสหประชาชาติได้ให้คำมั่นว่าจะร่วมกันป้องกันมิให้เกิดโศกนาฏกรรมดังกล่าวขึ้นอีก ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนจึงได้ถือกำเนิดขึ้นเพื่อประกันสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานของปัจเจกชน ประเทศไทยได้ร่วมรับรองปฏิญญาฉบับนี้ด้วย แต่เนื่องจากปฏิญญานี้ไม่ได้เป็นบ่อเกิดของกฎหมายระหว่างประเทศ จึงไม่ได้เป็นบทบังคับว่าประเทศไทยต้องปฏิบัติตามพันธกรณีดังกล่าว

ส่วนกรณีของกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (International Covenant on Civil and Political Rights) เกิดขึ้นมาภายหลังปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน บทบัญญัติส่วนใหญ่มีแนวทางมาจากปฏิญญาดังกล่าว ดังนั้นจึงมีหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการสอบสวนที่คล้ายคลึงกัน โดยมีลักษณะเป็นการพูดถึงภาพรวมของการสอบสวน ซึ่งกติการะหว่างประเทศนี้ประเทศไทยได้เข้าเป็นภาคีโดยการภาคยานุวัติ เมื่อวันที่ 29 ตุลาคม พ.ศ. 2539 และมีผลบังคับใช้กับไทยเมื่อวันที่ 30 มกราคม พ.ศ. 2540²⁷ ทำให้มีหน้าที่ต้องปฏิบัติตามข้อบังคับในกติกานี้ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของเสรีภาพจากการถูกทรมาณ การห้ามบุคคลมิให้ตกอยู่ในภาวะเยี่ยงทาส การห้ามบุคคลมิให้ถูกจับกุมโดยตามอำเภอใจ การปฏิบัติต่อผู้ถูกกีดรอนสิทธิเสรีภาพอย่างมีมนุษยธรรม ความเสมอภาคของบุคคลภายใต้กฎหมาย การรับรองว่าบุคคลทั้งปวงย่อมมีความเสมอภาคกันตามกฎหมายและได้รับการคุ้มครองอย่างเท่าเทียมกัน เป็นต้น รวมไปถึงสิ่งสำคัญที่ว่าบุคคลทุกคนซึ่งถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดมีสิทธิได้รับการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นผู้บริสุทธิ์จนกว่าจะพิสูจน์ตามกฎหมายได้ว่าเป็นผู้กระทำความผิด โดยบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับการสอบสวนปรากฏใน

²⁷ กระทรวงการต่างประเทศ (สิทธิมนุษยชน), ตารางสรุปตราสารระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชนที่ไทยเป็นภาคี [ออนไลน์] เข้าถึงเมื่อ 5 เมษายน 2559. แหล่งที่มา: <http://www.mfa.go.th/humanrights/human-rights-conventions>

กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองในส่วนที่ 3 (ข้อ 6-27)²⁸ กล่าวถึงสาระของสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ได้แก่ สิทธิในการมีชีวิตอยู่ เสรีภาพจากการถูกทรมาน การห้ามบุคคลมิให้ตกอยู่ในภาวะเยี่ยงทาส การห้ามบุคคลมิให้ถูกจับกุมตามอำเภอใจ การประติบัติต่อผู้ถูกกีดรอนเสรีภาพอย่างมีมนุษยธรรม ความเสมอภาคของบุคคลภายใต้กฎหมาย การรับรองว่าบุคคลทั้งปวงย่อมเสมอภาคกันทางกฎหมายและได้รับการคุ้มครองอย่างเท่าเทียมกัน เป็นต้น เห็นได้จากตัวอย่าง ดังนี้

ข้อ 7

“บุคคลจะถูกรทรมาน หรือได้รับการประติบัติ หรือการลงโทษที่โหดร้ายไร้มนุษยธรรมหรือต่ำช้าไม่ได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง บุคคลจะถูกใช้ในการทดลองทางการแพทย์ หรือทางวิทยาศาสตร์โดยปราศจากความยินยอมอย่างเสรีของบุคคลนั้นมิได้”

ในข้อ 7 นี้มีความคล้ายคลึงกับอนุสัญญาว่าด้วยการต่อต้านการทรมานและการประติบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรี ที่แสดงให้เห็นว่าจะมีการทรมานบุคคลไม่ได้ ในที่นี้คือการทรมานผู้ต้องหาหรือพยานเพื่อให้รับสารภาพที่เป็นปัญหาที่ปรากฏอยู่ในปัจจุบัน อันเป็นการปฏิบัติที่ขัดต่อหลักการทรมาน และการลงโทษโหดร้ายอย่างไร้มนุษยธรรมดังกล่าว และเป็นปัญหาสำคัญที่ประเทศชาติให้ความสนใจกันมาก

ข้อ 9

“1. บุคคลทุกคนมีสิทธิในเสรีภาพและความปลอดภัยของร่างกาย บุคคลจะถูกจับกุมหรือควบคุมโดยอำเภอใจมิได้ บุคคลจะถูกกีดรอนเสรีภาพของตนมิได้ ยกเว้นโดยเหตุและโดยเป็นไปตามกระบวนการที่บัญญัติไว้ในกฎหมาย...”

ในข้อ 9 นี้กล่าวถึงเรื่องการจับกุมหรือควบคุมตัวซึ่งเป็นกระบวนการในการนำตัวบุคคลมาสอบสวนกรณีหนึ่งนอกจากการออกหมายเรียกโดยศาล ซึ่งในการจับกุมนี้ถือว่าเป็นการกีดรอนสิทธิเสรีภาพของบุคคลอย่างมาก ทำให้การดำเนินการต่างๆ ต้องเป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติอย่างชัดเจน ในไทยก็มีกฎหมายบัญญัติถึงขั้นตอนในการจับกุมไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเช่นกัน อันมีหลักการคล้ายคลึงกับบทบัญญัติในกติกาดังกล่าว โดยการจะจับกุมบุคคลได้นั้นต้องมีเหตุที่กฎหมายกำหนด และเมื่อจับกุมมาแล้วก็มีสิทธิได้รับการพิจารณาคดีภายในเวลาอัน

²⁸ สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ, หลักกฎหมายระหว่างประเทศทั่วไปเกี่ยวกับสนธิสัญญาด้านสิทธิมนุษยชน.กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (กรุงเทพมหานคร: บริษัท SM เซอร์คิเพรส จำกัด), หน้า 16.

สมควร ดังนั้นการจะสอบสวนเพื่อให้ได้ความจริงก็ต้องทำด้วยความรวดเร็ว เพื่อไม่ให้เป็นการลิดรอนสิทธิของผู้ถูกจับมากเกินไป เพราะหลายครั้งที่ผู้ถูกจับสุดท้ายไม่ได้เป็นผู้กระทำความผิด ก็ควรจะให้ได้รับการปล่อยตัวโดยเร็ว

ข้อ 10

“1. บุคคลทั้งปวงที่ถูกลิดรอนเสรีภาพต้องได้รับการปฏิบัติด้วยความมีมนุษยธรรมและเคารพในศักดิ์ศรีแต่กำเนิดของความเป็นมนุษย์...”

ในข้อ 10 นี้เป็นบทบัญญัติที่กว้าง หมายความว่าบุคคลทุกคนที่ถูกลิดรอนสิทธิเสรีภาพ รวมถึงบุคคลที่ถูกจับกุมหรือถูกควบคุมตัว ตามข้อ 9 ข้างต้นด้วย ดังนั้นเมื่อมีการจับกุมตัวบุคคลมาแล้วต้องมีการสอบสวนอย่างมีมนุษยธรรมและเคารพต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้ถูกจับทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน และต้องปฏิบัติตามกฎหมายที่เคารพต่อสิทธิเสรีภาพอย่างเคร่งครัด

บทบัญญัติเหล่านี้มีความสัมพันธ์กับการสอบสวน เนื่องจากการสอบสวนเป็นสิ่งที่กระทบกระเทือนต่อสิทธิของประชาชนมากที่สุด การดำเนินการต่างๆ จึงจำเป็นต้องคำนึงถึงสิทธิมนุษยชนตามหลักการของทั้งปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน และกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง หลักเกณฑ์ต่างๆ เหล่านี้เป็นสิ่งที่ประเทศส่วนใหญ่ในโลกให้การยอมรับ จึงมีความจำเป็นต้องให้ความสนใจและนำมาใช้กับระบบกฎหมายเกี่ยวกับการสอบสวนของไทย จะเห็นได้ว่าในปัจจุบันประเทศไทยก็มีหลักการเหล่านี้แทรกอยู่ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาอยู่แล้ว อันเนื่องมาจากการเน้นทฤษฎีแบบกระบวนการนิติธรรม ที่ให้ความสำคัญกับเรื่อง การให้ความคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของปัจเจกชน การกระทำใดที่เป็นการลิดรอนสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชน ก็จะทำให้ได้เพียงเท่าที่จำเป็นและมีเหตุผลที่สมควรเท่านั้น การที่ประเทศไทยมีการใช้ทฤษฎีนี้เป็นหลักแสดงให้เห็นถึงความสอดคล้องกับปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนและกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองดังกล่าวได้เป็นอย่างดี แม้ว่าปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนนั้นจะไม่ได้มีลักษณะเป็นสนธิสัญญาหรือเป็นข้อตกลงระหว่างประเทศที่บังคับให้ประเทศสมาชิกต้องปฏิบัติตาม แต่หลักการต่างๆ ที่กำหนดไว้ในปฏิญญาดังกล่าวก็เป็นหลักการพื้นฐานในเรื่องสิทธิที่ประเทศที่ใช้รูปแบบการปกครองแบบประชาธิปไตยจำเป็นต้องให้ความสำคัญ ส่วนกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง เป็นสนธิสัญญาด้านสิทธิมนุษยชนฉบับหนึ่ง จึงมีผลผูกพันประเทศที่เข้าเป็นภาคีให้ปฏิบัติตามบทบัญญัติดังกล่าว ซึ่งประเทศไทยก็ได้มีการปฏิบัติตามพันธกรณีดังกล่าวอยู่ตลอดโดยมีการส่งรายงานการประเมินสถานการณ์สิทธิมนุษยชนของประเทศไทยในแต่ละปีต่อคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ เพื่อแสดงให้เห็นถึงปัญหา, การบังคับใช้ และการพัฒนาแนวทางในการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนที่พบในแต่ละปี

2.3.6 ปัจจัยทางด้านสิทธิเสรีภาพและสิทธิมนุษยชน

สิทธิและเสรีภาพเป็นหลักการพื้นฐานที่ปรากฏอยู่เบื้องหลังในทุกๆ บทบัญญัติ โดยเฉพาะในกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ซึ่งเป็นบทบัญญัติที่กระทบกระเทือนต่อสิทธิและเสรีภาพของประชาชนเป็นอย่างมาก จึงมีความจำเป็นต้องมีกฎหมายออกมาจำกัดอำนาจหน้าที่ของเจ้าพนักงาน โดยเฉพาะเจ้าพนักงานผู้มีหน้าที่ในการสอบสวน เพื่อไม่ให้ใช้อำนาจตามอำเภอใจไปก้าวล่วงสิทธิและเสรีภาพของประชาชนมากเกินไป ส่งผลต่อการสอบสวนและรวบรวมพยานหลักฐานของพนักงานสอบสวนที่ต้องยึดตามที่กฎหมายบัญญัติ เพื่อเป็นการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน เนื่องจากกระบวนการสอบสวนเป็นกระบวนการที่ส่งผลกระทบต่อทั้งผู้เสียหาย ผู้ต้องหาและพยานมาก จึงมีความจำเป็นต้องดำเนินการตามกฎหมายอย่างเคร่งครัด เพื่อที่จะไม่ให้เกิดการฟ้องร้องตามมาในอนาคต

หากพิจารณาจากหลักฐานทางประวัติศาสตร์พบว่าคำว่า “สิทธิและเสรีภาพ” ไม่ได้เกิดขึ้นมาตั้งแต่สมัยโบราณ แต่ไม่ว่าอย่างไรก็ตามมนุษย์จะมีสิทธิติดตัวเรียกว่า สิทธิธรรมชาติ (Natural Rights) ซึ่งเป็นสิทธิที่กำเนิดขึ้นมาพร้อมกับมนุษย์ทุกคน โดยเป็นสิทธิที่เกิดขึ้นมาพร้อมกับความต้องการของมนุษย์ เพราะมนุษย์มีความกลัวตลอดเวลา และต้องการความปลอดภัยในชีวิต มนุษย์จึงพยายามแสวงหาความมั่นคงปลอดภัยในชีวิต การดำรงชีพ การประกอบอาชีพ และทรัพย์สิน²⁹ ความต้องการเหล่านี้ก่อให้เกิดความชอบธรรมขั้นพื้นฐานทำให้มนุษย์มองว่า

“มนุษย์ทั้งหลายเกิดมาเท่าเทียมกัน มนุษย์มีสิทธิบางประการที่ติดตัวมาตั้งแต่กำเนิดจนกระทั่งถึงแก่ความตาย สิทธิที่ว่ามีได้แก่ สิทธิในชีวิต เสรีภาพในร่างกาย และความเสมอภาค เป็นสิทธิซึ่งไม่สามารถโอนให้แก่กันได้และผู้ใดจะล่วงละเมิดมิได้ หากมีการล่วงละเมิดก็อาจจะก่อให้เกิดอันตรายหรือกระทบกระเทือนเสื่อมเสียต่อสภาพของความเป็นมนุษย์ได้”³⁰

สิทธิตามธรรมชาติเหล่านี้จะเป็นต้นกำเนิดของสิทธิเสรีภาพและสิทธิมนุษยชนในเวลาต่อมา แต่อย่างไรก็ตามแม้มนุษย์จะมีสิทธิธรรมชาติที่ติดตัวมาตั้งแต่เกิด แต่สิทธิเหล่านี้ในยุคโบราณกลับไม่ได้รับความคุ้มครองเท่าที่ควร จึงเห็นสมควรต้องศึกษาถึงวิวัฒนาการของสิทธิเสรีภาพและสิทธิมนุษยชนซึ่งมีวิวัฒนาการมาตามประวัติศาสตร์ในแต่ละยุคสมัย เพราะแนวคิดในเรื่องสิทธิเสรีภาพและสิทธิมนุษยชนเหล่านี้จะเป็นหลักการเบื้องต้นในทุกยุคสมัย ในเรื่องการสอบสวนก็มีหลักการเบื้องต้นคือหลักสิทธิเสรีภาพเช่นกัน และในภายหลังเมื่อหลักสิทธิมนุษยชนเกิดขึ้นก็ส่งผลถึงการ

²⁹ อุดมศักดิ์ สินธิพงษ์, สิทธิมนุษยชน, พิมพ์ครั้งที่ 4 (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2553), หน้า 16.

³⁰ เรื่องเดียวกัน, หน้า 17.

บัญญัติกฎหมายในทุกประเทศเป็นอย่างมาก ในเรื่องนี้สามารถแบ่งแยกการศึกษาได้เป็น 3 ยุค คือ ยุคโบราณ ยุคกลางและยุคใหม่ และยุคปัจจุบัน

1. ยุคโบราณ

เป็นยุคสมัยของอารยธรรมกรีกโรมัน ที่เป็นยุคสมัยที่ไม่มีความสะดวก มีแต่การกตขี้ข่มเหง แบ่งแยกชนชั้น โดยเฉพาะสังคมสมัยกรีกที่มีการแบ่งแยกชนชั้นของคนในสังคมอย่างชัดเจน โดยจะมีประชาชนที่เป็นพลเมืองเอเธนส์ และทาสที่เป็นเชลยในการสงคราม ทาสนั้นเปรียบเสมือนคนชั้นต่ำน่ารังเกียจ ไม่มีสิทธิมีเสียงในสังคม มีแต่พลเมืองชาวเอเธนส์เท่านั้นที่จะได้รับสิทธิประโยชน์ต่างๆ เมื่อการกตขี้ข่มเหงมากขึ้นเรื่อยๆ ก็เกิดนักปราชญ์คนสำคัญคือเพลโต (Plato) และอริสโตเติล (Aristotle) ที่ได้มีการเสนอแนวความคิดเกี่ยวกับความสะดวกและการจัดระเบียบทางสังคม แต่ความสะดวกส่วนใหญ่มักจำกัดอยู่ที่พลเมืองกรีกเท่านั้น แต่ก็ทำให้เริ่มมีการตื่นตัวในเรื่องสิทธิเสรีภาพมากขึ้น และเมื่อกรีกเริ่มมีความเจริญทางการค้าก็มีการเคลื่อนไหวเรียกร้องให้มีการปฏิรูปสังคม ผู้ปกครองนครรัฐเอเธนส์จึงได้ออกกฎหมายเพื่อให้สิทธิประโยชน์แก่ประชากรที่ยากไร้มากขึ้น แต่ก็ยังไม่เท่าเทียมกับพลเมืองกรีกที่เป็นเสรีชน³¹

นอกจากอารยธรรมกรีกในยุคโบราณแล้วอารยธรรมที่สำคัญไม่แพ้กันที่ถือกำเนิดขึ้นในยุคโบราณนี้คืออารยธรรมโรมัน แนวความคิดเรื่องสิทธิธรรมชาติและความสะดวกโรมันก็รับมาจากกรีก แต่ก็ได้แผ่ขยายความคิดออกไปโดยนักกฎหมายและนักการเมืองชื่อซีเซโร (Cicero) ที่ได้เขียนคำอธิบายกฎหมายธรรมชาติไว้ว่า

“กฎหมายที่แท้จริงคือเหตุผลที่ถูกต้อง กลมกลืนสอดคล้องกับธรรมชาติ แม้ชานในทุกสิ่งทุกอย่าง สม่่าเสมอ นิรันดร เป็นกฎหมายที่ก่อให้เกิดหน้าที่โดยคำสั่งให้กระทำและงดเว้นจากความชั่วโดยข้อห้ามของกฎหมาย เป็นหน้าที่อันศักดิ์สิทธิ์ที่จะไม่พยายามบัญญัติกฎหมายให้ขัดหรือแย้งกับกฎหมายนี้ เป็นสิ่งที่ไม่อาจทำให้ยกเลิกหรือเสื่อมคลายลง...เป็นกฎหมายประการเดียวที่เป็นนิรันดร ไม่เปลี่ยนแปลงและมีผลผูกพันทุกชาติทุกภาษา ทุกยุคทุกสมัยตลอดกาล”³²

คำกล่าวนี้เป็นการยืนยันแนวความคิดของกฎหมายธรรมชาติว่ากฎหมายเป็นสิ่งที่พระเจ้ามอบให้กับมนุษย์ทุกคน จึงใช้ได้กับทุกคน ทุกสถานที่ ดังนั้นกฎหมายจึงมีความสะดวกและเท่าเทียมกัน หลังจากคำกล่าวของซีเซโรนี้ ในโรมันก็มีการเรียกร้องให้มีการจัดทำกฎหมายลายลักษณ์อักษรขึ้น เนื่องมาจากชนชั้นกลางรู้สึกว่าจะไม่ได้รับความเป็นธรรม จึงเกิดเป็นกฎหมายสิบสองโต๊ะ ที่มี

³¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 32.

³² สมยศ เชื้อไทย, นิติปรัชญา, พิมพ์ครั้งที่ 16 (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2556), หน้า 84.

หลักการตั้งอยู่บนพื้นฐานของกฎหมายธรรมชาติ จึงมีการยอมรับสิทธิต่างๆ ของพลเมืองชาวโรมัน ชาวโรมันเริ่มมีความเสมอภาคกันในทางกฎหมาย การทรมานผู้ต้องหาให้รับสารภาพเป็นสิ่งต้องห้าม โดยให้ถือว่าผู้ต้องหาทุกคนเป็นผู้บริสุทธิ์จนกว่าจะได้รับการพิสูจน์ว่าเป็นผู้กระทำความผิดจริง³³

2. ยุคกลางและยุคใหม่

ในยุคกลางเป็นช่วงที่ศาสนจักรเข้ามาครอบงำความคิดและวิถีชีวิตของมนุษย์ในทุกๆ ด้าน แม้ว่าคำสอนของศาสนาคริสต์จะสอนว่ามนุษย์ทุกคนมีความเสมอภาคกันภายใต้สายตาของพระเจ้า แสดงให้เห็นถึงหลักการรับรองสิทธิเสรีภาพของประชาชนและส่งเสริมสิทธิมนุษยชน แต่ในความเป็นจริงกลับไม่ได้ปฏิบัติตามเช่นนั้น ศาสนากลับกลายเป็นผู้ลิดรอนสิทธิเสรีภาพของประชาชนและใช้อำนาจในเชิงเผด็จการ ใครที่เห็นแย้งกับศาสนาจะถูกกล่าวหาอย่างรุนแรง และอาจถูกขจัดออกไปจากบ้านเมือง มีการยึดหลักการสันนิษฐานว่าผู้ต้องหาเป็นผู้ผิด การจับมาสอบสวนก็เพื่อต้องการให้รับสารภาพเท่านั้น ไม่ใช่ต้องการพิสูจน์ความถูกผิดแต่อย่างใด³⁴ ในยุคกลางนี้จึงจัดได้ว่าเป็นช่วงที่หลักการสิทธิเสรีภาพของมนุษย์ถูกลิดรอนไปมากที่สุด

หลังจากผ่านช่วงยุคกลางเข้าสู่ยุคใหม่มีการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญ คือการค้นพบทางวิทยาศาสตร์ มนุษย์จึงเกิดความเชื่อในความสามารถของตน คำนึงถึงหลักเหตุผลมากกว่าความเชื่อในทางศรัทธา เพราะอิทธิพลของศาสนาเริ่มเสื่อมคลายลงไปแล้ว เกิดแนวความคิดปัจเจกชนนิยมขึ้น แต่ช่วงที่มีการเปลี่ยนแปลงมากที่สุดในยุคใหม่คือช่วงสมัยการฟื้นฟูศิลปวิทยาการที่เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง ระบบอุตสาหกรรม จึงมีการเรียกร้องสิทธิทางการเมืองขึ้นมากมาย การเรียกร้องดังกล่าวเกิดในหลายประเทศ ที่สำคัญคืออังกฤษ ฝรั่งเศสและสหรัฐอเมริกา มีเหตุการณ์สำคัญคือ การปฏิวัติอันรุ่งโรจน์ของอังกฤษ การประกาศอิสรภาพของอเมริกา และการปฏิวัติของฝรั่งเศส³⁵ จากเหตุการณ์เหล่านี้ทำให้หลักสิทธิเสรีภาพของมนุษย์ได้รับการรับรองโดยกฎหมายที่เป็นลายลักษณ์อักษรขึ้น เช่น ปฏิญญาว่าด้วยสิทธิของพลเมือง ค.ศ. 1689 ของอังกฤษ, คำประกาศอิสรภาพ ค.ศ. 1776 ของสหรัฐอเมริกา และปฏิญญาว่าด้วยสิทธิของมนุษย์และพลเมือง ค.ศ. 1789 ของฝรั่งเศส ภายหลังจากเหตุการณ์เหล่านี้และมีหลักฐานการรับรองสิทธิเสรีภาพที่เป็นรูปธรรมขึ้น ทำให้มนุษย์หันมาให้ความสำคัญกับหลักการในเรื่องสิทธิเสรีภาพมากขึ้น ไม่ที่จะเป็นการตรากฎหมาย หรือการเมืองการปกครองก็มักจะอ้างถึงหลักสิทธิเสรีภาพเสมอ

³³ อุดมศักดิ์ สินธิพงษ์, สิทธิมนุษยชน, หน้า 35.

³⁴ เกรียงไกร เจริญธนาวัฒน์, หลักกฎหมายว่าด้วยสิทธิเสรีภาพ (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2547), หน้า

³⁵ อุดมศักดิ์ สินธิพงษ์, สิทธิมนุษยชน, หน้า 47.

3. ยุคปัจจุบัน

แนวคิดในเรื่องสิทธิเสรีภาพเป็นสิ่งที่มนุษย์หันมาให้ความสนใจกันมาก เนื่องจากเกิดลัทธิประชาธิปไตยและลัทธิสังคมนิยม รวมไปถึงการก่อตั้งองค์การสหประชาชาติ โดยมีวัตถุประสงค์ในการแก้ปัญหาสภาพเศรษฐกิจ สังคม ปัญหาเรื่องสิทธิมนุษยชน และยังส่งเสริมให้ทุกฝ่ายต่างต้องเคารพสิทธิมนุษยชนต่อกัน ภายหลังจากนั้นก็มีความร่วมมือในการจัดทำปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนขึ้น เนื้อหาในปฏิญญานี้เป็นหลักการทางสิทธิมนุษยชนที่นานาประเทศยอมรับและยึดถือเป็นแนวทางในการปฏิบัติต่อกันมา³⁶

จากที่กล่าวมาข้างต้นในเรื่องวิวัฒนาการของสิทธิเสรีภาพมาจนถึงแนวคิดเรื่องสิทธิมนุษยชน ก็พบว่าสิทธิและเสรีภาพเป็นสิ่งที่ติดตัวมนุษย์มาช้านาน ไม่มีใครสามารถพรากสิทธิหรือเสรีภาพนี้ไปจากใครได้ และสิทธิและเสรีภาพเป็นสิ่งที่ต้องได้รับความคุ้มครอง ในยุคแรกๆ ทุกคนยอมรับถึงสิทธิเสรีภาพที่มีอยู่ตามธรรมชาติและพยายามไม่ให้มีการกระทบกระเทือนสิทธิเสรีภาพกัน แต่เมื่อสังคมพัฒนามากขึ้นแนวคิดเรื่องนี้ก็เริ่มไม่นำมาใช้ในทางปฏิบัติ ทำให้เกิดการลดทอนสิทธิเสรีภาพอยู่เสมอ จนเมื่อถึงจุดหนึ่งที่มนุษย์ทุกคนต่างเริ่มรู้สึกตัวว่าสิทธิและเสรีภาพที่ควรจะมีกลับไม่มีจึงเกิดการปฏิวัติและเรียกร้องสิ่งต่างๆ เกิดขึ้น ในปัจจุบันหลักการเรื่องสิทธิเสรีภาพและสิทธิมนุษยชนจึงมีบทบาทสำคัญในทุกด้าน เนื่องจากประเทศส่วนใหญ่ใช้การปกครองระบอบประชาธิปไตย การคำนึงถึงสิทธิเสรีภาพจึงเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุด ดังนั้นการบัญญัติกฎหมายที่ไปกระทบกระเทือนต่อสิทธิเสรีภาพของประชาชนมากจนเกินไปก็จะใช้ไม่ได้

ในระบบการสอบสวนก็เช่นกัน หลักการเรื่องสิทธิเสรีภาพเข้ามามีบทบาทในการบัญญัติกฎหมายเพื่อไม่ให้ผู้ต้องหาถูกลดทอนสิทธิเสรีภาพมากจนเกินไป สืบเนื่องจากว่าเมื่อจับตัวผู้ต้องหาได้จะสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาเป็นผู้บริสุทธิ์ ผู้ต้องหาต้องเสียเวลานานั่งให้พนักงานสอบสวนสอบสวนทั้งๆ ที่ความเป็นจริงเขาอาจจะไม่ได้เป็นผู้กระทำความผิด หากทำสิ่งใดไปโดยไม่คำนึงถึงสิทธิเสรีภาพของผู้ต้องหาแล้วก็จะทำให้ผู้ต้องหาต้องแบกรับภาระมากจนเกินไป ดังนั้นการคำนึงถึงสิทธิเสรีภาพในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานจึงเป็นสิ่งสำคัญมากในสังคมปัจจุบันซึ่งคำนึงถึงประชาธิปไตยเป็นสำคัญ โดยหลักสันนิษฐานว่าผู้ต้องหาเป็นผู้บริสุทธิ์ปรากฏหรือแทรกอยู่ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเป็นส่วนใหญ่ แต่ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความของสาธารณรัฐอาร์เมเนีย มีบทบัญญัติที่แสดงให้เห็นถึงหลักการสันนิษฐานว่าผู้ต้องหาเป็นผู้บริสุทธิ์ชัดเจน โดยปรากฏในมาตรา 18 บัญญัติว่า

³⁶ เรื่องเดียวกัน, หน้า 57.

“หลักการสันนิษฐานว่าผู้ต้องหาเป็นผู้บริสุทธิ์

1. บุคคลทุกคนผู้ต้องสงสัย หรือถูกจับมาเนื่องจากการกระทำความผิดอาญา จะถูกสันนิษฐานว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ จนกระทั่งสามารถพิสูจน์ได้ว่ามีความผิดจริงตามวิธีการในประมวลกฎหมายฉบับนี้ และจนกว่าจะมีคำตัดสินที่เป็นมาตรการบังคับทางกฎหมาย...”³⁷

สาเหตุที่ส่งผลกระทบต่อกระบวนการเปลี่ยนแปลงระบบการสอบสวนประกอบไปด้วยปัจจัยหลักในหลายประการ ไม่ว่าจะเป็นปัจจัยทางด้านความเชื่อและศาสนา, ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ, ปัจจัยทางด้านสังคมการเมืองการปกครอง, ปัจจัยทางด้านสังคมการเมืองระหว่างประเทศ, ปัจจัยทางด้านกฎหมายระหว่างประเทศ และปัจจัยทางด้านสิทธิเสรีภาพและสิทธิมนุษยชน ปัจจัยเหล่านี้ส่งผลให้ระบบการสอบสวนมีการเปลี่ยนแปลงไปตามแต่ละยุคสมัยขึ้นกับว่าในช่วงใดปัจจัยใดจะส่งผลมากกว่ากัน อีกทั้งปัจจัยเหล่านี้ยังส่งผลต่อพัฒนาการของกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และตัวบุคคลผู้มีอำนาจสอบสวนด้วย เพราะระบบการสอบสวนมีวิวัฒนาการไปพร้อมกับความเปลี่ยนแปลงของกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

สิ่งที่ทำให้ปัจจัยเหล่านี้ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลง นอกจากการมีความสัมพันธ์ระหว่างกันในสังคมเดียวกันแล้ว ยังสืบเนื่องมาจากการมีความสัมพันธ์ระหว่างประเทศระหว่างกัน เนื่องจากมนุษย์เป็นสัตว์สังคม พิจารณาได้จากการอยู่ร่วมกันเป็นหมู่เหล่าและต้องมีการติดต่อสัมพันธ์พูดคุยแลกเปลี่ยนกันตลอด โดยเมื่อมนุษย์มาอยู่ร่วมกันจนเกิดเป็นสังคมขึ้น ก็มีความจำเป็นต้องจัดระเบียบสังคม ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการเมือง การปกครอง เศรษฐกิจ วัฒนธรรมต่างๆ เพื่อให้มนุษย์ถือปฏิบัติระหว่างกัน อันจะทำให้เกิดความเป็นระเบียบเรียบร้อยขึ้นในสังคม แต่อย่างไรก็ตามมนุษย์ไม่ได้มีความสัมพันธ์อยู่แต่ภายในสังคมที่ตนอาศัยอยู่นั้น มนุษย์ยังสามารถติดต่อสัมพันธ์กับสมาชิกในสังคมอื่นได้ด้วย โดยความสัมพันธ์ในระหว่างสังคมนี้ได้มีการพัฒนามากขึ้น เมื่อประชากรมีมากขึ้น การคมนาคมเป็นไปโดยสะดวก การติดต่อสื่อสารระหว่างกันทำได้ง่ายขึ้น ทำให้เกิดการติดต่อสื่อสารและแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมระหว่างกัน รวมถึงมีการส่งต่อระเบียบกฎเกณฑ์ต่างๆ ระหว่างประเทศมากขึ้น ลักษณะนี้เองที่เรียกว่าเป็นความสัมพันธ์ระหว่างประเทศที่เกิดขึ้นในสังคมมนุษย์ อันจะส่งผลกระทบต่อเปลี่ยนแปลงกฎหมายและสังคมมากมาย³⁸ ซึ่งลักษณะของความสัมพันธ์ระหว่างประเทศมีอยู่

³⁷ Criminal Procedure Code of the Republic of Armenia Article 18.

“Presumption of Innocence

1. Every person suspected in or charged with a criminal offense shall be presumed innocent unless proved guilty in the manner prescribed by this Code and unless the verdict comes into legal force.”

³⁸ สุรชัย ศิริไกร, "แนวคิดว่าด้วยความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ," ใน เอกสารประกอบการสอนชุดวิชา ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ หน่วยที่ 1-7, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2527), หน้า 5.

มากมาย โดยไม่ได้หมายถึงความสัมพันธ์ระหว่างรัฐต่อรัฐเท่านั้น แต่รวมถึงหน่วยอื่นๆ ที่ไม่ใช่รัฐด้วย เช่น องค์กรระหว่างประเทศ หรือเป็นกลุ่มบุคคลใดบุคคลหนึ่ง และความสัมพันธ์ระหว่างประเทศสามารถเกิดได้หลายรูปแบบ ไม่เพียงแต่เฉพาะความสัมพันธ์ในด้านกฎหมาย แต่ยังรวมถึงความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจ การเมืองและสังคมได้อีกด้วย³⁹ อีกทั้งความสัมพันธ์ระหว่างประเทศยังมีความแตกต่างกันในแต่ละยุคสมัย จึงสามารถเปลี่ยนแปลงไปได้เรื่อยๆ

การมีความสัมพันธ์ระหว่างสังคมเดียวกัน และความสัมพันธ์ระหว่างประเทศส่งผลให้เกิดปัจจัยต่างๆ ขึ้นในสังคม อันก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงระบบการสอบสวนไปในแต่ละยุคสมัย

2.4 ความเป็นมาของผู้มีอำนาจสอบสวนในต่างประเทศ

บุคคลผู้มีอำนาจในการสอบสวน มีวิวัฒนาการและประวัติความเป็นมาอย่างยาวนานขึ้นกับสภาพการเมือง การปกครอง เศรษฐกิจและระบบการสอบสวนในขณะนั้น ทำให้ความเป็นมาของผู้มีอำนาจสอบสวนในแต่ละประเทศมีความแตกต่างกันในรายละเอียด จึงเห็นสมควรต้องศึกษาประวัติศาสตร์ของแต่ละประเทศที่มีความเกี่ยวข้องกับประเทศไทย เช่น ประเทศฝรั่งเศส, ญี่ปุ่น และอังกฤษ เพื่อให้เห็นถึงภาพรวมของบุคคลผู้มีอำนาจสอบสวนในต่างประเทศ ที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่บ่อยครั้งนับตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

2.4.1 ผู้มีอำนาจสอบสวนในประเทศฝรั่งเศส

ประเทศฝรั่งเศสแม้จะเป็นประเทศที่ใช้ระบบกฎหมาย Civil Law เหมือนอย่างประเทศไทย แต่กลับมีระบบการสอบสวนที่เป็นเอกลักษณ์ และแตกต่างจากประเทศไทยในสาระสำคัญ โดยเฉพาะตัวผู้มีอำนาจสอบสวน คือ ผู้พิพากษาไต่สวน ซึ่งเป็นผู้พิพากษาที่มีบทบาทหลักในการดำเนินคดีในชั้นสอบสวนของวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศสมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน จึงเห็นสมควรต้องศึกษาถึงความเป็นมา เพื่อให้เห็นถึงวิธีพิจารณาความอาญา และผู้มีอำนาจสอบสวนที่เป็นเอกลักษณ์ และสามารถที่จะวิเคราะห์สาเหตุของการเปลี่ยนแปลงในแต่ละยุคสมัยดังกล่าวได้

ก. ผู้มีอำนาจสอบสวนในอดีต

วิธีพิจารณาความอาญาของฝรั่งเศสมีรากฐานมาจากกฎหมายโรมัน, เยอรมัน และกฎหมายของพวกพระ (Canon Law) ในฝรั่งเศสมีการแบ่งแยกอำนาจหน้าที่ของขั้นตอนการดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางอาญาชัดเจน โดยได้แบ่งแยกหน้าที่ในส่วนของการจับกุม, การไต่สวน, การพิจารณา และการบังคับตามกฎหมาย เริ่มแรกจะมีเจ้าหน้าที่ตำรวจที่จะไปจับกุมตัวผู้กระทำความผิด

³⁹ กุสุมา สนิตวงศ์, "การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ," ใน รวมบทความ ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ, (กรุงเทพมหานคร: แผนกวิชาการต่างประเทศและการทูต คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2515), หน้า 1.

มาพร้อมทำการสอบสวนในเริ่มแรกของการจับกุม เพราะก่อนที่จะนำกฎหมายอาญามาใช้กับบุคคลใด บุคคลหนึ่งนั้น การกระทำความผิดจะต้องถูกค้นพบก่อน เจ้าหน้าที่จะต้องทำการสอบสวนว่าได้มีการกระทำความผิดจริงหรือไม่ และเป็นการกระทำความผิดร้ายแรง หรือกระทำความผิดลหุโทษ เพื่อให้มั่นใจว่าบุคคลนั้นเป็นผู้กระทำความผิดจริง ถ้ามีกรณีจำเป็น บุคคลที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดจะถูกส่งตัวไปยังศาลเพื่อไต่สวนหาความจริงต่อไป โดยเจ้าหน้าที่ที่มีหน้าที่ในการจับกุมและนำตัวผู้ต้องหาสอบสวน คือ ตำรวจฝ่ายตุลาการ ซึ่งจะแยกอำนาจออกจากตำรวจฝ่ายบริหาร ที่มีหน้าที่ในการรักษาความสงบเรียบร้อย และป้องกันการเกิดอาชญากรรมเท่านั้น แต่เจ้าหน้าที่ตำรวจฝ่ายตุลาการก็จะแยกออกจากกระบวนการทางศาลอีก และจะเป็นผู้สอบสวนการกระทำความผิดที่ตำรวจฝ่ายบริหารไม่สามารถป้องกันได้ ตำรวจจึงเปรียบเสมือนบุคคลที่คอยกรุยทางให้ศาลในเริ่มแรก โดยพบว่าการสอบสวนในเริ่มแรกของเจ้าหน้าที่ตำรวจจะถูกแยกออกจากการไต่สวนซึ่งเป็นหน้าที่ของศาลที่เป็นผู้พิพากษาไต่สวนโดยตรง แต่ด้วยจุดมุ่งหมายและการทำงานของ 2 องค์กร คือตำรวจและผู้พิพากษาไต่สวน เป็นอย่างเดียวกัน ดังนั้นในทางปฏิบัติจึงพบว่าตำรวจจะทำหน้าที่ในการไต่สวน ส่วนผู้พิพากษาไต่สวนของฝรั่งเศสจะลงมาทำงานสอบสวนของตำรวจ ดังนั้นก่อนที่จะนำคดีไปฟ้องต่อศาล ต้องมีการสอบสวนก่อนโดยตำรวจฝ่ายตุลาการ และจะมีผู้พิพากษาไต่สวนที่จะแจ้งข้อกล่าวหา หรือยกเลิกข้อกล่าวหาได้⁴⁰ หน้าที่ของตำรวจและผู้พิพากษาไต่สวนในฝรั่งเศสจึงมีความคล้ายคลึงกัน และในช่วงแรกคำรับสารภาพถือว่าเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุดในการสอบสวน การทรมานผู้ต้องหาเพื่อให้รับสารภาพ หรือการบีบบังคับผู้ต้องหาให้รับสารภาพจึงมีอยู่บ่อยครั้ง⁴¹

การที่ผู้พิพากษาไต่สวนจะสามารถแจ้งข้อกล่าวหา หรือยกเลิกข้อกล่าวหาได้ จำเป็นต้องมีการไต่สวนหรือการสอบสวนให้ได้ความชัดเจน ซึ่งมีหลายกรณีที่มีการส่งไปให้ผู้พิพากษาไต่สวนทำการไต่สวนเลย โดยนอกจากกรณีมีผู้กล่าวหาว่าบุคคลใดกระทำความผิดแล้วถูกส่งตัวไปศาลเพื่อไต่สวนแล้วนั้น ยังมีอีกกรณีหนึ่งคือสามารถถูกศาลไต่สวนโดยปราศจากผู้กล่าวหาได้ โดยเกิดจากการสงสัยว่ามีการกระทำความผิดร้ายแรง แต่จะมีการถามก่อนว่ายินยอมให้ศาลไต่สวนหรือไม่ การยอมรับถือว่าเป็นสิ่งสำคัญมาก มีคำกล่าวว่า “คนจะไม่ถูกประณามว่าทำผิดหากไม่มีความยินยอม” ดังนั้นจึงมีปัญหว่าศาลมักจะใช้การขังไว้ อาจเป็นวันหรือเป็นปี และมีการให้รับประทานอาหาร เครื่องดื่มเพียงเล็กน้อย เพื่อเป็นการบีบบังคับให้ยินยอมให้ไต่สวน⁴² เห็นว่าไม่ได้มีการคุ้มครองสิทธิ

⁴⁰ A. Esmein, *A History of Continental Criminal Procedure with Special Reference to France* (Boston: Little, Brown and company, 1913), pp. 43-44.

⁴¹ Ibid., p. 57.

⁴² Ibid., pp. 64-65.

ของผู้ต้องหาอย่างแท้จริง ในระยะแรกนี้จึงพบว่าผู้มีอำนาจสอบสวน คือ ตำรวจฝ่ายตุลาการ และผู้พิพากษาไต่สวน ที่ต้องทำงานร่วมกัน

เมื่อเข้าสู่ ค.ศ. 1300 พนักงานอัยการได้ถือกำเนิดขึ้น โดยถือว่าเป็นตัวแทนของกษัตริย์ อัยการไม่สามารถตั้งตนเองเป็นผู้กล่าวหาได้เหมือนกับผู้ที่ได้รับความเสียหายด้วยตนเอง แต่อัยการจะมีหน้าที่ในการไปกระตุ้นผู้พิพากษาให้ตระหนักถึงความเสียหาย โดยที่ยังไม่มีหน้าที่ในการสอบสวน⁴³ แต่อย่างไรก็ตามบทบาทของศาลในการสอบสวนหรือไต่สวนยังคงมีอยู่ต่อเนื่องมาจนถึงใน ค.ศ. 1400-1500 ที่เป็นยุคของการเปลี่ยนแปลงและการพัฒนา ในส่วนของการพัฒนานี้มีการเปลี่ยนแปลงกระบวนการพิจารณาความอาญาทางปฏิบัติของฝ่ายตุลาการใหม่ โดยข้อมูลทั้งหลายที่ได้มาจากคู่ความจะมีการบันทึกไว้เป็นลายลักษณ์อักษร และถูกเก็บเป็นความลับจากทุกฝ่าย ยกเว้นอัยการที่เป็นตัวแทนของกษัตริย์ โดยเริ่มแรกเมื่อมีผู้มากล่าวหาว่าบุคคลใดกระทำความผิด จะมีการลงบันทึกไว้เป็นลายลักษณ์อักษร มีการลงชื่อบุคคลที่พบเห็นการกระทำความผิด จากนั้นก็จะนำไปสู่การออกหมายเรียกหรือการจับกุมในเวลาต่อมา เมื่อจับกุมตัวมาได้แล้วก็จะเข้าสู่กระบวนการสอบสวน โดยใช้ข้อมูลที่มีอยู่เป็นส่วนประกอบ สิ่งสำคัญคือมีการพัฒนาจนให้อัยการเป็นผู้ที่มีส่วนร่วมในการสอบสวนด้วย⁴⁴ ดังนั้นจึงเห็นได้ว่าอัยการได้เข้ามามีบทบาทเป็นผู้มีอำนาจสอบสวนนอกเหนือจากตำรวจฝ่ายตุลาการ และผู้พิพากษาไต่สวนด้วย โดยเมื่อจบกระบวนการสอบสวนเอกสารต่างๆ ที่บันทึกไว้เป็นลายลักษณ์อักษรก็จะถูกส่งไปให้อัยการในการพิจารณาส่งฟ้องศาลต่อไป อัยการจึงไม่ได้เพียงแต่มีหน้าที่ในการสอบสวนเท่านั้น แต่ยังมีหน้าที่ในการฟ้องคดี และเข้าไปมีส่วนร่วมเกือบทั้งกระบวนการยุติธรรมทางอาญา⁴⁵

เมื่อเข้าสู่ช่วง ค.ศ. 1788-1789 ฝรั่งเศสได้เกิดการปฏิวัติทางด้านกฎหมายขึ้น เนื่องจากเกิดมติมหาชนที่กดดันให้มีการปฏิรูปในรัชสมัยของพระเจ้าหลุยส์ที่ 7 ดังนั้นการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายในระยะนี้จึงมีการแก้ไขกฎหมายที่ไม่ยุติธรรมในบางกรณี โดยเหตุผลที่ทำให้ต้องมีการเปลี่ยนแปลงกฎหมาย โดยเฉพาะกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เนื่องจากกฎหมายเก่าใช้มาเป็นระยะเวลาอันยาวนานแล้ว และเมื่อเข้าสู่ยุคสมัยนี้กฎหมายบางเรื่องก็ล้าสมัยจึงจำเป็นต้องแก้ไข ในส่วนของการสอบสวนมีประเด็นสำคัญที่แก้ไขคือ การยกเลิกการทรมาน เห็นได้ว่ากฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของฝรั่งเศสมีการเปลี่ยนแปลงไปในสาระสำคัญในช่วงนี้ หลังจากนั้นก็จะเป็นการเปลี่ยนแปลงไปโดยคำนึงถึงสิทธิเสรีภาพเสมอ การเปลี่ยนแปลงนี้เกิดขึ้นเนื่องจากปัจจัยภายในของฝรั่งเศสเองที่ต้องการปฏิรูปกฎหมายของตน เพราะเห็นว่าใช้มาเป็นระยะเวลาอันยาวนาน จนทำให้

⁴³ Ibid., p. 115.

⁴⁴ Ibid., pp. 145-146.

⁴⁵ Ibid., p. 152.

บทบัญญัติหลายอย่างล้าสมัยประกอบกับแนวคิดในเรื่องสิทธิเสรีภาพเริ่มเข้ามามีบทบาทในฝรั่งเศส ทำให้จำเป็นต้องเปลี่ยนแปลงกฎหมายให้เข้ากับแนวคิดดังกล่าว ปัจจัยทางด้านสิทธิเสรีภาพและสิทธิมนุษยชนจึงเป็นส่วนสำคัญที่จะทำให้ระบบการสอบสวนและบทบาทของผู้มีอำนาจสอบสวนเกิดการเปลี่ยนแปลง

ข. ผู้มีอำนาจสอบสวนในปัจจุบัน

ก่อนมีการประกาศใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศส ค.ศ. 1959 ฝรั่งเศสได้เคยใช้ประมวลกฎหมายวิธีไต่สวนคดีอาญาของฝรั่งเศส ค.ศ. 1808 ในประมวลฉบับนี้ให้อำนาจอัยการแห่งสาธารณรัฐและผู้พิพากษาไต่สวนทำหน้าที่เป็นตำรวจฝ่ายคดีและกำหนดให้มีสถานะเป็นผู้บังคับบัญชาตำรวจฝ่ายคดี จึงมีอำนาจออกคำสั่งให้เจ้าพนักงานตำรวจฝ่ายคดีปฏิบัติตามได้ ในลักษณะของการเป็นผู้ช่วยของอัยการและผู้พิพากษาไต่สวนในการสอบสวน⁴⁶

ต่อมาเมื่อมีการประกาศใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศส ค.ศ. 1959 ลักษณะความสัมพันธ์ของตำรวจกับอัยการก็ยังคงเป็นไปในแนวทางเดียวกับประมวลกฎหมายวิธีไต่สวนคดีอาญาของฝรั่งเศส ค.ศ. 1808 คือตำรวจจะมีหน้าที่ในการสอบสวน แต่ก็ต้องตกอยู่ภายใต้การควบคุมของอัยการและผู้พิพากษาไต่สวน ขึ้นกับประเภทของความผิดและความร้ายแรงของการกระทำความผิด⁴⁷ แสดงให้เห็นว่าในฝรั่งเศสการสอบสวนคดีอาญาจะต้องอาศัยความร่วมมือกันอย่างใกล้ชิดระหว่างตำรวจ อัยการ และศาล ที่เข้ามาเป็นผู้มีอำนาจสอบสวน อันเป็นลักษณะที่แตกต่างจากประเทศอื่นๆ และเป็นเอกลักษณ์ของฝรั่งเศส เพราะประเทศอื่นบุคคลที่มีบทบาทในการสอบสวนปัจจุบันมีเพียงตำรวจและอัยการเท่านั้น ซึ่งบทบาทของผู้มีอำนาจสอบสวนในฝรั่งเศสสามารถแยกพิจารณาได้จากประเภทของการสอบสวนคดีอาญาในปัจจุบัน โดยสามารถแบ่งได้เป็น 3 ประเภท คือ

1. การสอบสวนความผิดซึ่งหน้า

เป็นการสอบสวนซึ่งอาศัยอำนาจหน้าที่ของตำรวจฝ่ายคดี อันแบ่งได้เป็น 2 ระดับ คือ เจ้าพนักงานตำรวจฝ่ายคดีและเจ้าหน้าที่ตำรวจฝ่ายคดี โดยเจ้าพนักงานตำรวจฝ่ายคดีจะเป็นผู้มีอำนาจสอบสวน ส่วนเจ้าหน้าที่ตำรวจฝ่ายคดีเปรียบเสมือนเป็นผู้ช่วยของเจ้าพนักงานตำรวจฝ่ายคดี

⁴⁶ อุทัย อาทิวา, รวมบทความกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศส พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วี.เจ.พรีนติ้ง, 2557), หน้า 90.

⁴⁷ คณะกรรมการพัฒนาระบบงานตำรวจ กระทรวงยุติธรรม, ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับตำรวจต่างประเทศ (นนทบุรี: โรงพิมพ์พุทธศาสนาแห่งชาติ, 2550), หน้า 80-81.

ตำรวจฝ่ายคดีของฝรั่งเศสจะเข้ามาในคดีได้เมื่อมีการกระทำความผิดเกิดขึ้นแล้ว จึงเปรียบได้กับพนักงานสอบสวนของไทย ในการสอบสวนความผิดซึ่งหน้าจะมีลักษณะของการแสวงหาความจริงมากกว่าการสอบสวนประเภทอื่นๆ เพราะเป็นความผิดประเภทที่สามารถที่จะจับกุมและสอบสวนผู้กระทำความผิดได้มากกว่าการจับกุมและสอบสวนผู้กระทำความผิดประเภทอื่นๆ และเป็นการสอบสวนที่จำกัดประเภทความผิดเฉพาะในความผิดที่ร้ายแรงเท่านั้น คือความผิดอุกฤษฏ์โทษและความผิดฆนัตโทษที่มีโทษจำคุก แต่ถ้าความผิดไม่ร้ายแรงและอัยการร้องขอก็สามารถสอบสวนได้

เมื่อตำรวจฝ่ายคดีได้รับแจ้งว่ามีการกระทำความผิดซึ่งหน้าเกิดขึ้น ตำรวจฝ่ายคดีจะทำการสอบสวนเลยไม่ได้ ต้องรีบแจ้งให้อัยการสาธารณสุขทราบก่อน จากนั้นค่อยเดินทางไปยังสถานที่เกิดเหตุและดำเนินการสอบสวน ส่วนอัยการฝรั่งเศสสามารถเข้าร่วมในการสอบสวนได้ด้วยเช่นกัน โดยสามารถเดินทางไปยังสถานที่เกิดเหตุและเข้าไปช่วยสั่งการตำรวจฝ่ายคดีได้⁴⁸

2. การสอบสวนเบื้องต้น

เป็นการสอบสวนที่กระทำโดยตำรวจฝ่ายคดีเช่นเดียวกับการสอบสวนความผิดซึ่งหน้า อาจเริ่มต้นจากการที่อัยการได้รับแจ้งว่ามีการกระทำความผิดเกิดขึ้น แล้วส่งเรื่องให้ตำรวจฝ่ายคดีดำเนินการสอบสวน หรือเป็นกรณีที่ตำรวจฝ่ายคดีได้รับแจ้งเรื่องจากผู้เสียหาย แล้วรายงานไปยังอัยการ จากนั้นอัยการจะมีคำสั่งเป็นลายลักษณ์อักษรให้ตำรวจฝ่ายคดีดำเนินการสอบสวนต่อไป โดยความผิดที่อยู่ในขอบเขตของการสอบสวนเบื้องต้น คือความผิดทุกประเภท ไม่ได้จำกัดประเภทของความผิดไว้ และอัยการมีหน้าที่เป็นผู้กำกับควบคุมดูแลการสอบสวน แต่ก็สามารถเป็นผู้ริเริ่มการสอบสวนเบื้องต้นได้⁴⁹

3. การสอบสวนโดยผู้พิพากษาไต่สวน

การสอบสวนโดยผู้พิพากษาไต่สวนนี้เป็นลักษณะเฉพาะของประเทศฝรั่งเศสอันแสดงให้เห็นถึงลักษณะของระบบการดำเนินคดีอาญาแบบไต่สวนอย่างแท้จริง โดยกำหนดให้มีผู้พิพากษาไต่สวนเข้ามาทำการสอบสวนคดีอาญา หรืออาจเรียกได้ว่าการไต่สวนคดีอาญา ลักษณะของการไต่สวนจะเป็นการค้นหาข้อเท็จจริงเพื่อรวบรวมข้อเท็จจริง จากนั้นก็ต้องนำข้อเท็จจริงนี้ส่งไปยังผู้พิพากษาที่มีอำนาจในการพิจารณาพิพากษาคดีต่อไป โดยความผิดที่อยู่ในเขตอำนาจของผู้พิพากษาไต่สวนคือ ความผิดอุกฤษฏ์โทษ และความผิดฆนัตโทษที่ร้ายแรงและยุ่งยากซับซ้อน เช่น พวาคดีความมั่นคงทางการเมือง คดีที่เกี่ยวกับความปลอดภัยสาธารณะ เป็นต้น

⁴⁸ อุทัย อาทิวา, รวมบทความกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศส หน้า 92.

⁴⁹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 101-102.

ผู้พิพากษาไต่สวนจะมีหน้าที่เช่นเดียวกับพนักงานสอบสวนในไทย คือทำหน้าที่ในการสอบสวนข้อเท็จจริงระหว่างฝ่ายที่กล่าวหาและฝ่ายที่ถูกกล่าวหา เมื่อได้ข้อเท็จจริงแล้วก็รวบรวมพยานหลักฐานไว้ในสำนวนการสอบสวน เพื่อใช้ในการพิสูจน์ความจริงต่อไป กล่าวได้ว่าผู้พิพากษาไต่สวนมีอำนาจสำคัญ 2 ประการในฐานะผู้มีบทบาทในการสอบสวนคดีอาญา คือ⁵⁰

1. อำนาจในการไต่สวนหาความจริงเกี่ยวกับการกระทำความผิด ปรากฏตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศส มาตรา 81 วรรคแรก บัญญัติว่า

“ผู้พิพากษาไต่สวนจะดำเนินการสอบสวนทุกอย่างที่เป็นประโยชน์ในการค้นหาความจริง เพื่อให้ความเป็นจริงปรากฏ โดยจะหาพยานหลักฐานเพื่อนำมาพิสูจน์ความบริสุทธิ์มากกว่าที่จะหาพยานหลักฐานเพื่อมาพิสูจน์ความผิด”

2. อำนาจในการไต่สวนข้อเท็จจริงเกี่ยวกับตัวผู้กระทำความผิด ถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของสำนวนการไต่สวน เป็นการไต่สวนหาความจริงเกี่ยวกับประวัติของผู้ถูกไต่สวน เพื่อจะได้พิจารณาทลงโทษให้เหมาะสมกับตัวผู้ถูกไต่สวนได้

อย่างไรก็ตามผู้พิพากษาไต่สวนมีสิทธิมอบหมายอำนาจหน้าที่ในการสอบสวนให้ตำรวจฝ่ายคดีดำเนินการสอบสวนแทนได้ เมื่อตำรวจฝ่ายคดีได้รับมอบหมายแล้วก็ต้องปฏิบัติหน้าที่ด้วยความระมัดระวัง หากมีข้อสงสัยในการปฏิบัติหน้าที่ก็สามารถขอคำแนะนำจากผู้พิพากษาไต่สวนได้⁵¹ แต่อย่างไรก็ตามผู้พิพากษาไต่สวนไม่มีหน้าที่ในการริเริ่มคดีด้วยตนเองต้องมีบุคคลร้องขอให้ผู้พิพากษาไต่สวนทำหน้าที่สอบสวน บุคคลที่มีสิทธิร้องขอ ได้แก่⁵²

1. อัยการแห่งสาธารณรัฐ จะร้องขอให้เปิดการไต่สวนคดี หรือร้องขอเป็นคำร้องขอเพิ่มเติมในภายหลังก็ได้

2. บุคคลที่เป็นผู้เสียหาย แต่ต้องมีการยื่นคำร้องขอให้ดำเนินคดีพร้อมกับคำขอเข้าเป็นคู่ความฝ่ายแพ่ง

จากที่กล่าวมาข้างต้นเห็นได้ว่า ผู้มีอำนาจสอบสวนในฝรั่งเศสมีหลายฝ่ายทั้งตำรวจ อัยการและศาล โดยกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศสให้อำนาจอัยการและผู้พิพากษาไต่สวนในการสอบสวนผู้ต้องหาได้ ถ้าหากอัยการเป็นผู้รับผิดชอบการสอบสวน อัยการจะกลายเป็นพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบ และสามารถสั่งการให้ตำรวจฝ่ายคดีมาช่วยในการสอบสวนได้ แต่ถ้ามีการร้องขอให้ผู้พิพากษาไต่สวนทำหน้าที่ในการสอบสวน ผู้พิพากษาไต่สวนจะเป็นผู้ควบคุมการสอบสวน แต่ก็

⁵⁰ เรื่องเดียวกัน, หน้า 248-249.

⁵¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 241.

⁵² เรื่องเดียวกัน, หน้า 239-240.

สามารถเรียกให้ตำรวจฝ่ายคดีเป็นผู้ทำการสอบสวนแทนก็ได้ เมื่อสอบสวนเสร็จสิ้นผู้พิพากษาได้สวนมีหน้าที่ต้องส่งสำนวนไปให้อัยการเพื่อฟ้องคดีต่อไป⁵³

หากให้อัยการเป็นผู้รับผิดชอบหลักในการสอบสวน จะเปรียบเสมือนพนักงานสอบสวนของไทย ดังนั้นหน้าที่ต่างๆ ที่พนักงานสอบสวนของไทยทำได้ อัยการฝรั่งเศสจะมีหน้าที่เช่นนั้นด้วย ดังที่ปรากฏในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศส มาตรา 40 บัญญัติว่า

“อัยการแห่งสาธารณรัฐมีหน้าที่รับคำร้องทุกข์หรือคำกล่าวโทษ แล้วพิจารณาดำเนินการเกี่ยวกับคำร้องทุกข์หรือคำกล่าวโทษนั้น

หน่วยราชการ เจ้าพนักงานหรือข้าราชการ ซึ่งได้ทราบการกระทำความผิดในคดีอุกฉกรรจ์หรือปานกลางอันเนื่องมาจากการปฏิบัติหน้าที่ของตน ต้องรีบแจ้งให้อัยการแห่งสาธารณรัฐทราบโดยไม่ชักช้า และส่งมอบบันทึกถ้อยคำสำนวนในคดีที่เกี่ยวข้องพร้อมทั้งรายละเอียดให้แก่อัยการสาธารณรัฐ”

นอกจากนี้ยังมี มาตรา 41 วรรค 1 และ 2 และมาตรา 42 ซึ่งแสดงให้เห็นถึงอำนาจหน้าที่ของอัยการ มาตรา 41 วรรค 1 และวรรค 2 บัญญัติว่า

“อัยการแห่งสาธารณรัฐสามารถดำเนินการหรือสั่งให้ดำเนินการทุกอย่างที่จำเป็นเพื่อที่จะพบการกระทำความผิด และเพื่อฟ้องร้องการกระทำความผิดทางอาญา

เพื่อการนี้ให้อัยการแห่งสาธารณรัฐเป็นผู้กำกับการปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจฝ่ายคดีและพนักงานฝ่ายคดีภายในเขตอำนาจของตน”

มาตรา 42 บัญญัติว่า “อัยการแห่งสาธารณรัฐมีสิทธิที่จะขอคำสั่งเจ้าหน้าที่เพื่อใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ได้โดยตรง”⁵⁴

เห็นได้ว่าอัยการจึงมีอำนาจในการลงไปสอบสวนด้วยตนเองหรือเข้าไปควบคุมการสอบสวน โดยการมอบหมายให้ตำรวจฝ่ายคดีดำเนินการสอบสวนแทนก็เป็นได้ ซึ่งในทางปฏิบัติอัยการก็มักจะมอบหมายให้ตำรวจฝ่ายคดีดำเนินการสอบสวนแทน ส่วนอัยการจะเป็นผู้คอยควบคุมกำหนดทิศทางการสอบสวน อันเป็นไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศส

⁵³ คณะกรรมการพัฒนาระบบงานตำรวจ กระทรวงยุติธรรม, ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับตำรวจต่างประเทศ หน้า 84.

⁵⁴ โกลเมิน ภัททริกรมย์, "การแก้ไขกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเกี่ยวกับอำนาจการสอบสวน," ใน อัยการกับการสอบสวนคดีอาญา รวบรวมความเกี่ยวกับการสอบสวนคดีอาญานานาชาติ, (กรุงเทพมหานคร: ศูนย์บริการเอกสารและวิชาการ กรมอัยการ, 2553), หน้า 21.

มาตรา 38 บัญญัติว่า “*ตำรวจฝ่ายคดีและพนักงานตำรวจฝ่ายคดีต้องอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของอธิบดีอัยการศาลอุทธรณ์ และอธิบดีอัยการศาลอุทธรณ์อาจสั่งให้เกิดรวบรวมข้อมูลที่จำเป็นต่อการบริหารงานกระบวนการยุติธรรมก็ได้*”

มาตรา 38 แสดงให้เห็นถึงอำนาจหน้าที่ของอัยการในการควบคุมดูแลตำรวจฝ่ายคดี โดยลักษณะของการควบคุมตำรวจฝ่ายคดีของอัยการจะเป็นการควบคุมในแนวตั้งตามลักษณะของการบังคับบัญชาในการปฏิบัติงาน โดยปรากฏหลักเกณฑ์ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศส มาตรา 12 และมาตรา 13⁵⁵

มาตรา 12 บัญญัติว่า “*ตำรวจฝ่ายคดีปฏิบัติหน้าที่ภายใต้การดำเนินการของอัยการสาธารณรัฐ โดยเจ้าหน้าที่, ข้าราชการ และตัวแทนที่รับมอบหมายในหมวดนี้*”

มาตรา 13 บัญญัติว่า “*ตำรวจฝ่ายคดีอยู่ภายใต้การควบคุมดูแลของอธิบดีอัยการและภายใต้การควบคุมของศาลได้ส่วน สอดคล้องกับบทบัญญัติในมาตรา 224*”

จึงกล่าวได้ว่าการปฏิบัติงานในด้านการสอบสวนของฝรั่งเศสเป็นการปฏิบัติงานที่มีความสัมพันธ์กันระหว่างตำรวจฝ่ายคดีกับฝ่ายตุลาการ ซึ่งฝ่ายตุลาการในฝรั่งเศสหมายถึงทั้งอัยการและผู้พิพากษา ถือว่าตำรวจเป็นผู้อำนวยความสะดวกยุติธรรม และมีอัยการเป็นผู้กำกับดูแลการสอบสวน ส่วนผู้พิพากษาได้ส่วนก็เป็นผู้ควบคุมตำรวจฝ่ายคดีในการสอบสวนเช่นกัน การที่แยกอำนาจหน้าที่ของผู้มีอำนาจสอบสวนไว้หลายฝ่ายเช่นนี้ ก่อให้เกิดผลดีในเรื่องการคานอำนาจกันในแต่ละหน่วยงาน ไม่ให้หน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่งมีอำนาจมากเกินไป ซึ่งจะทำให้เกิดประสิทธิภาพในกระบวนการสอบสวนตามหลักสิทธิเสรีภาพและสิทธิมนุษยชนได้เป็นอย่างดี

2.4.2 ผู้มีอำนาจสอบสวนในประเทศญี่ปุ่น

ระบบกฎหมายของประเทศญี่ปุ่น เป็นระบบที่ได้รับอิทธิพลมาจากระบบกฎหมายหลายระบบ ทั้งระบบกฎหมายในภาคพื้นยุโรปและระบบกฎหมาย Common Law ของอังกฤษและอเมริกา แต่การนำเอากฎหมายจากประเทศอื่นมาใช้กับกฎหมายดั้งเดิมของญี่ปุ่นนั้น ญี่ปุ่นรับเข้ามาโดยปรับใช้ให้เข้ากับสภาพแวดล้อม และปัจจัยทางสังคมอื่นๆ ทำให้ระบบกฎหมายของญี่ปุ่นมีความสมบูรณ์และเหมาะสมกับสภาพสังคมในประเทศของตน ในปัจจุบันญี่ปุ่นใช้กฎหมายในระบบ Civil Law แม้ว่าจะเคยได้รับอิทธิพลจากกฎหมายของอังกฤษและอเมริกาก็ตาม

⁵⁵ อุทัย อาทิวา, *รวมบทความกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศส* หน้า 194.

ก. ผู้มีอำนาจสอบสวนในอดีต

(1) ยุคแรกเริ่ม

ช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 3-4 สังคมญี่ปุ่นยังไม่ได้รับอิทธิพลจากตะวันตกเลยแต่ได้รับอิทธิพลจากจีนบางส่วน ทุกอย่างอยู่ภายใต้อิทธิพลของศาสนา กล่าวได้ว่ายังไม่มี การแบ่งแยกกฎหมายออกจากกฎหมายทางศาสนา จึงยังไม่มีกฎหมายที่เป็นลายลักษณ์อักษร กฎหมายที่ออกมาจึงมีลักษณะเป็นคำสั่งของพระเจ้าที่แสดงออกมาโดยบุคคลที่ทำหน้าที่เป็นสื่อกลางติดต่อระหว่างพระเจ้ายกกับประชาชน โดยมักจะเป็นสตรี เมื่อมีการทำผิดกฎหมายที่พระเจ้าวางไว้ จะถือเป็นบาปและเป็นความผิดติดตัวที่พระเจ้าสาปแช่งไว้ แต่สามารถชำระให้สะอาดได้ด้วยการเข้าพิธีทางศาสนา การสอบสวนในยุคสมัยนี้จะเป็นลักษณะของการชำระบาปต่อพระเจ้า และให้พระในศาสนาเป็นผู้ตัดสิน ซึ่งพระในศาสนาจะเป็นผู้มีอำนาจสอบสวนหาความจริง และตัดสินความผิดไปในบุคคลคนเดียวกัน แต่อย่างไรก็ตามคนญี่ปุ่นในสมัยนี้มีศีลธรรมสูง อาชญากรรมหรือการพิจารณาคดีจึงมีอยู่น้อยมาก ส่วนใหญ่เป็นความผิดต่อศาสนาที่ต้องอาศัยพระเจ้าเข้ามาสอบสวนและสวดมนต์หรืออาบน้ำชำระบาปให้ และเมื่อเข้าสู่ตอนปลายของยุคนี้การปกครองได้พัฒนาไปเป็นรูปแบบของระบบจักรพรรดิ และเริ่มมีการแยกตัวออกมาจากศาสนามากขึ้น จักรพรรดิเป็นผู้มีอำนาจสูงสุดในขณะนั้น จึงกลายมาเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการสอบสวนและพิจารณาพิพากษาคดีทั้งปวง⁵⁶

ในช่วงที่ปกครองโดยจักรพรรดิ มีการรับเอาวัฒนธรรมจีนเข้ามาใช้ในบางกรณี โดยในช่วงนี้เป็นยุคที่มีสงครามเกิดขึ้นแต่ไม่มากนัก ในญี่ปุ่นจึงมีการตั้งกองกำลังติดอาวุธประจำอยู่ทั่วดินแดน โดยอาชญากรรมที่สำคัญในยุคนี้มักเป็นการฆาตกรรม, การลอบวางเพลิง และการมีชู้ โดยพบว่าในวิธีพิจารณาความอาญาไม่เพียงแต่ใช้จารีตนครบาลซึ่งเป็นวิธีการเก่าแก่ที่ต้องอาศัยความเชื่อจากพระเจ้า แต่ยังรวมถึงการทรมานซึ่งเป็นวิธีปฏิบัติแบบใหม่ของชาวจีนก็ถูกนำมาใช้ในญี่ปุ่นด้วย⁵⁷ เช่น การเขียนตีซ้ำๆ ด้วยก้านไม้ไผ่ขนาดต่างๆ แต่อย่างไรก็ตามการปกครองโดยจักรพรรดิยังคงดำเนินต่อไป และยังคงความเชื่อเกี่ยวกับพระเจ้าไว้อยู่ตลอด

(2) ยุคกลาง

เมื่อเข้าสู่ช่วงยุคกลาง (ค.ศ. 603-1868) ซึ่งเป็นช่วงระยะเวลาที่ยาวนานกว่า 1,200 ปี และเป็นยุคที่ญี่ปุ่นรับเอากฎหมายจีนเข้ามาใช้มาก ในสมัยแรกของยุคกลางนี้มีการวางระบบขุนนางขึ้นเป็นครั้งแรกใน ค.ศ. 603 และใน ค.ศ. 604 มีการเขียนรัฐธรรมนูญ 17 มาตราขึ้น

⁵⁶ โนะดะ โยะฉิมุคิ, กฎหมายญี่ปุ่น: การศึกษาเปรียบเทียบทางสังคม-วัฒนธรรม (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2527), หน้า 31.

⁵⁷ Carl Steenstrup, A History of Law in Japan until 1868 (Netherlands: Brill Academic Publishers, 1996), p. 18.

โดยมีเนื้อหาเกี่ยวกับจริยธรรมของข้าราชการตามปรัชญาการสอนของขงจื้อ เน้นการปกครองที่มีจักรพรรดิเป็นประมุข และรัฐธรรมนูญ 17 มาตราที่นับว่าเป็นกฎหมายลายลักษณ์อักษรฉบับแรกของญี่ปุ่น หลังจากนั้นญี่ปุ่นก็ได้มีการลอกแบบระบบกฎหมายจีนมาใช้ โดยรวบรวมพระบรมราชโองการเป็นกฎหมาย พระบรมราชโองการนี้มีทั้งที่เป็นกฎหมายอาญาและกฎหมายทั่วไป แต่เมื่อเวลาผ่านไปกฎหมายเหล่านี้เริ่มล้าหลังจึงมีการบัญญัติกฎหมายพิเศษ และระเบียบปฏิบัติขึ้นในสมัยเฮอันตอนต้น แต่เกิดปัญหาว่ากฎหมายพิเศษและระเบียบปฏิบัติต่างๆ นั้นขัดแย้งกับกฎหมายอาญาและกฎหมายทั่วไป โดยพบว่าข้อบกพร่องเบื้องต้นของระบบกฎหมายทั้งระบบ คือการขาดกลุ่มคนที่เป็นอิสระในการตัดสินใจตัดสินคดีความ งานของฝ่ายตุลาการกลับเป็นส่วนหนึ่งของงานประจำทางด้านการบริหารเหมือนในจีน ซึ่งก็จะมีทั้งคนที่เข้าไปในกลไกของกฎหมาย และคนที่ไม่ได้รับการช่วยเหลือทางกฎหมายเนื่องจากไม่มีทุนความ⁵⁸ ทำให้ไม่มีความเป็นธรรม

ในสมัยนี้หน่วยงานที่มีความเป็นอิสระทางฝ่ายตุลาการ คือ Censorate (สำนักงานตรวจสอบ) ซึ่งจะมีหน้าที่ในการสอดส่องดูแลความเป็นระเบียบเรียบร้อยในบ้านเมือง และมีหน้าที่ในการฟ้องร้องด้วย แต่จะคอยตรวจสอบเฉพาะอาชญากรรมที่มีความร้ายแรงเท่านั้น จักรพรรดิจะถือเป็นผู้พิพากษาสูงสุด แต่จะมีสำนักนายกรัฐมนตรีก่อนที่จะใช้อำนาจตุลาการของจักรพรรดิแทน ดังนั้นเมื่อมีคดีที่ต้องการจะฟ้องร้องเกิดขึ้นหรือมีคำถามเกี่ยวกับกฎหมาย เพื่อนำไปใช้กับคดีที่อยู่ระหว่างพิจารณา ก็มีแนวโน้มที่จะไปสอบถามจากสำนักนายกรัฐมนตรีก่อนจากหลากหลายช่องทาง เช่น จากกระทรวงยุติธรรมที่ดำเนินการเกี่ยวกับคดีที่มาจากอำนาจของตำรวจส่วนกลางและผู้ว่าราชการจังหวัด บุคคลเหล่านี้สามารถแก้ไขปัญหาได้ตรงจุด และสิ่งเดียวที่จะทำให้เกิดความเท่าเทียมกันในการตัดสินคดีทั่วทั้งเมืองเป็นอำนาจหน้าที่ของสำนักนายกรัฐมนตรีก่อน ซึ่งการดำเนินการในขั้นตอนนี้เหล่านี้มักใช้เวลาไม่นาน เพราะผู้ที่มีอำนาจสูงกว่ามักจะส่งคดีลงมาให้ผู้ที่มีอำนาจต่ำกว่าตัดสินใจซ้ำ ผู้ต้องสงสัยจึงมักจะถูกกักขังอยู่เป็นระยะเวลาอันยาวนานภายใต้สภาพการณ์ที่กดดัน อย่างไรก็ตามเริ่มแรกจะต้องมีการรับฟัง ซึ่งรัฐจะรับรู้ถึงอาชญากรรมได้ก็ต่อเมื่อมีคนมาร้องเรียนต่อตำรวจหรือต่อศาล ถ้าร้องเรียนต่อตำรวจ ตำรวจจะเป็นผู้ทำการสอบสวน แต่ตำรวจมักจะส่งให้ศาลเป็นผู้ทำการสอบสวนมากกว่า แต่ถ้าร้องเรียนต่อศาล ศาลจะทำการสอบสวนหรือไต่สวน (โดยส่วนใหญ่มักใช้การร้องเรียนต่อศาล) ซึ่งปกติต้องมีการร้องเรียนโดยใช้จดหมายหรือทำเป็นหนังสือ โดยบอกถึงชื่ออาชญากรรมและชื่อผู้ต้องสงสัย และพบว่าระบบการทรมานเพื่อให้รับสารภาพยังคงมีอยู่ โดยการทรมานอาจถูกทรมานได้หลายครั้ง จนกระทั่งขอกว่าหาปรากฏ จากนั้นก็จะเข้าสู่กระบวนการพิจารณาและการตัดสินของศาล กระบวนการเหล่านี้แสดงให้เห็นว่าอาจมีการลงโทษผิดตัวได้ง่ายเพราะคู่อริอาจรับ

⁵⁸ Ibid., p. 62.

สารภาพเพราะถูกทรมาน และทำให้คนไม่กล้ามาร้องเรียนหากยังไม่แน่ใจว่าผู้้นั้นกระทำความผิดจริง อาชญากรเลยลดย่นลงมากมาย⁵⁹

เมื่อเข้าสู่สมัยเฮอัน (Heian Period) ใน ค.ศ. 794-1185 มีการจัดตั้งหน่วยงานสำคัญ เรียกว่า กองกำลังรักษาพระนคร มีไว้สำหรับปฏิบัติหน้าที่รักษาราชบัลลังก์ รักษาพระนคร และยังมีอำนาจอย่างเดียวกับตำรวจ อัยการ ศาลในปัจจุบัน⁶⁰ มีหน้าที่ในการรักษาความสงบเรียบร้อยในสังคม และมีอำนาจในการรับเรื่องราวร้องทุกข์ต่างๆ กล่าวได้ว่ากองกำลังรักษาพระนครเป็นผู้มีอำนาจสอบสวนในสมัยนี้ หลังจาก ค.ศ. 800 จักรพรรดิได้รับคำแนะนำมาจากนักกฎหมายให้มีการเปลี่ยนแปลงระบบ โดยให้ตำรวจสามารถเริ่มสอบสวนได้เองโดยไม่จำเป็นต้องมีคนมาร้องเรียน โดยในการสอบสวนผู้ทำผิดกฎหมาย ประชาชนมักจะถูกขอให้ให้ความร่วมมือด้วย⁶¹ ดังนั้นประชาชนจึงเปรียบเสมือนมีอำนาจสอบสวนด้วยในสมัยนี้ นอกจากนี้พบว่าในสมัยนี้การทรมานเพื่อรับสารภาพเริ่มลดลง โดยหันไปใช้การสาบานแทน กล่าวคือ ถ้าศาลไม่สามารถหาความจริงได้ จะให้คู่ความแต่ละฝ่ายใช้การสาบาน และจะถูกขังไว้ในวัด 2-3 สัปดาห์ ถ้ามีปรากฏการณ์ใดๆ เกิดขึ้น เช่น นกขับถ่ายเหนือตัวเขา มีเลือดออกทางจมูก ม้าตาย จะแสดงให้เห็นว่าพระเจ้ามาชี้ให้เห็นแล้วว่า เขาโกหกหรือไม่ เมื่อความจริงถูกสืบจนแน่ใจแล้วก็จะมีการเขียนคอรุรวบรวมข้อมูลที่ได้จากการสอบสวนเป็นลายลักษณ์อักษร จากนั้นก็จะเข้าสู่กระบวนการศาลในการพิจารณาพิพากษาคดีต่อไป⁶²

ในช่วงสมัยกลางของยุคกลางระบบพระบรมราชโองการเริ่มเสื่อมลง และญี่ปุ่นหันกลับมาใช้จารีตประเพณีดั้งเดิมจนกระทั่งหลักจารีตประเพณีได้รับการพัฒนาจนเข้ามาแทนที่ระบบพระบรมราชโองการ ในระยะกลางของสมัยกลางนี้เป็นช่วงที่เริ่มเข้าสู่สมัยคามาคูระ (Kamakura Period) ใน ค.ศ. 1185-1333 ซึ่งเป็นสมัยที่ชามุไรเริ่มเข้ามามีบทบาทในการบริหารประเทศ แต่เมื่อเข้าสู่ระยะหลังของสมัยกลางอิทธิพลของชามุไรก็เพิ่มมากขึ้นจนเริ่มวางอำนาจข่มเหงประชาชนไปทั่ว จึงเกิดเจ้าหน้าที่ประจำท้องถื่นเรียกว่า ผู้คุ้มกัน ซึ่งมีอำนาจหน้าที่เหมือนกับตำรวจในสมัยปัจจุบัน ซึ่งผู้คุ้มกันนี้จะมีหน้าที่ในการรักษาความสงบเรียบร้อยในบ้านเมือง อีกทั้งยังเป็นผู้มีอำนาจสอบสวนด้วย

ในช่วงหลังของยุคกลางผู้คุ้มกันเริ่มช่วงชิงอำนาจกันจนทำให้อำนาจอ่อนแอลง คนที่เคยอยู่ภายใต้อำนาจของผู้คุ้มกันก็เริ่มตั้งตนเองเป็นใหญ่และเรียกตนเองว่าไคเมียวสมัย เซนโกกุ ไคเมียวนี้เป็นผู้บริหารราชการแผ่นดิน และเป็นเจ้าผู้ครองแคว้น จึงมีอำนาจหน้าที่ในการ

⁵⁹ Ibid., p. 64.

⁶⁰ จุงโซ อิชิตะ, "การรับกฎหมายสมัยใหม่จากตะวันตกในประเทศญี่ปุ่น: ศึกษาเปรียบเทียบกับกรณีของประเทศไทย" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2530), หน้า 39.

⁶¹ Carl Steenstrup, *A History of Law in Japan until 1868*, p. 64.

⁶² Ibid., p. 96.

สอบสวนและตัดสินคดีต่างๆ ได้ เห็นได้ว่าสืบเนื่องจากอำนาจของผู้คุมกันเริ่มอ่อนแอ ทำให้ต้องมีการถ่ายโอนอำนาจไปยังผู้มีอำนาจมากกว่า เพราะประชาชนจะยอมรับให้บุคคลใดมีหน้าที่ในการสอบสวนได้ บุคคลนั้นต้องเป็นที่ยอมรับนับถือ ซึ่งคนนับถือได้เหมือนกันมาก และยอมรับให้มีอำนาจในการตัดสินคดีความต่างๆ ทำให้อำนาจในการสอบสวนจึงตกอยู่แก่ไต่เมียด้วย

เมื่อมาถึงในสมัยโทกุกาวะ (Tokugawa Period) ใน ค.ศ. 1600-1868 เป็นสมัยที่เกิดการเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญ คือการที่ญี่ปุ่นไม่ใช่โครงสร้างทางการเมืองของต่างประเทศอีกต่อไป จึงเป็นยุคสมัยที่มีความเป็นเอกลักษณ์ของญี่ปุ่นโดยแท้⁶³ เมื่อเกิดคดีอาชญากรรมขึ้นจะถูกตัดสินโดยศาลสูง รวมทั้งสามารถถูกตัดสินโดยวัดหรือคณะกรรมาธิการประจำเมืองก็ได้ โดยการจะพิจารณาพิพากษาลงโทษผู้กระทำความผิดได้ จะเริ่มจากการกล่าวหา, การร้องทุกข์, การรายงานของตำรวจ หรือเริ่มโดยศาลเองก็ได้ ผู้ถูกกล่าวหาจะถูกจำคุก, ถูกใส่กุญแจมือกักขังไว้ในบ้านของตน หรือถูกกักขังไว้ในบริเวณสำนักงาน คำรับสารภาพเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งในการที่จะนำไปพิพากษาลงโทษคดีต่อไป การทรมานจึงเกิดขึ้นบ่อยครั้งเพื่อให้ได้มาซึ่งคำรับสารภาพ⁶⁴ โดยพบว่าลักษณะของการทรมานมักจะเป็นการเขียนตี, การช้อนหินบนขาในขณะที่คุกเข่า, การผูกมัดเขาไว้ในลักษณะคล้ายกับปูและปล่อยไว้อย่างนั้น สุดท้ายก็มักจะหายใจไม่ออก, การยกตัวขึ้นไปด้วยเชือกที่ผูกมือไปพลั่วไปด้านหลัง จะทำให้ไหล่ถูกดึงและบิดอย่างแรง หรือหักได้ในที่สุด เมื่อทำให้รับสารภาพได้เสมียนศาลจะจัดทำรายงานเกี่ยวกับการไต่สวน และนำไปยื่นต่อศาล ความกลัวการทรมานจะทำให้ผู้ถูกกล่าวหามักจะยอมรับในเนื้อหาทั้งหมดตามที่ตนถูกกล่าวหา จากนั้นเสมียนศาลจะเขียนร่างก่อนการพิจารณาและให้ผู้พิพากษาพิจารณาตัดสินอย่างรวดเร็ว⁶⁵

ในยุคสมัยโทกุกาวะนั้น เป็นช่วงเวลาที่การทรมานในเรื่องการสอบสวนเห็นเด่นชัดที่สุด เหตุเพราะเมื่อไม่ใช่โครงสร้างทางการเมืองของต่างประเทศ และหันกลับไปใช้รูปแบบการปกครองโดยไต่เมีย จึงมีรูปแบบการปกครองในลักษณะของนักรบเข้ามาปกครองบ้านเมือง การดำเนินการใดๆ ในทางกฎหมายจำเป็นต้องมีความรวดเร็ว และตัวผู้มีอำนาจสอบสวนในสมัยนี้ยังคงเป็นไต่เมีย เพราะเป็นบุคคลที่มีอำนาจสูงสุดในการปกครองบ้านเมือง อำนาจทุกอย่างถูกรวมศูนย์ไว้ที่ไต่เมียที่ทำหน้าที่ทั้งสอบสวน และพิจารณาพิพากษาคดี ในสมัยนี้จึงใช้หลักการสันนิษฐานว่าผู้ต้องหาเป็นผู้ผิด เพราะเมื่อจับกุมตัวมาแล้วก็ต้องถูกนำมาซักขัง และสอบถามเพื่อให้รับสารภาพ หากไม่ยอมรับสารภาพก็จะถูกทรมานอย่างรุนแรง ซึ่งก่อให้เกิดปัญหาในเรื่องของการลงโทษผู้บริสุทธิ์

⁶³ Ibid., p. 109.

⁶⁴ Wilhelm Rohl, *History of Law in Japan since 1868* (Netherlands: Brill Academic Publishers, 2005), p. 681.

⁶⁵ Carl Steenstrup, *A History of Law in Japan until 1868*, p. 158.

เป็นจำนวนมาก การทรمانดังกล่าวยังคงดำเนินต่อไปจนถึงยุคปฏิรูปสมัยเมจิ และเมื่อถึงยุคนั้นญี่ปุ่นจะมีการพัฒนาทางด้านระบบกฎหมายอย่างรวดเร็ว และถือว่าเป็นประเทศที่มีโครงสร้างทางกฎหมายที่ดีที่สุดประเทศหนึ่งในโลก⁶⁶

ครั้นเข้าสู่ช่วงยุคกลางตอนปลาย คือท้ายยุคสมัยโทกุกาวะ ถือว่าเป็นช่วงที่เริ่มเปิดประเทศและรับกฎหมายตะวันตกเข้ามา โดยพบว่าญี่ปุ่นใช้กฎหมายจารีตประเพณีของตนเองมาเป็นระยะเวลายาวนานมาก แม้ว่าจะมีการเพิ่มเติมกฎหมายอยู่ตลอด แต่ก็ยังเป็นกฎหมายที่เกิดจากการพัฒนาหลักจารีตประเพณีดั้งเดิมของญี่ปุ่นให้ชัดเจนขึ้น จนมาถึง ค.ศ. 1853 สหรัฐอเมริกาเริ่มเข้ามาขอให้ญี่ปุ่นเปิดประเทศเพื่อติดต่อกับชาวตะวันตก สุดท้ายญี่ปุ่นยินยอมที่จะเปิดประเทศ และสร้างสัมพันธไมตรีกับต่างประเทศใน ค.ศ. 1858 โดยได้ยินยอมทำสนธิสัญญากับต่างประเทศไม่ว่าจะเป็นสหรัฐอเมริกา อังกฤษ ฝรั่งเศส รัสเซีย เนเธอร์แลนด์ แต่ก็มีปัญหาเรื่องภาษารวมถึงการไม่รู้กฎหมายระหว่างประเทศ ทำให้ญี่ปุ่นจำต้องยอมรับเงื่อนไขทางสนธิสัญญาที่ทำให้ญี่ปุ่นเสียเปรียบ

(3) ยุคใหม่

ก่อนที่จะเกิดการเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญในสมัยเมจิ วิถีพิจารณาความอาญาของญี่ปุ่นตั้งอยู่ในระบบการดำเนินคดีอาญาแบบไต่สวน ซึ่งรัฐบาลต้องการจัดระบบนี้ออกไปและก่อตั้งวิถีพิจารณาแบบใหม่เพื่อที่จะไปเจรจาต่อรองเรื่องสนธิสัญญากับชาติตะวันตกที่ญี่ปุ่นไม่ได้รับความเป็นธรรม ถึงแม้ว่า Regulation on Prison ที่ประกาศใช้ใน ค.ศ. 1870 จะใช้ระบบไต่สวนที่ให้อำนาจศาลทั้งในการสอบสวนและการแจ้งข้อกล่าวหา แต่ในทางกลับกัน Regulation on Judicial Duty 1872 กลับพยายามที่จะแยกอำนาจสอบสวนและฟ้องร้องในคดีอาญา (อัยการและตำรวจ) และอำนาจศาลออกจากกัน แต่ระเบียบนี้ยังไม่ได้เป็นการก่อตั้งระบบกล่าวหาขึ้นมาในวิถีพิจารณาความอาญาของญี่ปุ่น ศาลยังคงมีอำนาจบางส่วนในการสอบสวนจำเลยพร้อมกับอัยการและตำรวจ แต่ระเบียบนี้ก็ก้าวแรกของการเปลี่ยนแปลงวิถีพิจารณาความอาญาของญี่ปุ่นไปสู่สมัยใหม่⁶⁷ นอกจากนี้เรื่องการเปลี่ยนแปลงอำนาจสอบสวนและฟ้องร้องแล้ว ต่อมาญี่ปุ่นได้มีการยกเลิกการทรمانอย่างเป็นทางการใน ค.ศ. 1879 ซึ่งนับเป็นก้าวแรกของการพัฒนาประเทศตามแบบอย่างตะวันตกเช่นกัน

เมื่อเข้าสู่สมัยเมจิ (Meiji Period) ใน ค.ศ. 1886-1912 จึงเกิดการเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญ คือการจัดระเบียบทางสังคมใหม่และปรับปรุงประเทศให้มีความสำคัญทัดเทียมกับตะวันตก การจะทำให้ทัดเทียมกับตะวันตกได้สิ่งสำคัญคือต้องมีการปรับปรุงระบบ

⁶⁶ Ibid., p. 159.

⁶⁷ Ulrich Sieber, *National Criminal Law in a Comparative Legal Context Volume 1.3 Introduction to National System* (Berlin: Duncker and Humblot, 2014), p. 135.

กฎหมาย เพื่อให้มีความทันสมัย การปรับปรุงระบบกฎหมายของญี่ปุ่นเป็นไปอย่างรีบเร่ง เพราะต้องปรับปรุงให้เสร็จก่อนที่จะมีการแก้ไขสนธิสัญญา วิธีที่ดีที่สุดในการทำให้เกิดความรวดเร็วและใช้บังคับได้ คือการไปคู่มืออย่างกฎหมายจากประเทศที่พัฒนาแล้ว ญี่ปุ่นก็ได้เลือกฝรั่งเศสเป็นแนวทางในการร่างกฎหมาย⁶⁸ เหตุที่เลือกฝรั่งเศสเพราะกฎหมายฝรั่งเศสมีพื้นฐานมาจากกฎธรรมชาติ ซึ่งเป็นกฎที่มีความเป็นสากล ไม่คำนึงถึงศาสนา เชื้อชาติ หรือวัฒนธรรม และมีประวัติศาสตร์ความเป็นมาอันยาวนาน สามารถนำมาปรับใช้ได้กับกฎหมายญี่ปุ่น

กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของญี่ปุ่นจึงถือกำเนิดขึ้น เพราะเหตุผลในการปรับปรุงกฎหมายให้ทัดเทียมกับชาวตะวันตก โดยญี่ปุ่นเริ่มมีประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาที่เป็นระบบครั้งแรก คือ Code of Criminal Instruction ใน ค.ศ. 1880 โดยได้รับอิทธิพลมาจากประมวลกฎหมายของฝรั่งเศส ค.ศ. 1808 และบางบทบัญญัติก็นำมาจากกฎหมายเยอรมัน ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญานี้ประกอบด้วยมาตรา 480 มาตรา และมีบทบัญญัติที่เกี่ยวกับการสอบสวนอยู่ด้วย โดยกำหนดให้อัยการมีอำนาจตัดสินใจที่จะดำเนินการสอบสวนได้ตามคำร้องทุกข์หรือข้อกล่าวหา และสิ่งสำคัญในประมวลกฎหมายอาญานี้ คือการนำหลักการสันนิษฐานว่าผู้ต้องหาเป็นผู้บริสุทธิ์มาใช้ และแม้ว่าคำรับสารภาพจะเป็นสิ่งสำคัญสำหรับทุกๆ คดี แต่เนื่องจากได้ยกเลิกการทรมานเพื่อให้รับสารภาพไปแล้ว จึงมีกฎหมายในมาตรา 150 ของ Code of Criminal Instruction 1880 ออกมาห้ามการข่มขู่และการบีบบังคับ⁶⁹

ในสมัยนี้มีการให้อำนาจหน้าที่ในการฟ้องคดีเป็นอำนาจของอัยการเพียงผู้เดียว เพราะเป็นระบบการผูกขาดการฟ้องคดีที่นำต้นแบบมาจากฝรั่งเศส จึงไม่มีระบบการฟ้องคดีโดยราษฎรเป็นโจทก์ แต่อย่างไรก็ตามหลังจากใช้บังคับมาได้ไม่นานก็เกิดความผิดพลาดค่อนข้างมาก หลายๆ บทบัญญัติไม่สอดคล้องกับความเป็นจริง และไม่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในทางปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากระบบศาลและกระบวนการพิจารณาต่างๆ ในประมวลนี้ค่อนข้างยุ่งยากซับซ้อน ทำให้ไม่นานประมวลนี้ก็ไต่ยกเลิกไปและถูกแทนที่ใหม่ด้วยประมวลที่ใช้โครงสร้างกฎหมายเยอรมันใน ค.ศ. 1922 ดังนั้นกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของญี่ปุ่นในช่วงก่อนสงครามโลกจึงใช้ระบบ Civil Law ตามแบบอย่างกฎหมายเยอรมัน⁷⁰

การเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ของกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเกิดขึ้นหลังจากสงครามโลกครั้งที่สอง เพราะมีการหันมาให้ความสำคัญกับสิทธิเสรีภาพมากขึ้น ทำให้หลักการดำเนินคดีอาญาเน้นทฤษฎีแบบกระบวนการนิติธรรม และโครงสร้างของกฎหมายได้เปลี่ยน

⁶⁸ โนะตะ โยะฉิยูกิ, กฎหมายญี่ปุ่น: การศึกษาเปรียบเทียบทางสังคม-วัฒนธรรม หน้า 66-68.

⁶⁹ Wilhelm Rohl, History of Law in Japan since 1868, p. 694.

⁷⁰ Hiroshi Oda, Japanese Law 2ed. (United States: Oxford University Press, 2003), p. 423.

จากระบบไต่สวนมาเป็นระบบกล่าวหา มีการพิจารณาคดีด้วยความเป็นกลาง เกิดการแยกอำนาจสอบสวนฟ้องร้องออกจากอำนาจศาล อัยการจึงเป็นองค์กรที่เป็นอิสระจากศาล⁷¹ และได้มีการร่างประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาขึ้นมาใหม่ประกาศใช้ใน ค.ศ. 1948 โดยมีผู้ร่างเป็นชาวอเมริกัน เข้ามาทำงานกับผู้พิพากษา ทนายของญี่ปุ่น ทำให้โครงสร้างของร่างประมวลกฎหมายฉบับนี้ได้รับอิทธิพลจากกฎหมายของอเมริกาด้วย แต่ถึงแม้ได้รับอิทธิพลของกฎหมายอเมริกา ในทางปฏิบัติอิทธิพลของกฎหมายเยอรมันยังคงปรากฏให้เห็น โดยเฉพาะอย่างยิ่งกระบวนการรวบรวมพยานหลักฐานในการสอบสวน และกระบวนการพิจารณาคดีที่ต้องทำเป็นลายลักษณ์อักษร และสำนวนการสอบสวนที่ต้องจัดเตรียมโดยตำรวจและอัยการ⁷² กล่าวได้ว่าประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ค.ศ. 1948 ได้รับอิทธิพลมาจากกฎหมายของอเมริกาและกฎหมายอังกฤษ โดยสามารถเห็นได้จากลักษณะสำคัญหลายประการ คือ

1. โครงสร้างของกฎหมายที่เปลี่ยนจากระบบไต่สวนมาเป็นระบบกล่าวหา ทำให้โจทก์จำเลยมีความเท่าเทียมกัน อัยการเป็นองค์กรที่เป็นอิสระแยกออกมาจากศาล
2. การใช้มาตรการบังคับใดๆ ต้องกระทำโดยหมายศาลเท่านั้น แสดงให้เห็นถึงการคำนึงถึงสิทธิเสรีภาพของประชาชน ไม่ให้ตำรวจออกหมายได้ตามอำเภอใจอีกต่อไป⁷³

ขั้นตอนแรกในกระบวนการพิจารณาคดีคือ การสอบสวน โดยการสอบสวนในญี่ปุ่นบุคคลที่มีบทบาทในการสอบสวนคือตำรวจและอัยการ ซึ่งเป็นลักษณะเฉพาะของวิธีพิจารณาความอาญาในญี่ปุ่นว่าอัยการเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการสอบสวน ภายใต้กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ค.ศ. 1922 อัยการเป็นผู้มีหน้าที่ในการสอบสวนคดี และเจ้าหน้าที่ตำรวจเป็นผู้ช่วยเหลือในทางกลับกันประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฉบับปัจจุบัน ค.ศ. 1948 มอบอำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบในการสอบสวนให้แก่ตำรวจและการสอบสวนโดยอัยการเป็นส่วนเสริม

ระบบการสอบสวนในสมัยเมจิ เป็นช่วงที่มีการเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญไปพร้อมๆ กับการเกิดประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เนื่องจากในสมัยนี้มีการจัดระเบียบทางสังคมใหม่และปรับปรุงประเทศให้มีความสำคัญทัดเทียมกับตะวันตก โดยการปรับปรุงระบบกฎหมายของญี่ปุ่นเป็นไปอย่างรีบเร่ง เพราะต้องปรับปรุงให้เสร็จก่อนที่จะมีการแก้ไขสนธิสัญญา เห็นได้ว่าปัจจัยสำคัญที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในด้านการสอบสวน คือปัจจัยทางด้านกฎหมายระหว่างประเทศ ที่มีเรื่องสนธิสัญญาอันเป็นกฎหมายระหว่างประเทศมาเป็นตัวเร่งให้เกิดการเปลี่ยนแปลงได้

⁷¹ คณะกรรมการพัฒนาระบบงานตำรวจ กระทรวงยุติธรรม, ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับตำรวจต่างประเทศ หน้า 94.

⁷² Hiroshi Oda, Japanese Law, p. 423.

⁷³ ประธาน วัฒนวานิชย์, "กระบวนการยุติธรรมของญี่ปุ่น การสอบสวนและการฟ้องคดีอาญา," อัยการนิเทศ, 59 (2540): 127-128.

เร็วขึ้น รวมไปถึงปัจจัยทางด้านสังคมการเมืองระหว่างประเทศ เพราะช่วงนี้เป็นช่วงที่ญี่ปุ่นได้เปิดประเทศเพื่อให้เกิดการพัฒนาและทัดเทียมกับชาติตะวันตก กฎหมายจึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้ชาติตะวันตกยอมรับในกฎหมายของญี่ปุ่นได้ โดยเฉพาะในเรื่องการสอบสวน เพราะแต่เดิมญี่ปุ่นมีการใช้การทรมานอย่างรุนแรงเพื่อให้รับสารภาพ อันเป็นสิ่งที่ต่างชาติตั้งข้อรังเกียจ เพราะเป็นระบบที่ไม่คำนึงถึงสิทธิเสรีภาพของผู้ต้องหาอันเป็นแนวทางที่ชาติตะวันตกยอมรับ การเปลี่ยนแปลงกฎหมายของญี่ปุ่นนี้เป็นการเปลี่ยนแปลงที่คล้ายคลึงกับอีกหลากหลายประเทศในแถบเอเชีย รวมถึงประเทศไทยด้วย เนื่องจากเป็นช่วงที่ชาติตะวันตกเข้ามาล่าอาณานิคมในแถบเอเชีย ทำให้หลายประเทศจำเป็นต้องเปลี่ยนแปลงกฎหมายที่ใช้อยู่เดิม แต่สิ่งที่แตกต่างกันในแต่ละประเทศอันส่งผลให้ระบบการสอบสวนของต่างประเทศมีความแตกต่างกัน คือ การรับเอากฎหมายของชาติตะวันตกชาติใดมาใช้, นำเอากฎหมายระบบใดมาใช้ อันจะส่งผลต่อระบบการสอบสวนที่แตกต่างกัน แต่ในบางครั้งก็จะมีความคล้ายคลึงกันบ้าง เนื่องจากส่วนใหญ่เวลารับเอากฎหมายของชาติตะวันตกมาใช้ ก็มักดัดแปลงแบบจากกฎหมายของชาติมหาอำนาจ เช่น ฝรั่งเศส, อังกฤษ, สหรัฐอเมริกา, เยอรมัน เป็นต้น

การเปลี่ยนแปลงระบบการสอบสวนส่งผลให้ผู้มีอำนาจสอบสวนเกิดการเปลี่ยนแปลงตามไปด้วย จากที่แต่เดิมอำนาจสอบสวนมักเป็นของบุคคลคนเดียวที่มีอำนาจสูงสุดในการปกครองประเทศ แต่เมื่อมีการพัฒนาโดยการรับเอาแนวคิดของชาติตะวันตกเข้ามา ทำให้ผู้มีอำนาจสอบสวนมีการแบ่งแยกออกเป็นหลายฝ่ายมากขึ้น และมีการทำงานร่วมกันเพื่อคานอำนาจกัน

ข. ผู้มีอำนาจสอบสวนในปัจจุบัน

ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฉบับปัจจุบัน คือ ฉบับ ค.ศ. 1948 มีหลักการพื้นฐานของการสอบสวนที่สำคัญ คือการพิสูจน์ความจริงให้ได้ความชัดเจน ปรับบทบาทกฎหมายด้วยความรวดเร็วและยุติธรรม แต่ก็ต้องคำนึงถึงการรักษาประโยชน์สาธารณะ และสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานของบุคคลด้วย เป็นไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฉบับ มาตรา 1 บัญญัติว่า

“วัตถุประสงค์ของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฉบับนี้ ต้องการที่จะเปิดเผยความจริงเกี่ยวกับคดีอาญา และแนวทางในการปรับใช้กฎหมายอาญาและกฎระเบียบต่างๆ โดยกระบวนการต่างๆ ต้องเป็นไปด้วยความรวดเร็วและเหมาะสม โดยต้องให้ความมั่นใจว่ากฎหมายจะสามารถทำนุบำรุงรักษาสวัสดิภาพของประชาชน และเป็นหลักประกันสิทธิขั้นพื้นฐานของเอกชนแต่ละคนได้”

กรณีตามมาตรา 1 นี้ถือว่าเป็นวัตถุประสงค์ของการประมวลกฎหมายฉบับนี้ อันแสดงให้เห็นถึงทฤษฎีแบบกระบวนการนิติธรรมที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน สิ่งสำคัญของการสอบสวนในญี่ปุ่น

คือการพยายามปกป้องคุ้มครองสิทธิเสรีภาพที่ผู้ต้องหาพึงได้รับ เพราะถือว่าการที่ทำให้บุคคลตกอยู่ในฐานะของผู้ต้องหาเป็นการลิดรอนสิทธิเสรีภาพอย่างหนึ่ง ทำให้การจะควบคุมตัวผู้ต้องหามาสอบสวนจึงต้องทำเมื่อจำเป็นจริงๆ เท่านั้น สิ่งสำคัญคือการสอบสวนต้องไม่เพียงแต่รวบรวมพยานหลักฐานเพื่อเอาผิดแก่ผู้ต้องหาเท่านั้น พยานหลักฐานที่เป็นคุณแก่ผู้ต้องหาที่ต้องนำมาใช้ในการพิจารณาประกอบด้วย เป็นไปตามหลักการสันนิษฐานว่าผู้ต้องหาเป็นผู้บริสุทธิ์

ผู้มีอำนาจในการสอบสวนคดีอาญาของญี่ปุ่นในปัจจุบัน คือตำรวจและอัยการ เพราะว่าญี่ปุ่นไม่มีผู้พิพากษาไต่สวนและคณะลูกขุน แต่แม้ว่าตำรวจจะเป็นผู้รับผิดชอบในการสอบสวนก็ตาม อัยการก็สามารถที่จะเริ่มและควบคุมการสอบสวนได้ คือกฎหมายบัญญัติให้อัยการมีอำนาจหน้าที่โดยอิสระที่จะสอบสวนคดีอาญาด้วยตนเองได้ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาญี่ปุ่นมาตรา 189 บัญญัติว่า

“1. ตำรวจย่อมกระทำตามหน้าที่ภายใต้บทบัญญัติตามกฎหมายอื่น หรือต้องทำตามกฎที่กำหนดขึ้นโดยคณะกรรมการเพื่อความปลอดภัยแห่งชาติ หรือคณะกรรมการเพื่อความปลอดภัยของจังหวัด

2. ตำรวจจะทำการสอบสวนผู้กระทำความผิดและรวบรวมพยานหลักฐาน เมื่อพิเคราะห์แล้วว่ามีกรกระทำผิดเกิดขึ้น”

รวมไปถึงในมาตรา 191 บัญญัติว่า

“1. เมื่อมีกรณีจำเป็น อัยการสามารถที่จะลงไปสอบสวนด้วยตนเองได้
2. เลขาธิการของสำนักงานอัยการสามารถสอบสวนความผิดได้ ภายใต้การควบคุมของอัยการ”

จากมาตรา 189 และ 191 แสดงให้เห็นว่าตำรวจจะทำการสอบสวนผู้กระทำความผิดและรวบรวมพยานหลักฐานได้เมื่อมีการกระทำความผิดเกิดขึ้น และเมื่อมีกรณีจำเป็น อัยการสามารถเข้าไปทำการสอบสวนได้ด้วยตนเองไม่ว่าจะเป็นความผิดประเภทใด ไม่เช่นนั้นโดยปกติตำรวจจะเป็นผู้รับผิดชอบการสอบสวน เมื่อสอบสวนเสร็จก็จะส่งสำนวนให้อัยการพิจารณา อัยการอาจสั่งให้ตำรวจดำเนินการสอบสวนต่อ หรืออัยการเองสามารถลงไปสอบสวนด้วยตนเองจนกว่าจะได้อธิบายข้อเท็จจริงที่เพียงพอที่จะนำมาวินิจฉัยว่าจะสั่งฟ้องหรือไม่ฟ้องได้ กล่าวได้ว่าอัยการจะเข้าไปควบคุมการสอบสวนได้ในลักษณะที่อัยการกับตำรวจจะทำงานร่วมกัน เมื่ออัยการเข้าไปควบคุมดูแลการ

สอบสวนก็สามารถขอให้ตำรวจมาเป็นผู้ช่วยในการสอบสวนได้⁷⁴ เป็นไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 193 บัญญัติว่า

“1. ภายใต้เขตอำนาจ อัยการจะมีอำนาจที่จำเป็นในการกำกับดูแลการสอบสวนของตำรวจ แต่อำนาจในการกำกับดูแลต้องกระทำไปเพียงเพื่อการอันจำเป็นให้การสอบสวนกระทำได้อย่างเหมาะสมและเพื่อประโยชน์ในการฟ้องคดีของอัยการ

2. ภายใต้เขตอำนาจ อัยการสามารถเรียกตำรวจเข้ามาเพื่อให้ความร่วมมือในการสอบสวนได้

3. ในกรณีจำเป็นเมื่ออัยการสอบสวนด้วยตนเอง สามารถสั่งให้ตำรวจเข้ามาเป็นผู้ช่วยในการสอบสวนได้

4. ภายใต้บทบัญญัติสามารถก่อนนี้ ตำรวจจะต้องกระทำการภายใต้การกำกับและการสั่งการของอัยการ”

การที่ญี่ปุ่นให้อัยการมีอำนาจสอบสวนได้นอกจากปรากฏในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาญี่ปุ่นแล้ว ในพระราชบัญญัติสำนักงานอัยการของญี่ปุ่น (Public Prosecutors Office Law) ก็ให้อำนาจอัยการในการสอบสวนคดีอาญาไว้เช่นกัน ปรากฏในมาตรา 6 บัญญัติว่า

“อัยการมีอำนาจสอบสวนคดีอาญาทั้งปวง
ความเกี่ยวพันระหว่างอัยการกับเจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจสอบสวนคดีอาญาจะตกอยู่ภายใต้บทบัญญัติในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา”

กล่าวได้ว่าในปัจจุบันอัยการในประเทศญี่ปุ่นมีภารกิจที่สำคัญ ดังต่อไปนี้⁷⁵

1) สืบสวนสอบสวนและดำเนินการเกี่ยวกับคดีอาญาที่เสนอต่ออัยการโดยเจ้าพนักงานตำรวจ โดยอัยการญี่ปุ่นจะมีอำนาจในการสอบสวนเพิ่มเติมได้อย่างกว้างขวาง

2) สืบสวนสอบสวนและดำเนินการเกี่ยวกับคดีอาญาที่เอกชนได้มาร้องทุกข์หรือกล่าวโทษต่ออัยการโดยตรง หรืออัยการทราบได้เองไม่ว่าทางใด กรณีนี้อัยการจะสอบสวนคดีเองหรือจะขอให้เจ้าพนักงานตำรวจช่วยก็ได้

3) ฟ้องคดีอาญาต่อศาล

4) ดูแลให้การบังคับคดีของศาลเป็นไปโดยถูกต้อง

⁷⁴ Hiroshi Oda, *Japanese Law*, pp. 423-424.

⁷⁵ สถาบันกฎหมายอาญา, ระบบอัยการญี่ปุ่น: แนวคิดและทิศทางในการปฏิรูประบบอัยการไทย (กรุงเทพมหานคร: สถาบันกฎหมายอาญา สำนักงานอัยการสูงสุด, 2540), หน้า 27.

5) ปฏิบัติการอื่นๆ ในฐานะผู้แทนของมหาชน

การที่ให้อัยการมีอำนาจสอบสวนคดีอาญามีเหตุผลที่สำคัญ คือ⁷⁶

1) การสอบสวนเป็นกระบวนการที่มีความต่อเนื่อง และเป็นส่วนหนึ่งของการฟ้องคดี การสอบสวนจึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้การฟ้องคดีอาญาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้ไม่สามารถแยกการสอบสวนฟ้องร้องออกจากกันได้เด็ดขาด กล่าวได้ว่าการสอบสวนและการฟ้องร้องมีความเป็นหนึ่งเดียวกัน เป็นอำนาจอันมิอาจแบ่งแยกได้ คือการฟ้องคดีจำเป็นต้องอาศัยข้อเท็จจริงที่ได้จากการสืบสวนสอบสวนเป็นสำคัญ การสืบสวนสอบสวนจึงเป็นเหมือนเครื่องมือของการฟ้องร้องดำเนินคดี และอัยการซึ่งเป็นผู้มีหน้าที่ฟ้องร้องดำเนินคดีก็ควรมีโอกาสได้เห็นข้อเท็จจริงต่างๆ เกี่ยวกับคดีนั้นได้ด้วยตนเองให้มากที่สุดเท่าที่จะสามารถทำได้⁷⁷

2) อัยการมีสภาพที่เป็นอิสระ คล้ายคลึงกับผู้พิพากษา การให้อัยการมีอำนาจสอบสวนจะเป็นการคานอำนาจกันระหว่างตำรวจและอัยการ ไม่ให้ตำรวจใช้อำนาจโดยมิชอบได้ง่าย และยังเป็นอำนาจของอัยการที่ได้มาโดยกฎหมายในการสอบสวนเพื่อรวบรวมพยานหลักฐานประกอบการพิจารณาสั่งฟ้องหรือไม่ฟ้องในคดี

เมื่อพิจารณาผู้มีอำนาจสอบสวนในปัจจุบัน พบว่าอัยการเป็นผู้มีบทบาทหลักในการสอบสวน โดยมีตำรวจเป็นผู้ช่วยในการสอบสวน แตกต่างจากในระยะแรกๆ ที่ให้ผู้ปกครองบ้านเมืองในขณะนั้นเป็นผู้มีอำนาจสอบสวน เช่น จักรพรรดิ, โดเมียว เป็นต้น

2.4.3 ผู้มีอำนาจสอบสวนในประเศอังกฤษ

ประเทศอังกฤษเป็นประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายที่แตกต่างจากประเทศไทย คือใช้กฎหมายจารีตประเพณี หรือ Common Law โดยเป็นประเทศที่เป็นต้นกำเนิดของระบบจารีตประเพณี เป็นระบบที่ค้ำประกันถึงคำพิพากษาของศาลเป็นสำคัญ ไม่ได้ยึดถือกฎหมายลายลักษณ์อักษรเป็นหลัก แต่ในช่วงแรกเริ่มอังกฤษเคยได้รับอิทธิพลจากพวกโรมัน ซึ่งใช้กฎหมายลายลักษณ์อักษร แม้ว่ากฎหมายโรมันจะได้ออกไปและถูกแทนที่ด้วยกฎหมายเยอรมัน (Germanic Law) แล้วก็ตาม แต่อิทธิพลกฎหมายโรมันก็ยังคงมีบทบาทต่ออังกฤษในเวลาต่อมา และกฎหมายอังกฤษก็ส่งผลต่อกฎหมายไทยในแง่ที่ว่าไทยรับเอาระบบกล่าวหาของอังกฤษมาใช้ในระบบการดำเนินคดีอาญาของไทยด้วย ซึ่งในการพิจารณาประวัติศาสตร์ของอังกฤษนั้นพบว่าระบบการดำเนินคดีอาญาเป็นประเด็นสำคัญในประวัติศาสตร์ของอังกฤษในทุกยุคทุกสมัย จึงจำเป็นต้องกล่าวถึงประกอบกับการสอบสวนในอังกฤษ

⁷⁶ ประธาน วัฒนวาณิชย์, "กระบวนการยุติธรรมของญี่ปุ่น การสอบสวนและการฟ้องคดีอาญา," อัยการนิเทศ: 129.

⁷⁷ สถาบันกฎหมายอาญา, ระบบอัยการญี่ปุ่น: แนวคิดและทิศทางในการปฏิรูประบบอัยการไทย, หน้า 29.

ซึ่งมีผู้มีอำนาจสอบสวน คือเจ้าหน้าที่ตำรวจ จึงมีประวัติความเป็นมาที่เน้นไปทางด้านของการพัฒนา
กิจการตำรวจอยู่มาก

ก. ผู้มีอำนาจสอบสวนในอดีต

สมัยแองโกล-แซกซอน (The Anglo-Saxon Period) เริ่มเมื่อมีการบุกรุกของพวก
แองโกล แซกซอน ซึ่งเป็นชนเผ่าเยอรมัน (Germanic Invaders) โดยได้นำเอากฎหมายเยอรมัน
(Germanic Law) ของตนเข้ามาใช้แทนกฎหมายโรมันแต่เดิม และได้นำเอาขนบธรรมเนียมประเพณี
ของตนเข้ามาปกคลุมไปทั่วสังคมอังกฤษ ในสมัยนี้ยังไม่ปรากฏผู้มีอำนาจสอบสวน กล่าวได้ว่าระบบ
การสอบสวนยังไม่ปรากฏให้เห็น มีแต่ระบบการดำเนินคดีอาญาโดยศาลที่ต้องนำตัวผู้ถูกกล่าวหาว่า
กระทำความผิดไปพิสูจน์ความจริงต่อศาล ซึ่งวิธีการเดียวที่จะตัดสินว่าผู้นั้นผิดหรือบริสุทธิ์ คือใช้หลัก
จารีตนครบาล หรือใช้ระบบการพิจารณาคดีแบบให้มีผู้ช่วยสาบาน วิธีการพิสูจน์จะแตกต่างกันไป
ลักษณะของคดี ถ้าเป็นความผิดเล็กน้อยหรือคดีแพ่ง จะใช้การให้มีผู้ช่วยสาบาน ส่วนถ้าเป็นความผิด
อาญาร้ายแรงหรืออุกฉกรรจ์ จะใช้วิธีแบบจารีตนครบาล⁷⁸

การใช้ผู้ช่วยสาบาน มีวิธีการคือผู้นั้นต้องมาปรากฏตัวในศาล และกล่าวคำสาบาน
เพื่อช่วยเหลือสนับสนุนผู้ต้องหา ว่าตนเชื่อในสิ่งที่ผู้ต้องหาพูดว่าเป็นความจริง ผู้ที่เข้ามาช่วยสาบาน
มักเป็นวงศ์าคณาญาติของผู้ต้องหา จะเข้ามาอย่างน้อยเพียงใดขึ้นกับความร้ายแรงของความผิดที่ได้
กระทำ แต่โดยปกติมักจะนำผู้ช่วยสาบานเข้ามา 12 คน โดยมักเป็นญาติหรือเพื่อนบ้านที่สนิท⁷⁹ การ
ใช้ผู้ช่วยสาบานนี้จะทำให้ศาลมีข้อมูลในการนำไปพิจารณาและตัดสินคดีต่อไปได้ว่าฝ่ายใดเป็นฝ่ายถูก
หรือผิด

เมื่อเข้าสู่ช่วงยุคสมัยนอร์แมน (The Norman Period) ได้มีการรับเอาแนวคิดระบบ
กระบวนการยุติธรรมทางอาญาส่วนใหญ่จากสมัยแองโกล-แซกซอนมาใช้ และยังมี การนำเอาระบบ
ตำรวจมาใช้โดยกำหนดให้บุคคลมารวมกลุ่มกันกลุ่มละ 10 คน เรียกว่า Tithing สมาชิกในกลุ่ม
จะต้องดูแลซึ่งกันและกันเพื่อไม่ให้ผู้ใดไปทำผิด แต่ถ้าปรากฏว่ามีสมาชิกในกลุ่มทำผิด หัวหน้ากลุ่มจะ
มีหน้าที่สอบสวนในเบื้องต้น หากพบว่าทำผิดจริงก็มีหน้าที่ต้องนำไปฟ้องศาล ดังนั้นในยุคนี้จึงเริ่ม
ปรากฏผู้มีอำนาจสอบสวน คือหัวหน้ากลุ่ม Tithing แต่ยังคงไม่มีกระบวนการสอบสวนที่เป็น
กิจจะลักษณะ

⁷⁸ สุนัย มโนมัยอุดม, ระบบกฎหมายอังกฤษ พิมพ์ครั้งที่ 5 (กรุงเทพมหานคร: โครงการตำราและเอกสารประกอบการ
สอน คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2555), หน้า 23.

⁷⁹ Mitchel P. Roth, Crime and Punishment a History of the Criminal Justice System (United States:
Thomson Learning, 2005), p. 27.

ระบบศักดินาสวามิภักดิ์ (Feudalism) ก็เป็นระบบที่เกิดขึ้นในยุคนี้เช่นกัน ซึ่งขุนนางผู้ปกครองที่ดินจะแต่งตั้งเจ้าหน้าที่เป็นผู้ดูแลที่ดินที่อยู่ในความครอบครองของตน เมื่อเห็นดังนี้ กษัตริย์อังกฤษเริ่มรู้สึกว่าการที่ตนมีไม่มั่นคงเลยต้องการขยายพระราชอำนาจไปยังท้องถิ่นต่างๆ จึงมีการจัดระบบตำรวจในฐานะเป็นตัวแทนของกษัตริย์เข้าไปปกครองตามหัวเมืองต่างๆ ตำรวจที่ตั้งขึ้นมาในช่วงแรกมีหน้าที่หลักในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม แต่แนวคิดเรื่องการให้ประชาชนทุกคนที่จะรักษาความสงบเรียบร้อยในบ้านเมืองก็ยังคงมีอยู่ ต่อมากิจการตำรวจได้พัฒนามากขึ้นจนตำรวจกลายเป็นผู้ที่มีหน้าที่ทั้งป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม เป็นเจ้าหน้าที่ควบคุมตัวผู้กระทำความผิด และมีอำนาจในการสอบสวน ซึ่งประชาชนก็สามารถทำหน้าที่ได้อย่างเจ้าหน้าที่ตำรวจ ถ้าถูกใช้ให้กระทำและกระทำไปภายใต้การควบคุมสั่งการของเจ้าหน้าที่ แสดงว่าประชาชนในอังกฤษก็สามารถถูกใช้ให้ทำการสอบสวนได้เช่นเดียวกับตำรวจ⁸⁰ ในยุคนี้จึงปรากฏผู้มีอำนาจสอบสวนที่สำคัญ คือ ตำรวจ และประชาชน เห็นได้ว่าอำนาจหน้าที่ของตำรวจอังกฤษมีกว้างขวางมาก และพัฒนาขึ้นตามประวัติศาสตร์ของการปกครองในอังกฤษ ในระยะแรกตำรวจอังกฤษมีหน้าที่ในการสั่งฟ้องผู้ต้องหาด้วย แต่เวลาต่อมาอำนาจฟ้องคดีทั้งหมดได้ถ่ายโอนไปยังอัยการ ทำให้อำนาจในการสอบสวนอยู่ที่ตำรวจแต่เพียงฝ่ายเดียว ดังนั้นผู้มีอำนาจสอบสวนหลักในอังกฤษ คือ ตำรวจ

ในการเปลี่ยนแปลงเรื่องอำนาจหน้าที่ของตำรวจในแต่ละช่วงเวลาขึ้นอยู่กับสภาพสังคมในขณะนั้นที่ทำให้ต้องมีการขยายอำนาจหน้าที่ของตำรวจให้มากขึ้นหรือน้อยลงเพียงใด กล่าวได้ว่าเป็นปัจจัยทางด้านสังคมการเมืองการปกครองที่ส่งผลต่ออำนาจหน้าที่ในการสอบสวนของตำรวจ โดยในระยะแรกตำรวจมีหน้าที่หลักในการป้องกันและปราบปรามโจรผู้ร้าย ยังไม่มีอำนาจสอบสวน แต่เมื่อมีคดีความมากขึ้น การให้ตำรวจจับและสอบสวนไปในตัวจะก่อให้เกิดความรวดเร็วและเกิดประสิทธิภาพในการปราบปรามอาชญากรรมมากกว่า

ข. ผู้มีอำนาจสอบสวนในปัจจุบัน

ในประเทศอังกฤษมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการสอบสวนของตำรวจอยู่ใน Criminal Justice Act 2003 และ Police and Criminal Evidence Act 1984 (PACE) ซึ่ง Criminal Justice Act 2003 เป็นพระราชบัญญัติที่บัญญัติถึงภาพรวมในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของอังกฤษ ตั้งแต่ขั้นตอนการจับกุมตัวผู้กระทำความผิดไปจนถึงขั้นตอนภายหลังศาลพิพากษาแล้ว ส่วน PACE เป็นพระราชบัญญัติที่บอกถึงรายละเอียดของอำนาจหน้าที่ของตำรวจอังกฤษในเรื่องการสืบสวนสอบสวน ไม่ว่าจะเป็นการจับกุม, การกักขัง, การไต่สวนพยาน พระราชบัญญัตินี้พยายามที่จะ

⁸⁰ น้าแท้มัญญูสลัง, กระบวนการยุติธรรมทางอาญาเปรียบเทียบ (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สุทรไพศาล, 2554), หน้า 56.

ก่อให้เกิดความสมดุลระหว่างอำนาจของเจ้าหน้าที่ตำรวจและสิทธิของบุคคลที่จำเป็นต้องเข้ามาสู่กระบวนการยุติธรรม แสดงให้เห็นถึงการใช้ทฤษฎีแบบกระบวนการนิติธรรมของอังกฤษ ที่คำนึงถึงสิทธิเสรีภาพของประชาชนเป็นหลัก ในส่วนของอัยการในอังกฤษแม้ไม่มีอำนาจในการสอบสวนแต่มีอำนาจในการให้คำแนะนำแก่ตำรวจ ปรากฏในพระราชบัญญัติองค์กรอัยการของฝรั่งเศส (The Code for Crown Prosecutors) มาตรา 3.2⁸¹ บัญญัติว่า

“ตำรวจและเจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจในการสอบสวนอื่นๆ ต้องรับผิดชอบในการกำกับดูแลการสอบสวนในอาชญากรรมใดๆ ที่มีผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิด และตัดสินใจว่าจะใช้ประโยชน์จากทรัพยากรที่มีอยู่ให้มีประสิทธิภาพได้อย่างไร รวมไปถึงการตัดสินใจที่จะเริ่มหรือดำเนินการสอบสวนต่อ และการจำกัดขอบเขตของการสอบสวน อัยการมักจะให้คำแนะนำแก่ตำรวจหรือเจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจในการสอบสวนอื่นๆ เกี่ยวกับความเป็นไปได้ในการสอบสวน พยานหลักฐานที่จำเป็นต้องใช้ และเป็นผู้ช่วยในกระบวนการขึ้นก่อนฟ้อง ในขอบเขตอย่างกว้างของการสอบสวน อัยการจะถูกตั้งคำถามเพื่อให้คำแนะนำเกี่ยวกับโครงสร้างของการสอบสวนทั้งหมด รวมถึงการตัดสินใจกำหนดขอบเขตที่จะทำให้การสอบสวนหาตัวอาชญากรหรือผู้ต้องสงสัยดีขึ้นหรือแคลง ทั้งนี้การเป็นผู้ช่วยตำรวจหรือเจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจในการสอบสวนอื่นๆ เพื่อให้การสอบสวนประสบผลสำเร็จภายในระยะเวลาที่เหมาะสม และเป็นการสร้างให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดในการบวนการฟ้องคดีอาญา อย่างไรก็ตามอัยการไม่สามารถเข้าไปกำกับควบคุมตำรวจหรือเจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจในการสอบสวนอื่นๆ ได้”

จากมาตรา 3.2 นี้แสดงให้เห็นถึงอำนาจหน้าที่ในการสอบสวนของตำรวจที่สามารถสอบสวนได้ในทุกคดีความผิดที่มีการกล่าวหาขึ้น อำนาจในการตัดสินใจที่จะเริ่มต้นสอบสวนและอำนาจในการดำเนินการสอบสวนต่อเป็นอำนาจของตำรวจ อัยการมีหน้าที่เพียงให้คำแนะนำแก่ตำรวจเกี่ยวกับความเป็นไปได้ของการสอบสวน รวมไปถึงพยานหลักฐานที่ต้องการ และสามารถให้

⁸¹ The Code for Crown Prosecutors Art.3.2 The police and other investigators are responsible for conducting enquiries into any alleged crime and for deciding how to deploy their resources. This includes decisions to start or continue an investigation and on the scope of the investigation. Prosecutors often advise the police and other investigators about possible lines of inquiry, and evidential requirements, and assist with pre-charge procedures. In large scale investigations, the prosecutor may be asked to advise on the overall investigation strategy, including decisions to refine or narrow the scope of the criminal conduct and the number of suspects under investigation. This is to assist the police and other investigators to complete the investigation within a reasonable period of time and to build the most effective prosecution case. However, prosecutors cannot direct the police or other investigators

ความช่วยเหลือในกระบวนการต่างๆ ในขั้นก่อนฟ้องคดีได้ ดังนั้นในภาพรวมอัยการสามารถให้คำแนะนำโครงสร้างทั้งหมดในการสอบสวนได้ แต่สุดท้ายแล้วอัยการไม่มีอำนาจในการสั่งหรือบังคับให้ตำรวจกระทำการตามคำสั่งหรือคำแนะนำของตน

เห็นได้ว่านับตั้งแต่ในอดีตตำรวจเป็นหน่วยงานที่มีบทบาทหลักในการสอบสวนมาโดยตลอด มาจนถึงปัจจุบันผู้มีอำนาจสอบสวนก็ยังคงเป็นตำรวจที่ได้รับการพัฒนาให้มีอำนาจครอบคลุมทั้งการป้องกันและปราบปรามผู้กระทำความผิด หน่วยงานอื่น เช่น ศาล และอัยการไม่ปรากฏว่าเป็นผู้มีอำนาจสอบสวนในอังกฤษแต่อย่างใด แสดงให้เห็นว่าระบบตำรวจของอังกฤษมีความเข้มแข็งและมีระบบการจัดการที่ดี คือมีการแบ่งหน้าที่ออกเป็นหลายฝ่าย เมื่อมีการจับผู้ต้องหาแล้วก็จะต้องนำไปส่งสถานีตำรวจตามที่กำหนด และจะมีเจ้าหน้าที่ควบคุม (Custody Officer) ไว้พิจารณาว่าสมควรจะมีการจับกุมไว้หรือไม่ ถ้าเห็นสมควรต้องมีการจับกุมก็จะส่งต่อไปยังเจ้าหน้าที่ประจำห้องควบคุม (Detention Officer) ส่วนถ้าพนักงานสอบสวนต้องการจะสอบปากคำผู้ต้องหาที่จะต้องขออนุญาตจากเจ้าหน้าที่ควบคุม โดยคำนึงถึงว่าผู้ต้องหาต้องมีความพร้อมที่จะถูกสอบปากคำก่อน ส่วนการสอบปากคำประจักษ์พยานจากสถานที่เกิดเหตุจะเป็นหน้าที่ของตำรวจสายตรวจ (Patrol Police) ที่เป็นผู้จับกุมผู้ต้องหามายังสถานีตำรวจ คำให้การที่ได้ก็จะนำมามอบให้แก่พนักงานสอบสวนเพื่อรวบรวมประกอบการพิจารณาคดีต่อไป⁸²

เมื่อได้พิจารณาถึงทฤษฎี และแนวคิดต่างๆ รวมไปถึงปัจจัยที่จะส่งผลให้ระบบการสอบสวนเกิดการเปลี่ยนแปลง ทำให้เห็นถึงภาพรวมของแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการสอบสวน เนื่องจากการสอบสวนเป็นขั้นตอนแรกในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา การจะพิจารณาว่าการสอบสวนในแต่ละยุคสมัยดำเนินการไปในทางที่คุ้มครองสิทธิของบุคคลที่เกี่ยวข้องในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาหรือไม่ ต้องอาศัยการพิจารณาจากทฤษฎีว่าด้วยกระบวนการยุติธรรมประกอบ คือ ทฤษฎีแบบควบคุมอาชญากรรม ที่เน้นการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม เพื่อให้เกิดความรวดเร็วเป็นหลัก ทฤษฎีนี้จึงไม่ได้คำนึงถึงสิทธิเสรีภาพของบุคคลในกระบวนการยุติธรรมทางอาญามากนัก ในส่วนของทฤษฎีแบบกระบวนการนิติธรรม จะตรงข้ามกับทฤษฎีแบบควบคุมอาชญากรรม โดยจะเน้นการปฏิบัติตามกฎหมายอย่างเคร่งครัด เพื่อเป็นการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ อย่างไรก็ตามทั้ง 2 ทฤษฎีนี้ต่างมีข้อดี และข้อด้อย ซึ่งในปัจจุบันแทบไม่มีประเทศใดที่ใช้ทฤษฎีใดทฤษฎีหนึ่งเพียงทฤษฎีเดียว แต่ต้องใช้ทั้ง 2 ทฤษฎีให้เกิดความสมดุลกันมากกว่า รวมไปถึงแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการสอบสวนไม่ว่าจะเป็นหลักการสันนิษฐานตามกฎหมาย คือ หลักการสันนิษฐานว่าผู้ต้องหาเป็นผู้ผิด และหลักการ

⁸² พันตำรวจเอก มานะ เผาะช่วย, "ระบบการดำเนินคดีอาญาในชั้นเจ้าพนักงาน : ศึกษาเปรียบเทียบ ระบบของประเทศอังกฤษ ฝรั่งเศส และประเทศไทย" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2556), หน้า 134-135.

สันนิษฐานว่าผู้ต้องหาเป็นผู้บริสุทธิ์ ที่เป็นจุดเปลี่ยนที่สำคัญต่อวิธีพิจารณาความอาญาในช่วงก่อนการปฏิรูปกฎหมาย และหลังการปฏิรูปกฎหมาย

วัตถุประสงค์ของการสอบสวนจะแสดงให้เห็นถึงแนวคิด และจุดประสงค์ของการสอบสวนว่า กระบวนการสอบสวนไม่ได้ขึ้นอยู่กับว่ามีการใช้คำว่า “สอบสวน” หรือไม่ แต่ขึ้นกับแนวทางปฏิบัติที่เกิดขึ้น เห็นได้จากในอดีตแม้ว่าจะยังไม่มีการบัญญัติกฎหมายที่เป็นรูปธรรมเกี่ยวกับการสอบสวน แต่ก็มีแนวทางปฏิบัติที่แสดงให้เห็นถึงการสอบสวนมาโดยตลอด เพราะวัตถุประสงค์ที่สำคัญของการสอบสวน คือการค้นหาความจริง ดังนั้นไม่ว่าในยุคสมัยใดเราสอบสวนเพื่อให้ได้ความจริงว่าบุคคลนั้นเป็นผู้กระทำความผิดจริงหรือไม่ เพื่อที่จะได้นำตัวบุคคลนั้นส่งฟ้องต่อศาลต่อไป

เมื่อพิจารณาถึงสาเหตุที่ส่งผลกระทบต่อ การเปลี่ยนแปลงของระบบการสอบสวน สามารถสรุปปัจจัยที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงได้ 6 ปัจจัยหลัก คือ ปัจจัยทางด้านความเชื่อและศาสนา, ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ, ปัจจัยทางด้านสังคมการเมืองการปกครอง, ปัจจัยทางด้านสังคมการเมืองระหว่างประเทศ, ปัจจัยทางด้านกฎหมายระหว่างประเทศ และปัจจัยทางด้านสิทธิเสรีภาพและสิทธิมนุษยชน โดยแต่ละปัจจัยส่งผลถึงกระบวนการร่างประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และบุคคลผู้มีอำนาจสอบสวนในแต่ละยุคสมัย

นอกจากนี้ในบทที่ 2 นี้ยังได้กล่าวถึงความเปลี่ยนแปลงของผู้มีอำนาจสอบสวนในต่างประเทศ เพื่อเป็นแนวทางให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น และจากการศึกษาพบว่าแม้แต่ละประเทศจะกำหนดผู้มีอำนาจสอบสวนไว้แตกต่างกัน แต่สิ่งที่เหมือนกัน คือ ต้องการให้ระบบการสอบสวนเกิดประสิทธิภาพมากที่สุด จึงจำเป็นต้องมีการแบ่งแยกหน่วยงานที่มีหน้าที่สอบสวน รวมไปถึงการกำหนดแนวทางการทำงาน เพื่อให้เกิดการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของบุคคลในกระบวนการยุติธรรมทางอาญามากที่สุด

ดังนั้นแนวคิด และทฤษฎีต่างๆ รวมไปถึงปัจจัยที่ส่งผลให้ระบบการสอบสวนเกิดการเปลี่ยนแปลงนั้น จะสามารถนำไปพิจารณาและวิเคราะห์ในบทที่ 3-5 ต่อไป ในส่วนของผู้มีอำนาจสอบสวนในต่างประเทศ เป็นการชี้ให้เห็นถึงภาพรวมเท่านั้น

บทที่ 3

ระบบการสอบสวนของไทยช่วงก่อนการปฏิรูปกฎหมาย

การจะศึกษาถึงผู้มีอำนาจสอบสวนในไทยช่วงก่อนการปฏิรูปกฎหมายจำเป็นต้องชี้ให้เห็นถึงแนวทางของระบบการสอบสวน เพื่อเป็นแนวทางให้เห็นว่าการสอบสวนมีการเปลี่ยนแปลงจากเดิมมาอย่างไร และบุคคลใดเป็นผู้มีอำนาจสอบสวน รวมไปถึงจะทำให้เห็นถึงแนวทางของกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทยในอดีต อันจะนำไปสู่การศึกษากระบวนการร่างประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาต่อไปในอนาคต

ในช่วงก่อนการปฏิรูปกฎหมายนั้น ระบบการสอบสวนยังไม่ได้มีการปฏิบัติที่เป็นรูปธรรมในลักษณะของการมีหน่วยงานที่มีอำนาจหน้าที่ในการสอบสวนโดยเฉพาะ ดังนั้นศาลซึ่งเป็นองค์กรที่ถือกำเนิดมาตั้งแต่ในอดีตจึงต้องทำหน้าที่ทั้งไต่สวนหาความจริงและพิจารณาพิพากษาคดีไปในองค์กรเดียว แต่อย่างไรก็ตามแม้ว่าในยุคสมัยแรกๆ การสอบสวนจะยังไม่ปรากฏให้เห็นชัดเจนเป็นรูปธรรมแต่ก็มีแนวทางในการปฏิบัติต่อเนื่องมาเป็นลำดับ เนื่องจากเมื่อมีการจับกุมตัวบุคคลใดมาแล้วก็มี ความจำเป็นต้องสอบถามความจริงให้แน่ชัดก่อนว่าบุคคลนั้นกระทำความผิดหรือไม่ จึงค่อยส่งฟ้องศาลต่อไป แต่ในบางกรณีอาจมีการนำตัวผู้ต้องสงสัยไปส่งศาลเลย ศาลก็มีความจำเป็นต้องไต่สวนหาความจริงด้วยตนเอง ต่อเมื่อกฎหมายมีการพัฒนามากขึ้นไปตามแต่ละยุคสมัย ก็เริ่มมีการแยกอำนาจสอบสวนออกจากอำนาจศาล จนมีความเป็นรูปธรรมมากขึ้นเมื่อมีการบัญญัติกฎหมายตามแบบอย่างตะวันตกภายหลังการปฏิรูประบบกฎหมายในสมัยรัชกาลที่ 5 ในบทนี้จึงจะทำการศึกษาในส่วนของระบบการสอบสวนในระยะแรกก่อนที่จะได้มีการปฏิรูปกฎหมายตามแบบอย่างตะวันตก เพื่อให้เห็นถึงแนวทางการสอบสวนในอดีต

3.1 ระบบการสอบสวนในสมัยสุโขทัย

ในสมัยกรุงสุโขทัยที่ประเทศไทยยอมรับกันว่าเป็นราชธานีแห่งแรกของไทย มีลักษณะเป็นการปกครองแบบพ่อปกครองลูก พระเจ้าแผ่นดินจะมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับราษฎรและจะปกครองราษฎรทุกคนด้วยตนเอง รวมไปถึงการชำระคดีความต่างๆ ก็เป็นหน้าที่ของพระเจ้าแผ่นดิน นอกจากนี้ในสมัยสุโขทัยยังเป็นจุดเริ่มต้นของการกล่าวถึงกฎหมายที่สำคัญ คือหลักศิลาจารึกของพ่อขุนรามคำแหง (ศิลาจารึกหลักที่ 1) และยังมีกฎหมายลักษณะโจรที่ปรากฏในศิลาจารึกหลักที่ 38¹ รวมไปถึงกฎหมายมังรายศาสตร์ ซึ่งเป็นกฎหมายของอาณาจักรล้านนา

¹ ธงทอง จันทรางศุ และคณพล จันทน์หอม, เอกสารคำสอน วิชาประวัติศาสตร์กฎหมาย (Legal History) (กรุงเทพมหานคร: คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2547), หน้า 24.

ในเนื้อหาของหลักศิลาจารึกของพ่อขุนรามคำแหงนั้นส่วนใหญ่จะเป็นกล่าวถึงสภาวะการปกครอง เศรษฐกิจบ้านเมือง ขนบธรรมเนียมประเพณีต่างๆ ในสมัยนั้น ในด้านกฎหมายไม่มีปรากฏชัดเจนเป็นตัวบทกฎหมายเหมือนอย่างปัจจุบัน แต่ใช้การเขียนเล่าเรื่องปะปนกันไปกับการบรรยายเหตุการณ์ต่างๆ ทำให้นักกฎหมายต้องมาแปลความจากจารึกเองในภายหลัง และสามารถสกัดหลักกฎหมายออกมาได้ทั้งกฎหมายแพ่ง กฎหมายอาญา และกฎหมายวิธีพิจารณาความปะปนกันอยู่ได้แก่ กฎหมายทางภาษี กฎหมายซื้อขาย กฎหมายเกี่ยวกับการสืบทอดมรดก กฎหมายเกี่ยวกับที่ดิน กฎหมายมนุษยธรรมที่มีต่อศัตรูหรือเชลยศึก กฎหมายเกี่ยวกับผู้ลี้ภัย รวมไปถึงกฎหมายวิธีพิจารณาความที่ในศิลาจารึกได้กล่าวถึงวิธีพิจารณาความเกี่ยวกับการหาความจริงไว้ว่าต้องมีการไต่สวนให้ได้ความที่แน่ชัดแล้วจึงค่อยตัดสินความด้วยความซื่อสัตย์สุจริตและเป็นธรรม ดังศิลาจารึกที่ว่า

“ไพร่ฟ้าลูกเจ้าลูกขุน ฝึกฝนฝึกฝน แสวงหาแล้ว จึงแล่งความแก่ข้าด้วยซื่อ บ่เข้าผู้ลัก มักผู้ซ่อน เห็นข่าวท่านบ่ใครพิน เห็นลินท่านบ่ใครเดือด”

จากหลักศิลาจารึกดังกล่าว หมายความว่าเมื่อราชกรหรือเจ้าขุนมูลนายเกิดเป็นความกัน ก็ต้องมีการไต่สวนให้ถ่องแท้แล้วจึงตัดสินด้วยความซื่อสัตย์เป็นธรรม ไม่เข้าข้างฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง แสดงให้เห็นถึงความเท่าเทียมกันของกฎหมาย โดยไม่คำนึงถึงฐานะันดรของคู่ความว่าเป็นราชกรหรือเชื้อพระวงศ์แต่อย่างใด² การกระทำแบบนี้แสดงให้เห็นถึงหลักสิทธิเสรีภาพที่ปรากฏให้เห็นมาตั้งแต่สมัยสุโขทัยแล้ว และแสดงให้เห็นว่าในสมัยนี้ไม่ได้สันนิษฐานว่าผู้ต้องหาเป็นผู้ผิด แต่เป็นการใช้หลักสันนิษฐานว่าผู้ต้องหาเป็นผู้บริสุทธิ์ แม้จะไม่ได้เห็นหลักการนี้อย่างชัดเจน แต่สามารถอนุมานได้ว่าเป็นเช่นนั้น และเห็นได้ว่าไม่มีการใช้คำว่า “การสอบสวน” ในสมัยนี้ เพียงแต่ปรากฏวัตถุประสงค์หลักในการสอบสวน คือการค้นหาความจริงให้ได้ความชัดเจนก่อนจะนำไปสู่ขั้นตอนในการตัดสินคดีต่อไป

นอกจากนี้ยังมีกฎหมายเกี่ยวกับการร้องทุกข์ฎีกาซึ่งเป็นการร้องทุกข์ของราชกรต่อพ่อขุนรามคำแหง ในศิลาจารึกกล่าวไว้ว่า

“ในปากประตูมีกระดิ่งอันหนึ่งแขวนไว้หั้น ไพร่ฟ้าหน้าปกกลางบ้านกลางเมืองมีความเจ็บท้องข้องใจ มันจะกล่าวถึงเจ้าถึงขุนบ่ไร้ ไปสิ้นกระดิ่งอันท่านแขวนไว้ พ่อขุนรามคำแหงเจ้าเมืองได้ยินเรียกเมื่อถามสวนความแก่มันด้วยซื่อ ไพร่ในเมืองสุโขทัยนี้จึงชม”

² ดวงจิตต์ กำประเสริฐ, ประวัติศาสตร์กฎหมาย (Legal History) พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพมหานคร: คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2530), หน้า 28.

เมื่อพิจารณาหลักศิลาจารึกดังกล่าว แสดงให้เห็นว่าพ่อขุนรามคำแหงทรงเปิดโอกาสให้ราษฎรร้องทุกข์ต่อท่านได้โดยตรง โดยได้ทรงแขวนกระดิ่งอันหนึ่งไว้หน้าประตูวัง เมื่อราษฎรมีความเดือดร้อนก็ให้ไปปล้นกระดิ่งดังกล่าว จากนั้นพระองค์ก็จะเป็นบุคคลที่ทำหน้าที่ไต่สวนหาความจริงเพื่อให้ได้ความจริงด้วยความเที่ยงตรง เป็นธรรม ทำให้ราษฎรต่างพากันยกย่องสรรเสริญ³ กล่าวได้ว่าในสมัยสุโขทัยนี้พ่อขุนมีหน้าที่ที่รวบรวมพยานหลักฐานโดยการรับฟังข้อเท็จจริงจากพยานผู้เห็นเหตุการณ์หรือจากผู้เสียหายทั้งหลาย จากนั้นค่อยตัดสินว่าใครผิดหรือถูก ซึ่งการจะตัดสินว่าใครผิดหรือถูกได้ ก็จำเป็นที่จะต้องสอบถามหาความจริงให้ถ่องแท้ก่อน อันมีลักษณะเหมือนการสอบสวนในปัจจุบัน เพียงแต่ในสมัยนี้ไม่ได้แยกอำนาจในการสอบสวนออกจากอำนาจในการพิจารณาพิพากษาคดี ทำให้มองว่าอำนาจสอบสวนรวมอยู่ในขั้นตอนของการตัดสินคดีความไปด้วย พ่อขุนจึงเปรียบเสมือนเป็นพนักงานสอบสวนและผู้พิพากษาในคนเดียว

ในบางกรณีก่อนที่จะนำความมาให้พ่อขุนตัดสิน เมื่อเกิดข้อพิพาทเป็นความกันระหว่างคู่ความ คู่กรณีก็มักจะให้หัวหน้าครอบครัวหรือผู้เฒ่าผู้แก่ที่เคารพนับถือเข้ามาไต่สวนหาความจริงและตัดสินให้ก่อน ถ้าไม่สามารถยุติข้อพิพาท หรือเกินอำนาจที่จะตัดสินใจได้ก็นำเรื่องไปร้องเรียนต่อพ่อขุน⁴ คำตัดสินของพ่อขุนถือว่าเป็นที่สุด ดังนั้นผู้มีอำนาจสอบสวนหาความจริงในสมัยนี้จึงอาจเป็นหัวหน้าครอบครัวหรือผู้เฒ่าผู้แก่ในเบื้องต้นก็ได้ หากไม่สามารถหาความจริงหรือหาข้อยุติได้ค่อยไปร้องเรียนต่อพ่อขุน ซึ่งถือว่าเป็นผู้มีอำนาจสอบสวนหลักในสมัยนี้

เห็นได้ว่าทั้งกฎหมายวิธีพิจารณาความและกฎหมายเกี่ยวกับการร้องทุกข์ฎีกาเป็นกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการสอบสวน ที่แม้ในสมัยสุโขทัยจะไม่ได้ใช้คำว่า “สอบสวน” โดยตรงแต่ก็เป็นที่เข้าใจถึงวัตถุประสงค์ของการสอบสวนเพื่อให้ได้ความจริงได้ ทำให้เห็นว่าการหาความจริงมีมาตั้งแต่ในสมัยสุโขทัยแล้ว เพราะไม่มีทางที่จะจับตัวผู้ต้องสงสัยมาแล้วตัดสินว่าผิดได้ทันที จำเป็นที่จะต้องมีการสอบถามความจากทั้งสองฝ่ายเพื่อให้ได้ข้อยุติก่อนที่จะนำไปพิจารณาเพื่อตัดสินว่าใครเป็นฝ่ายผิดต่อไป ลักษณะของการค้นหาความจริงอันเป็นวัตถุประสงค์ของการสอบสวนจึงปรากฏให้เห็นมาตั้งแต่สมัยสุโขทัย เพียงแต่ยังไม่ได้เรียกว่าการสอบสวนเท่านั้น

ส่วนกฎหมายลักษณะโจรที่ปรากฏในศิลาจารึกหลักที่ 38 นั้นจะกล่าวถึงเนื้อหากฎหมายเกี่ยวกับขโมย การให้รางวัลแก่ผู้ที่จับขโมยได้ การนำทรัพย์สินที่ถูกขโมยไปกลับคืนสู่เจ้าของ กรณีราษฎรไม่ช่วยจับโจรเพราะโจรผู้นั้นเป็นญาติพี่น้อง เป็นข้าของขุนนางผู้ใหญ่ หรือการได้รับทรัพย์สินจาก

³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 28.

⁴ ร. แลงกาคต์, ประวัติศาสตร์กฎหมายไทย (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2553), หน้า 463.

โจรสลัดปล่อยให้โจรหนีไป ต้องรับโทษเหมือนลักผู้คนหรือลักทรัพย์ของผู้อื่น และราษฎรที่ช่วยจับกุมโจรผู้ร้ายจะได้รับรางวัล เป็นต้น ดังปรากฏตัวอย่างในคำอ่านของศิลาจารึกหลักที่ 38 ด้านที่ 2 ดังนี้⁵

“มาตราหนึ่งสอดในบ้านของคนกล่าวนี้แล และมีโจรลัก ้วมอ ปอพัน ท่านไปกรายตนก็ตี ไปจอดเรือนก็ตี คล้อยผู้นั้นอุเบกษาและบมิเอาและละให้ปล่อยไป อันหนึ่งสอดพิจารณาก็รู้ว่าขโมยและพ้อขโมยนั้น พี่น้องตนกลายแสรังละให้ปล่อยไป อันหนึ่งสอดเห็นขโมยนั้นเป็นข้าผู้ใหญ่กลาย กลัวแก่ศักดิ์ผู้ใหญ่และปล่อยไป อันหนึ่งสอดเอาขโมยนั้นแล และกลายขโมยนั้น จ้างผู้อันตนกลายเห็นแก่สินจ้างขโมยนั้นและปล่อยไป...ท่านจักให้โทษ (ดุจลักขายา) และคนท่าน ของท่านชื่อฎกัก็อันขโมยอันเอาแล...”

ในส่วนกฎหมายลักษณะโจรนี้ไม่มีบทกฎหมายใดพูดถึงการสอบสวน เพราะจะเน้นเนื้อหาเกี่ยวกับการจับโจรผู้ร้ายในแง่ของกฎหมายอาญามากกว่า แต่ไม่ได้พูดถึงกฎหมายวิธีพิจารณาความ ส่วนกฎหมายมังรายศาสตร์ จะเป็นการรวบรวมคติความจากคำตัดสินหรือคำพิพากษาของพระเจ้ามังราย แล้วค่อนนำมาบัญญัติเป็นกฎหมาย โดยกฎหมายนี้มีบทบัญญัติครบถ้วนทั้งกฎหมายแพ่งกฎหมายอาญา กฎหมายวิธีพิจารณาความ ในส่วนของกฎหมายวิธีพิจารณาความจะกล่าวถึงการใช้ดุลพินิจในการกำหนดโทษและปรับไหมของเจ้าหน้าที่ที่มีหน้าที่ในการตัดสินคดีความ โดยมีดุลพินิจใน 4 ประการ คือ⁶

1. ให้ดูของที่เสียไปว่าราคาถูกหรือแพงตามราคาในเวลาที่เสียไป
2. ให้ดูข้อพิพาทว่าเกิดขึ้นนานแล้วหรือเพิ่งเกิดขึ้น และเหตุเกิดในเวลากลางวันหรือกลางคืน
3. ให้สอบสวนดูว่าของราคาถูกหรือแพง
4. ให้ดูว่าของเก่าหรือใหม่ ได้ใช้ไปแล้วเพียงใด

การใช้ดุลพินิจใน 4 ประการในการกำหนดโทษและปรับไหมของเจ้าหน้าที่ได้นั้นจำเป็นที่จะต้องมีการไต่สวนหาความจริงให้ได้ความชัดเจนก่อนดัง 4 ประการข้างต้น เมื่อได้ข้อสรุปแล้วจึงจะสามารถตัดสินได้ว่าจะกำหนดโทษหรือปรับมากน้อยเพียงใด การไต่สวนหาความจริงหรือการค้นหาความจริงดังกล่าว เรียกได้ว่าเป็นการสอบสวนตามความหมายปัจจุบัน เห็นได้ว่าในอดีตการสอบสวนจะต้องประกอบอยู่ในการพิจารณาและตัดสินคดีเสมอ เพราะการใช้ดุลพินิจตัดสินคดีความในเรื่อง

⁵ ฉ่ำ ทองคำวรรณ, "ศิลาจารึกกฎหมายลักษณะโจร พุทธศตวรรษที่ 19-20," ใน จารึกสมัยสุโขทัย, (กรุงเทพมหานคร: กรมศิลปากร, 2526), หน้า 162-163.

⁶ ดวงจิตต์ กำประเสริฐ, ประวัติศาสตร์กฎหมาย (Legal History) หน้า 57.

ใด จำเป็นต้องใช้หลักการค้นหาความจริง รวบรวมพยานหลักฐานให้ได้ความชัดเจนก่อน จากนั้น พิเคราะห์ด้วยหลักเหตุผล ถึงจะตัดสินได้ว่าใครเป็นผู้กระทำความผิด

3.2 ระบบการสอบสวนในสมัยกรุงศรีอยุธยาและตามกฎหมายตราสามดวง

หลังจากกรุงสุโขทัยสิ้นสุดเนื่องมาจากการรุกรานของอยุธยา ที่เป็นเมืองที่มีพัฒนาการและยิ่งใหญ่ในขณะนั้น ทำให้แผ่ขยายเข้าไปยึดครองดินแดนของกรุงสุโขทัยและผนวกเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของอยุธยาในที่สุด แต่แม้กรุงสุโขทัยได้รวมเข้าเป็นส่วนหนึ่งของอยุธยา แต่ก็มิได้มีการถ่ายทอดวัฒนธรรม ปรัชญาหรือกฎหมายของกรุงสุโขทัยเข้ามาสู่อยุธยาแต่อย่างใด เพราะอยุธยาก็เป็นดินแดนที่มีวัฒนธรรมเป็นของตนเอง และเป็นอาณาจักรใหญ่ มีการวางรากฐานเมืองอย่างเป็นระบบ ทำให้มีการพัฒนาวัฒนธรรม ปรัชญาและกฎหมายที่แตกต่างไปจากกรุงสุโขทัย ประกอบกับการได้รับอิทธิพลทางวัฒนธรรมมาจากอินเดีย ซึ่งจะส่งผลต่อการตรากฎหมายในสมัยอยุธยาเป็นอย่างมาก⁷ นอกจากนี้ การปกครองในสมัยอยุธยายังเปลี่ยนมาเป็นการปกครองโดยอำนาจรัฐไม่ใช้การปกครองแบบพ่อปกครองลูกเหมือนดังสมัยสุโขทัยอีกต่อไป เนื่องจากราษฎรมีจำนวนมากขึ้นทำให้หากใช้การปกครองแบบพ่อปกครองลูกจะไม่สามารถดูแลได้ทั่วถึง

ในช่วงสมัยอยุธยานักกล่าวได้ว่ากฎหมายได้พัฒนาขึ้นอย่างมากเมื่อเทียบกับสมัยสุโขทัย โดยกฎหมายที่ถือเป็นแม่บทกฎหมายสำคัญในสมัยนี้ คือคัมภีร์พระธรรมศาสตร์ที่ได้รับอิทธิพลมาจากประเทศอินเดียตามความเชื่อของศาสนาฮินดู โดยหลักการใหญ่ในคัมภีร์พระธรรมศาสตร์ได้กำหนด มลคดีเป็น 2 ประเภท คือ⁸

1. มลคดีแห่งผู้พิพากษาและตระลาการ 10 ประการ ที่เป็นกฎหมายแม่บทเกี่ยวกับอำนาจศาลและวิธีพิจารณาคดี มุ่งเน้นในเรื่องของการพิจารณาพิพากษาคดีของพระมหากษัตริย์ที่เมื่อเข้ามาทำหน้าที่ในการพิจารณาคดีจำเป็นต้องมีความเป็นกลาง และพิจารณาคดีอย่างรอบคอบ โดยต้องค้นหาความจริงในทุกด้าน จากนั้นก็ต้องตัดสินไปตามความจริงที่ปรากฏอย่างเป็นธรรม

2. มลคดีวิวาท 29 ประการ เป็นกฎหมายแม่บทที่กำหนดสิทธิหน้าที่ระหว่างกันกรณีเกิดข้อพิพาท

นอกจากคัมภีร์พระธรรมศาสตร์ที่ถือเป็นกฎหมายแม่บทที่ใช้ปกครองแผ่นดินในสมัยอยุธยาแล้วยังมีกฎหมายที่เรียกว่าพระอัยการเฉพาะเรื่อง ซึ่งเป็นกฎหมายพื้นฐานของแผ่นดินที่ประชาชนทุก

⁷ แสวง บุญเฉลิมวิภาส, ประวัติศาสตร์กฎหมายไทย (the Thai Legal History) พิมพ์ครั้งที่ 12 (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2556), หน้า 77-78.

⁸ เรื่องเดียวกัน, หน้า 88.

คนจะต้องปฏิบัติตาม กล่าวได้ว่ากฎหมายในสมัยอยุธยา มีทั้งที่ตราไว้เป็นกฎหมายสารบัญญัติ กำหนดสิทธิหน้าที่ของประชาชน และกฎหมายวิธีสบัญญัติในเรื่องการพิจารณาและพิพากษาคดี อีกทั้งยังมีกฎหมายปกครองที่มีลักษณะเป็นรัฐธรรมนูญที่ใช้ปกครองแผ่นดินอีกด้วย จึงเป็นกฎหมายที่ครอบคลุมและเพียงพอที่จะใช้ในสมัยนั้นแล้ว รวมทั้งมีตัวบทที่มีความชัดเจนและแยกหมวดหมู่อย่างเป็นระบบต่างกับสมัยสุโขทัย โดยสามารถแบ่งแยกกฎหมายในสมัยอยุธยาเรียงตามลำดับรัชกาลได้ดังนี้⁹

1. ในแผ่นดินของสมเด็จพระรามาธิบดีที่ 1 มีกฎหมายลักษณะพยาน กฎหมายลักษณะอาญาหลวง กฎหมายลักษณะรับฟ้อง กฎหมายลักษณะลักพา กฎหมายลักษณะอาญาราษฎร์ กฎหมายลักษณะโจร กฎหมายลักษณะเบ็ดเสร็จว่าด้วยที่ดินและสาเหตุ กฎหมายลักษณะผัวเมีย

2. ในแผ่นดินสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ มีกฎหมายศักดินาข้าราชการฝ่ายพลเรือน ทหาร และข้าราชการหัวเมือง กฎหมายอาญาหลวงเพิ่มเติม กฎหมายลักษณะกบฏศึก และกฎหมายเตียรบาล

3. ในแผ่นดินสมเด็จพระเจ้าปราสาททอง มีกฎหมายลักษณะอุทธรณ์ กฎหมายพระธรรมนูญ กฎหมายลักษณะทาส พระราชกำหนดว่าด้วยค่าธรรมเนียมศาล กฎหมายลักษณะเบ็ดเสร็จว่าด้วยเช่าอิมทรัพย์ กฎหมายลักษณะอาญาหลวงเพิ่มเติม กฎหมายลักษณะมฤตก กฎหมายลักษณะกู้หนี้

4. ในแผ่นดินสมเด็จพระนารายณ์มหาราช มีกฎหมายลักษณะรับฟ้องเพิ่มเติม กฎ 36 ข้อว่าด้วยคดีความฟ้องร้อง พระราชกำหนดว่าด้วยการฟ้องคดี พระราชกำหนดห้ามมิให้ช่องเสพเมถุนธรรมกับชาวต่างประเทศ

5. ในแผ่นดินสมเด็จพระเพทราชา มีกฎหมายลักษณะมูลคดีวิวาท กฎ 36 ข้อว่าด้วยจารีตนครบาล กฎหมายลักษณะตระลาการเพิ่มเติม พระราชกฤษฎีกาให้จัดคนสังกัดวัดในจังหวัดพัทลุง

6. ในแผ่นดินสมเด็จพระเจ้าท้ายสระ มีกฎ 36 ข้อเกี่ยวกับวิธีพิจารณาความในศาล พระราชกำหนดต่างๆ

7. ในแผ่นดินสมเด็จพระเจ้าบรมโกษฐ์ มีกฎหมายลักษณะมูลคดีวิวาท กฎหมายลักษณะทาสเพิ่มเติม พระราชกำหนดต่างๆ

แม้ว่าในสมัยอยุธยาจะมีกฎหมายลายลักษณ์อักษรทั้งที่เป็นกฎหมายสารบัญญัติ และกฎหมายวิธีสบัญญัติ อีกทั้งยังมีกฎหมายปกครองที่มีลักษณะเป็นรัฐธรรมนูญที่ใช้ปกครองแผ่นดินอีก แต่ก็ไม่ปรากฏคำว่า “การสอบสวน” ขึ้นในกฎหมายฉบับใด แต่ลักษณะของการสอบสวนซึ่งก็คือการ

⁹ เสนีย์ ปราโมช, ปรากฏา เรื่องกฎหมายสมัยกรุงศรีอยุธยา (กรุงเทพมหานคร: คณะกรรมการจัดงานอนุสรณ์อยุธยา, 2510), หน้า 4.

ค้นหาความจริง กลับมีปรากฏอยู่ในกฎหมายบางฉบับเท่านั้น เพราะในสมัยอยุธยาไม่ได้มีการแยกหมวดหมู่กฎหมายในเรื่องการค้นหาความจริงไว้โดยเฉพาะ แต่จะเป็นการแทรกอยู่ในกฎหมายที่กำหนดความผิดและการลงโทษ ดังจะเห็นได้จากในกฎหมายลักษณะโจร ที่ได้วางระเบียบเกี่ยวกับการปราบปรามโจรผู้ร้ายไว้เป็นอย่างดี โดยเมื่อเจ้าทรัพย์แจ้งความไว้แล้ว นครบาลจะดำเนินการเข้าจับกุมโจรผู้ร้ายและนำมาไต่สวนหาความจริงโดยมีวิธีการเพื่อให้รู้ว่าผู้ต้องหาเป็นโจรจริงหรือไม่ ดังที่ปรากฏในมาตรา 27¹⁰ มีหลักว่า

“ผู้รักษาเมืองจรรู้ว่าเป็นโจรจริงแลหมีจริง โทษนั้นควรทฤษฎหมีควร โจรนั้นเปนลัทธิทฤษฎหมีเปนลัทธิ ให้ผู้รักษาเมืองดูลักษณะโจรให้รู้จงถ่องแท้ก่อน ถ้าเปนลัทธิว่าโจรปล้นสดมจริง ให้กรมพระนครบาลถามดูคำโจรนั้นเปนลัทธิทฤษฎหมีเปนลัทธิ ถ้าโจรว่าหมีได้เปนลัทธิหมีได้พิรุท ว่าผู้รักษาเมืองกรมการเชียรโจรทนมหมีได้จึงรับชดพวกเพื่อนๆ หมีรับ ให้เสนาบดีผู้ใหญ่สืบถามผู้รักษาเมืองกรมการแลพวกโจรจงเปนธรรม ถ้าแลแล้วได้พิรุทโจรก็ตี ได้ทรัพย์ที่โจรก็ตี แลพวกเพื่อนโจรรับว่าเปนโจรก็ตี จึงให้เอาตัวโจรนั้นลงโทษตามพระราชกฤษฎีกา ถ้าสืบสวนเขานั้นหมีได้เปนโจร ผู้รักษาเมืองกรมการรู้กันให้รับว่าเปนโจรให้เขาชดพวกเพื่อน ถ้าหมีรับสมเปนโจรเอาตัวนั้นมาตีโดยขับเขียนเขานั้นให้รับสมโจร ให้เสนาบดีสืบสวนจงเปนธรรม ถ้าแลเขาหมีรับเปนลัทธิว่าเปนโจร ลงโทษแก่เขานั้นใด ให้กระทำดุจฉนั้นบ้าง

อนึ่งชาวพระนครบาลจะไปรับเอาโจรมาจากสุภาภระลาการกรมใดๆ ก็ตี แลกรมการร้อยแขวงส่งตัวโจรมาไว้ในกรมพระนครบาลก็ตี แลให้ถามผู้ส่งตัวโจรให้มัน โจรเปนลัทธิไม่เปนลัทธิ แลผู้ส่งบอกว่าเปนลัทธิ แลให้พระนครบาลถามตัวว่าเปนลัทธิ ท่านให้ชาวพระนครบาลเอาตัวโจรจำไว้ให้มันคง ถ้าแลโจรหมีรับ อย่าเพื่อรับเอาโจรนั้นไว้ก่อน แลให้ชาวพระนครบาลเอาตัวโจรกรมการร้อยแขวงผู้มาส่งโจรนั้นมาให้เสนาบดีบังคับบัญชาไต่ถามจงถ่องแท้ก่อน ถ้ามันนั้นเปนโจรจริง ให้ชาวพระนครบาลเอาตัวมันไว้ตามบังคับบัญชา”

จากมาตรานี้แปลความได้ว่า ก่อนที่จะมีการจับผู้ร้าย ผู้รักษาเมืองต้องใคร่ครวญสืบสวนจนรอบคอบเสียก่อนว่าผู้นั้นเป็นผู้กระทำความผิดจริง จึงเข้าจับกุมแล้วนำมาค้นหาความจริง โดยต้องพิจารณาดูถ้อยคำของโจรว่ามีพิรุทหรือไม่ หากโจรให้ถ้อยคำว่าได้เป็นโจรและไม่มีพิรุทด้วย และยังกล่าวว่าผู้รักษาเมือง กรมการเมืองจึงใช้วิธีการเขียนทำให้ทนมไม่ไหวจึงต้องรับสารภาพพร้อมทั้งชดทอดเพื่อนๆ ถ้าปรากฏว่าเพื่อนที่ถูกชดทอดก็ปฏิเสธด้วย เมื่อมีเหตุนี้ให้เสนาบดีมนตรีผู้ใหญ่สืบถามพวกกรมการเมืองและพวกโจรด้วยความเป็นธรรม ถ้าหากมีพิรุทก็ตี หรือได้ทรัพย์ของกลางที่โจรก็ตี ก็

¹⁰ กัธร เลี้ยงสังฆธรรม, กฎหมายตรา 3 ดวง ฉบับพิมพ์มหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมือง แก้ไขปรับปรุงใหม่ เล่ม 2, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพมหานคร: สุขภาพใจ, 2548), หน้า 276.

ให้เอาตัวโจรไปลงโทษตามกฎหมายต่อไป ถ้าสืบสวนแล้วปรากฏว่าผู้ที่จับได้ไม่ได้เป็นโจร แต่กรรมการเมืองบังคับให้รับสารภาพพร้อมทั้งชดทอดพวกเพื่อน ไม่เช่นนั้นจะตีโดยเขียนก็ให้รับว่าเป็นโจร ให้เสนาบดีสืบสวนด้วยความเป็นธรรมถ้าโจรไม่ได้รับว่าเป็นโจรจริง ดังนี้ถ้าโจรจะต้องลงโทษฉันทใดก็ให้ลงโทษแก่ผู้นั้นในทำนองเดียวกัน¹¹

กฎหมายนี้แสดงให้เห็นว่าในสมัยอยุธยามีการใช้ระบบจารีตนครบาล โดยให้การเขียนผู้ต้องหาให้รับว่าเป็นโจร หรือการชดทอดเอาผู้ที่เป็นโจร แต่ก็มิบทลงโทษเจ้าพนักงานที่เขียนตามอำเภอใจด้วยว่าถ้าเจ้าพนักงานเอาไปเขียนเพื่อให้รับว่าเป็นโจร หากสุดท้ายแล้วพิจารณาว่าเขาไม่ได้เป็นโจรกฎหมายบัญญัติว่าลงโทษแก่เขาฉันทใด ก็ให้ลงโทษผู้เขียนฉันทนั้น¹²

เห็นได้ว่าในเรื่องการค้นหาความจริงในสมัยอยุธยาเริ่มมีหลักเกณฑ์ที่แน่ชัดในการพิสูจน์ความจริง ใต้สวนหาพยานหลักฐาน แม้ว่าจะมีบทบัญญัติแทรกในกฎหมายลักษณะโจรแต่ก็มีความชัดเจนเพื่อให้รู้ว่าบุคคลที่จับกุมตัวมาเป็นโจรจริงหรือไม่ โดยผู้ที่ทำหน้าที่ในการใต้สวนหาความจริง หรือกล่าวได้ว่าเป็นผู้มีอำนาจสอบสวน คือ กรมพระนครบาล ซึ่งมีอำนาจหน้าที่ปกครองดูแลราชการในเขตกรุง รักษาความสงบเรียบร้อยและปราบปรามโจรผู้ร้าย จึงเป็นเหมือนการค้นหาความจริงในเบื้องต้นก่อนที่จะนำตัวผู้กระทำความผิดส่งศาลต่อไป

กฎหมายทั้งหลายในสมัยอยุธยาได้ใช้ต่อเนื่องมาจนกระทั่งเสียกรุงศรีอยุธยาแก่พม่าเมื่อเดือนเมษายน พ.ศ. 2310 เมื่อพระเจ้ากรุงธนบุรีสามารถกอบกู้เอกราชมาได้ก็สถาปนากษัตริย์เป็นราชธานีในปีเดียวกัน ซึ่งตลอดรัชสมัยของพระเจ้ากรุงธนบุรีก็ใช้กฎหมายที่สืบต่อมาจากสมัยอยุธยาปกครองบ้านเมืองต่อไป เนื่องจากมีแต่การศึก ไม่มีเวลามาชำระกฎหมายใหม่ แต่เมื่อถึงสมัยของสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชทรงปราบดาภิเษกขึ้นเป็นกษัตริย์พระองค์แรกแห่งราชวงศ์จักรีก็ได้เกิดการเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญ คือได้มีการตราประมวลกฎหมายที่มีความสำคัญมากต่อประเทศไทย คือประมวลกฎหมายตราสามดวง

สาเหตุที่ทำให้พระองค์ได้จัดทำประมวลกฎหมายตราสามดวงขึ้นนั้นสืบเนื่องมาจากกฎหมายที่ตกทอดกันมาตั้งแต่สมัยอยุธยาเหลืออยู่เพียงประมาณ 1 ใน 10 ของกฎหมายทั้งหมดเท่านั้น ดังนั้นเมื่อจะวินิจฉัยปัญหาข้อกฎหมายใดที่ไม่มีกฎหมายมารองรับก็ต้องอาศัยมูลอำนาจอธิปไตยของพระองค์เองบ้าง อาศัยการสอบถามหรือคำบอกเล่าจากผู้ที่เคยรับราชการมาก่อนบ้าง ทำให้เกิดความยากลำบาก แต่ก็ยังคงทำให้บ้านเมืองอยู่อย่างปกติสุขไปได้¹³ แต่ต่อมาเกิดปัญหาขึ้น เพราะเกิดการ

¹¹ กำธร กำประเสริฐ, คำบรรยายวิชาประวัติศาสตร์กฎหมาย (กรุงเทพมหานคร: คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง), หน้า 80.

¹² เสนีย์ ปราโมช, ปาฐกถา เรื่องกฎหมายสมัยกรุงศรีอยุธยา หน้า 17.

¹³ ดวงจิตต์ กำประเสริฐ, ประวัติศาสตร์กฎหมาย (Legal History) หน้า 68-69.

ร้องเรียนว่าหลักกฎหมายเดิมที่ตราการและผู้พิพากษาใช้อ้างอิงในการตัดสินคดีความไม่เป็นธรรม โดยเรื่องราวมีว่า อำแดงป้อมฟ้องหย่านายบุญศรีช่างเหล็กหลวง ฝ่ายนายบุญศรีให้การแก่พระเกษมราชสุภาวดีฯ เจ้ากรมแพ่งเกษมว่า อำแดงป้อมนอกใจไปเป็นชู้กับนายราชาอรธธ จะไม่ยอมหย่ากับอำแดงป้อม และนายบุญศรียังร้องเรียนด้วยว่าพระเกษมพูดจาแพะโลม เข้าข้างอำแดงป้อม พระเกษมได้ไปปรึกษาคณะลูกขุน ณ ศาลหลวง แล้วได้ความว่าเป็นกรณีหญิงขอหย่าชาย ให้อำแดงป้อมกับนายบุญศรีหย่าขาดจากกันตามกฎหมาย พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าฯ ได้พิจารณาแล้วเห็นว่าไม่เป็นธรรม เพราะหญิงเป็นฝ่ายนอกใจสามีแต่กลับฟ้องหย่าสามีได้ แต่เมื่อทรงเรียกเอากฎหมาย ณ ศาลหลวงมาตรวจสอบกับฉบับหอหลวงและฉบับข้างที่ กฎหมายทั้งสามฉบับมีข้อความตรงกันว่าหญิงขอหย่าชายได้แม้ชายจะไม่ได้เป็นฝ่ายผิด พระองค์เห็นว่าเป็นหลักการที่ผิด จึงโปรดฯ ให้นักปราชญ์ราชบัณฑิตร่วมกันชำระตรวจสอบพระราชกำหนดต่างๆ รวมถึงบทพระอัยการต่างๆ ให้ถูกต้องครบถ้วนไม่ผิดเพี้ยนเพื่อที่จะนำกฎหมายมาปรับแก้คดีได้ถูกต้อง และยังจัดระเบียบหมวดหมู่ต่างๆ ของกฎหมายเพื่อให้สามารถค้นหาตัวบทกฎหมายได้ง่าย ใช้เวลา 1 ปีจึงตรวจชำระเสร็จ เหตุที่รวดเร็วเพราะเป็นการคัดลอกกฎหมายซึ่งใช้อยู่ในขณะนั้นอันมีมาตั้งแต่สมัยอยุธยา มารวบรวมเข้ากันเป็นหมวดหมู่ การบัญญัติตัวบทเพิ่มขึ้นใหม่มีไม่มากนัก กล่าวได้ว่าเนื้อหาของกฎหมายยังคงเหมือนกฎหมายสมัยอยุธยา ซึ่งประมวลกฎหมายที่ชำระเสร็จแล้ว ได้ทำขึ้นเป็นต้นฉบับไว้ 3 ฉบับแต่ละฉบับจะปิดตราพระราชสีห์ คชสีห์และบัวแก้ว และใช้บังคับทั่วราชอาณาจักร¹⁴ โดยการลำดับลักษณะพระอัยการก่อนและหลังของกฎหมายตราสามดวงไล่ลำดับตามปีที่บัญญัติกฎหมายนั้นได้ดังนี้¹⁵

1. พระธรรมศาสตร์
2. ลักษณะอินทภาษ
3. ลักษณะพยาน
4. ลักษณะอาญาหลวง
5. ลักษณะอาญาราษฎร์
6. ลักษณะรับฟ้อง
7. ลักษณะลักพา
8. ลักษณะโจร
9. ลักษณะเบ็ดเสร็จ

¹⁴ วินัย พงศ์ศรีเพียร และวีรวัลย์ งามสันติกุล, กฎหมายตราสามดวง: แว่นส่องสังคมไทย ผลงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ ลำดับที่ 1 สถานภาพการศึกษากฎหมายตราสามดวง (กรุงเทพมหานคร: เพ็ญฟ้า, 2547), หน้า 7-8.

¹⁵ รงทอง จันทรางศุ และคณพล จันทน์หอม, เอกสารคำสอน วิชาประวัติศาสตร์กฎหมาย (Legal History) หน้า 69-70.

10. ลักษณะผิวเมื่อย
11. ลักษณะขบถศึก
12. ลักษณะคักดินาพลเรือน
13. ลักษณะนาทหารหัวเมือง
14. ลักษณะกฏมณเฑียรบาล
15. ลักษณะพิสูจน์ดำน้ำลุยเพลิง
16. ลักษณะกรมศักดิ์
17. ลักษณะพระธรรมนูญ
18. ลักษณะมรดก
19. ลักษณะอุทธรณ์
20. ลักษณะทาส
21. พระราชกำหนดเก่า
22. ลักษณะกู่หนี่
23. ลักษณะวิวาท
24. ลักษณะตระลาการ
25. มุลคดีวิวาทหรือลักษณะบานแผนกป็นหมู่
26. กฎ 36 ข้อ
27. พระราชบัญญัติ
28. กฎหมายพระสงฆ์
29. พระราชกำหนดใหม่

เห็นได้ว่าบทบัญญัติแทบทั้งหมดเหมือนกับตัวบทในสมัยอยุธยา แต่ก็ได้มีการเพิ่มกฎหมายพระสงฆ์ และพระราชกำหนดใหม่ๆ ขึ้นมาบ้าง ในส่วนกฎหมายที่มีบทบัญญัติในเรื่องการค้นหาความจริงก็เหมือนกับในสมัยอยุธยาเช่นกัน แต่ในส่วนนี้จะขอพิจารณาให้ละเอียดยิ่งขึ้น โดยกฎหมายที่มีการพูดถึงการค้นหาความจริงยังคงมีปรากฏให้เห็นในพระอัยการลักษณะโจร

พระอัยการลักษณะโจรตราขึ้นโดยสมเด็จพระรามาธิบดีที่ 1 หรือพระเจ้าอู่ทองในสมัยอยุธยาเมื่อพ.ศ. 1903 และยังคงนำมาบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายตราสามดวง ต่อมาถูกยกเลิกเมื่อพ.ศ. 2451 โดยกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127 ซึ่งกฎหมายลักษณะโจรนี้เป็นทั้งกฎหมายสารบัญญัติและกฎหมายวิธีสบัญญัติรวมกัน ในส่วนกฎหมายสารบัญญัติจะบัญญัติในเรื่องความผิดเกี่ยวกับการลักทรัพย์ ทำร้ายร่างกาย ทำให้เสียทรัพย์ วางเพลิง รับของโจร เป็นต้น โดยจัดหมวดหมู่ความผิดตามความหนักเบาของการกระทำ และยังกล่าวถึงประเภทของโจรด้วย ส่วนกฎหมายวิธีสบัญญัติจะ

บัญญัติเกี่ยวกับวิธีการจับกุมผู้กระทำความผิด การหาความจริงจากผู้กระทำความผิด การพิจารณาคดี และการลงโทษ¹⁶

เมื่อมีการกระทำความผิดเกิดขึ้น เป็นหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ที่จะดำเนินการจับกุมผู้กระทำความผิดมาไต่สวนเพื่อให้ได้ความจริง โดยกฎหมายได้ตักเตือนผู้ที่มีหน้าที่ในการค้นหาความจริงว่า ต้องมีใจซื่อตรง ตั้งมั่นอยู่ในศีล 5 ข้อ คือ อย่าให้ฆ่าสัตว์ อย่ามีความอยากได้ในทรัพย์สินของผู้อื่น อย่าผิดลูกเมียผู้อื่น อย่าพูดปด อย่าดื่มสุรามาเมา ให้รักษาความสงบเรียบร้อยของบ้านเมือง และขจัดทุกข์บำรุงสุขของราษฎรโดยการจับโจรผู้ร้ายมาลงโทษให้จงได้¹⁷ จึงจำเป็นต้องมีบทมาตราในเรื่องการไต่สวนจับกุมผู้ร้ายเพื่อให้เจ้าหน้าที่บ้านเมืองนำไปปฏิบัติเพื่อค้นหาความจริง ในส่วนบทมาตราที่เกี่ยวข้องนั้นมีดังนี้

มาตรา 16¹⁸ “นครบาลพิจารณาผู้ร้ายแทงผู้คนข้างม้าตายค่างบ้านผู้ใด รู้จักตัวผู้ร้ายหมีได้ตัวผู้ร้าย และจับได้ตัวผู้ร้ายแล้วอย่าให้นครบาลถามชาวบ้าน ถ้าหมีรู้จักตัวผู้ร้าย ให้นครบาลสืบสาวสอดแนมเอาตัวผู้ร้ายให้ได้แต่ใน 3 วัน ให้ชักโรงวัดพิจารณาแต่ตามโรงวัดนั้น ให้เกาะผู้มีชื่อซึ่งต้องในโรงวัดไว้แต่ใน 3 วัน ถ้าผู้ใดออกจากเกาะหมีได้บอกช้อยู่ยาม $\frac{1}{2}$ }ยาม ให้เอาคางจำไว้ ถ้าถามหมีรับ ให้คาดบนไว้อย่าให้เอาเงิน ถ้าได้ตัวผู้ร้ายชดทอถึงผู้ใด ให้เกาะผู้นั้นมาพิจารณา

อีกหนึ่งพิจารณาเอาผู้ร้ายแทงผู้คนข้างม้าตาย ให้ผู้พิจารณาไปดูรั้วบ้านรั้วเรือนรั้วไร่สวนผู้ใดหัก [เลือด] ตกใกล้บ้านใกล้เรือนไร่สวนผู้ใด ถ้ารู้จักผู้แทง อย่าเอาชาวบ้านมาถาม ถ้าหมีรู้จักผู้แทง รั้วบ้านรั้วเรือนผู้ใดหักเลือดตกใกล้บ้านใกล้เรือนผู้ใด ให้เกาะกุมมาถาม ถ้าปดเสทภาคเสทหมีรับ ให้คาดบนไว้อย่าให้เอาเงินค่าถาม ถ้าดูเลือดตกใกล้บ้านใกล้เรือนใกล้ไร่สวนผู้ใด วัวควายซารพลั่ว 3 เส้น 15 วา ถ้าต้องในโรงวัดเกาะมาถาม ถ้าหมีรับให้คาดบนไว้ ถ้าได้ตัวผู้ร้าย ให้ทำตามพระราชกฤษฎีกา”

มาตรานี้กำหนดบทบาทของผู้มีหน้าที่สอบสวน คือนครบาล โดยการไปซักถามปากคำบุคคลเมื่อมีคดีโจรผู้ร้ายแทงคน หรือข้างม้า ถ้าเหตุเกิดใกล้บ้านผู้ใดก็ต้องไปสืบสวนดูว่ามีรั้วบ้านเรือน หรือไร่สวนหักหรือไม่ มีเลือดตกยางออกมัย คนในบ้านผู้นั้นจะต้องถูกนำตัวมาสอบสวน ถ้าปฏิเสธไม่รู้จักผู้แทงแต่ปรากฏว่ามีเลือดตกใกล้บ้านเรือน ก็ต้องนำตัวมาซักถามปากคำ¹⁹

¹⁶ ก่ำธร ก่ำประเสริฐ, คำบรรยายวิชาประวัติศาสตร์กฎหมาย หน้า 76.

¹⁷ เรื่องเดียวกัน, หน้า 79.

¹⁸ ก่ำธร เลียงสังธรรม, กฎหมายตรา 3 ดวง ฉบับพิมพ์มหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมือง แก้ไขปรับปรุงใหม่ เล่ม 2, หน้า 271.

¹⁹ วิบูล ปรองดอง, การดำเนินคดีอาญาในชั้นพนักงานสอบสวน: ศึกษาเฉพาะกรณีการไม่รับคำร้องทุกข์ของพนักงานสอบสวน (กรุงเทพมหานคร: วิทยาลัยการยุติธรรม สำนักงานศาลยุติธรรม, 2548), หน้า 9.

นอกจากกฎหมายลักษณะโจรจะบัญญัติหน้าที่ในการหาความจริงให้กับนครบาลแล้ว ราชฎรในสมัยนั้นก็มีหน้าที่ต้องช่วยกันรักษาความสงบเรียบร้อยในบ้านเมืองด้วย คือต้องให้ความร่วมมือกับนครบาลในการเป็นพยานเพื่อให้นครบาลสามารถค้นหาความจริงได้ง่ายขึ้น และหากไม่ทำหน้าที่ดังกล่าวก็จะต้องถูกลงโทษ เหตุที่ให้ราชฎรมีหน้าที่ในการให้ความร่วมมือกับนครบาลด้วยนั้น เพราะเป็นความรับผิดชอบร่วมกันของคนในชุมชนที่จะต้องช่วยสอดส่องดูแลผู้กระทำความผิด ถ้าอยู่ในวิสัยที่จะช่วยได้ เพราะในสมัยนี้เอกชนทุกคนอยู่กันแบบเป็นสังคมใกล้ชิดจึงจำเป็นต้องช่วยเหลือเกื้อกูลกัน บทมาตราที่แสดงให้เห็นอำนาจของราชฎรในการเป็นพยาน คือ มาตรา 114²⁰ ในกฎหมายลักษณะโจรกล่าวไว้ว่า

“ผู้ร้ายพ้นทางฆ่าผู้คนโคกระบืออันท่านเลี้ยงรักษามาซ่อนตายในหน้าบ้านหน้าที่ หน้ารั้ว หน้าเรือนผู้ใด ให้เจ้าบ้านเจ้าที่เจ้าเรือนไปบอกนายบ้านนายเมืองร้อยแขวงปาวหาเจ้าของ ให้พิจารณาหาผู้ร้ายอันทำให้ตายนั้นจงได้ ให้ดูบาศแผล รอยลั้มรอยเลือดนั้นมาแต่ใด ถ้ารอยลั้มรอยเลือดตกหน้าบ้านหน้าที่ผู้ใด ให้เรียกเจ้าบ้านเจ้าที่ออกมาหาสาเหตุผู้ร้าย ถ้าพบสาเหตุผู้ร้ายกระทำ ท่านว่าเจ้าบ้านเจ้าที่คุ้ม ให้ลงโทษผู้ทำเสมอโจร ถ้าหมิพบสาเหตุหมิได้ผู้ร้ายซึ่งกระทำนั้น ท่านว่าหมิคุ้มเจ้าบ้านเจ้าที่นั้น ให้หวัดแต่สัตว์อันตาย 3 เส้น 15 วา ให้เจ้าบ้านเจ้าที่นั้นสาบาน แล้วเอาบ่นไว้ ถ้าได้ผู้ร้ายถึงเจ้าบ้านเจ้าที่ผู้ใดรู้เห็น ให้เอาโทษเจ้าบ้านเจ้าที่นั้นเสมอโจร ถ้าเจ้าบ้านเจ้าที่เห็นสัตว์ตายอยู่ หมิได้บอกแก่นายบ้านนายเมืองร้อยแขวงเจ้าของแลเอาของนั้นไปทิ้งซ่อนเสีย เจ้าหน้าบ้านหน้าที่เปนโจร ให้ลงโทษขาดใหม่ดุดจโจร”

มาตรานี้แสดงถึงหน้าที่ของราชฎรที่พบการกระทำความผิด เกิดขึ้นบริเวณหน้าบ้าน หน้ารั้ว หน้าเรือนของตน ก็เป็นหน้าที่ของเจ้าบ้าน เจ้าที่ เจ้าเรือนนั้นๆ ต้องไปบอกนายบ้านนายเมืองเพื่อค้นหาตัวผู้ร้าย และถ้ามีบาดแผล รอยเลือดไปตกแถวหน้าบ้านผู้ใดก็ต้องเรียกเจ้าบ้าน เจ้าที่ เจ้าเรือนนั้นมาสอบปากคำ แต่ถ้าไม่พบผู้ร้าย ไม่พบสาเหตุ เจ้าบ้าน เจ้าที่ เจ้าเรือน ในระยะ 3 เส้น 15 วาต้องสาบานตนว่าบริสุทธิ์และทำทัณฑ์บนไว้ และถ้าผู้ร้ายเกิดซัดทอดถึงเจ้าของบ้านขึ้นมา เจ้าบ้าน เจ้าที่ เจ้าเรือนจะต้องถูกลงโทษเสมอผู้ร้าย รวมถึงถ้าเจ้าบ้าน เจ้าที่ เจ้าเรือนเห็นสัตว์ตาย แล้วไม่แจ้งก็ต้องถูกลงโทษเสมอผู้ร้ายเช่นกัน เห็นได้ว่าบทบัญญัติดังกล่าวมีความเคร่งครัด แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการค้นหาความจริง เป็นการให้ราชฎรมีหน้าที่ในการเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการค้นหาความจริง เพราะในบางครั้งนครบาลก็ไม่สามารถสอดส่องดูแลได้ทั่วทุกบริเวณ จึงจำเป็นต้องให้ราชฎรช่วยสอดส่องดูแลด้วย เนื่องจากในสมัยนี้เน้นการปราบปรามโจรผู้ร้ายอย่างมีประสิทธิภาพ

²⁰ กักร เลี้ยงสัตว์ธรรม, กฎหมายตรา 3 ดวง ฉบับพิมพ์มหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมือง แก้ไขปรับปรุงใหม่ เล่ม 2, หน้า 309.

นอกจากนี้ยังมีมาตรา 28 ในกฎหมายลักษณะโจรกล่าวถึงการค้นหาความจริงและการชดทอดพวกพ้อง

มาตรา 28²¹ ในกฎหมายลักษณะโจร กล่าวไว้ว่า “ มีผู้โจทว่าโจรคบพวกเพื่อน ปล้นเรือนสดม เอาสิ่งของเงินทองท่านไปด้วยประการใดก็ดี แลนครบาลสอดแนมจับได้ตัวโจรมา ให้ขุนดาบนั่งกำกับพิจารณาแลถาม โจรรับว่าสินนั้นได้มาแจกปันแก่เพื่อนกัน ให้เขียรเอาคำโจรไว้ให้มั่นคง ถ้าโจรให้การชดทอดถึงผู้ใด อย่าให้ละไว้ให้ช้านาน ให้ขุนการเร่งสืบเอาตัวพวกเพื่อนจงได้ เอามาพิจารณาไล่คำกัน ถ้าผู้ร้ายชดปาก $\frac{1}{2}$ } ปากคำมั่นพิรุท ให้เขียน ถ้าหากคำพิรุทหมิได้ อย่าให้เขียน ถ้าผู้ร้ายชดถึง 3 ปาก หากคำพิรุทหมิได้ก็ดี ให้เขียนให้ถึงขนาดตามจารีตนครบาลให้ครบด้วยเครื่องเขียน สืบเอาพวกเพื่อนผู้ร้ายจงได้ ไล่คุกไว้ แลลูกเมียอายผู้ร้าย ส่งเปนคนน้ำร้อน ”

จากมาตรานี้แปลความได้ว่าโจรได้พากันไปปล้นเรือนสดมเอาสิ่งของเงินทองไป และนครบาลจับตัวได้มา ให้ขุนดาบเป็นผู้ที่มีหน้าที่พิจารณาถามโจร ถ้าโจรรับว่าทรัพย์สินที่ได้มาได้แบ่งปันไปให้แก่โจรคนอื่นๆ แล้ว ก็ต้องมีการเขียนคำให้การนั้นไว้ให้มั่นคง ชัดเจน และถ้าโจรให้การชดทอดถึงผู้ใด ให้ขุนการเร่งสืบหาตัวผู้ที่ถูกชดทอดมาให้เร็วที่สุด แล้วนำตัวมาถามปากคำ ถ้ามีผู้ร้ายชดทอด 1-2 ปาก ผู้ถูกชดทอดมิพิรุทก็ให้เขียน ถ้าคำให้การนั้นไม่มีพิรุทก็ไม่ได้เขียน ถ้าผู้ร้ายชดทอดถึง 3 ปาก ถึงแม้จะไม่มีพิรุทก็ให้เขียนถึงขนาดตามจารีตนครบาลเพื่อสืบหาตัวคนร้ายให้ได้²²

นอกจากมาตราที่กล่าวมาข้างต้นแล้วยังมีมาตรา 29, 31, 34, 35 และ 36 ในพระอัยการลักษณะโจร ที่ปรากฏลักษณะของการเขียนคดีเพื่อให้รับสารภาพตามจารีตนครบาล บทมาตราเหล่านี้แสดงให้เห็นถึงลักษณะของการหาความจริงตามกฎหมายตราสามดวงที่ไม่มีการกำหนดหมวดหมู่ของกฎหมายชัดเจนดังเช่นปัจจุบัน แต่ประกอบอยู่ในกฎหมายลักษณะโจร สิ่งสำคัญที่เห็นเด่นชัดในเรื่องการค้นหาความจริงในสมัยนี้ คือผู้มีอำนาจในการสอบสวนที่ไม่มีคำว่า “ตำรวจ” แต่ใช้คำว่า “นครบาล” แทน ซึ่งจะมีหน้าที่ในการค้นหาความจริงเบื้องต้นเมื่อจับกุมตัวโจรผู้ร้ายมาได้ โดยเมื่อมีการจับกุมผู้กระทำความผิดมาได้ไม่ว่าจะจับมาในขณะที่กระทำความผิดซึ่งหน้า หรือจับมาเพราะเห็นว่ามิพิรุท ก็มีความเชื่อมั่นแล้วว่าคนนั้นเป็นผู้กระทำความผิดจริง แม้ผู้กระทำความผิดจะให้การปฏิเสธก็ตาม ก็สามารถถูกทรมานโดยใช้วิธีการเขียนคดี เพื่อให้รับสารภาพได้ แม้สุดท้ายแล้วผู้กระทำความผิดจะไม่ได้เป็นโจรแต่มีพิรุทก็จะถูกบังคับเพื่อให้รับสารภาพว่าเป็นโจร เพื่อจะได้นำเอาตัวผู้กระทำความผิดมาเข้าสู่กระบวนการพิจารณาของศาลเพื่อลงโทษให้เร็วที่สุด

²¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 277.

²² กัธร กำประเสริฐ, คำบรรยายวิชาประวัติศาสตร์กฎหมาย หน้า 80.

เห็นได้ว่าวิธีการแบบจารีตนครบาลในการทรมานเพื่อให้รับสารภาพยังมีปรากฏอยู่ในกฎหมายตราสามดวง สันนิษฐานว่ามีการใช้กันมาตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยาจนถึงสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น การใช้จารีตนครบาลเห็นได้โดยเฉพาะในคดีโจรผู้ร้ายและผู้กระทำความผิดอันมีโทษหลวง (เทียบได้กับคดีอาญาแผ่นดินในปัจจุบัน) พวกความผิดฐานกบฏ ซึ่งคดีโจรผู้ร้ายปรากฏตามพระอัยการลักษณะโจรบางมาตรา ส่วนพวกความผิดฐานกบฏปรากฏในพระอัยการลักษณะขบถศึก โดยในพระอัยการลักษณะโจร นครบาลมักใช้เฉพาะการเขียนเพื่อให้รับสารภาพเท่านั้น แต่ในพระอัยการลักษณะขบถศึกซึ่งเป็นบทบัญญัติความผิดต่อพระมหากษัตริย์ และความผิดฐานกบฏ อันเป็นความผิดที่มีโทษร้ายแรง จึงมีบทลงโทษที่รุนแรงและมีวิธีการทรมานเพื่อให้ผู้ต้องหารับสารภาพอย่างโหดเหี้ยม ได้แก่²³

1. ไม้บีบเล็บ มีลักษณะเป็นไม้เนื้อแข็ง 2 อัน ปลาย 2 ข้างเป็นปุ่ม และเรียวยกลงไปตอนกลาง โป่ง มีการยึดปลายข้างหนึ่งไว้ด้วยเชือกให้แน่น เมื่อเอาบีบลงตรงเล็บผู้ที่ถูกสอบสวนแล้ว ก็เอาเชือกรัดชั้นปลายอีกข้างหนึ่งให้แน่นแล้วใช้ค้อนไม้เนื้อแข็งทุบลงไปตรงกลางที่วางเล็บไว้ ตามหลักฐานใช้สำหรับทรมานผู้ร้ายเวลาไต่สวนเพื่อให้รับสารภาพ ปรากฏหลักฐานแน่ชัดว่า เริ่มใช้สมัยกรุงศรีอยุธยา โดยกฎหมาย "พระอัยการขบถศึก" จุลศักราช 796 (พ.ศ. 1978) เลิกใช้สมัยกรุงรัตนโกสินทร์ (รัชกาลที่ 5) โดยประมวลกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127 (พ.ศ. 2451)

2. ไม้บีบขมับ เป็นเครื่องมือทรมานทำด้วยไม้เนื้อแข็ง มี 2 อัน ปลายข้างหนึ่งใช้เชือกผูกไว้ ส่วนปลายอีกด้านหนึ่งมีเชือกขึงตรงกลางมีปุ่ม 2 ปุ่ม สำหรับใส่ตรงขมับทั้ง 2 ข้าง และขึงเชือกอีกปลายด้านหนึ่งให้แน่น กดขมับให้เจ็บปวดจนกว่าจะให้ถ้อยคำเป็นที่เชื่อถือได้ ปรากฏหลักฐานแน่ชัดว่าเริ่มใช้สมัยกรุงศรีอยุธยาโดยกฎหมาย "พระอัยการขบถศึก" จุลศักราช 796 (พ.ศ. 1978) เลิกใช้สมัยกรุงรัตนโกสินทร์ (รัชกาลที่ 5) โดยประมวลกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127 (พ.ศ. 2451)

3. ค้อนตอกเล็บ ทำด้วยไม้แก่น ปลายไม้ข้างหนึ่งแหลมใช้สำหรับใส่เข้าไประหว่างเล็บและเนื้อแล้วใช้ค้อนตอกไม้ปลายแหลมเข้าไปในเล็บ ปรากฏหลักฐานแน่ชัดว่าเริ่มใช้สมัยกรุงศรีอยุธยาโดยกฎหมาย "พระอัยการขบถศึก" จุลศักราช 796 (พ.ศ. 1978) เลิกใช้สมัยกรุงรัตนโกสินทร์ (รัชกาลที่ 5) โดยประมวลกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127 (พ.ศ. 2451)

4. หีบทรมาน ทำด้วยไม้เนื้อแข็ง มีลักษณะคล้ายหีบศพขนาดพอดีกับตัวคน ที่ฝาปิดมีรูเจาะไว้ 2 รู เส้นผ่าศูนย์กลางประมาณครึ่งนิ้ว สำหรับให้พอหายใจได้เท่านั้น เมื่อเอาผู้ร้ายเข้าไปนอนในหีบปิดฝาแล้วจะพลิกหรือตะแคงตัวไม่ได้อาจวางนอน หรือวางยืนไว้กลางแดดก็ได้ จะร้อนจนอึดอัดแทบขาดใจตาย เป็นการทรมานเพื่อให้รับสารภาพ ปรากฏหลักฐานแน่ชัดว่าเริ่มใช้สมัยกรุงศรีอยุธยาโดย

²³ พิพิธภัณฑราชภัณฑ์, [ออนไลน์] เข้าถึงเมื่อ 10 สิงหาคม 2558. แหล่งที่มา: <http://www.correct.go.th/>

กฎหมาย "พระอัยการขบถศึก" จุลศักราช 796 (พ.ศ. 1978) เลิกใช้สมัยกรุงรัตนโกสินทร์ (รัชกาลที่ 5) โดยประมวลกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127 (พ.ศ. 2451)

5. หวาย เป็นเครื่องมือทรมานในการไต่สวนคนร้ายที่ถูกกล่าวหาให้รับสัตย์ (รับผิด) เริ่มใช้สมัยต้นกรุงรัตนโกสินทร์และเลิกใช้สมัยรัชกาลที่ 5 เมื่อวันที่ 30 พฤศจิกายน ร.ศ. 115 (พ.ศ. 2439) หวายที่ใช้ลงโทษ มี 3 ลักษณะ คือ หวายแช่น้ำแสบ (น้ำเกลือ), หวายกระชากหนังกำพวด และหยาวยสามแนว

จากที่กล่าวมาข้างต้นพบว่านครบาลเป็นผู้ที่มีหน้าที่ในการค้นหาความจริงในเบื้องต้น เพื่อให้รู้ว่าบุคคลที่ถูกจับมานั้นเป็นผู้กระทำความผิดจริงหรือไม่ และเมื่อนำตัวผู้กระทำความผิดขึ้นสู่ศาล ในสมัยนี้ก็ยังมีบุคคลที่ทำหน้าที่สอบสวนหาความจริงอีก โดยสามารถพิจารณาบุคคลในกระบวนการศาลได้ดังต่อไปนี้²⁴

1. จำศาล เป็นผู้ที่มีหน้าที่รับคำฟ้องของผู้เสียหาย โดยผู้เสียหายจะมาให้ถ้อยคำแก่จำศาลว่าตนเองได้รับความเสียหายอย่างไร ใครเป็นผู้กระทำความผิด เห็นได้ว่าผู้เสียหายต้องมาฟ้องคดีเองเป็นลักษณะการดำเนินคดีอาญาโดยผู้เสียหายหรือโดยเอกชน เพราะในสมัยนี้ยังไม่มีพนักงานอัยการเป็นโจทก์ฟ้องคดีอาญาในนามแผ่นดิน

2. ตุลาการหรือตระลาการ เมื่อรับคดีไว้พิจารณาแล้วก็จะทำหน้าที่ในการสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานและข้อเท็จจริง รวมถึงการสืบพยาน จากนั้นจึงส่งสำนวนไปให้ลูกขุนต่อไป ในการทำหน้าที่ของตุลาการหรือตระลาการนี้มีพระอัยการลักษณะตระลาการออกมารองรับ

3. ลูกขุน เป็นผู้ที่ทำหน้าที่พิจารณาว่าฝ่ายใดชนะหรือแพ้คดีจากข้อเท็จจริงที่ได้รับมา พร้อมทั้งให้เหตุผลประกอบคำชี้ขาด จากนั้นตุลาการหรือตระลาการจะนำคำชี้ขาดของลูกขุนไปให้แก่ผู้ปรับเพื่อวางโทษตามกฎหมายกับทั้งคำนวณค่าสินไหมที่ผู้แพ้อาจต้องเสียต่อไป

4. ผู้ปรับ เป็นผู้ปรับบทว่าจำเลยผิดกฎหมายอะไร มีโทษอย่างไร คำนวณเงินค่าสินไหมที่ผู้แพ้อาจต้องเสีย

ดังนั้นเห็นได้ว่าการค้นหาความจริงในสมัยนี้ผู้มีอำนาจสอบสวนจึงมีทั้งนครบาล และตระลาการในการรวบรวมพยานหลักฐานและข้อเท็จจริงต่างๆ เพื่อเข้าสู่กระบวนการพิจารณาพิพากษาคดีต่อไป ลักษณะนี้จึงเหมือนกับว่าศาลได้เข้ามามีบทบาทในการสอบสวนหาความจริงด้วย ผู้มีอำนาจสอบสวนจึงดูปะปนกันระหว่างองค์กรฝ่ายตุลาการ คือศาล และองค์กรฝ่ายบริหาร คือนครบาล แต่วัตถุประสงค์หลัก คือการค้นหาความจริงและรวบรวมพยานหลักฐาน เพื่อนำไป

²⁴ กฤษฎา บุญยสมิต, กฎหมายตราสามดวง: แนวนองสัจจคมไทย ผลงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ ลำดับที่ 2 โครงสร้างกฎหมายตราสามดวง: การพิจารณาใหม่ (กรุงเทพมหานคร: เพ็ญฟ้า, 2547), หน้า 34.

ประกอบการพิจารณาและตัดสินคดี อันเป็นลักษณะของการสอบสวนในปัจจุบัน โดยการที่ตระลาการเข้ามาค้นหาความจริงนั้นเกิดจากที่ผู้เสียหายนำคดีไปฟ้องต่อศาลโดยไม่ได้ผ่านนครบาล ดังนั้นจึงมีความจำเป็นที่ตระลาการจะต้องซักฟอกจำเลยตามจารีตนครบาลโดยใช้วิธีการเขียน 5 ทีแล้วถาม ถ้าไม่รับสารภาพก็ใช้ไม้บีบขมับ ตอกเล็บ ใช้ลวดตีหน้าแข้งพร้อมกับถามไปด้วยเป็นจำนวน 30 ที ถ้ารับสารภาพตระลาการก็จะทำรายงานแล้วส่งให้ลูกขุนพิจารณาต่อไป แต่ถ้าใช้ลวดตีหน้าแข้ง 30 ทีแล้วยังไม่สารภาพ ตระลาการจะรอให้แผลจำเลยหายเสียก่อนแล้วจึงใช้จารีตนครบาลให้รับสารภาพต่อคือ จะผูกจำเลยไว้แล้วเขียนครั้งละ 5 ที สลับกับถามจนครบ 90 ทีถ้ายังปฏิเสธอีกก็จะส่งเข้าสู่กระบวนการพิจารณาให้ลูกขุนตัดสินว่าสมควรลงโทษหรือไม่²⁵

ระบบการสอบสวนในสมัยกรุงศรีอยุธยาและตามกฎหมายตราสามดวง เห็นได้ว่ามีลักษณะป่าเถื่อน เช่น มีการเขียนตี โขยด้วยแส้ ฯลฯ ทำให้ไม่มีการคำนึงถึงสิทธิเสรีภาพในสมัยนี้ และเนื่องจากในสมัยอยุธยาเกิดระบบศักดินา ซึ่งเป็นการกำหนดชนชั้นในสังคม ทำให้คนในสังคมไม่มีความเสมอภาคกัน เมื่อมีการกระทำความผิดระหว่างบุคคลต่างลำดับชั้นกัน ในการสอบสวนก็มักถือว่าผู้ที่มีศักดินาต่ำเป็นผู้กระทำความผิด แต่ถ้าหากสอบสวนแล้วผลปรากฏว่าผู้ที่มีศักดินาสูงเป็นผู้กระทำความผิด ก็จะต้องได้รับโทษหนักกว่าผู้ที่มีศักดินาต่ำ นอกจากนี้ในสมัยกรุงศรีอยุธยาและตามกฎหมายตราสามดวงยังใช้หลักการสันนิษฐานว่าผู้ต้องหาเป็นผู้ผิด เพราะเมื่อมีพยานหลักฐานปรากฏว่าเป็นผู้กระทำความผิดแล้ว นครบาลจะมีหน้าที่ไปจับตัวผู้ที่ถูกกล่าวหาเพื่อให้การรับสารภาพ และเมื่อมีการขัดท้อดกัน ผู้ที่ถูกขัดท้อดก็จะได้รับการสันนิษฐานว่าเป็นผู้ผิดด้วย การรวบรวมพยานหลักฐานก็จะรวบรวมพยานหลักฐานมาแสดงว่าผู้ที่ถูกกล่าวหาเป็นผู้กระทำความผิดจริงเท่านั้น สาเหตุที่เป็นเช่นนี้ประการหนึ่งก็มาจากการยึดหลักการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมให้มีความรวดเร็ว

จากการพิจารณาจึงกล่าวได้ว่าแนวคิดเกี่ยวกับการสอบสวนในไทยมีมาตั้งแต่ในช่วงก่อนการปฏิรูปกฎหมายแล้ว ส่วนการจะพิจารณาแนวทางการสอบสวนช่วงหลังการปฏิรูปกฎหมายได้ มีความจำเป็นต้องกล่าวถึงพัฒนาการของกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เพื่อให้เห็นถึงภาพรวมของวิธีพิจารณาความอาญาที่เปลี่ยนแปลงไปในแต่ละช่วงเวลา ก่อนที่จะมาถึงประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฉบับปัจจุบัน อันสัมพันธ์กับผู้มีส่วนสอบสวนที่มีการเปลี่ยนแปลงไปด้วย จึงมีความจำเป็นต้องกล่าวถึงพัฒนาการกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาในบทที่ 4 ต่อไป

²⁵ สุรีย์ มัลลิกะมาลย์ และคณะ, รายงานผลการวิจัย เรื่องวิวัฒนาการของกฎหมายไทยในรอบสองร้อยปี ภาค 4 ภาคกฎหมายวิธีสบัญญัติ, หน้า 12.

บทที่ 4

พัฒนาการกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทย

กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทยมีการเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญในช่วงหลังการปฏิรูปกฎหมาย ทำให้เกิดการร่างประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาขึ้น โดยพบว่าประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาไม่ได้เป็นประมวลกฎหมายฉบับแรกที่มีการตราขึ้นใช้บังคับในประเทศไทย หากแต่กฎหมายฉบับแรก คือกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127 เหตุเพราะหากไม่มีกฎหมายลักษณะอาญาที่เป็นบทบัญญัติกำหนดว่าการกระทำใดเป็นความผิดและกำหนดโทษไว้แล้ว ก็ไม่สามารถหาคนผิดเพื่อที่จะนำเข้าสู่วิธีการตามกระบวนการยุติธรรมทางอาญาได้ต่อไป ดังนั้นประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาจึงเกิดขึ้นมาโดยสัมพันธ์กับกฎหมายลักษณะอาญา ซึ่งการจะศึกษาถึงพัฒนาการกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาได้นั้น มูลเหตุในการปฏิรูปกฎหมายไทยเป็นสิ่งสำคัญที่ต้องศึกษาก่อนที่จะเข้าสู่กระบวนการร่างประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

4.1 มูลเหตุของการปฏิรูปกฎหมายไทยตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 4 จนกระทั่งถึงรัชกาลที่ 5

จุดเริ่มต้นในการปฏิรูปกฎหมายไทยเริ่มมีแนวโน้มในการปฏิรูปมาตั้งแต่ในสมัยรัชกาลที่ 4 เนื่องจากมีสาเหตุปัจจัยหลายประการ ทำให้พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงเห็นความจำเป็นในการเปลี่ยนแปลงประเทศตามแบบอย่างตะวันตก แต่ไม่ใช่ว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงประเทศตามแบบอย่างตะวันตกโดยลอกเลียนแบบสิ่งต่างๆ ของเขามาใช้ในประเทศไทยทันที แต่เป็นการค่อยๆ เปลี่ยนแปลง และปรับใช้ให้เข้ากับสังคมไทย เมื่อเข้าสู่ในช่วงสมัยรัชกาลที่ 5 จึงเริ่มมีการเปลี่ยนแปลงประเทศอย่างเต็มรูปแบบโดยมีการเปลี่ยนแปลงในหลายๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นเรื่องสังคม, เศรษฐกิจ, ระบบราชการแผ่นดิน และที่สำคัญคือการปฏิรูประบบกฎหมายและการศาลที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างมหาศาลต่อวงการกฎหมายไทย และเป็นแนวทางให้เห็นถึงวิวัฒนาการของการเปลี่ยนแปลงกฎหมาย โดยเฉพาะประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

ก่อนที่จะเข้าสู่กระบวนการร่างประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาพบว่าหลังจากกฎหมายตราสามดวงใช้บังคับก็แทบไม่ได้มีการตรากฎหมายใดๆ ขึ้นมาใช้บังคับอีก กฎหมายที่ตราขึ้นใช้ใหม่ๆ เป็นกฎหมายที่ใช้บังคับเฉพาะเรื่องเท่านั้น เช่น เรื่องสุบผืน, การภาษีอากร เป็นต้น เนื่องจากกฎหมายตราสามดวงเป็นกฎหมายหลักและครอบคลุมกับทุกประเภทคดีที่ต้องใช้ในสมัยนั้น จึงมีการใช้บังคับมาตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 1 จนถึงรัชกาลที่ 5 เป็นเวลา 100 กว่าปี จนกระทั่งเกิดการ

เปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญ คือการปรับปรุงประเทศตามแบบอย่างตะวันตกในรัชกาลที่ 5 ซึ่งส่งผลกระทบต่อ การเปลี่ยนแปลงกฎหมายเป็นอย่างมาก ทำให้กฎหมายตราสามดวงเลิกใช้ไปในที่สุด¹

สาเหตุที่ประเทศไทยต้องมีการปรับปรุงประเทศตามแบบอย่างตะวันตกและส่งผลกระทบต่อ การปฏิรูประบบกฎหมายสืบเนื่องมาจากมูลเหตุสำคัญ 2 ประการหลัก ได้แก่

1. การแผ่ขยายอำนาจของลัทธิจักรวรรดินิยมของชาติตะวันตก

เมื่อเกิดการแผ่ขยายอำนาจของลัทธิจักรวรรดินิยมของประเศมหาอำนาจเข้ามาสู่ประเทศ ในแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งส่งผลกระทบต่อประเทศไทยในขณะนั้นด้วย เนื่องมาจากประเทศ มหาอำนาจเหล่านี้ต้องการเข้ามายึดดินแดนต่างๆ ในประเทศแถบเอเชียเพื่อเอาไปเป็นเมืองขึ้น เห็น ได้จากการที่อังกฤษสามารถเข้ายึดครองอินเดียได้ทั้งหมดใน พ.ศ. 2306, การเข้ายึดครองพม่าตั้งแต่ พ.ศ. 2397 รวมตลอดถึงการยึดครองญวนในฝรั่งเศส เมื่อ พ.ศ. 2426² เมื่อประเทศไทยเห็นดังนี้แล้ว จึงจำเป็นต้องเร่งปฏิรูปประเทศ รวมถึงการปฏิรูปกฎหมาย เพราะในสมัยรัตนโกสินทร์ประเทศไทย เริ่มมีการติดต่อสัมพันธ์กับชาติตะวันตกมากขึ้น โดยเฉพาะในสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้า เจ้าอยู่หัว ที่ทรงเป็นกษัตริย์องค์แรกแห่งกรุงรัตนโกสินทร์ที่ทรงดำเนินพระราชโบายติดต่อกับ ชาวตะวันตกอย่างกว้างขวาง³ สาเหตุสำคัญเพราะทรงเห็นอันตรายในการปฏิเสธความสัมพันธ์กับชาติ ตะวันตก หากไม่ยอมโอนอ่อนผ่อนตามตะวันตก ประเทศไทยอาจต้องตกเป็นเมืองขึ้นของชาติ ตะวันตกได้ ดังนั้นทางแก้สำคัญ คือการยอมรับเอาวิทยาการของชาติตะวันตกเข้ามาในด้านต่างๆ โดยมีลักษณะของการประนีประนอม และการผ่อนปรน

ดังนั้นในช่วงสมัยของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวจึงเกิดกิจการตำรวจตาม แบบอย่างตะวันตกขึ้นเป็นครั้งแรก ใน พ.ศ. 2403 โดยได้ว่าจ้างกัปตันเอส เจ เบิร์ดเจมส์ (S.J Bird James) ชาวอังกฤษมาเป็นผู้จัดตั้ง เรียกว่า กองโปลิศคอนสแตเบิล⁴ สังกัดพระนครบาล ทำให้การ ดำเนินงานของตำรวจมีความเป็นรูปธรรมมากขึ้น แต่ตำรวจยังคงมีหน้าที่เดิม คือหน้าที่ในการรักษา ความสงบเรียบร้อยของบ้านเมือง ซึ่งกิจการตำรวจนี้ก็มีวิวัฒนาการมาจนถึงปัจจุบันกลายเป็น สำนักงานตำรวจแห่งชาติ

นอกจากนี้ในช่วงสมัยของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวยังได้มีการทำสนธิสัญญา เบาริงกับอังกฤษก่อนเป็นอันดับแรกใน พ.ศ. 2398 และทำกับอีกหลายประเทศในเวลาต่อมา ซึ่งก็มี

¹ ชาญชัย แสงศักดิ์, อิทธิพลของฝรั่งเศสในการปฏิรูปกฎหมายไทย (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2539), หน้า 11.

² กนิษฐา ชิตช่วง, "มูลเหตุของการร่างกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127," หน้า 20.

³ ชาญชัย แสงศักดิ์, อิทธิพลของฝรั่งเศสในการปฏิรูปกฎหมายไทย หน้า 15.

⁴ กุมลพล พลวัน, พัฒนาการแห่งองค์การกระบวนการยุติธรรมประเทศไทย, หน้า 98.

ข้อสัญญาในสนธิสัญญาเบาริงที่แสดงให้เห็นถึงความเสียเปรียบของคนไทยในเรื่องสิทธิสภาพนอกอาณาเขต สาเหตุที่ไทยยอมให้อังกฤษมีสิทธิสภาพนอกอาณาเขตได้ เนื่องจากเพื่อมุ่งที่จะอำนวยความสะดวกให้แก่แขกของประเทศ โดยที่ยังไม่ได้ศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับระบบงานยุติธรรมของต่างประเทศมาก่อน เห็นได้ว่าพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวมีเจตนาดี ในขณะที่ชาติมหาอำนาจกลับอาศัยความมีเจตนาดีนี้ เอาเปรียบประเทศไทยมากขึ้น แต่มีข้อสงสัยว่าเมื่อไทยทำสนธิสัญญากับอังกฤษโดยรู้ว่าเสียเปรียบแล้ว เหตุใดจึงต้องยอมทำกับชาติอื่นๆ ในเวลาต่อมา ในเรื่องนี้พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพระดำริเห็นว่า ถ้าทำสัญญาเช่นนั้นกับประเทศใดประเทศหนึ่งแต่ประเทศเดียว ฐานะของประเทศก็จะเหมือนอยู่ในการจับจองของชาตินั้น ถ้าทำให้เหมือนกันเสียหลายชาติ แม้เสียเปรียบในข้อสัญญา ก็ได้เปรียบที่เป็นอิสรภาพมั่นคง⁵ จากกรณีนี้แสดงให้เห็นว่าประเทศไทยไม่ต้องการที่จะให้ชาติมหาอำนาจประเทศใดประเทศหนึ่งเข้ามามีอิทธิพล และเกิดข้อต่อรองแต่เพียงชาติเดียว เพราะจะดูเหมือนว่าประเทศไทยต้องยอมตกภายใต้อำนาจของชาตินั้นๆ อันเป็นสิ่งที่ประเทศไทยพยายามหลีกเลี่ยงมาโดยตลอด เพื่อต้องการให้ประเทศชาติได้รับอิสรภาพ

ถึงกระนั้นการจะหลีกเลี่ยงไม่ติดต่อกับความสัมพันธ์กับชาติมหาอำนาจเลยก็เป็นไปไม่ได้ เพราะความสัมพันธ์ระหว่างประเทศเป็นสิ่งสำคัญ รวมไปถึงความจำเป็นที่จะต้องติดต่อกับกันทางเศรษฐกิจ ทำให้ไทยจำเป็นต้องผ่อนปรนในบางเรื่อง เพื่อจะไม่ก่อให้เกิดปัญหาใหญ่ตามมาภายหลัง อย่างเช่นการตกเป็นอาณานิคมของชาติตะวันตก

ในสนธิสัญญาเบาริงมีข้อสัญญาเรื่องสิทธิสภาพนอกอาณาเขตที่เป็นปัญหาสำคัญที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงกฎหมายในเวลาต่อมา ปรากฏในสนธิสัญญาเบาริง ข้อ 2 ความว่า⁶

“...ถ้าคนในบังคับอังกฤษจะเกิดวิวาทขึ้นกับคนอยู่ในบังคับไทย กงสุลกับเจ้าพนักงานฝ่ายไทยจะปรึกษาชำระตัดสินคนอยู่ในบังคับอังกฤษทำผิด กงสุลจะทำโทษตามกฎหมายอังกฤษ คนอยู่ในบังคับไทยทำผิด ไทยจะทำโทษตามกฎหมายเมืองไทย ถ้าคนอยู่ในบังคับไทยเป็นความกันเอง กงสุลไม่เอาเป็นธุระ คนอยู่ในบังคับอังกฤษเป็นความกันเองไทยไม่เอาเป็นธุระ”

ในสนธิสัญญาเบาริงข้อ 2 นี้แสดงถึงการยอมให้มีระบบสิทธิสภาพนอกอาณาเขต เพื่อให้คนอังกฤษไม่ต้องถูกลงโทษตามกฎหมายไทย แสดงให้เห็นถึงการที่คนต่างชาติไม่ยากที่จะใช้กฎหมายไทยบังคับกับคนในชาติของตน สืบเนื่องมาจากระบบกฎหมายดั้งเดิมของไทย

⁵ รัชทอง จันทรางศุ, การปฏิรูปภาษากฎหมายไทยในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์อักษรสัมพันธ์, 2535), หน้า 108-109.

⁶ แสวง บุญเฉลิมวิภาส, ประวัติศาสตร์กฎหมายไทย (the Thai Legal History) หน้า 137.

2. ความบกพร่องของระบบกฎหมายดั้งเดิมของไทย

กฎหมายตราสามดวงของไทย เป็นกฎหมายที่ใช้บังคับอยู่ในขณะนั้น แม้ว่าสังคมไทยตั้งแต่สมัยต้นรัตนโกสินทร์เป็นต้นมาจะใช้กฎหมายตราสามดวงในการปกครองประเทศ และเป็นกฎหมายที่มีรากฐานมาจากคัมภีร์พระธรรมศาสตร์ของอินเดีย อันแสดงให้เห็นถึงแนวคิดในทางความเชื่อและศาสนาที่เข้ามาแทรกอยู่ในบทบัญญัติต่างๆ โดยมีความเชื่อว่ากฎหมายตราสามดวงมีความสอดคล้องกับหลักแห่งความยุติธรรมแล้ว แต่กลับมีปัญหาขึ้นในยุคที่มีการเปลี่ยนแปลงอันเนื่องมาจากอิทธิพลของชาติตะวันตก เนื่องจากบรรดาภคินทร, บทบัญญัติกฎหมายต่างๆ เมื่อต้องเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงที่เป็นผลมาจากอิทธิพลของชาติตะวันตก กฎหมายไทยที่คิดว่าจะมีความยุติธรรมมาโดยตลอด เมื่อถูกพิจารณาจากชาติตะวันตกแล้วกลับพบว่าล้าหลัง มีบทกำหนดโทษที่รุนแรงและทารุณรวมไปถึงการขาดหลักประกันทางความยุติธรรมและมีกฎหมายไม่เพียงพอแก่การบังคับคดี แสดงให้เห็นถึงการเสื่อมถอยของระบบกฎหมายดั้งเดิมของไทย ซึ่งไม่ได้เกิดจากระบบกฎหมายของไทยโดยตรง แต่เกิดจากความเปลี่ยนแปลงของสังคมที่มีวิวัฒนาการไปอย่างรวดเร็ว ทำให้ชาติตะวันตกมีวิวัฒนาการของกฎหมายที่พัฒนาไปกว่าประเทศไทย⁷

ดังนั้นสาเหตุที่คนต่างชาติไม่ยอมให้นำกฎหมายไทยไปใช้บังคับกับคนในชาติของตน จึงสืบเนื่องมาจากลักษณะของกฎหมายดั้งเดิมของไทยที่แตกต่างจากกฎหมายของชาติตะวันตกดังนี้⁸

(1) การขาดหลักประกันทางความยุติธรรม เนื่องมาจากกฎหมายไทยยังไม่สามารถเป็นหลักประกันความปลอดภัยให้แก่ชาวต่างชาติได้ เพราะกฎหมายไทยยังคงไม่มีความเสมอภาค มีการเข้ามาแทรกแซงของผู้มีอำนาจทางการเมือง, ขุนนางตลอดเวลา ทำให้ชาวต่างชาติไม่มั่นใจในเรื่องความยุติธรรมที่จะได้รับ

(2) มีบทกำหนดโทษที่รุนแรงและทารุณ โดยการกำหนดโทษในกฎหมายตราสามดวงมีลักษณะที่รุนแรง ทารุณและป่าเถื่อน แม้พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงราชบุรีดิเรกฤทธิ์ จะทรงอธิบายว่าการที่กฎหมายบัญญัติกำหนดโทษไว้รุนแรงนั้น ก็เพื่อข่มขู่ให้คนกลัว แต่ไม่ได้ใช้ในทางปฏิบัติจริง อย่างไรก็ตามชาวต่างชาติก็มองว่ากฎหมายไทยป่าเถื่อนไปแล้ว และไม่มีหลักประกันอะไรมาประกันได้ว่าชาวต่างชาติจะไม่ถูกบังคับใช้กับกฎหมายดังกล่าว

(3) ความไม่เป็นระเบียบของกฎหมาย เนื่องจากมีกฎหมายกระจัดกระจายอยู่ในหลายแห่ง เพราะกฎหมายตราสามดวงเกิดจากการรวบรวมกฎหมายในสมัยอยุธยาไว้เป็นหมวดหมู่

⁷ สุรพล ไตรเวทย์, การร่างประมวลกฎหมายในประเทศสยาม (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2550), หน้า 27-28.

⁸ ชาญชัย แสงศักดิ์, อิทธิพลของฝรั่งเศสในการปฏิรูปกฎหมายไทย หน้า 16-19.

แต่ไม่ได้มีการชำระใหม่มากนัก ทำให้ความซ้ำซ้อนของตัวบทยังมีอยู่ อีกทั้งยังกระจุกกระจาย ทำให้การดำเนินคดีของศาลเป็นไปได้โดยล่าช้า

(4) ความล่าสมัยและความไม่เพียงพอของกฎหมายที่ใช้ในการบังคับคดี นอกจากประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์จะมีไม่พอในการควบคุมความเจริญทางการค้า การพาณิชย์แล้ว ด้านการศาลของไทยก็มีข้อตำหนิในเรื่องความล่าช้า เพราะมีขั้นตอนหลายขั้นตอนในการเสนอคำฟ้องต่อศาล ทั้งยังมีหลายหน่วยงานต้องทำงานร่วมกัน ต้องส่งเรื่องกลับไปกลับมา และเจ้าหน้าที่ศาลก็ยังไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร รวมไปถึงมีการให้สินบนแก่ผู้พิพากษา

สาเหตุเหล่านี้ทำให้ชาวต่างชาติไม่ไว้วางใจในระบบกฎหมายของไทย ทำให้ไม่ยอมให้ใช้กฎหมายไทยกับคนในชาติของตน ซึ่งทำให้ประเทศไทยเสียประโยชน์ ส่งผลในเรื่องของการตกลงในเรื่องสิทธิสภาพนอกอาณาเขต เพราะเมื่อบ้านเมืองเจริญมากขึ้น ความคิดเห็นและสภาพสังคมต่างๆ ก็เปลี่ยนแปลงและเริ่มรับแนวคิดของตะวันตกเข้ามามากขึ้น กฎหมายไทยเริ่มล้าสมัย และไม่พอที่จะรองรับกับปัญหาใหม่ๆ ที่เกิดขึ้น แม้ว่าในระยะแรกประเทศไทยอาจไม่ได้รับผลกระทบมากนักจากปัญหาสิทธิสภาพนอกอาณาเขต เพราะยังมีคนต่างชาติที่เข้ามามีคดีความกับคนไทยไม่มาก แต่เมื่อสภาพสังคมเริ่มเปลี่ยนแปลง มีคนต่างชาติเข้ามาค้าขายในประเทศไทยมากขึ้น ปัญหาต่างๆ ที่ไม่เคยเกิดก็เกิดขึ้น ทำให้ไทยเริ่มรับรู้ถึงปัญหาดังกล่าว จึงได้มีการออก Supplementary Agreement ของสนธิสัญญาเบาริง ข้อ 2 ขึ้นใน พ.ศ. 2399 อธิบายความหมายของสัญญาข้อ 2 ข้างต้นไว้ว่า⁹

“การกระทำความผิดอาญาทุกคดีซึ่งเกิดระหว่างคู่กรณีที่เป็นคนในบังคับอังกฤษหรือในคดีที่จำเลยเป็นคนในบังคับอังกฤษ จะต้องถูกพิจารณาพิพากษาโดยศาลกงสุลอังกฤษแต่อย่างเดียว คดีอาญาทุกคดีซึ่งมีคู่กรณีเป็นคนสยามหรือผู้กระทำความผิดเป็นคนสยาม จะต้องถูกพิจารณาและพิพากษาโดยศาลสยามแต่อย่างเดียวนั้น”

แม้ว่าจะไม่ได้มีการยกเลิกสิทธิสภาพนอกอาณาเขต แต่ก็มี การให้ความหมายไว้ชัดเจนมากขึ้นถึงกระนั้นชาวยุโรปก็มีการตีความสนธิสัญญาให้กว้างขึ้น โดยมีผลเป็นการขยายสิทธิสภาพนอกอาณาเขตไปยังคนเอเชียที่ประเทศตกเป็นอาณานิคมของชาติตะวันตกด้วย ทำให้สุดท้ายแล้วกฎหมายไทยไม่มีที่ใช้ และรัฐบาลไทยต้องพบกับปัญหาในด้านการบริหารประเทศมากขึ้น ดังนั้นนโยบายที่สำคัญในการบริหารประเทศในช่วงนี้ คือการยกเลิกสิทธิสภาพนอกอาณาเขต ซึ่งการจะยกเลิกได้มีความจำเป็นต้องปฏิรูประบบกฎหมายดั้งเดิมของไทย¹⁰

⁹ ธงทอง จันทรางศุ และคณพล จันทน์หอม, เอกสารคำสอน วิชาประวัติศาสตร์กฎหมาย (Legal History) หน้า 99.

¹⁰ พชรินทร์ เปี่ยมสมบูรณ์, "การปฏิรูปกฎหมายของประเทศไทย ตั้งแต่ พ.ศ. 2411 จนถึง พ.ศ. 2478," หน้า 52, 55.

สาเหตุที่ชาวต่างชาติไม่ยอมใช้กฎหมายไทยบังคับกับคนในชาติของตน เนื่องมาจากกฎหมายของตะวันตกนั้นพัฒนาไปมากกว่ากฎหมายไทย โดยเมื่อผู้เขียนได้พิจารณาจากลักษณะของกฎหมายไทยดั้งเดิมเปรียบเทียบกับกฎหมายของชาติตะวันตก สามารถสรุปลักษณะสำคัญของกฎหมายตะวันตกที่แตกต่างจากกฎหมายไทย ได้ดังนี้

(1) กฎหมายตะวันตกเป็นหลักกฎหมายที่ยอมรับศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ยอมรับว่าคนมีความเท่าเทียมกันตามกฎหมาย ไม่ได้มีการแบ่งแยกชนชั้นเหมือนอย่างกฎหมายไทย การใช้บังคับกฎหมายจึงต้องใช้บังคับแก่คนทุกคนอย่างเสมอภาคกัน เป็นการคำนึงถึงสิทธิเสรีภาพของมนุษย์ด้วย

(2) กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของตะวันตก ไม่ว่าจะเป็นการจับกุม การสอบสวน การไต่สวน ต้องสอบสวนจนแน่ใจว่าผู้ต้องหากระทำผิดจริงจึงจะลงโทษ เป็นหลักการสันนิษฐานว่าผู้ต้องหาเป็นผู้บริสุทธิ์ ไม่ใช่จับผู้ต้องหามาแล้ว สันนิษฐานว่าผู้ต้องหาเป็นผู้ผิด หากผู้ต้องหาไม่รับสารภาพก็ใช้วิธีการทรมานเพื่อให้รับสารภาพ เช่น การเขียน โปย ปีบขมับ ตอกเล็บ เป็นต้น

จากสิ่งที่ชาวต่างชาติมองกฎหมายไทย และอิทธิพลของชาติตะวันตกที่เริ่มแผ่ขยายเข้ามา อีกทั้งพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ก็ตระหนักถึงความบกพร่องของกฎหมาย จึงได้มีการแก้ไขกฎหมายขึ้น แต่ก็แก้ไขเป็นเรื่อยๆ ไป เพราะการจะแก้ระบบกฎหมายทั้งหมดได้จำเป็นต้องใช้เวลานาน แต่อย่างไรก็ตามการแก้ไขกฎหมายของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวนั้นก็เป็นการปูทางให้แก่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวในการปฏิรูปกฎหมายไทยในเวลาต่อมา

ครั้นมาถึงรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระองค์ได้ตระหนักถึงความจำเป็นในการพัฒนาประเทศให้ทัดเทียมกับชาติตะวันตกเพื่อต่อต้านการเข้ามาคุกคามของชาติตะวันตก และเพื่อเป็นการแก้ไขปัญหาสิทธิสภาพนอกอาณาเขต รวมไปถึงเป็นการแก้ไขและพัฒนากฎหมายดั้งเดิมของไทยไปในตัว จึงได้ทำการปฏิรูประบบกฎหมายไทยทั้งระบบโดยได้มีการจัดทำประมวลกฎหมายฉบับต่างๆ ขึ้นมาใช้แทนกฎหมายตราสามดวง และเข้าสู่การปฏิรูประบบกฎหมายไทย

4.2 กระบวนการร่างประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

เนื่องจากประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเป็นกฎหมายที่เกิดขึ้นมาหลังจากการร่างกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127 และยังเป็นกฎหมายที่ใช้ระยะเวลาในการร่างเป็นระยะเวลานาน อันเนื่องมาจากข้อขัดข้องหลายประการเกี่ยวกับตัวผู้ร่างกฎหมาย รวมไปถึงปัญหาการบังคับใช้กฎหมาย ทำให้ก่อนที่จะออกมาเป็นประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาที่เสร็จสมบูรณ์

จำเป็นต้องมีพระราชบัญญัติต่างๆ ออกมาใช้บังคับไปพลางก่อน อันจะก่อให้เกิดแนวทางในการตรา กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาในภายหลัง ถ้าวินิจฉัยได้ว่าประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เป็นประมวลกฎหมายที่มีวิวัฒนาการมาอย่างยาวนานนับตั้งแต่การเริ่มใช้พระราชบัญญัติต่างๆ

4.2.1 ช่วงก่อนการร่างประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

4.2.1.1 พระราชบัญญัติยกเลิกวิธีพิจารณาโจรผู้ร้ายตามจารีตนครบาล ร.ศ. 115

115

เมื่อพิจารณามูลเหตุของการปฏิรูปกฎหมายไทยใน 2 ประการหลัก คือเรื่องการแผ่ ขยายอำนาจของลัทธิจักรวรรดินิยมของชาติตะวันตก และระบบกฎหมายดั้งเดิมของไทย สิ่งสำคัญที่จะ ทำให้ชาติตะวันตกยอมรับกฎหมายไทยเพื่อที่จะยกเลิกสิทธิสภาพนอกอาณาเขต และยังส่งผลดีใน การที่จะได้พัฒนาระบบกฎหมายดั้งเดิมของไทยไปด้วย คือการปฏิรูปกฎหมาย แม้ว่าประมวล กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาจะไม่ใช้ประมวลกฎหมายฉบับแรกของไทย เนื่องมาจากเมื่อพิจารณา แล้วกฎหมายอาญาเป็นกฎหมายที่เหมาะสมที่จะเริ่มร่างก่อน ดังนั้นประมวลกฎหมายฉบับแรกของ ไทย คือ กฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127 เหตุที่เลือกทำประมวลกฎหมายอาญาก่อน มีสาเหตุหลัก ใน 2 ประการ ดังนี้

1. มีความเห็นว่าในขณะนั้นคนไทยและเจ้าหน้าที่ฝ่ายกฎหมายยังไม่มีความรู้ความ เข้าใจในระบบกฎหมายแบบที่ใช้ประมวลกฎหมาย และเมื่อพิจารณาบรรดากฎหมายทั้งหมด กฎหมายลักษณะอาญาเป็นกฎหมายที่ร่างได้ง่ายที่สุด และศาลต่างๆ สามารถเข้าใจได้ง่าย¹¹
2. กฎหมายลักษณะอาญาเป็นกฎหมายที่อาศัยจิตสำนึก ความนึกคิดของคนมาเป็น หลักในการร่าง อีกทั้งปัญหาที่ชาวตะวันตกเกรงกลัวและไม่ใช้กฎหมายไทย คือความป่าเถื่อน และมี บทลงโทษที่รุนแรง สิ่งเหล่านี้ปรากฏอยู่ในกฎหมายลักษณะอาญาทั้งสิ้น จึงเห็นสมควรต้องทำ ประมวลกฎหมายลักษณะอาญาก่อนกฎหมายอื่น

ในบทบัญญัติของกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127 นี้ยังได้มีการยกเลิกวิธีการ ทรมานผู้ต้องหาตามพระอัยการลักษณะขบถศึกด้วย อันเป็นแนวทางในการแก้ไขวิธีพิจารณาความ อาญาในลำดับต่อไป

อย่างไรก็ตามก่อนที่จะมีการยกเลิกวิธีทรมานผู้ต้องหาตามพระอัยการลักษณะ ขบถศึก ได้มีพระราชบัญญัติยกเลิกวิธีพิจารณาโจรผู้ร้ายตามจารีตนครบาล ร.ศ. 115 ประกาศ ณ

¹¹ สุรพล ไตรเวทย์, การร่างประมวลกฎหมายในประเทศไทยสยาม หน้า 77.

วันที่ 1 มีนาคม ร.ศ. 115 (พ.ศ. 2439)¹² เนื่องจากพบว่าวิธีพิจารณาโจรผู้ร้ายที่พบในพระราชกำหนดกฎหมายสำหรับใช้กับผู้ต้องหาที่มีมากมาย เช่น ตบปากคู่ความ, จำค่าผู้ละเมิดกลางคืน, เขียนตี, จำชื่อผู้ขัดหมาย, มัดแขนน้ำตากแดดแรงสั่นไหม เป็นต้น วิธีแบบนี้ก่อให้เกิดปัญหาอย่างมากในระบบวิธีพิจารณาความอาญาของประเทศไทย มีสเตอร์เกิกปาตริก (Mr. Kirk Patrick) ผู้แนะนำกฎหมายในกระทรวงยุติธรรม และเป็นข้าหลวงพิเศษในสมัย ร.ศ. 114 และ 115 จึงเป็นผู้แนะนำให้ยกเลิกและให้มีการตราพระราชบัญญัติยกเลิกวิธีพิจารณาโจรผู้ร้ายตามจารีตนครบาลขึ้น และพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงราชบุรีดิเรกฤทธิ์ ก็ทรงเห็นพ้องด้วย โดยมีพระดำรัสว่า

“...ในครั้งนั้นผู้ต้องหาเป็นความอาญาแล้ว ได้ความเดือดร้อนอย่างที่สุด เพราะในชั้นต้นถูกจับขังก่อนเสมอ กว่าจะได้มีใครพิจารณาก็นานมากกว่าทุกวันนี้ แลในเวลาพิจารณานั้น ถือกันว่าใครต้องหาแล้วต้องเป็นผู้ร้ายอยู่แล้ว ตบตีเขียนจะเอาหลักฐานให้ได้จากตัวคนที่ต้องหานั้นเอง ถ้าคนนั้นๆ นำพยานมาสืบความบริสุทธิ์ของตนได้ก็รอดไป คือผู้ต้องหาเป็นผู้สืบ...ตระลาการครั้งนั้นไม่ได้ลดหย่อนการเช่นเขี้ยวให้ราษฎรบ้างเลย เห็นจะเป็นเพราะเวลานั้นตระลาการอยู่ในอำนาจเจ้าบ้านพื้นเมืองๆ เขี้ยวเข็ญผู้พิพากษาระลาการต่อลงไป จนเอาผู้ร้ายให้ได้ เพื่อเอาน่าต่อ นายต่อขึ้นไป ผู้พิพากษาระลาการจึงกลายเป็นโจทก์เองชำระความเอาแก่ตัวจำเลย ฯลฯ”¹³

นอกจากนี้พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวยังได้มีพระบรมราชโองการที่แสดงให้เห็นถึงความจำเป็นในการใช้บังคับพระราชบัญญัตินี้ว่า

“มีพระบรมราชโองการในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาจุฬาลงกรณ์ พระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ดำรัสเหนือเกล้าฯ ให้ประกาศให้ทราบทั่วกันว่า วิธีพิจารณาโจรผู้ร้ายตามจารีตนครบาล ซึ่งมีอยู่ในพระราชกำหนดกฎหมายตั้งมาแต่ปางก่อนคือ ในลักษณะโจร เป็นต้น แม้ผู้ต้องหาว่าเปนโจรผู้ร้ายมีข้อพิรุธผู้มีผู้ร้ายให้การทอดชัดหลายปาก ถ้าแลผู้ต้องหาไม่รับ ผู้พิพากษาอาจจะใช้อำนาจด้วยเครื่องเขียน เป็นต้น กระทำแก่ผู้ต้องหาแลต้นขัดตามกฎหมาย ในกระบวนพิจารณากว่าจะได้ความเปนสัจจภูมิเปนสัจประการใด ดังนี้

¹² ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 13/ หน้า 573/ 4 มีนาคม ร.ศ. 115

¹³ ธาณินทร กรัยวิเชียร, การปฏิรูประบบกฎหมาย และการศาลในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระปิยะมหาราช (กรุงเทพมหานคร: คณะกรรมการจัดงานฉลองวันเฉลิมถวัลย์ราชสมบัติครบ 100 ปี ในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว กระทรวงยุติธรรม, 2511), หน้า 45-46.

ทรงพระราชดำริเห็นว่า การที่ชำระพอกซึกผู้ต้องหาว่าเป็นโจรผู้ร้ายด้วยใช้อาญาตามจารีตนครบาลนั้น แม้ในพระราชกำหนดกฎหมายมีข้อความจำกัดไว้เป็นหลายประการ เพื่อจะให้กระทำแต่เมื่อมีหลักฐานเป็นสำคัญแล้วก็ดี ยังเป็นเหตุให้เกิดการเสื่อมเสียในกระบวนการพิจารณาได้มาก เพราะเหตุที่ผู้พิพากษาอาจจะพลาดพลั้ง หลงลงอาญาแก่ผู้ไม่มีผิดให้เกิดบาปกรรมเป็นต้น แลที่สุด แม้ถ้อยคำซึ่งผู้ต้องหาอาญาจะให้การประการใดที่จะฟังเอาเป็นหลักฐานถ่องแท้ในทางยุติธรรมก็ฟังไม่ได้ด้วยถ้อยคำเช่นนั้นอาจจะเป็นคำเท็จจริงฤๅคำเท็จซึ่งจำต้องกล่าวเพื่อจะให้พ้นทุกขเวทนา ก็เป็นได้ทั้งสองสถาน

ทรงพระราชดำริเห็นว่า หลักฐานในทางพิจารณารรคดีโดยยุติธรรมก็ย่อมอาศัยหลักชีพยานเป็นใหญ่ยิ่งกว่าสิ่งอื่น แลการพิจารณาความโจรผู้ร้ายแลคดีมีโทษหลวงทั้งปวงทุกวันนี้ ก็ได้โปรดเกล้าฯ ให้แก้ไขลักษณะกระบวนการพิจารณาแลลักษณะพยานให้ดีขึ้น อาจจะทำให้ความเอาความเท็จจริงได้รวดเร็วสะดวกกว่าแต่ก่อนไม่จำเป็นจะต้องใช้พิจารณาโดยจารีตนครบาล อันมีทางเสื่อมเสียยุติธรรมดังกล่าวมาแล้วนั้นอีกต่อไป

เพราะฉะนั้น จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตราเป็นพระราชบัญญัติสืบไป”¹⁴

จากพระดำรัสของพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงราชบุรีดิเรกฤทธิ์ และพระบรมราชโองการของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว แสดงให้เห็นถึงประเด็นสำคัญ ดังต่อไปนี้

1. ระบบวิธีพิจารณาความอาญาแต่เดิมจะใช้หลักการสันนิษฐานว่าผู้ต้องหาเป็นผู้ผิด และจะมีการใช้การทรมานร่างกายเพื่อหาพยานหลักฐานเอาจากตัวผู้ต้องหา หากมีพยานหลักฐานมาพิสูจน์ความบริสุทธิ์ของตนได้ก็จะรอดพ้น แต่หากหาไม่ได้ สุดท้ายก็ต้องยอมรับสารภาพเพราะทนความทุกข์ทรมานไม่ไหว อันเป็นระบบวิธีพิจารณาความแต่เดิมที่ไม่สัมพันธ์กับระบบกฎหมายของตะวันตก ที่ต้องสอบสวนจนแน่ใจว่าผู้ต้องหากระทำผิดจริงจึงจะลงโทษ เป็นหลักการสันนิษฐานว่าผู้ต้องหาเป็นผู้บริสุทธิ์ การยกเลิกวิธีพิจารณาโจรผู้ร้ายตามจารีตนครบาล จึงเป็นจุดเริ่มต้นของการปฏิรูปกฎหมายได้เป็นอย่างดี

2. ความเสื่อมเสียต่อวิธีพิจารณาความอาญาของไทยเป็นสิ่งสำคัญที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงเล็งเห็นว่าจะก่อให้เกิดความเสียหายในแง่ของการลงโทษผู้บริสุทธิ์เป็นจำนวนมาก เพราะถ้อยคำที่ผู้ต้องหากล่าวออกมาอาจรับสารภาพเพราะทนความทุกข์ทรมานไม่ไหว

¹⁴ หอจดหมายเหตุแห่งชาติ, รหัสไมโครฟิล์มหมายเลข มร. 5 ม/5 เรื่อง พระราชบัญญัติเลิกวิธีพิจารณาความผู้ร้ายตามจารีตนครบาล (20 ม.ค-26 ก.พ 115), หน้า 8-9.

ทำให้มีความจำเป็นต้องยกเลิกวิธีการทรมานผู้ต้องหา รวมไปถึงแม้มีการยกเลิกวิธีการทรมานผู้ต้องหาตามจารีตนครบาลไป ก็ไม่ได้ส่งผลเสียหายต่อวิธีพิจารณาความอาญาแต่อย่างใด เพราะมีกฎหมายลักษณะพยานออกมารองรับเพื่อให้วิธีพิจารณาต่างๆ สะดวกขึ้นแล้ว การยกเลิกวิธีพิจารณาโจรผู้ร้ายตามจารีตนครบาลไปจะทำให้เกิดความยุติธรรมขึ้นในวิธีพิจารณาความอาญามากขึ้น อีกทั้งยังเป็นจุดเริ่มต้นในการปฏิรูปกฎหมายดั้งเดิมของไทยตามมูลเหตุของการปฏิรูปกฎหมาย

ในพระราชบัญญัติ มีการยกเลิกการเขียนถามโจรตามพระอัยการลักษณะโจรทั้งหมด รวมถึงในพระอัยการลักษณะตระลาการ ที่ให้อำนาจตระลาการในการไต่สวนหาความจริงผู้ต้องหาด้วยวิธีจารีตนครบาลต่างๆ เช่น ตบปาก มัดโยง จำคา จำชื่อ ก็ถูกยกเลิกไปด้วยทั้งหมด อันแสดงให้เห็นถึงจุดเริ่มต้นในการยกเลิกการทรมานตามจารีตนครบาล ซึ่งเป็นสิ่งที่ต่างชาติมองว่ากฎหมายไทยป่าเถื่อน โดยปรากฏการยกเลิกกฎหมายบทมาตราต่างๆ ในมาตรา 1¹⁵ พระราชบัญญัติยกเลิกวิธีพิจารณาโจรผู้ร้ายตามจารีตนครบาล ร.ศ. 115¹⁶

อย่างไรก็ตาม จารีตนครบาลได้ถูกยกเลิกอย่างเด็ดขาดใน พ.ศ. 2451 (ร.ศ. 127) โดยประกาศประมวลกฎหมายลักษณะอาญายกเลิกการไต่สวนโดยจารีตนครบาล แต่ถึงกระนั้นแม้ว่าจะมีการยกเลิกจารีตนครบาล ก็เพียงแค่แสดงให้เห็นถึงการที่กฎหมายไทยลดความป่าเถื่อนลง เพราะเป็นการยกเลิกเฉพาะเรื่อง แต่ก็ยังไม่มีระบบของกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาที่ชัดเจน ไม่มีตัวโครงร่างของกฎหมายแต่อย่างใด กล่าวได้ว่าแนวทางปฏิบัติในทางการศาลและขั้นตอนในการดำเนินคดีอาญาต่างๆ ยังไม่ปรากฏ ยังไม่สามารถทำให้ชาติตะวันตกยอมรับได้ จึงจำเป็นต้องมีการร่างประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาในขั้นตอนต่อไป

ดังนั้นนอกเหนือจากพระราชบัญญัติยกเลิกวิธีพิจารณาโจรผู้ร้ายตามจารีตนครบาล ร.ศ. 115 ซึ่งถือว่าเป็นจุดเริ่มต้นของการแก้ไขวิธีพิจารณาความในประเทศไทยแล้ว ในส่วนของกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาสืบเนื่องจากเมื่อมีการประกาศใช้ประมวลกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127 แล้ว กฎหมายอื่นๆ ก็จำเป็นต้องร่างตามมา เพราะจำเป็นต้องมีการปฏิรูประบบกฎหมายทั้งระบบ เนื่องจากเมื่อคราวที่ประเทศไทยทำสนธิสัญญากับประเทศฝรั่งเศส ใน พ.ศ. 2450 และสนธิสัญญากับประเทศอังกฤษใน พ.ศ. 2452 ได้ระบุว่าประเทศไทยจะได้สิทธิสภาพนอกอาณาเขตคืนอย่างบริบูรณ์ เมื่อประเทศไทยมีประมวลกฎหมายครบถ้วน คือ ประมวลกฎหมายอาญา ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณา

¹⁵ โปรดศึกษารายละเอียดเพิ่มเติมจากภาคผนวก ก พระราชบัญญัติยกเลิกวิธีพิจารณาความผู้ร้ายตามจารีตนครบาล

¹⁶ หอจดหมายเหตุแห่งชาติ, รหัสไมโครฟิล์มหมายเลข มร. 5 ม/5 เรื่อง พระราชบัญญัติยกเลิกวิธีพิจารณาความผู้ร้ายตามจารีตนครบาล (20 ม.ค-26 ก.พ 115), หน้า 9-10.

ความแพ่ง และพระธรรมนูญศาลยุติธรรม จึงเป็นสิ่งสำคัญที่เป็นตัวกระตุ้นให้เกิดการร่างประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาตามมา¹⁷ โดยเมื่อคราวทำสนธิสัญญากับประเทศฝรั่งเศส ใน พ.ศ. 2450 ปรากฏข้อสัญญาในหนังสือสัญญาระหว่างสมเด็จพระเจ้าแผ่นดินสยามกับเปรซิเดนท์แห่งรีพับลิกฝรั่งเศส โดยเป็นหนังสือสัญญาที่ทำขึ้นเพื่อแบ่งปันเขตแดนระหว่างประเทศฝรั่งเศสและสยาม และต้องการที่จะให้ 2 ประเทศนี้เข้ามาเกี่ยวข้องกันได้สะดวกขึ้น โดยแก้ไขเรื่องการใช้อำนาจศาลเป็นแบบเดียว ปรากฏในหนังสือสัญญา ข้อ 5 ความว่า¹⁸

“...วิธีการศาลอย่างนี้จะเลิกไม่ใช้ต่อไป คือจะเปลี่ยนอำนาจศาลคดีต่างประเทศไปเป็นอำนาจศาลฝ่ายสยามตามธรรมเนียมของบ้านเมือง เมื่อได้ประกาศใช้กฎหมายรวมลักษณะต่างๆ คือกฎหมายลักษณะอาญาฤโทษ กฎหมายลักษณะแพ่ง แลการค้าขายกฎหมายลักษณะวิธีพิจารณาคดี แลกฎหมายลักษณะจัดตั้งศาล”

ส่วนการทำสนธิสัญญากับประเทศอังกฤษใน พ.ศ. 2452 ก็ปรากฏข้อสัญญาในลักษณะเดียวกัน โดยปรากฏในสัญญาระหว่างกรุงสยามกับกรุงอังกฤษ ข้อ 5 ความว่า¹⁹

“...วิธีการศาลอย่างนี้จะเลิกไม่ใช้ต่อไป คือว่าจะเปลี่ยนอำนาจศาลต่างประเทศไปเป็นอำนาจศาลฝ่ายสยามตามระเบียบเมือง เมื่อได้ประกาศใช้กฎหมายรวมลักษณะต่างๆ คือ กฎหมายลักษณะอาญาฤโทษ กฎหมายลักษณะแพ่งแลการค้าขาย กฎหมายลักษณะวิธีพิจารณาคดี แลกฎหมายลักษณะพระธรรมนูญจัดตั้งศาล...”

แม้ว่าข้อสัญญาทั้งสองสัญญาดังกล่าวจะไม่ได้กำหนดชัดเจนว่าประเทศไทยจะได้รับสิทธิสภาพนอกอาณาเขตคืน แต่เมื่อพิจารณาแล้วก็สามารถเข้าใจได้ว่าจะมีการเปลี่ยนแปลงอำนาจของศาลต่างประเทศกลับไปเป็นอำนาจของศาลฝ่ายสยาม แสดงให้เห็นว่าศาลไทยจะสามารถใช้อำนาจศาลไปบังคับกับคนต่างชาติได้ สิทธิสภาพนอกอาณาเขตก็จะได้รับกลับคืนมา แต่ก็มีเงื่อนไขในเรื่องการร่างประมวลกฎหมายต่างๆ ที่ต้องร่างให้ครบก่อน การร่างประมวลกฎหมาย หรือการปฏิรูปกฎหมายจึงเป็นภารกิจสำคัญในขณะนั้นที่จำเป็นต้องพิจารณาอย่างเร่งด่วน แต่อย่างไรก็ตามขั้นตอนในการร่างประมวลกฎหมายแต่ละฉบับเป็นเรื่องยาก และต้องใช้เวลาานาน ทำให้บางครั้งอาจไม่ทันต่อ

¹⁷ พิชรินทร์ เปี่ยมสมบูรณ์, "การปฏิรูปกฎหมายของประเทศไทย ตั้งแต่ พ.ศ. 2411 จนถึง พ.ศ. 2478," หน้า 78-79.

¹⁸ กรมสนธิสัญญาและกฎหมาย กระทรวงการต่างประเทศ, สนธิสัญญา และความตกลงทวิภาคี ระหว่างประเทศไทยกับต่างประเทศและองค์การระหว่างประเทศ หนังสือชุดประมวลสนธิสัญญา เล่ม 2 พ.ศ. 2413-2462 (กรุงเทพมหานคร: กระทรวงการต่างประเทศ, 2512), หน้า 166-167.

¹⁹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 180-181.

สถานการณ์ที่รีบเร่งในขณะนั้น พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จเห็นถึงปัญหาดังกล่าวจึงได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตั้งคณะกรรมการเพื่อร่างกฎหมายวิธีสบัญญัติเพื่อใช้บังคับไปพลางก่อนขึ้น ซึ่งจะเป็นแนวทางในการร่างประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาในลำดับต่อไป

4.2.1.2 พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความมีโทษสำหรับใช้ไปพลางก่อน ร.ศ.

115

ก่อนที่จะได้มีการร่างประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งคณะกรรมการขึ้นมาคณะหนึ่ง โดยมีพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงราชบุรีดิเรกฤทธิ์ เสนาบดีกระทรวงยุติธรรมทรงเป็นประธาน ส่วนคณะกรรมการอื่นๆ ได้แก่²⁰

1. พระเจ้าน้องยาเธอ กรมขุนสิงศิริวิชัยสังกาศ กรมการศาลฎีกา
2. พระยาจักรปาณิศรีศรีลวิสุทธิ (ลออ ไกรฤกษ์) ปลัดทูลฉลองกระทรวงยุติธรรม
3. พระยาประชาภิจักรจักร (แช่ม บุนนาค) กรมการศาลฎีกา
4. พระยาบริรักษ์จริยาวัตร (ทองดี ธรรมศักดิ์) ข้าหลวงพิเศษศาลยุติธรรม
5. หลวงศรีสังข์กร (ตาด จารุรัตน์) ผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์
6. พระเมธีนฤปกกร (ตัน บุนนาค) อธิบดีศาลแพ่ง
7. หลวงนเรนดิบัญญัติชากิจ (ลัด เศรษฐบุตร) อธิบดีศาลพระราชอาชญา
8. ขุนหลวงพระไกรสี (เทียม บุนนาค) อธิบดีศาลคดีต่างประเทศ
9. พระยาจำเมือง (จ้อย สุวรรณทัต) อธิบดีศาลโปริสภาฯ
10. นาย เจ สจ๊วต แบล็ก (J' Stewart Black) ที่ปรึกษากระทรวงยุติธรรม
11. นายวิลเลียม อัลเฟรด ทิลเลเก้ (William Alfred Tilleke) แทนเจ้ากรมอัยการ
12. ขุนโกษากร ทนายความ

คณะกรรมการชุดนี้มีหน้าที่ร่างกฎหมายวิธีสบัญญัติขึ้นใช้บังคับไปพลางก่อน จนกว่าจะมีกฎหมายที่สมบูรณ์ออกมาใช้บังคับแทน²¹ ทำให้เกิดการร่างกฎหมายวิธีสบัญญัติขึ้นใช้บังคับไปพลางก่อน คือ พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความมีโทษสำหรับใช้ไปพลางก่อน ร.ศ. 115 (พ.ศ. 2439)

²⁰ ชาลูนัย แสงวงศ์ศักดิ์, อิทธิพลของฝรั่งเศสในการปฏิรูปกฎหมายไทย หน้า 44.

²¹ สุรพล ไตรเวทย์, การร่างประมวลกฎหมายในประเทศไทยสยาม หน้า 100.

เหตุที่ต้องร่างกฎหมายวิธีสบัญญัติขึ้นใช้บังคับไปพลางก่อน มีหลายสาเหตุ ดังนี้

1. เพื่อให้ทันต่อเหตุการณ์ในประเทศไทยขณะนั้น เพราะตะวันตกก็ต้องการให้มีวิธีพิจารณาคดีตามแบบอย่างตะวันตกโดยเร็ว
2. การบัญญัติกฎหมายเพื่อใช้บังคับไปพลางก่อน เป็นการบัญญัติเพื่อให้เห็นโครงร่างของกฎหมายและได้ลองบังคับใช้ เพื่อเป็นการดูข้อดีข้อเสียของการเปลี่ยนแปลงมาเป็นระบบประมวลกฎหมายในประเทศไทย เพราะหากมีข้อบกพร่องก็สามารถแก้ไขได้โดยสะดวกกว่าไปแก้ไขเมื่อเป็นประมวลกฎหมายแล้ว²²
3. เพื่อปรับปรุงกฎหมายเก่าที่ใช้มาอย่างยาวนานของประเทศไทย และแก้ไขปัญหาเรื่องสิทธิสภาพนอกอาณาเขต

เห็นได้ว่าการร่างพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความมีโทษสำหรับใช้ไปพลางก่อน ร.ศ. 115 เกิดขึ้นมาจากปัจจัยสำคัญ 3 ประการ คือ

1. ปัจจัยทางด้านสังคมการเมืองระหว่างประเทศ ที่ต้องการให้ชาวต่างชาติยอมรับกฎหมายของไทย และเพื่อแก้ปัญหาในเรื่องสิทธิสภาพนอกอาณาเขต เนื่องจากในช่วงนี้เป็นช่วงที่ชาติตะวันตกเข้ามาติดต่อค้าขาย และล่าอาณานิคมในประเทศแถบเอเชีย การมีความสัมพันธ์อันดีกับประเทศชาติมหาอำนาจต่างๆ ล้วนก่อให้เกิดผลดีกับประเทศไทย ในแง่ที่ว่าไทยจะไม่ตกเป็นเมืองขึ้นของต่างชาติ หากสามารถพัฒนาประเทศชาติให้ชาติตะวันตกยอมรับได้ และที่ต้องรีบตราพระราชบัญญัตินี้ขึ้นใช้บังคับไปพลางก่อนก็เพื่อให้ทันต่อเหตุการณ์ในประเทศไทยขณะนั้น เพื่อที่จะให้ชาติตะวันตกยอมรับว่าไทยมีความพยายามที่จะแก้ไข และเปลี่ยนแปลงวิธีพิจารณาความอาญาโดยตลอด
2. เหตุปัจจัยภายในต่างๆ ในตัวกฎหมายไทยเองที่ใช้บังคับมาเป็นระยะเวลาอันยาวนาน และค่อนข้างล้าหลังเมื่อเทียบกับชาติตะวันตก การเปลี่ยนแปลงกฎหมายในครั้งนี้ จึงเป็นการพัฒนากฎหมายไทยครั้งใหญ่เพื่อแก้ปัญหาคความล้าหลังของกฎหมาย และยังเกิดประโยชน์ในแง่ของการที่ทำให้ชาติตะวันตกยอมรับกฎหมายไทยด้วย
3. ปัจจัยทางด้านกฎหมายระหว่างประเทศ เกิดจากการที่ประเทศไทยได้ทำสนธิสัญญากับประเทศมหาอำนาจ คืออังกฤษและฝรั่งเศส ทำให้เกิดปัญหาในด้านสิทธิสภาพนอกอาณาเขต อันเป็นปัญหาในเรื่องการศาลเป็นอย่างมาก และในข้อสัญญาได้กำหนดว่าไทยจะได้สิทธิสภาพนอกอาณาเขตคืนมาเมื่อมีประมวลกฎหมายครบถ้วน การที่ตราพระราชบัญญัติวิธีพิจารณา

²² ชาญชัย แสงวงศ์, อิทธิพลของฝรั่งเศสในการปฏิรูปกฎหมายไทย หน้า 45.

ความมีโทษสำหรับใช้ไปพลางก่อน ร.ศ. 115 ก็เป็นการแสดงให้เห็นถึงว่าประเทศไทยไม่ได้นิ่งนอนใจในการที่จะร่างประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาในอนาคต เพียงแต่เนื่องมาจากความรีบเร่งแก้ไขในเรื่องการศาล จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้ขึ้นมาก่อน

ในการแก้ไขกฎหมายเก่าต่างๆ มีความจำเป็นต้องไปดูต้นแบบการร่างของต่างประเทศ และพิจารณาว่าสามารถนำมาปรับใช้กับกฎหมายของไทยได้หรือไม่ แต่ไม่ได้หมายความว่าให้นำกฎหมายต่างประเทศมาใช้กับกฎหมายไทยได้เลย เพราะบางครั้งธรรมเนียมที่เป็นเอกลักษณ์ของไทยจำเป็นที่จะต้องคงไว้ ไม่เช่นนั้นจะก่อให้เกิดความไม่เป็นระเบียบเรียบร้อยในบ้านเมืองไทยได้ สิ่งเหล่านี้เป็นแนวคิดในการจัดทำร่างประมวลกฎหมายที่สำคัญ ไม่เพียงแต่เฉพาะประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเท่านั้น ซึ่งรัฐประศาสน์นโยบายเกี่ยวกับการร่างกฎหมายพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงมีพระราชดำรัสไว้ในพระราชพิธีเปิดรัฐมนตรีสภา เมื่อวันที่ 24 มกราคม ร.ศ. 113 ความว่า

“...บางทีก็จะมีอยู่เรื่อยๆ ที่ท่านทั้งหลายจะต้องค้นหาเทียบเคียงกฎหมายต่างๆ ที่ใช้อยู่ในเมืองต่างประเทศ แลหัวเมืองของต่างประเทศทั้งหลายที่มีเฉพาะสำหรับกับบ้านเมืองเราอยู่เป็นสำคัญเป็นสำคัญประกอบด้วยสติสัมปชัญญะ เราไม่ควรที่จะเปลี่ยนแปลงกฎจัดการแก้ไขธรรมเนียมที่มีอยู่ทุกวันนี้ให้ใหม่ไปหมดสิ้นทีเดียว แลไม่ควรที่จะหลับตาเอาอย่างทำตามธรรมเนียมที่มีในที่อื่น หากว่าเราจะต้องค่อยๆ ทำการให้ดีขึ้นโดยลำดับ ในการที่เป็นสิ่งต้องการจะจัดให้ดีแล้วแลเลิกถอยแต่สิ่งที่เห็นเป็นแน่แท้ว่าไม่ดี ฤเป็นของใช้ไม่ได้แล้วเท่านั้น ทุกเมืองอื่นๆ แลในเมืองนี้เป็นสำคัญทั้งสิ้นย่อมมีธรรมเนียมหลายอย่างซึ่งเป็นที่จะต้องนับถือกันไม่ใช่เพราะว่าเป็นธรรมเนียมเก่าแก่มาแต่โบราณเสมอเหมือนกับอายุของประเทศนี้ อย่างเดียว หากเพราะว่าเป็นธรรมเนียมที่สนิทแน่นแฟ้นแต่น้ำใจ แลความเชื่อมั่นของอาณาประชาราษฎร แลเพราะว่าถ้าจะเลิกถอยธรรมเนียมเช่นนี้เสียก็จะเป็นแต่เพียงที่จะเป็นภัยเกิดขึ้นแก่เมืองที่ตั้งอยู่ได้อย่างเดียว หากแต่จะทำให้อาณาประชาราษฎรไม่เป็นผาสุกด้วย...”²³

ก่อนที่จะได้ประกาศใช้เป็นพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความมีโทษสำหรับใช้ไปพลางก่อน ร.ศ. 115 (พ.ศ. 2439) พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงปรึกษารื้อกับ

²³ สุณี มัลลิกะมาลย์ และคณะ, รายงานผลการวิจัย เรื่องวิวัฒนาการของกฎหมายไทยในรอบสองร้อยปี ภาค 4 ภาคกฎหมายวิธีสบัญญัติ, หน้า 30.

รัฐมนตรีสภา เพื่อให้ลงมติให้ความเห็นชอบร่างกฎหมายดังกล่าว หลังจากได้ประชุมรัฐมนตรีสภาแล้ว กรมขุนพิทยลาภพฤฒิธาดาได้มีจดหมายถึงพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวพร้อมด้วยร่างพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความมีโทษสำหรับใช้ไปพลางก่อน ร.ศ. 115 (พ.ศ. 2439) ความว่า²⁴

“...ด้วยทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานร่างพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความมีโทษสำหรับใช้ไปพลางก่อนมาให้รัฐมนตรีสภาปฤชษานั้น ข้าพระพุทธเจ้าได้นำปฤชษาในรัฐมนตรีสภา ได้ปฤชษากันตรวจแก้เห็นชอบพร้อมกันตลอดสามครั้ง แลข้าพระพุทธเจ้าได้นำขึ้นทูลเกล้าฯ ถวายแล้ว โปรดเกล้าฯ พระราชทานพระราชหัตถ์เลขา ที่ 13/342 ลงวันที่ 1 มกราคม ร.ศ. 114 มายังข้าพระพุทธเจ้าว่าได้ทรงตรวจตลอดแล้ว โปรดเกล้าฯ พระราชทานพระบรมราชานุญาตให้ออกเป็นพระราชบัญญัติ แต่ที่จะใช้นั้นถ้าศาลหัวเมืองใดจัดการมีตัวผู้พิพากษาพร้อมพอ พิจารณาตามพระราชบัญญัติได้ จึงออกตราส่งพระราชบัญญัติไปเปนมณฑลฯ ข้าพระพุทธเจ้าได้นำกระแสพระบรมราชโองการอ่านในที่ประชุมรัฐมนตรีแล้ว ที่ประชุมรัฐมนตรีเห็นชอบด้วยตามกระแสพระบรมราชดำรินั้น จึงปฤชษาพร้อมกันเพิ่มขึ้นอีกมาตราหนึ่งเปนมাত্রา 40 ว่าด้วยกำหนดให้ใช้แล้ว... บัดนี้กาลเวลาก็ล่วงมานานแล้ว ข้าพระพุทธเจ้าได้ส่งต้นฉบับพระราชบัญญัตินั้นมาทูลเกล้าฯ ถวาย เพื่อว่าถ้าทรงพระราชดำริเห็นชอบตามที่เพิ่มเติมใหม่นี้แล้ว จะได้ทรงเซ็นพระราชหัตถ์เลขาแล้วจะได้ออกประกาศในราชกิจจานุเบกษาต่อไป...”

เมื่อได้ข้อสรุป จึงได้เพิ่มเติมมาตรา 40 ลงไปในพระราชบัญญัติ และประกาศพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความมีโทษสำหรับใช้ไปพลางก่อน ร.ศ. 115 ในราชกิจจานุเบกษา โดยปรากฏเหตุผลในการร่างพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวว่า²⁵

“มีพระบรมราชโองการ ในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาจุฬาลงกรณ์ พระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ดำรัสเหนือเกล้าฯ ให้ประกาศให้ทราบทั่วกันว่า ได้ทรงพระราชดำริเห็นว่า ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้รัฐมนตรีสภาปฤชษากันเรียบเรียงข้อพระราชบัญญัติลักษณะพิจารณาซึ่งมีโทษขึ้นใหม่ ให้ใช้แทนพระราชกำหนดกฎหมายลักษณะพิจารณาเดิม ซึ่งยังคงใช้อยู่ในพระราชอาณาจักรสยามนี้ แต่ว่าการที่จะตรวจตราร่างแต่ง พระราชบัญญัติลักษณะพิจารณาความซึ่งมีโทษใหม่นี้ ยัง

²⁴ หอจดหมายเหตุแห่งชาติ, รหัสไมโครฟิล์มหมายเลข มร. 5 ย/2 เรื่องพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความมีโทษ (21-25 เม.ย. 115), หน้า 3-4.

²⁵ เรื่องเดียวกัน, หน้า 8-9.

จะต้องช้อยู่ไม่แล้วทันกับเวลาที่จะใช้พระราชบัญญัตินั้น บัดนี้มีความอาญาซึ่งมีโทษยั้งค้างพิจารณาอยู่มากมาย ทั้งความซึ่งจะได้ฟ้องร้องกันขึ้นใหม่อีกในศาลซึ่งชำระความมีโทษเหล่านี้ ควรที่จะชำระให้แล้วเสร็จไปเสียคราวหนึ่งก่อน

จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม ให้ตราพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความมีโทษ สำหรับใช้ไปพลางก่อนนั้นไว้ดังนี้”

จากเหตุผลในการร่างพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความมีโทษสำหรับใช้ไปพลางก่อน ร.ศ. 115 พบว่า เนื่องจากมีคดีค้างพิจารณาอยู่ในศาลเป็นจำนวนมาก รวมไปถึงคดีที่กำลังจะฟ้องอีก ทำให้ต้องมีการจัดการคดีเหล่านี้ให้เสร็จสิ้นไปจากศาล ที่เป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ต้องมีการตราพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความมีโทษสำหรับใช้ไปพลางก่อนขึ้น นอกเหนือจากสาเหตุที่มีการเปลี่ยนแปลงเนื่องมาจากต้องการให้มีวิธีพิจารณาคดีแบบตะวันตกโดยเร็ว, ต้องการแก้ไขกฎหมายดั้งเดิมของไทย และการทำตามข้อกำหนดในสนธิสัญญาที่ทำกับอังกฤษและฝรั่งเศส

ตัวบทมาตราในพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความมีโทษสำหรับใช้ไปพลางก่อน ร.ศ. 115 เป็นจุดเริ่มต้นของการบัญญัติกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาที่มีลักษณะเป็นหมวดหมู่ชัดเจน และเป็นบทบัญญัติที่เริ่มวางหลักประกันเพื่อคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาให้มากขึ้น โดยปรากฏหมวดหมู่ของกฎหมาย ดังนี้²⁶

หมวดที่ 1 ว่าด้วยลักษณะไต่สวนก่อนเวลาพิจารณา	มาตรา 1-6
หมวดที่ 2 ว่าด้วยการชำระเปนความแผ่นดิน	มาตรา 7-8
หมวดที่ 3 ว่าด้วยลักษณะพิจารณา	มาตรา 9-19
หมวดที่ 4 ลักษณะพิพากษาคัดสิน	มาตรา 20-23
หมวดที่ 5 ลักษณะอุทธรณ์	มาตรา 24-35
หมวดที่ 6 ลักษณะทำโทษตามคำพิพากษาคัดสิน	มาตรา 36-40

พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความมีโทษสำหรับใช้ไปพลางก่อน ร.ศ. 115 แสดงให้เห็นถึงการให้ความสำคัญกับระบบศาลในขณะนั้น และนำเอากฎหมายอังกฤษมาปรับใช้ เพื่อเป็นการลดความป่าเถื่อนของกฎหมายให้ชาวต่างชาติยอมรับ แต่แม้จะมีการบัญญัติเป็นหมวดหมู่ของกฎหมายชัดเจน และเป็นจุดเริ่มต้นของการร่างประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาในเวลาต่อมา ก็ตาม แต่บทบัญญัติต่างๆ ก็ยังไม่ครบถ้วน เพราะที่รีบเร่งออกมาเพื่อแก้ไขปัญหาในเรื่องการศาล ดังนั้นจึงเน้นบทบัญญัติเมื่อคดีขึ้นสู่การพิจารณาแล้วเป็นส่วนมาก โดยมีบทบัญญัติในส่วนขั้นตอนก่อน

²⁶ โปรดศึกษารายละเอียดเพิ่มเติมจากภาคผนวก ข พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความมีโทษ

การพิจารณาในหมวดที่ 1 และหมวดที่ 2 ซึ่งจะเน้นในเรื่องของการจับกุมตัวผู้กระทำความผิดมาแล้ว ส่งให้ศาลไต่สวนก่อนพิจารณา แต่ไม่ได้มีการบัญญัติรายละเอียดเกี่ยวกับการออกหมายศาลต่างๆ มากนัก ในส่วนนี้จึงยังเป็นช่องว่างในพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความมีโทษสำหรับใช้ไปพลางก่อน ร.ศ. 115 อยู่ เนื่องจากพระราชบัญญัตินี้ตราขึ้นโดยความรีบเร่งทำให้ต่อมาต้องได้รับการแก้ไข เพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติเพิ่มเติมวิธีพิจารณาความอาญา ร.ศ. 120 (26 เมษายน พ.ศ. 2444), ร.ศ. 126 (26 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2451)²⁷

ก. พระราชบัญญัติเพิ่มเติมวิธีพิจารณาความอาญา ร.ศ. 120

ในการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความมีโทษสำหรับใช้ไปพลางก่อน ร.ศ. 115 ปรากฏในพระราชบัญญัติเพิ่มเติมวิธีพิจารณาความอาญา ร.ศ. 120 โดยมูลเหตุของการร่างพระราชบัญญัติเพิ่มเติมวิธีพิจารณาความอาญา ร.ศ. 120 ได้ปรากฏในคำกราบบังคมทูลของพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงราชบุรีดิเรกฤทธิ์ถึงพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว วันที่ 23 เมษายน ร.ศ. 120 ความว่า²⁸

“ขอเดชะฝ่าละอองธุลีพระบาทปกเกล้าปกกระหม่อม ด้วยราชการในระหว่าง กรมพลตระเวรในกรุงเทพฯ แลศาลต่างๆ ได้มีการติดขัดกันอยู่บ้าง ข้าพระพุทธเจ้า จึงได้ตกลงกับมิสเตอร์ยาดีน แลมิสเตอร์ลอซัน ร่างประกาศเพื่อที่จะแก้การติดขัดที่ เปนเพราะกตมหาย นอกจากนั้นได้ตกลงเปนการเรียบร้อยแล้ว ประกาศฉบับนี้กรม พลตระเวร อยากจะได้รับพระราชทานพระบรมราชานุญาตก่อนเสด็จประเทศชวา”

มูลเหตุสำคัญในการร่างพระราชบัญญัติเพิ่มเติมวิธีพิจารณาความอาญา ร.ศ. 120 คือปัญหาในเรื่องการบังคับใช้กฎหมายที่มีอยู่ ทำให้เกิดการติดขัดในด้านการศาล โดยได้ประกาศลงในราชกิจจานุเบกษาเมื่อวันที่ 29 เมษายน ร.ศ. 120²⁹ มีจำนวนทั้งสิ้น 4 มาตรา³⁰

สาเหตุที่จำเป็นต้องมีการร่างพระราชบัญญัติเพิ่มเติมวิธีพิจารณาความอาญา ร.ศ. 120 ขึ้น สืบเนื่องจากปัญหาการบังคับใช้ตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความมีโทษสำหรับใช้ไปพลางก่อน ร.ศ. 115 ที่ไม่มีการกล่าวถึงบุคคลที่มีหน้าที่ออกหมายจับหรือหมายค้นแต่อย่างใด ทำให้เกิดปัญหาในตัวบุคคลผู้มีหน้าที่ออกหมาย และอำนาจที่ทับซ้อนกัน การบังคับใช้กฎหมายจึงเกิด

²⁷ ชาญชัย แสงวงศ์, อิทธิพลของฝรั่งเศสในการปฏิรูปกฎหมายไทย หน้า 44-45.

²⁸ หอจดหมายเหตุแห่งชาติ, รหัสไมโครฟิล์มหมายเลข มร. 5 ย/2 เรื่อง พระราชบัญญัติเพิ่มเติมวิธีพิจารณาความอาญา (23 เม.ย-11 พ.ศ. 120), หน้า 3.

²⁹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 4.

³⁰ โปรดศึกษารายละเอียดเพิ่มเติมจากภาคผนวก ค พระราชบัญญัติเพิ่มเติมวิธีพิจารณาความอาญา

ปัญหา จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัติขึ้น ดังนั้นในพระราชบัญญัติเพิ่มเติมวิธีพิจารณาความอาญา ร.ศ. 120 จึงได้กล่าวถึงอำนาจในการออกหมายจับในกรณีผู้เสียหายไปขอหมายต่อศาลโดยตรงว่าไม่สามารถออกหมายจับได้ตามอำเภอใจอีกต่อไป การที่ศาลจะออกหมายจับได้จำเป็นต้องมีการพิจารณาจากถ้อยคำต่างๆ ของผู้เสียหายให้ถี่ถ้วนเสียก่อน โดยผู้เสียหายต้องเข้ามาสาบานว่าตนได้เล่าเรื่องด้วยความจริง เห็นได้ว่าปัจจัยทางด้านความเชื่อยังคงมีอยู่ แต่อย่างไรก็ตามหากเป็นเจ้าพนักงานขอหมายจับไม่จำเป็นต้องสาบาน และอีกหลายกรณีที่ให้อำนาจแก่ผู้ปกครองเมืองมาก เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยในสังคม ดังนั้นผู้ว่าราชการเมือง อธิบดี รองอธิบดี เจ้ากรม ปลัดกรม กองตระเวนสามารถออกหมายจับส่งศาลได้เอง โดยเปรียบเสมือนตนเองเป็นศาล จึงกล่าวไม่ได้ว่าเป็นการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของผู้ต้องหาอย่างเต็มที่ เนื่องจากผู้ปกครองเมืองต่างๆ ก็สามารถออกหมายจับได้ตามอำเภอใจ

ถึงกระนั้นเมื่อได้ประกาศพระราชบัญญัติเพิ่มเติมวิธีพิจารณาความอาญา ร.ศ. 120 ลงราชกิจจานุเบกษาแล้วกลับเกิดปัญหาว่าที่ลงประกาศในราชกิจจานุเบกษานั้นลงผิดบางมาตรา โดยปรากฏให้เห็นในจดหมายของสภานิติบัญญัติถึงสมเด็จพระเจ้าน้องยาเธอ เจ้าฟ้ากรมพระยานุวราลงกรณ ผู้เป็นประธานที่ประชุมผู้สำเร็จราชการแผ่นดิน เมื่อวันที่ 11 พฤษภาคม ร.ศ. 120 ความว่า³¹

“...ด้วยพระเจ้าน้องยาเธอกรมหลวงนครสวรรค์ธิราชรังสรรค์เจ้าพระพุทธรเจ้าว่าพระราชบัญญัติเพิ่มเติมพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความอาญาคก 120 ซึ่งออกในหนังสือราชกิจจานุเบกษาแผ่นที่ 5 วันที่ 5 เดือนนี้ นั้น ความในมาตรา 2 ผิดทั้งมาตรา

ข้าพระพุทธเจ้าได้ตรวจสอบดูมีร่างพระราชบัญญัตินี้อยู่ที่ออฟฟิศหลวงสองฉบับ ฉบับหนึ่งมีลายพระหัตถ์พระเจ้าน้องยาเธอกรมขุนสมมตอมรินทร์ ทรงจดไว้ว่า “ไม่ใช่” อีกฉบับหนึ่งเป็นฉบับที่ส่งมาลงราชกิจจา หนังสือราชกิจจาได้ออกไปตามร่างที่ส่งมานั้น ข้อความในมาตรา 2 ของร่างทั้งสองฉบับผิดกัน...”³²

เมื่อเป็นดังนี้จึงมีการแก้ไขมาตรา 2 ดังกล่าว และประกาศใช้บังคับทั่วราชอาณาจักรต่อไป โดยให้ศาลส่งฟ้องให้แก่ผู้บังคับข้าราชการที่เป็นจำเลยนั้นทราบก่อน 3 วัน แล้วจึงค่อยออกหมายไปถึงจำเลยผู้นั้น ต่างจากมาตรา 2 ที่ลงในราชกิจจานุเบกษาไป เนื่องจากมาตรา 2 เดิมไม่มี

³¹ หอจดหมายเหตุแห่งชาติ, รหัสไมโครฟิล์มหมายเลข มร. 5 ย/2 เรื่อง พระราชบัญญัติเพิ่มเติมวิธีพิจารณาความอาญา (23 เม.ย.-11 พ.ค. 120), หน้า 5-6.

³² โปรดศึกษารายละเอียดเพิ่มเติมจากภาคผนวก ค พระราชบัญญัติเพิ่มเติมวิธีพิจารณาความอาญา

บทบัญญัติที่กำหนดให้ส่งฟ้องไปให้จำเลยทราบก่อน มีแต่ให้ส่งหมายเรียกไปแจ้ง ถ้าไม่มาค่อยออกหมายจับ และมาตรา 2 ที่แก้ไขใหม่ยังเพิ่มตัวจำเลย คือกำนันผู้ใหญ่บ้านเข้ามาด้วย

ข. พระราชบัญญัติเพิ่มเติมวิธีพิจารณาความอาญา ร.ศ. 126

หลังจากได้มีการออกพระราชบัญญัติเพิ่มเติมวิธีพิจารณาความอาญา ร.ศ. 120 ขึ้นมาแต่บทบัญญัติก็ยังถือว่าไม่มาก และยังคงมีปัญหาในเรื่องการบังคับใช้ ทำให้ในเวลาต่อมาได้มีการออกพระราชบัญญัติเพิ่มเติมวิธีพิจารณาความอาญา ร.ศ. 126 ขึ้น มีการแก้ไขในเรื่องค่าธรรมเนียมความ และเพิ่มบทบัญญัติต่างๆ ขึ้นมาอีก 6 มาตรา³³ โดยปรากฏเหตุผลในการออกพระราชบัญญัติเพิ่มเติมวิธีพิจารณาความอาญา ร.ศ. 126 ดังนี้³⁴

“มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ประกาศให้ทราบทั่วกัน ด้วยทรงพระราชดำริถึงความผู้ร้ายบางเรื่อง ซึ่งเจ้าของทรัพย์ต้องเสียทรัพย์ไปโดยทางโจรภัย หรืออื่นๆ แล้วยการเปนโจรภัย ศาลได้พิพากษาลงโทษผู้ร้ายแล้ว ยังเปนการยากลำบากแก่ผู้เจ้าของทรัพย์ในเรื่องที่จะเรียกทรัพย์คืนอยู่ เพราะเหตุนี้จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชบัญญัติขึ้นไว้ เปนพระราชบัญญัติเพิ่มเติมวิธีพิจารณาความอาญาดังต่อไปนี้”

พระราชบัญญัติเพิ่มเติมวิธีพิจารณาความอาญา ร.ศ. 126 นี้ ได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ 26 กุมภาพันธ์ ร.ศ. 126 มีจำนวนทั้งสิ้น 6 มาตรา ดังนี้³⁵

“มาตรา 1 ในคดีเรื่องลักทรัพย์, แฉ่งชิง, วิ่งราว, ปล้นทางบก ทางน้ำ, ก้นโชก, ฉ้อโกง, ยกยอกทรัพย์ผู้อื่นเป็นประโยชน์ของตนในทางอาญา, แลรับของโจรใดๆ ที่เจ้าพนักงานอัยการเป็นผู้ยื่นคำหากกล่าวโทษผู้กระทำผิดตามมาตรา 7 แห่งพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความมีโทษนั้น แต่ไปให้เปนหน้าที่ของเจ้าพนักงานอัยการที่กล่าวแล้วนั้นเป็นผู้ฟ้องแทนผู้ที่ได้รับความเสียหาย เพื่อเรียกทรัพย์หรือราคาของทรัพย์ ซึ่งผู้เจ้าของได้เสียไปโดยผิดกฎหมายในคดีอาญาที่ว่ามาแล้วนั้นคืนจากผู้ต้องหาได้”

“มาตรา 2 คดีที่ฟ้องเรียกทรัพย์คืนดังกล่าวแล้วนั้น ให้เจ้าพนักงานอัยการยื่นรวมกันกับข้อหาในความอาญา หรือให้ทำเปนคำร้องยื่นในเวลาใดเวลาหนึ่ง ระหว่างที่ศาลเดิมพิจารณาความ

³³ หอจดหมายเหตุแห่งชาติ, รหัสไมโครฟิล์มหมายเลข มร. 5 ย/2 เรื่อง พระราชบัญญัติเพิ่มเติมวิธีพิจารณาความอาญา (23 เม.ย-11 พ.ค. 120), หน้า 7.

³⁴ เสถียร ลายลักษณ์, ประชุมกฎหมายประจำศก เล่ม 21 กฎหมายร.ศ. 125-126 (2477), หน้า 337.

³⁵ เรื่องเดียวกัน, หน้า 337-339.

อาญานั้นอยู่ก็ได้ คำพิพากษาในเรื่องเรียกทรัพย์คืนนี้ ให้ชี้ขาดลงไว้ในคำพิพากษาคืออาญาส่วนหนึ่ง ด้วย คดีเช่นนี้จะแยกฟ้องเป็นความแพ่งเมื่อภายหลังคำพิพากษาในความอาญานั้นถึงที่สุดแล้วก็ได้”

“มาตรา 3 ในทางพิจารณา ถ้าพยานหลักฐานที่ได้นำสืบนั้นไม่เป็นที่เพียงพอ จะให้รู้ชัดได้ว่าจำนวนหรือราคาทรัพย์นั้นมากน้อยอย่างไร หรือใครเป็นเจ้าของทรัพย์นั้นแล้ว ศาลมีอำนาจที่จะสั่งให้ไต่สวนต่อไปแลเรียกพยานหลักฐานมาสืบประกอบเพิ่มเติมอีก

ในคดีเช่นนี้ ศาลจะยังไม่ทำคำชี้ขาดเรื่องเรียกทรัพย์คืน แลค่าเสียหายนั้นลงในคำพิพากษาคืออาญาก่อน แลจะรอไว้วินิจฉัยเป็นคำสั่งต่อทีหลังก็ได้”

“มาตรา 4 ถ้าการวินิจฉัยเพื่อให้ได้ความแน่ชัดว่า จำนวนทรัพย์ที่ควรจะได้แก่ผู้ต้องเสียหายมากน้อยเพียงไรนั้น จะทำให้เป็นการชักช้าแก่คดีที่พิจารณาอยู่ เช่น จะต้องคิดหักชำระภาษีที่ยุ่งยากต่อกันเป็นต้นดังนี้แล้ว ศาลมีอำนาจจะสั่งให้แยกคดีที่ฟ้องเรียกทรัพย์คืนนั้นออกเสียจากความอาญา แลให้พิจารณาคดีนั้นไปต่างหากส่วนหนึ่งได้ ตามความในมาตรา 2 แห่งพระราชบัญญัตินี้”

“มาตรา 5 เมื่อศาลได้พิพากษาให้คืนทรัพย์ หรือให้ใช้ราคาค่าทรัพย์แก่เจ้าพนักงานอัยการ แต่ทรัพย์นั้นไม่ได้อยู่ในความรักษาของศาลแล้ว ก็ให้เป็นหน้าที่ของผู้ที่ได้รับความเสียหายจะต้องขอให้ศาลบังคับคดีไปตามคำตัดสิน และจะต้องทำการอย่างใดอย่างหนึ่งที่จำเป็นเพื่อตนจะได้รับทรัพย์หรือราคาค่าทรัพย์นั้นคืน”

“มาตรา 6 ห้ามไม่ให้ศาลเรียกค่าธรรมเนียมแก่เจ้าพนักงานอัยการในการที่เป็นผู้ฟ้องเดิมหรือยื่นคำร้องขอเรียกทรัพย์คืนนั้นเลย แต่ให้ผู้ที่ได้รับความเสียหายนั้นเอง เป็นผู้เสียค่าใช้จ่ายต่างๆ ที่จะเกิดขึ้นในกระบวนการพิจารณาชั้นหลังคำพิพากษาทุกอย่าง จำเลยในคดีอาญาเรื่องนั้นจะต้องรับผิดชอบเสียค่าใช้จ่าย แลค่าธรรมเนียมตามที่กล่าวข้างบนแล้วแทนทั้งสิ้น กับทั้งจะต้องใช้ค่าธรรมเนียมอื่นๆ ซึ่งจะมีขึ้นเหมือนกับคดีเรื่องนั้น ได้ว่ากล่าวกันในทางแพ่งธรรมดาด้วย เมื่อทรัพย์สมบัติของจำเลยนั้นได้เอามาใช้ทุนทรัพย์ที่ผู้ต้องเสียหายเสร็จแล้ว แลยังเหลืออยู่เท่าใด จึงเอามาใช้ค่าเสียหายแลค่าธรรมเนียมที่กล่าวนั้นตามมากแลน้อย”

ในพระราชบัญญัติเพิ่มเติมวิธีพิจารณาความอาญา ร.ศ. 126 นี้ต้องการที่จะช่วยผู้ที่ได้รับความเสียหายในการเรียกทรัพย์คืนจากผู้ต้องหา จึงกำหนดให้เจ้าพนักงานอัยการเป็นผู้จัดการฟ้องคดีเพื่อเรียกทรัพย์หรือราคาของทรัพย์คืนให้ และได้กำหนดวิธีการในการเรียกทรัพย์หรือราคาทรัพย์คืนดังกล่าว โดยอาจยื่นรวมกับข้อหาในความอาญา หรือยื่นเป็นคำร้องแยกต่างหาก และหากพยานหลักฐานที่ได้นำสืบมาไม่เพียงพอทำให้ไม่รู้จำนวนหรือราคาทรัพย์หรือใครเป็นเจ้าของทรัพย์นั้น

ศาลก็สามารถเรียกพยานหลักฐานมาสืบประกอบเพิ่มเติมได้ แต่การดำเนินการทั้งหมดห้ามศาลเรียกเก็บค่าธรรมเนียมจากเจ้าพนักงานอัยการ แต่ต้องไปเรียกจากผู้ได้รับความเสียหายหรือจำเลย

อย่างไรก็ตาม เห็นได้ว่าแม้ทบทวนในพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความมีโทษสำหรับใช้ไปพลางก่อน ร.ศ. 115 นี้จะตราขึ้นด้วยความรีบเร่ง และมีการประกาศเพิ่มเติมถึง 2 ครั้ง แต่ก็ถือว่าเป็นกฎหมายที่ได้วางรากฐานเพื่อประกันสิทธิของผู้ต้องหามากขึ้นในลักษณะของการเป็นระบบวิธีพิจารณาความแบบกล่าวหาตามแบบอย่างประเทศอังกฤษ ที่ศาลจะวางตัวเป็นกลางและใช้การพิสูจน์ความจริงโดยคำนึงถึงสิทธิเสรีภาพของผู้ต้องหามากขึ้น จากที่แต่เดิมใช้วิธีพิจารณาความแบบจารีตนครบาล ทำให้ไม่มีการคำนึงถึงสิทธิเสรีภาพของผู้ต้องหา การตรากฎหมายดังกล่าวจึงเป็นสิ่งที่ทำให้เห็นถึงความกล้าที่จะเปลี่ยนแปลงและพัฒนากฎหมายไปในทางที่ดีขึ้น รวมไปถึงพระปรีชาสามารถของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวที่เล็งเห็นถึงการที่ประเทศไทยต้องมีการเปลี่ยนแปลงเพื่อให้ทันกับสังคมที่มีการพัฒนาไปตามแต่ละยุคสมัย อันเนื่องมาจากการติดต่อกับชาติตะวันตก

4.2.2 ช่วงการร่างประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

4.2.2.1 การร่างและพิจารณาประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาในระยะแรก

ก. การจัดตั้งคณะกรรมการร่างประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

เมื่อได้ศึกษาเรื่องพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความมีโทษสำหรับใช้ไปพลางก่อน ร.ศ. 115 พบว่าพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงราชบุรีดิเรกฤทธิ์ทรงมีบทบาทสำคัญในการร่างพระราชบัญญัติดังกล่าว แต่ก็มีบุคคลสำคัญอีกหลายท่านที่เข้ามามีส่วนในการร่างประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ซึ่งมีทั้งนักกฎหมายที่เป็นชาวไทยและชาวต่างชาติ โดยเฉพาะนายยอร์ช ปาดูซ์ (M. Georges Padoux) ที่ได้เข้ามารับราชการในประเทศไทยในตำแหน่งที่ปรึกษาร่างกฎหมายใน พ.ศ. 2447 โดยมีบทบาทในการร่างประมวลกฎหมายฉบับแรกของประเทศไทย คือประมวลกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127 ที่ได้ประกาศใช้ไปเมื่อ 1 มิถุนายน พ.ศ. 2451 และยังมีส่วนช่วยในการร่างประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์อีกต่อไปด้วย รวมไปถึงมีบทบาทในการช่วยร่างประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาอีกในเวลาต่อมา ซึ่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเป็นกฎหมายที่ได้รับการตราขึ้นมาทีหลัง สาเหตุเพราะเนื่องจากในขณะนั้นมีพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความมีโทษสำหรับใช้ไปพลางก่อน ร.ศ. 115 ใช้บังคับอยู่แล้ว ทำให้ความสนใจในการร่างประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาตกไป³⁶

³⁶ ชาญชัย แสงวงศ์, อิทธิพลของฝรั่งเศสในการปฏิรูปกฎหมายไทย หน้า 70-71.

ในช่วงที่เริ่มทำการจ้างนายปาดูซ์ เป็นจุดเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญที่เริ่มมีการจ้างนักกฎหมายจากต่างชาติเข้ามา โดยจ้างเข้ามาในฐานะเป็นผู้แนะนำกฎหมายในเมืองไทย ซึ่งไม่ใช่เรื่องง่ายในการที่จะเลือกคนที่มีความเหมาะสมมาช่วยในการตรากฎหมายในประเทศไทย เพราะสิ่งสำคัญคือต้องไม่มีความลำเอียง ไม่เข้าข้างชาติของตน โดยในการคัดเลือกนั้นต้องพิจารณาสิ่งสำคัญหลายประการดังที่ปรากฏในแมมโมแรนต์มในการจ้างผู้แนะนำกฎหมายชาวฝรั่งเศสของมิสเตอร์แบล็ก (John Stewart Black) ที่ปรึกษากระทรวงยุติธรรมในสมัยนั้น ความว่า³⁷

“...พระเจ้าลูกยาเธอกรมหมื่นราชบุรีดิเรกฤทธิ์ที่ปรึกษากระทรวงยุติธรรมจึงมีจดหมายไปยังมิสเตอร์มิตเชลอินเน็ชตามว่าจะหาคนชาวฝรั่งเศสที่มีความเห็นอันไม่ลำเอียง และต้องไม่เป็นผู้ที่ทำการแทนราชการฝรั่งเศสเท่านั้น แต่ต้องเป็นผู้มีความเห็นอันยุติธรรม แลสมควรในข้อโต้เถียงที่จะเกิดขึ้นด้วยเรื่องคนในความป้องกันฝรั่งเศส จะได้หรือ แลทั้งได้กล่าวว่าคุณรู้ในภาษาอังกฤษอย่างดีนั้นเป็นข้อที่สำคัญด้วย...”

ถึงกระนั้นหลังจากที่ได้มีการประกาศใช้กฎหมายต่างๆ ไปแล้ว โดยเฉพาะกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127 ก็ก่อให้เกิดผลดีตามมามากมาย เพราะเป็นการแสดงให้เห็นเป็นอย่างดีว่าการปฏิรูปกฎหมายในแนวทางที่รัฐบาลสยามได้ยึดถืออยู่ก่อให้เกิดประโยชน์แก่ประเทศชาติมากมายเพียงใด พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงตระหนักพระทัยดีว่าสภาวะที่ประเทศชาติไม่มีบทบัญญัติกฎหมายครบถ้วนก่อให้เกิดความเดือดร้อนอย่างมากในแง่ของการบริหารราชการแผ่นดิน ก่อให้เกิดข้อขัดข้องในการประสานงานกันระหว่างหน่วยงานต่างๆ ดังนั้นจากผลดีของการร่างกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127 ทำให้พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเล็งเห็นถึงความสำคัญในการร่างประมวลกฎหมาย จึงได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ประกาศตั้งคณะกรรมการขึ้นมาใหม่อีกหนึ่งคณะที่มีนักนิติศาสตร์ชาวฝรั่งเศสด้วย เพราะก่อนหน้านี้ที่ตั้งคณะกรรมการขึ้นมาร่างพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความมีโทษสำหรับใช้ไปพลางก่อน ร.ศ. 115 ยังไม่มีกรรมการที่เป็นชาวฝรั่งเศสเลย โดยให้มีภาระหน้าที่ในการจัดทำร่างประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และพระธรรมนูญศาลยุติธรรม เมื่อ พ.ศ. 2451 โดยมีนายปาดูซ์เข้ามา มีบทบาทเป็นประธานกรรมการร่างประมวลกฎหมายในช่วง พ.ศ. 2451-2457 และหลังจากที่นาย

³⁷ หอจดหมายเหตุแห่งชาติ, เอกสารหมายเลข ยช 3/14-15 กล่อง 5 ปีที่ 15 เรื่องจ้างมองซิเออร์ปาดู มาเป็นผู้แนะนำกฎหมาย (22 เมษายน 2447-13 กันยายน 2459), หน้า 6.

ปาตูซ์ได้ลาออกไปนายเดเลสตรี (Delestree) ก็เข้ามาเป็นประธานกรรมการร่างประมวลกฎหมายแพ่งในช่วง พ.ศ. 2457-2459 และมีคณะกรรมการอื่นๆ ที่เป็นนักนิติศาสตร์ชาวฝรั่งเศส ดังนี้³⁸

1. นายมองชาร์วิลล์ (Moncharville) (พ.ศ. 2451-2455)
2. นายเรอเน กียอง (René Guyon) (ตั้งแต่ พ.ศ. 2451)
3. นายริวีแอร์ (Rivière) (พ.ศ. 2451-2453)
4. นายเซ็คนิตส์ (Segnitz) (พ.ศ. 2455-2458)
5. นายเดอ ลาฟอร์คาต (De Laforcade) (พ.ศ. 2456-2462)
6. นายชาร์ลส์ เลเว็ก (Charles L'Evesque) (ตั้งแต่ พ.ศ. 2459)

คณะกรรมการเหล่านี้เป็นคณะกรรมการหลักที่จะเป็นผู้พิจารณาและเตรียมการร่างประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาในลำดับต่อไป

ข. การเตรียมการร่างประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

ในช่วงที่นายปาตูซ์เข้ามามีบทบาทเป็นประธานกรรมการร่างประมวลกฎหมาย ในช่วงที่นายกียอง ได้เข้ามารับราชการในประเทศไทยใน พ.ศ. 2451 ซึ่งนายกียอง เป็นบุคคลที่มีความรู้ทางกฎหมายอาญาและกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาดี นายปาตูซ์จึงได้มอบหมายให้นายกียองเตรียมการร่างประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ซึ่งก็ได้มีการค้นคว้าและรวบรวมระบบกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของต่างประเทศไว้อย่างละเอียด และได้ช่วยนายปาตูซ์ในการจัดทำรายงานเกี่ยวกับหัวข้อสำคัญๆ ที่ควรจะมีอยู่ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พร้อมทั้งปัญหาข้อโต้แย้งต่างๆ ของนักนิติศาสตร์ไว้ด้วย จากนั้นนายปาตูซ์ได้นำรายงานดังกล่าวเสนอต่อรัฐบาลไทยใน พ.ศ. 2456

อย่างไรก็ดีก่อนที่จะได้มีการนำร่างที่เกิดจากการค้นคว้ารวบรวมของนายกียองขึ้นเสนอต่อรัฐบาลไทยนั้น นายปาตูซ์เองได้มีแนวคิดที่จะร่างประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของตนเองไว้แล้ว และได้เสนอแนวคิดต่อเสนาบดีกระทรวงยุติธรรมเพื่อขอความเห็นชอบ ในช่วงเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2453 โดยมีประเด็นที่น่าสนใจในการที่จะนำไปใส่ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ตามรายงานที่ได้นำเสนอ ดังนี้³⁹

³⁸ เรอเน กียอง, การตรวจชำระและร่างประมวลกฎหมายในกรุงสยาม (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งชาติ, 1919), หน้า 7.

³⁹ หอจดหมายเหตุแห่งชาติ, รหัสไมโครฟิล์มหมายเลข ม-สบ 16/2 เรื่อง ร่างประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของ ม.ปาตู (27 ส.ค. 2453) และ Report on the Proposed Code of Penal Procedure for the Kingdom of Siam, หน้า 6.

- บทที่ 1 ใครเป็นผู้ใช้อำนาจในการฟ้องคดีอาญา
- บทที่ 2 การฟ้องคดีอาญาของเอกชน
- บทที่ 3 การฟ้องคดีอาญาโดยรัฐ
- บทที่ 4 การดำเนินการโดยทั่วไปภายใต้การฟ้องคดีอาญาโดยรัฐ
- บทที่ 5 การสอบสวนโดยศาล และข้อแนะนำในการมีผู้พิพากษาไต่สวน
- บทที่ 6 พยานหลักฐานในชั้นสอบสวน และพยานหลักฐานในชั้นพิจารณาคดี
- บทที่ 7 การพิพากษาคดีกรณีจำเลยขาดนัดพิจารณา
- บทที่ 8 การอุทธรณ์
- บทที่ 9 อำนาจของศาลอาญา
- บทที่ 10 การทบทวนคำตัดสิน
- บทที่ 11 ค่าทดแทน

รายงานที่นายปาดูชีได้นำขึ้นเสนอต่อเสนาบดีกระทรวงยุติธรรมนี้แสดงให้เห็นถึงแนวคิดในการริเริ่มร่างประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาที่เป็นต้นแบบของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาในปัจจุบันได้เป็นอย่างดี แม้ว่าจะยังไม่มีโครงร่างเป็นหมวดหมู่ที่แน่ชัดในลักษณะของการเป็นประมวลกฎหมาย แต่ก็แสดงถึงปัญหาสำคัญๆ ที่จำเป็นต้องนำมาบัญญัติในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญานับตั้งแต่การเริ่มฟ้องคดี ไปจนถึงขั้นตอนการบังคับคดี เพื่อให้ใช้ค่าทดแทน ซึ่งครอบคลุมกระบวนการยุติธรรมทางอาญาทั้งระบบ ซึ่งนายปาดูชีได้เขียนข้อความเบื้องต้นไว้ในรายงานฉบับดังกล่าว เพื่อแสดงให้เห็นถึงภาพรวมของปัญหาที่ยกขึ้นมาในรายงานฉบับนี้และเป็นแนวทางในการร่างประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาต่อไปว่าควรจะเป็นไปในแนวทางไหน โดยสามารถสรุปความได้ดังนี้⁴⁰

“การรวบรวมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญานั้นยากกว่าการรวบรวมประมวลกฎหมายอาญา จุดสำคัญที่สุดก็คือ ประมวลกฎหมายอาญานั้นมีความเป็นทฤษฎีของกฎหมาย ไม่ว่าจะมองในมุมหนึ่งมุมใด มันก็แทบจะไม่เปลี่ยนแปลงสิ่งที่เป็นหน้าที่ประจำของเจ้าหน้าที่ที่มีหน้าที่บังคับใช้กฎหมายหรือผู้พิพากษาเลย การตรากฎหมายอาญาอาจจะไม่มีความหมายอะไรมากไปกว่า การระบุนิยามทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความรับผิดชอบทางอาญา และการปรับเปลี่ยนคุณสมบัติและบทลงโทษของจำนวนกระทงการกระทำผิด การแทนที่นิยามใหม่ของอาชญากรรมหรือ

⁴⁰ เรื่องเดียวกัน, หน้า 7-10.

ความผิดพลาดโทษหรือระบบใหม่สำหรับการกำหนดความผิด ซึ่งก็เป็นเพียงการปรับเปลี่ยนถ้อยคำบางคำเพียงเล็กน้อยเกี่ยวกับค่าปรับและค่าตัดสินเท่านั้น

ในทางกลับกันประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา อาจมีการปรับเปลี่ยนหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ท้องถิ่นเกี่ยวกับบทบาทของการสืบสวนสอบสวน การกระทำความผิด จึงควรได้กำหนดแนวทางการสอบสวนคดี, อำนาจของเจ้าหน้าที่ในการจับกุมผู้กระทำความผิด, อำนาจในการค้นบ้านเรือน, อำนาจในการเรียกสอบพยาน และอื่น ๆ, แนวทางการปฏิบัติตนของผู้ต้องหาในขั้นตอนการสอบสวนเบื้องต้น, ศาลหรือหน่วยงานใดที่จะทำหน้าที่ในการสอบสวน, ผู้ใดมีหน้าที่นำคดีนั้นเข้าสู่ศาล, ผู้ใดที่จะเข้าร่วมการพิจารณาคดี, กระบวนการฟ้องร้องจะดำเนินการอย่างไร ฯลฯ

ในการจัดการกับประเด็นเหล่านี้ ขึ้นอยู่กับอัตราการเกิดอาชญากรรม, ขึ้นกับเหตุการณ์ในประเทศ, ขึ้นกับสถานการณ์ปัจจุบันที่เกี่ยวข้องกับความสงบและความปลอดภัยของสาธารณชน และขึ้นอยู่กับการจัดการองค์การปกครองและศาลยุติธรรม สมาชิกสภานิติบัญญัติต้องพิจารณาว่าหน่วยงานใดมีความเหมาะสมที่จะทำหน้าที่นั้นๆ, ระยะเวลาที่เจ้าหน้าที่ของหน่วยงานนั้น ๆ จะใช้ในการดำเนินการ, การช่วยเหลือใดที่ต้องมีให้เพื่อบรรลุเป้าหมายโดยปราศจากการแทรกแซงหน้าที่ของหน่วยงานนั้นๆ, ค่าใช้จ่ายที่จำเป็นในการดำเนินการ รวมถึงบริบทอื่นๆ ที่อาจต้องมีค่าใช้จ่ายเกิดขึ้น

ด้วยเหตุนี้ จึงถือได้ว่าเป็นการเหมาะสมที่ก่อนจะมีการเตรียมการร่างประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาจะต้องเสนอประเด็นสำคัญที่ต้องพิจารณาต่อรัฐบาลก่อน และรัฐบาลต้องตัดสินใจว่าประเด็นใดที่ควรต้องดำเนินการต่อไป..... ข้าพเจ้าได้พยายามแสดงความแตกต่างระหว่างกฎหมายหรือระเบียบปฏิบัติเกี่ยวกับวิธีพิจารณาความอาญาในปัจจุบันระหว่างประเทศสยามกับต่างประเทศ การเปรียบเทียบนี้เทียบกับวิธีพิจารณาความตามระบบของประเทศอังกฤษ และตามกฎหมายของประเทศดังต่อไปนี้ เช่น ฝรั่งเศส, อิตาลี, เยอรมนี, เม็กซิโก, สเปน, ญี่ปุ่น, อินเดีย, อียิปต์ และ โมร็อกโก

ในทุกๆ ประเด็นที่คณะกรรมการพิจารณาร่างกฎหมายคิด มีความเหมาะสมที่จะต้องปรับเปลี่ยนหรือเพิ่มเติมเข้าไปในกระบวนการปัจจุบัน ข้าพเจ้าได้เสนอทางเลือกที่เป็นไปได้ไว้หลายทาง โดยนำเอาความต้องการจำเป็นของประเทศสยามเข้าไปพิจารณาด้วย แต่เนื่องจากประสบการณ์เกี่ยวกับชีวิตและการปกครองของชาวสยามของข้าพเจ้ามีจำกัด ข้าพเจ้าจึงไม่อาจรับรองว่าทางเลือกที่เสนอนั้นจะ

เป็นทางเลือกที่เหมาะสมเสมอไป อย่างไรก็ตาม ข้าพเจ้าหวังว่าข้อมูลที่รวบรวมในรายงานนี้จะเพียงพอสำหรับให้รัฐบาลตัดสินใจ ซึ่งหลังจากที่มีการตัดสินใจและประกาศออกมาแล้ว การจะรวบรวมร่างประมวลกฎหมายฯ แม้กระทั่งการรวมเอาอีกก็หมวดเข้าไปด้วยก็น่าจะเป็นงานที่ง่ายขึ้น เนื่องจากโครงสร้างสำคัญของงานนั้นได้ถูกกำหนดไว้ชัดเจนแล้ว

จนบัดนี้ ประเด็นที่ขัดแย้งกันนั้นได้ถูกจัดเตรียมไว้เท่าที่จะสามารถทำได้ตามหลักเหตุผลแล้ว เริ่มจากคณะกรรมการการกระทำความผิดอาญา ไปจนถึงขั้นตอนสุดท้ายของการกระบวนการตัดสินพิพากษา กระบวนการดังกล่าวได้ถูกกำหนดอย่างเป็นกระบวนการในประมวลกฎหมายฯ แล้ว

ข้าพเจ้าใคร่จะเพิ่มเติมประเด็นสำคัญคือ

ความหลากหลายของหัวข้อในรายงานปัจจุบันนั้นไม่ควรอ่านหรือพิจารณาแยกจากกัน แต่ควรถูกนำมาพิจารณาในภาพรวม แต่ละส่วนมีผลกระทบต่อส่วนอื่นๆ เป็นเหตุผลที่การปรับเปลี่ยนถูกเสนอในหัวข้อหนึ่งและถูกพบได้อีกในหัวข้อหนึ่ง ยกตัวอย่างเช่น ข้อเสนอให้มีการปรับเปลี่ยนรูปแบบของกระบวนการฟ้องร้องนั้นเกี่ยวเนื่องกับการเปลี่ยนแปลงระบบการสอบสวน.....”⁴¹

เมื่อพิจารณาจากข้อเสนอแนะในรายงานของนายปาตุษฐ์ดังกล่าวข้างต้น มีข้อพิจารณาดังต่อไปนี้

1. นายปาตุษฐ์มองว่าการรวบรวมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญานั้นยากกว่าการรวบรวมประมวลกฎหมายอาญา เพราะต้องใช้ความละเอียดมากกว่า และต้องพิจารณาบทบาทของผู้ที่มีหน้าที่ต่างๆ โดยขึ้นอยู่กับปัจจัยแวดล้อมภายนอกด้วย ไม่ว่าจะเป็นอัตราการเกิดอาชญากรรม, เหตุการณ์ในประเทศ, สถานการณ์ปัจจุบันที่เกี่ยวข้องกับความสงบและความปลอดภัยของสาธารณชน และการจัดการองค์กรการปกครองและศาลยุติธรรม เป็นต้น

2. นายปาตุษฐ์ได้พยายามศึกษาค้นคว้าปัญหาต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการร่างประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาขึ้น โดยพบว่าข้อเสนอในรายงานของนายปาตุษฐ์นั้นมีความละเอียดมาก แบ่งออกเป็นหัวข้อใหญ่ชัดเจน และในแต่ละหัวข้อใหญ่ก็มีการแบ่งเป็นหัวข้อแยกย่อยลงไปอีก และไม่เพียงแต่นำเสนอความเห็นที่เป็นของตนด้านเดียวเท่านั้น แต่มีการแนะนำถึงความเป็นไปได้ของเรื่องนั้นๆ อย่างหลากหลาย มีการยกตัวอย่างระบบของแต่ละประเทศที่มีความเป็นไปได้ที่จะนำมาใช้

⁴¹ โปรตศึกษารายละเอียดเพิ่มเติมจากภาคผนวก ง Report on the Proposed Code of Penal Procedure for the Kingdom of Siam

กับระบบวิธีพิจารณาความอาญาของไทย โดยเลือกประเทศได้หลากหลาย เพื่อนำเสนอเป็นแนวทางให้รัฐบาลเลือกใช้

3. สิ่งสำคัญในการเสนอแนะแนวทางของนายปาตูซ์ คือการที่ไม่ได้เสนอแนะให้นำเอากฎหมายต่างประเทศเข้ามาใช้ในกฎหมายไทยทันที แต่ได้นำเอาความต้องการจำเพาะของประเทศสยามเข้าไปพิจารณาด้วย ทำให้เกิดแนวทางที่จะเหมาะสมกับสภาพปัญหาและสภาพสังคมไทยมากที่สุด

อย่างไรก็ตามไม่ใช่ว่าเสนาบดีกระทรวงยุติธรรมจะเป็นผู้พิจารณารายงานดังกล่าวแต่เพียงผู้เดียว เพราะมีความจำเป็นที่จะต้องขอคำแนะนำจากหลายทาง ดังนั้นเสนาบดีกระทรวงยุติธรรมในขณะนั้น คือหม่อมเจ้าจรัญศักดิ์กฤตการได้มีการนำรายงานดังกล่าวของนายปาตูซ์ไปขอความเห็นจากนักกฎหมายท่านอื่นๆ ด้วย ปราบกฏตั้งจดหมายถึงหม่อมเจ้าจรัญศักดิ์กฤตการ เมื่อวันที่ 15 กันยายน พ.ศ. 2453 ความว่า⁴²

“...ข้าพเจ้าได้อ่านรายงานอย่างถี่ถ้วนแล้ว นอกจากประเด็นเล็กๆ น้อยๆ ในรายละเอียดแล้ว ข้าพเจ้าเห็นชอบกับสิ่งที่มิสเตอร์ปาตูซ์พูด...”

ในจดหมายฉบับนี้ต้องยอมรับว่านักกฎหมายท่านนี้เห็นด้วยกับความเห็นของนายปาตูซ์เป็นส่วนใหญ่ แต่ก็มีประเด็นข้อเสนอนำเพิ่มเติมเกี่ยวกับระบบองค์การว่าควรอยู่ภายใต้อำนาจของหน่วยงานใด และควรวางตัวอัยการประจำอยู่ที่ใดบ้าง รวมไปถึงเรื่องของความเหมาะสมของการเป็นอัยการและผู้พิพากษาควรเหมือนกัน แสดงให้เห็นถึงบทบาทหน้าที่ของอัยการและผู้พิพากษาที่มีความเท่าเทียมกัน⁴³

เมื่อมาถึง พ.ศ. 2456 ได้มีการรวบรวมจัดทำรายงานเกี่ยวกับหัวข้อสำคัญๆ ที่ควรจะมีอยู่ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พร้อมทั้งปัญหาข้อโต้แย้งต่างๆ ของนักนิติศาสตร์ไว้ จากนั้นนายปาตูซ์ได้นำรายงานดังกล่าวเสนอต่อรัฐบาลไทยมีทั้งสิ้น 34 ข้อ ซึ่งเป็นหัวข้อที่มีความสำคัญและเกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของประเทศไทยในขณะนั้น จำเป็นที่จะต้องได้รับการพิจารณา เช่น⁴⁴

⁴² หอจดหมายเหตุแห่งชาติ, เอกสารหมายเลข ยธ 1/2-5 กล่อง 2 ปีที่ 3 เรื่อง Mr. Padoux's Report on Criminal Procedure, หน้า 3.

⁴³ โปรดศึกษารายละเอียดเพิ่มเติมจากภาคผนวก จ Letter to Prince Charoon

⁴⁴ สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, Draft Code of Criminal Procedure Vol Vi เรื่อง Summary of Points Raised in the Report on Criminal Procedure 1914, หน้า 22-26.

1. การฟ้องร้องบังคับคดีต่อศาลโดยโจทก์ที่เป็นเอกชน หรืออัยการ

- (1) สิทธิในการเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมทางอาญาจะถูกจำกัดอยู่เพียงแค่นี้หน้าทีของอัยการ หรือสิทธินั้นควรขยายไปสู่โจทก์ที่เป็นเอกชนด้วย
- (2) เอกชนสามารถได้รับอนุญาตให้เข้าสู่กระบวนการยุติธรรมทางอาญาได้หรือไม่
- (3) สิทธิในการฟ้องร้องบังคับคดีโดยเอกชนจะยินยอมให้ฟ้องร้องบังคับได้ในทุกความผิด หรือควรจำกัดประเภทของความผิด
- (4) ถ้าอัยการละทิ้งคดีที่จะนำขึ้นสู่ศาล เอกชนจะสามารถนำคดีขึ้นสู่ศาลได้เองในฐานะเป็นโจทก์ได้หรือไม่
- (5) ถ้าคดีถูกฟ้องโดยอัยการแต่เพียงคนเดียว และอัยการไม่ได้อุทธรณ์ต่อศาลในการดำเนินคดีครั้งแรก เอกชนสามารถที่จะเป็นโจทก์เอง และเข้าไปอุทธรณ์ได้หรือไม่
- (6) ในคดีความผิดอันยอมความกันได้ ที่ซึ่งการฟ้องคดีดำเนินการโดยอัยการ โดยการร้องเรียนของผู้เสียหาย ผู้เสียหายสามารถที่จะถอนคำร้องของตนได้หรือไม่
- (7) ในคดีที่ดำเนินการโดยโจทก์ที่เป็นเอกชน โจทก์จะได้รับอนุญาตให้จับกุมตัวผู้ต้องหา, หาพยานหลักฐานโดยขอให้ศาลออกหมายต่างๆ ให้ เหมือนกับที่อัยการหรือศาลมีสิทธิหรือไม่
- (8) โจทก์ที่เป็นเอกชนจะได้รับอนุญาตให้มีสิทธิอย่างเดียวกับอัยการในการนำคดีขึ้นสู่ศาลหรือไม่
- (9) อัยการจะสามารถเป็นคู่กรณีในคดีที่เข้าสู่กระบวนการศาลโดยโจทก์ที่เป็นเอกชนได้หรือไม่
- (10) เมื่ออัยการเข้าไปในคดีที่เอกชนฟ้องร้อง ใครจะเป็นผู้ดำเนินคดี อัยการหรือโจทก์ที่เป็นเอกชน
- (11) โจทก์ที่เป็นเอกชนสามารถเข้าไปร่วมในคดีที่ดำเนินการโดยอัยการได้หรือไม่

2. กระบวนการสอบสวน

- (12) อำนาจอย่างใดที่ควรจะให้อัยการและเจ้าหน้าที่บริหารอื่นๆ เข้าไปเกี่ยวข้อง การจับกุมผู้ที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิด หรือนำตัวผู้ที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดเข้าสู่เรือนจำในระหว่างการสอบสวน

(13) ระยะเวลาานานแค่ไหนที่บุคคลจะถูกกักขังก่อนที่จะนำไปขึ้น

ศาล

(14) อัยการจะรวบรวมพยานหลักฐานเพื่อกล่าวหาผู้ต้องหาอย่างไร
เดียวเท่านั้น หรือในการสอบสวนจะต้องทำสำหรับทั้งฟ้องร้องและแก้ต่าง ด้วยแนวคิดที่ว่าจะต้อง
รวบรวมพยานหลักฐานเพื่อหาความจริง

(15) ผู้ต้องหาจะถูกสอบสวนแล้วกล่าวหาว่ามีความผิดเมื่อถูกจับ
ทันที หรือจะไม่ถูกตัดสินว่าผิดจนกว่าจะเข้าสู่กระบวนการศาล

(16) เป็นการจำเป็นหรือไม่ที่ก่อนจะสอบสวนผู้ต้องหา อัยการ
หรือเจ้าหน้าที่อื่นๆ ที่จับกุมตัวผู้ต้องหามาเพื่อสอบสวนจะเตือนว่าไม่จำเป็นต้องให้การ และอะไรก็
ตามที่พูดในชั้นนี้จะถูกนำไปเป็นพยานเพื่อโต้แย้งตนเอง

(17) เป็นการจำเป็นหรือไม่ที่จะคงรักษาไว้ซึ่งระบบการสอบสวน
โดยศาลที่นำมาใช้กรณีคดีอาญาที่มีความสำคัญ

(18) พยานหลักฐานที่ได้มาจากการสอบสวนจะถูกนำไปเสนอใน
ชั้นพิจารณาคดีของศาล และศาลจะสามารถนำไปประกอบการพิจารณาได้หรือไม่

(19) ศาลสามารถพิจารณาพยานหลักฐานที่ได้รับมาจากการ
สอบสวน โดยพยานไม่ได้มาปรากฏตัวในระหว่างพิจารณาได้หรือไม่

(20) ผู้ต้องหาจะมีที่ปรึกษาทนายความหรือทนายความอยู่ร่วมใน
ระหว่างการสอบสวนได้หรือไม่

(21) จำเลยจะถูกสอบสวนในระหว่างพิจารณาได้หรือไม่

3. การรับฟังพยานหลักฐานในชั้นศาล

(22) อะไรคือความแตกต่างระหว่างพยานหลักฐานที่รับฟังได้ และ
พยานหลักฐานที่รับฟังไม่ได้ หรือพยานหลักฐานประเภทใดจะเข้าสู่กระบวนการพิจารณาของศาลได้
โดยที่ไม่ผิดกฎหมาย

(23) พยานหลักฐานของจำเลยสามารถยอมรับฟังเพื่อโต้แย้ง
ผู้ต้องหาคนอื่นในคดีเดียวกัน ในกรณีที่เป็นพยานหลักฐานที่กล่าวหาว่ามีความผิดจริงได้หรือไม่

(24) พยานบางประเภทที่มีความสำคัญจะรับฟังโดยปราศจากการ
สาบานได้หรือไม่

(25) จำเลยจะได้รับอนุญาตให้แสดงพยานหลักฐานของตนภายใต้
คำสาบานในนามของตนเองได้หรือไม่

4. การดำเนินกระบวนการพิจารณาทางอาญา

- (26) การดำเนินกระบวนการพิจารณาทางอาญาสามารถดำเนินการโดยอีกฝ่ายขาดนัด หรือดำเนินการไปฝ่ายเดียวได้หรือไม่
- (27) การตัดสินคดีถ้ามีการขาดนัดสามารถตัดสินไปได้หรือไม่
- (28) เป็นไปได้หรือไม่ที่ศาลจะปล่อยตัวจำเลย และสั่งในเวลาเดียวกันว่าต้องนำจำเลยไปจำคุกจนกว่าอัยการจะฟ้อง
- (29) บุคคลที่ถูกปล่อยตัวจะสามารถถูกจับกุมอีกครั้งโดยอัยการสั่งฟ้องไปใหม่ได้หรือไม่

5. การอุทธรณ์และฎีกา

- (30) เมื่อบุคคลที่ถูกตัดสินว่ามีความผิดได้มีการอุทธรณ์ ศาลอุทธรณ์สามารถเพิ่มโทษได้หรือไม่
- (31) อำนาจหน้าที่ของศาลอาญายังคงเป็นแบบที่เป็นอยู่ หรือควรจะมีจุดมุ่งหมายในการลงโทษเหมือนดังในกฎหมายอาญา
- (32) การยื่นคำร้องต่อศาลฎีกาควรถูกจำกัดในบางกรณีหรือไม่, ในคดีซึ่งได้รับการยินยอม จะได้รับอนุญาตให้อุทธรณ์ในประเด็นข้อเท็จจริงในทุกคดีหรือไม่, ไม่ควรสั่งลงโทษประหารชีวิต นอกจากการตัดสินลงโทษโดยศาลฎีกาหรือไม่

6. การแก้ไขปรับปรุง

- (33) ระบบการแก้ไขคำพิพากษาที่ถึงที่สุดแล้วยังคงเป็นที่ยอมรับหรือไม่, คดีใดที่การแก้ไขคำพิพากษาศาลฎีกาควรถูกจำกัด

7. ค่าธรรมเนียม

- (34) บุคคลทุกคนที่ถูกตัดสินว่ามีความผิดมีแนวโน้มที่จะต้องจ่ายค่าธรรมเนียมในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาให้กับอีกฝ่ายหรือไม่⁴⁵

รายงานที่ได้นำเสนอต่อรัฐบาลไทยนี้พบว่าประเด็นปัญหาสำคัญไฉนมาตั้งแต่ก่อนที่จะนำคดีเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม ไปจนถึงเมื่อคดีขึ้นสู่ศาลแล้วมีการพิพากษาคดี และนำไปสู่การบังคับคดีเป็นขั้นตอนสุดท้าย โดยเฉพาะประเด็นเรื่องบทบาทของอัยการที่เป็นโจทก์ฟ้องคดีอาญา กับโจทก์ที่เป็นเอกชน คือตัวผู้ที่ได้รับความเสียหายเองว่ามีมากน้อยแค่ไหน สามารถก้าวล่วงอำนาจกันได้

⁴⁵ โปรดศึกษารายละเอียดเพิ่มเติมจากภาคผนวก ฉ Summary of points raised in the report on Criminal Procedure 1914

หรือไม่ และมีประเด็นสำคัญที่แสดงให้เห็นถึงการใช้หลักสันนิษฐานว่าผู้ต้องหาเป็นผู้บริสุทธิ์ คือ ผู้ต้องหาจะถูกสอบสวนแล้วกล่าวหาว่ามีความผิดเมื่อถูกจับทันที หรือจะไม่ถูกตัดสินว่าผิดจนกว่าจะเข้าสู่กระบวนการศาล และเมื่อเข้าสู่กระบวนการศาลแล้วก็มีปัญหาที่สืบเนื่องมาจากการสอบสวน เรื่องพยานหลักฐานว่าศาลจะสามารถพิจารณาพยานหลักฐานที่ได้มาจากการสอบสวนได้หรือไม่ และ ควรคงการสอบสวนโดยศาลในคดีที่มีความสำคัญต่อไปหรือไม่ เป็นต้น

หลังจากนั้นก็ได้มีการจัดทำรายงานปัญหาต่างๆ รวมทั้งสิ้น 25 ปัญหาที่รัฐบาลไทย ต้องวินิจฉัยชี้ขาดเสียก่อนว่าจะมีนโยบายหรือหลักการอย่างไรก่อนที่จะได้มีการร่างประมวลกฎหมาย วิธีพิจารณาความอาญาในลำดับต่อไป⁴⁶ โดยในรายงานปัญหาดังกล่าวนี้มีการแบ่งหมวดหมู่ชัดเจนถึง ประเด็นที่เป็นปัญหา ซึ่งบางข้อมีความคล้ายคลึงกับรายงานปัญหา 34 ข้อข้างต้น และบางข้อก็นำมา รวมกันเพื่อให้ง่ายต่อการพิจารณา ได้แก่⁴⁷

1. หมวด 1 โจทก์ที่เป็นเอกชนและอัยการ

(1) สิทธิในการเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมทางอาญาจะถูกจำกัดอยู่ เพียงแค่เป็นหน้าที่ของอัยการ หรือสิทธินั้นควรขยายไปสู่โจทก์ที่เป็นเอกชนด้วย

(2) โจทก์ที่เป็นเอกชนแบบไหนที่จะได้รับอนุญาตให้เข้าสู่ กระบวนการยุติธรรมทางอาญา, บุคคลทุกคนที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด และผู้เสียหายจะ ได้รับอนุญาตให้เป็นโจทก์หรือไม่, สิทธิในการฟ้องคดีในฐานะที่เป็นโจทก์จำกัดเฉพาะผู้เสียหายเท่านั้น หรือไม่, สามารถขยายไปสู่ทายาทที่เกี่ยวข้องกับผู้เสียหายได้หรือไม่

(3) สิทธิในการฟ้องร้องบังคับคดีโดยเอกชนจะยินยอมให้ฟ้องร้อง บังคับได้ในทุกความผิด หรือควรจำกัดประเภทของความผิด

(4) อัยการมีสิทธิที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการฟ้องร้องของ เอกชน และสามารถเข้าไปควบคุมในทุกๆ คดีที่เอกชนฟ้องได้หรือไม่

(5) อัยการจะเข้าไปปรากฏตัว และให้ความเห็นในคดีอาญาทุกคดี ที่เอกชนเป็นโจทก์ฟ้องคดีเองได้หรือไม่

2. หมวด 2 เขตอำนาจเฉพาะของศาลอาญา

(6) เขตอำนาจของศาลอาญายังคงเป็นแบบเดิม หรือควรจะระบุให้ ชัดเจนโดยขึ้นอยู่กับอัตราการลงโทษในกฎหมายอาญา

⁴⁶ ชาลูนชัย แสงวงศ์ศักดิ์, อิทธิพลของฝรั่งเศสในการปฏิรูปกฎหมายไทย หน้า 72.

⁴⁷ สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, Draft Code of Criminal Procedure Vol VI เรื่อง Question Concerning Criminal Procedures, หน้า 27-33.

3. หมวด 3 การจัดการและอำนาจขององค์กรอัยการ

- (7) อัยการยังคงเป็นเหมือนปัจจุบันที่อยู่ภายใต้กระทรวงที่แตกต่างกัน 3 กระทรวง หรือควรจะให้อยู่ภายใต้ 1 หรือ 2 กระทรวงเท่านั้น
- (8) อัยการควรจะเป็นเจ้าพนักงานในศาลหรือไม่, ต้องสาบานในศาลหรือไม่
- (9) การสอบสวนในคดีบางคดีควรให้ศาลเข้ามาจัดการหรือไม่
- (10) ถ้าอัยการยังคงอยู่ภายใต้อำนาจของกระทรวง 2 หรือ 3 กระทรวงที่แตกต่างกัน อย่างไรก็ตามจะเรียกว่ามีความเป็นเอกภาพ หรือการประสานงานกันจนถึงขั้นเป็นที่น่าเชื่อถือ

4. หมวด 4 การสอบสวน

- (11) การสอบสวนปัจจุบันที่ให้ศาลเป็นผู้ดำเนินการสอบสวนควรคงอยู่ต่อไปหรือไม่
- (12) การสอบสวนแบบใดจะถูกพิจารณาได้ว่าเป็นทางการและเป็นความจริงมากที่สุด เป็นการสอบสวนที่ดำเนินการโดยอำเภอ, เจ้าหน้าที่ตำรวจ หรือหน่วยงานทางฝ่ายบริหารอื่นๆ เป็นผู้สอบสวน หรือการสอบสวนควรจะให้อัยการเป็นผู้สอบสวนโดยลำพัง
- (13) การสอบสวนควรจะเป็นไปในแนวทางที่ให้ใครเป็นผู้ควบคุมและอัยการจะรวบรวมพยานหลักฐานเพื่อกล่าวหาผู้ต้องหาอย่างเดียวนั้น หรือในการสอบสวนจะต้องทำสำหรับทั้งฟ้องร้องและแก้ต่าง ด้วยแนวคิดที่จะต้องรวบรวมพยานหลักฐานเพื่อหาความจริง
- (14) ผู้ต้องหาจะถูกสอบสวนว่ามีความผิดเมื่อถูกจับทันที หรือจะไม่ถูกตัดสินว่าผิดจนกว่าจะเข้าสู่กระบวนการศาล
- (15) มันจำเป็นหรือไม่ที่ก่อนจะเข้าสู่กระบวนการสอบสวนผู้ต้องหา อัยการหรือเจ้าหน้าที่อื่นๆ จะต้องเตือนว่าเขาสามารถที่จะไม่ตอบได้ และทุกสิ่งที่เขาพูดจะถูกนำไปเป็นพยานหลักฐานในชั้นศาล
- (16) พยานหลักฐานต่างๆ ที่ถูกรวบรวมในระหว่างการสอบสวนจะถูกนำไปเข้าสู่ศาลในการพิจารณาพิพากษาคดี และศาลสามารถนำไปประกอบการพิจารณาได้หรือไม่
- (17) ผู้ต้องหาสามารถที่จะมีที่ปรึกษาในระหว่างการสอบสวนได้หรือไม่

5. หมวด 5 พยานหลักฐาน

(18) ผู้ต้องหาสามารถที่จะถูกตรวจสอบในระหว่างพิจารณาคดีได้หรือไม่

(19) อะไรคือความแตกต่างระหว่างพยานหลักฐานที่รับฟังได้ และพยานหลักฐานที่รับฟังไม่ได้ หรือพยานหลักฐานประเภทใดจะเข้าสู่กระบวนการพิจารณาของศาลได้ โดยที่ไม่ผิดกฎหมาย

(20) พยานหลักฐานของจำเลยสามารถยอมรับฟังเพื่อโต้แย้งผู้ต้องหาคนอื่นในคดีเดียวกัน ในกรณีที่พยานหลักฐานที่กล่าวหาว่ามีความผิดจริงได้หรือไม่

(21) พยานบางประเภทที่มีความสำคัญจะรับฟังโดยปราศจากการสาบานได้หรือไม่

(22) จำเลยจะได้รับอนุญาตให้แสดงพยานหลักฐานของตนภายใต้คำสาบานในนามของตนเองได้หรือไม่

6. หมวด 6 การขาดนัด

(23) การดำเนินกระบวนการพิจารณาทางอาญาสามารถดำเนินการโดยอีกฝ่ายขาดนัด หรือดำเนินการไปฝ่ายเดียวได้หรือไม่

7. หมวด 7 ฎีกา

(24) การยื่นคำร้องต่อศาลฎีกาควรขยายในบางกรณี หรือควรถูกจำกัดในบางกรณีหรือไม่

8. หมวด 8 การแก้ไขปรับปรุง

(25) ระบบการแก้ไขคำพิพากษาที่ถึงที่สุดแล้วยังคงเป็นที่ยอมรับหรือไม่, คดีใดที่การแก้ไขคำพิพากษาศาลฎีกาจำกัด⁴⁸

รายงานปัญหา 25 ข้อดังกล่าว มีหลายข้อที่คล้ายคลึงกับปัญหา 34 ข้อข้างต้น เพียงแต่มีการจัดหมวดหมู่ให้เป็นระบบระเบียบกว่า, บางคำถามก็รวบรวมเป็นข้อเดียวเพื่อให้เกิดความกระชับมากขึ้น และบางคำถามได้ตัดออกไป ซึ่งปัญหา 34 ข้อข้างต้นไม่ปรากฏหลักฐานว่ารัฐบาลได้นำมาพิจารณาแต่อย่างใด มีเพียงแต่ปัญหา 25 ข้อดังกล่าวที่ได้นำมาพิจารณา สันนิษฐานได้ว่าเนื่องมาจากปัญหาซ้ำซ้อนกัน และในรายงานปัญหา 25 ข้อก็จัดหมวดหมู่ได้ชัดเจนกว่า เมื่อพิจารณาแล้วก็ครอบคลุมในเรื่องของกระบวนการวิธีพิจารณาความอาญาทั้งหมด ดังนั้นในเดือนมกราคม

⁴⁸ โปรดศึกษารายละเอียดเพิ่มเติมจากภาคผนวก ข Question Concerning Criminal Procedure

พ.ศ. 2457 พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวจึงได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งคณะกรรมการขึ้นมาคณะหนึ่ง โดยมีหน้าที่วินิจฉัยชี้ขาดปัญหาที่นายปาดูซ์ได้เสนอขอให้พิจารณา ซึ่งคณะกรรมการชุดนี้ประกอบไปด้วย⁴⁹

1. สมเด็จพระเจ้าฟ้าจักรพงษ์ภูวนาถ กรมหลวงพิษณุโลกประชานาถ	เป็นประธาน
2. สมเด็จพระยาเทเวศวงศ์วิธการ	เป็นกรรมการ
3. สมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพ	เป็นกรรมการ
4. สมเด็จพระสวัสดิวัดนวิศิษฎ์	เป็นกรรมการ
5. เจ้าพระยายมราช (ปั้น สุขุม)	เป็นกรรมการ
6. เจ้าพระยาอภัยราชาสยามานุกุลกิจ (โรลัง ยัคมินส์)	เป็นกรรมการ
7. พระยาทัฬหยาณไมตรี (ฟรานซิส บี. แซร์)	เป็นกรรมการ
8. พระยาอรรถการประสิทธิ์ (วิลเลียม แอลเฟรด ติลเลกี)	เป็นกรรมการ
9. นายยอร์ช ปาดูซ์	เป็นกรรมการ
10. นายสกินเนอร์ เทอร์เนอร์ (Skinner Turner)	เป็นกรรมการ
11. นายเรอเน กียอง	เป็นกรรมการ
12. นายชาร์ลส์ เลเว็ก	เลขานุการ

ในการประชุมของคณะกรรมการดังกล่าวได้มีการพิจารณาโครงสร้างของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาโดยได้พิจารณาปัญหาสำคัญๆ ของกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาที่ส่งผลให้ต้องมีการร่างประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาขึ้น เช่น หลักเกณฑ์การฟ้องคดีอาญา การดำเนินคดีอาญาโดยพนักงานอัยการหรือผู้เสียหาย เขตอำนาจศาล อำนาจหน้าที่ของพนักงานอัยการ การสอบสวนเบื้องต้น ผู้มีอำนาจสอบสวน การให้หลักประกันแก่ผู้ถูกกล่าวหา หลักการฟ้องพยานหลักฐานคดีอาญา การพิจารณาโดยขาดนัด การอุทธรณ์ฎีกาและการขอให้พิจารณาคดีใหม่และมีการตอบคำถามในรายงานปัญหาต่างๆ 25 ข้อดังกล่าวข้างต้น อันจะเป็นแนวทางในการร่างประมวลกฎหมายได้เป็นอย่างดี

ค. ร่างประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

เมื่อได้พิจารณาถึงแนวคิดในช่วงเวลาเตรียมการร่างประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาแล้ว พบว่านายปาดูซ์ได้มีการนำเสนอแนวความคิดหลายแนวทาง ทั้งจากรายงานที่นาย

⁴⁹ หอจดหมายเหตุแห่งชาติ, รหัสไมโครฟิล์มหมายเลข ม-สบ. 16/2 เรื่อง ราชการพิเศษที่เสด็จในกรมได้ทรงรับแต่งตั้งตรวจแก้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (8 ก.ย. 2462-23 มี.ค 2465) ปีที่ 3 the Work of Codification in Siam หน้า 232.

ปาตุษได้นำเสนอต่อเสนาบดีกระทรวงยุติธรรม และรายงานปัญหา 34 ข้อ และ 25 ข้อดังกล่าวข้างต้นถึงกระนั้น แม้ว่านายปาตุษจะมีบทบาทสำคัญในการนำเสนอแนวคิดในเรื่องประเด็นปัญหาสำคัญที่ควรจะนำมาบัญญัติในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา อีกทั้งยังได้มีการจัดทำรายงานประกอบร่างกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาไว้ แต่บุคคลสำคัญที่มีบทบาทในการร่างประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาอย่างแท้จริง คือนายกียอง ที่ได้ช่วยนายปาตุษทำการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับการร่างประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาอย่างละเอียด และจากการศึกษาพบว่าในระยะแรกเริ่ม ร่างประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาที่ปรากฏให้เห็น คือร่างของนายกียอง ไม่ปรากฏร่างของนายปาตุษแต่อย่างใด จึงอาจสันนิษฐานได้ว่านายปาตุษไม่ได้เป็นผู้ริเริ่มร่างประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาออกมาเป็นร่างฉบับเต็มแต่แรก แต่เป็นนายกียองที่มีบทบาทในการร่างออกมาให้เห็นเป็นหมวดหมู่ชัดเจนมาตั้งแต่ต้น

ร่างประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาที่ปรากฏให้เห็นจากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ในระยะแรกจึงเป็นร่างของนายกียอง ซึ่งได้มีการนำเอาแนวคิดจากรายงานหัวข้อสำคัญของนายปาตุษเข้ามาใส่ในร่างฯ ดังกล่าวด้วย โดยร่างฯ ของนายกียองที่ได้รวบรวมเป็นหมวดหมู่และได้จำแนกเรื่องที่ได้พิจารณาออกมาเด่นชัดเป็นร่างแรก ปรากฏใน ค.ศ. 1910 (พ.ศ. 2453) แต่เป็นร่างฯ ที่ยังไม่เสร็จสมบูรณ์ เพราะมีการแก้ไขขีดฆ่ามาโดยตลอด และเนื่องด้วยข้อจำกัดของเอกสารที่ปรากฏ พบว่าร่างฯ ที่ปรากฏชัดเจนมากที่สุด คือในช่วง ค.ศ. 1914 (พ.ศ. 2457) โดยเป็นร่างฯ ที่แก้ไขเพิ่มเติมมาจากร่างฯ ค.ศ. 1910 ปรากฏโครงร่างโดยสังเขปดังนี้⁵⁰

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย		มาตรา
ข้อความเบื้องต้น		1-6
เล่มที่ 1		
บททั่วไป		
ลักษณะ 1 การกระทำ		7-33
ลักษณะ 2 คำนิยาม		34-52
เล่มที่ 2		
การสอบสวน		
ลักษณะ 1 หลักทั่วไป		53-62

⁵⁰ สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, Draft Code of Criminal Procedure Vol V เรื่อง Achieved Concerning the Criminal Procedure Code Volumn V. Draft of Mr. R. Guyon (1914), หน้า 1-677.

ลักษณะ 2 พนักงานอัยการ	63-92
ลักษณะ 3 ผู้แทนของพนักงานอัยการ	93-117
ลักษณะ 4 หมายอาญาและการจับกุม	118-159
ลักษณะ 5 การสอบสวนในคดีความผิดหูโทะษ	160-165
ลักษณะ 6 การสอบสวนในคดีความผิดร้ายแรง หรืออาชญากรรม	166-246 ทวิ

เล่มที่ 3

วิธีพิจารณาในศาลอาญา

ลักษณะ 1 หลักทั่วไป	247-304
ลักษณะ 2 วิธีพิจารณาในศาลโปริศสภา	305-338
ลักษณะ 3 วิธีพิจารณาในศาลหัวเมือง	339-355
ลักษณะ 4 วิธีพิจารณาในศาลมณฑล	356-378 ทวิ

เล่มที่ 4

การแก้ไขคำตัดสินในคดีอาญา

ลักษณะ 1 อุทธรณ์	379-417
ลักษณะ 2 การเพิกถอนโดยศาลฎีกา	418-463
ลักษณะ 3 การพิจารณาคดีใหม่โดยศาลฎีกา	464-496

เล่มที่ 5

พยานหลักฐาน

ลักษณะ 1 หลักทั่วไป	497-512
ลักษณะ 2 น้ำหนักของพยานหลักฐานที่บันทึกด้วยวาจา	512 ทวิ-531
ลักษณะ 3 พยานเอกสารและพยานวัตถุ	532-541
ลักษณะ 4 พยานบุคคล	542-598

เล่มที่ 6

คำพิพากษา

599-650

เล่มที่ 7

กระบวนการวิธีพิจารณาความแบบพิเศษ

651-689

เล่มที่ 8

กระบวนการวิธีพิจารณาความหลัก

690-708

เล่มที่ 9

ค่าทดแทนและหลักประกัน

709-801

จากโครงร่างดังกล่าว⁵¹ สามารถสรุปข้อสังเกตได้ดังนี้

1. แม้จะมีการแบ่งแยกเป็นเล่มชัดเจน แต่จำนวนมาตรามีมากถึง 800 กว่ามาตรา ทำให้เกิดความสับสน เพราะมีบทบัญญัติที่ไม่จำเป็นและซ้ำซ้อนอยู่มากในแต่ละลักษณะ แต่สันนิษฐานได้ว่าเหตุที่ต้องมีการร่างไว้เป็นจำนวนมากก่อน เพื่อให้เกิดความละเอียด จะได้ไม่มีปัญหาในการบังคับใช้ภายหลัง

2. ร่างฯ ดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงโครงร่างของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาได้เป็นอย่างดี และเป็นครั้งแรกที่ปรากฏให้เห็นเป็นหมวดหมู่ชัดเจน โดยบางเล่มยังคงมีอยู่จนถึงปัจจุบัน เช่น เล่มที่ 1-3 และเล่มที่ 5 ซึ่งปรากฏในร่างประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฉบับปัจจุบันด้วย แต่บางเล่มก็ไม่ปรากฏแล้วในปัจจุบัน เช่น เล่มที่ 7-8

3. ในส่วนของแต่ละลักษณะ มีการแยกเป็นแต่ละลักษณะชัดเจน มีลักษณะทั่วไป และมีบทนิยาม แสดงให้เห็นถึงว่าประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทยมีโครงสร้างที่ดีมาตั้งแต่เริ่มแรกแล้ว แม้ว่าในบางลักษณะอาจไม่ปรากฏให้เห็นในปัจจุบัน โดยเฉพาะในส่วนของวิธีพิจารณาความในศาลอาญา ที่มีลักษณะ 2 วิธีพิจารณาในศาลปริศสภา, ลักษณะ 3 วิธีพิจารณาในศาลหัวเมือง และ ลักษณะ 4 วิธีพิจารณาในศาลมณฑล ไม่ปรากฏให้เห็นในปัจจุบันเพราะกระบวนการทางการศาลพัฒนาไปเป็นรูปแบบอื่นแล้ว อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงของกฎหมายในเรื่องการศาล ทำให้ระบบศาลจำเป็นต้องเปลี่ยนแปลงไป ส่งผลต่อการบัญญัติกฎหมายในเวลาต่อมา

4. บทบัญญัติในแต่ละเล่มในโครงร่างดังกล่าว ถือว่าครอบคลุมทุกเรื่องในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา โดยเริ่มแรกมีบททั่วไป จากนั้นเข้าสู่กระบวนการสอบสวนซึ่งเป็นกระบวนการก่อนฟ้องคดีต่อศาล รวมไปถึงขั้นตอนหลังจากฟ้องคดีต่อศาลแล้วก็จะเข้าสู่วิธีพิจารณาความ ซึ่งจะมีบทบัญญัติที่เกี่ยวข้อง คือ วิธีพิจารณาในศาลอาญา และพยานหลักฐานต่างๆ ในคดี และเมื่อมีคำพิพากษาออกมาแล้วก็สามารถที่จะอุทธรณ์ ฎีกาได้ต่อไปตามบทบัญญัติในเล่มที่ 4 รวม

⁵¹ โปรดศึกษารายละเอียดเพิ่มเติมจากภาคผนวก ข Achieved Concerning the Criminal Procedure Code Draft of Mr. R. Guyon (1914)

ไปถึงการมีบทบัญญัติในเล่มที่ 9 เกี่ยวกับค่าทดแทนและหลักประกัน ซึ่งเป็นวิธีพิจารณาความ ส่วนท้ายในเรื่องการบังคับคดี

เมื่อพิจารณาจากร่างประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของนายเกียกอง ที่ดำเนินการตามแนวทางที่ได้ศึกษาร่วมกับนายปาดูซตั้งกล่าว พบว่าเป็นโครงร่างที่มีบทบัญญัติค่อนข้างสมบูรณ์ เพราะมีการแยกประเด็นในแต่ละเล่มไว้ชัดเจน และครบถ้วนทั้งกระบวนการยุติธรรมทางอาญา แม้ว่าจะเป็นร่างฯ ร่างแรกก็ตาม แสดงให้เห็นถึงประสิทธิภาพของคณะกรรมการร่างประมวลกฎหมายได้เป็นอย่างดี ว่าได้มีการคิดวิเคราะห์ และกลั่นกรองอย่างรอบคอบ ส่งผลให้ร่างประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาในร่างแรกดังกล่าว มีบทบัญญัติที่ครอบคลุม และเหมาะสมในการพัฒนากฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทยในเวลาต่อมา

ง. มูลเหตุในการร่างประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

การร่างและพิจารณาประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาในระยะแรกนั้น นับเป็นจุดเริ่มต้นของการเกิดขึ้นของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฉบับแรก โดยสาเหตุที่จำเป็นต้องมีการร่างประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาขึ้น เนื่องมาจากเหตุปัจจัยหลายประการ ดังต่อไปนี้

1. ปัจจัยทางด้านสังคมการเมืองระหว่างประเทศ เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ต้องมีการจัดทำประมวลกฎหมายฉบับสมบูรณ์ออกมาให้เร็วที่สุด เพราะแม้ว่าจะมีพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความมีโทษสำหรับใช้ไปพลางก่อน ร.ศ. 115 และพระราชบัญญัติเพิ่มเติมวิธีพิจารณาความอาญาถึง 2 ฉบับมาใช้ไปพลางก่อนแล้ว แต่พระราชบัญญัติดังกล่าวก็ไม่ใช่ประมวลกฎหมาย เนื่องจากแม้จะเพิ่มเติมมาถึง 2 ครั้ง แต่บทบัญญัติต่างๆ ก็ยังไม่ครบถ้วน จึงจำเป็นต้องมีการร่างประมวลกฎหมายขึ้นรวมไปถึงเมื่อมีประมวลกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127 แล้ว ทำให้เป็นแรงกระตุ้นให้ต้องร่างประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาตามมาเพราะกฎหมายทั้ง 2 ฉบับนี้มีความเกี่ยวเนื่องกัน นอกจากนี้หลังจากที่ได้ประกาศใช้ประมวลกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127 ก็ก่อให้เกิดผลดีตามมามากมาย เพราะเป็นการแสดงให้เห็นอย่างดีว่าการปฏิรูปกฎหมายในแนวทางที่รัฐบาลสยามได้ยึดถืออยู่ก่อให้เกิดประโยชน์แก่ประเทศชาติ ทำให้มีความจำเป็นต้องเร่งตราประมวลกฎหมายให้ครบถ้วนประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาก็เป็นอีกประมวลหนึ่งที่ต้องร่างขึ้นเพื่อให้ชาวต่างชาติยอมรับกฎหมายของไทย อันเป็นลักษณะของปัจจัยทางด้านสังคมการเมืองระหว่างประเทศที่ประเทศไทยจำเป็นต้องมีการติดต่อกับชาติตะวันตก เพราะเป็นช่วงของการเปิดประเทศ ส่งผลให้มีการรับเอากฎหมายของชาวต่างชาติเข้ามา เพื่อพัฒนาปรับปรุงกฎหมายของไทย อันจะทำให้ชาติตะวันตกยอมรับกฎหมายไทยว่ามีความทัดเทียมกับนานาประเทศ กล่าวได้ว่าประเทศไทยเริ่มร่างประมวล

กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเพื่อให้ชาติตะวันตกยอมรับในกฎหมายไทยว่ากฎหมายไทยให้สิทธิแก่ผู้ต้องหาหรือจำเลยในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาอย่างเป็นธรรมมากที่สุด

2. ปัจจัยทางด้านกฎหมายระหว่างประเทศ เป็นอีกหนึ่งปัจจัยที่ทำให้ประเทศไทยจำเป็นต้องร่างประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาขึ้น เพราะหลังจากที่ได้มีการทำสนธิสัญญากับต่างประเทศ โดยเฉพาะการทำสนธิสัญญากับอังกฤษและฝรั่งเศสก่อให้เกิดปัญหาในด้านสิทธิสภาพนอกอาณาเขต ที่ประเทศไทยต้องปฏิบัติตามข้อบังคับในสนธิสัญญาดังกล่าวที่เกี่ยวกับกฎหมายประเด็นสำคัญคือการที่ประเทศไทยต้องการให้กฎหมายไทยเป็นที่ยอมรับของชาติตะวันตก เพื่อจะได้แก้ปัญหาเรื่องสิทธิสภาพนอกอาณาเขต อันเป็นสิ่งสำคัญที่แสดงให้เห็นว่าชาติมหาอำนาจไม่ยอมรับกฎหมายไทย ซึ่งประเทศไทยได้พยายามแก้ไขปัญหานี้มาโดยตลอดนับตั้งแต่เมื่อครั้งทำสนธิสัญญาเบาริงกับอังกฤษเมื่อ พ.ศ. 2398 รวมไปถึงทำสนธิสัญญากับอีกหลายประเทศที่ล้วนแล้วแต่มีข้อสัญญาที่ทำให้ประเทศไทยเสียเปรียบในเรื่องสิทธิสภาพนอกอาณาเขตทั้งสิ้น

เมื่อมาถึง พ.ศ. 2450 ได้มีการทำสนธิสัญญาระหว่างประเทศไทยและฝรั่งเศส และ พ.ศ. 2452 มีการทำสนธิสัญญาระหว่างประเทศไทยกับอังกฤษ ได้ปรากฏข้อสัญญาตกลงที่จะยกเลิกสิทธิสภาพนอกอาณาเขต เมื่อประเทศไทยมีประมวลกฎหมายครบถ้วนก่อน อันจะเป็นการแสดงให้เห็นว่ากฎหมายของประเทศไทยไม่ป่าเถื่อน และคำนึงถึงสิทธิเสรีภาพทัดเทียมกับกฎหมายของชาติตะวันตก ชาวต่างชาติจึงจะยอมให้ใช้กฎหมายไทยกับคนในประเทศตนได้ จากปัจจัยทางด้านกฎหมายระหว่างประเทศดังกล่าว ทำให้มีความจำเป็นต้องร่างประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาขึ้น เพราะเป็นประมวลกฎหมายที่สำคัญในการที่จะยกเลิกสิทธิสภาพนอกอาณาเขตได้เป็นอย่างดี เนื่องจากชาวต่างชาติหวาดกลัวที่จะขึ้นศาลไทย เพราะกลัวว่าจะถูกพิจารณาคดีอย่างไม่เป็นธรรม และไม่คำนึงถึงสิทธิเสรีภาพตามกฎหมายไทยแต่เดิม

3. ปัจจัยทางด้านสิทธิเสรีภาพและสิทธิมนุษยชน เป็นปัจจัยที่แทรกอยู่ในปัจจัยทางด้านกฎหมายระหว่างประเทศ ดังนั้นการที่จะยกร่างประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาขึ้นมาได้จึงจำเป็นต้องคำนึงถึงปัจจัยทางด้านสิทธิและเสรีภาพเป็นสำคัญด้วย เพราะบทบัญญัติของกฎหมายจำเป็นที่จะต้องคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายและผู้ต้องหาอย่างเท่าเทียมกัน และมีกระบวนการที่จะรับฟังพยานหลักฐานต่างๆ ไปตามขั้นตอน ให้โอกาสจำเลยที่จะโต้แย้งคัดค้าน รวมไปถึงเมื่อมีคำพิพากษาของศาลชั้นต้นแล้วก็ต้องให้โอกาสอุทธรณ์ ฎีกาต่อไปได้ เป็นต้น ปัจจัยทางด้านสิทธิเสรีภาพและสิทธิมนุษยชนจึงเป็นอีกสาเหตุหนึ่งที่ทำให้จำเป็นต้องมีการร่างประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาขึ้น เนื่องจากชาติตะวันตกต้องการให้กฎหมายไทยลดความป่าเถื่อนลงและคำนึงถึงสิทธิเสรีภาพของผู้ต้องหามากขึ้น อันสอดคล้องกับกฎหมายของตะวันตกที่ยอมรับศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ยอมรับว่าคนมีความเท่าเทียมกันตามกฎหมาย ไม่ได้มีการแบ่งแยกชนชั้นเหมือนอย่างกฎหมายไทย การใช้บังคับกฎหมายจึงต้องใช้บังคับแก่คนทุกคนอย่างเสมอภาคกัน รวมไปถึง

กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของตะวันตก ไม่ว่าจะเป็นการจับกุม การสอบสวน การไต่สวน ต้องรวบรวมพยานหลักฐานจนมั่นใจว่าผู้ต้องหากระทำผิดจริงจึงจะลงโทษ เป็นหลักการสันนิษฐานว่าผู้ต้องหาเป็นผู้บริสุทธิ์ อันแตกต่างจากกฎหมายแต่เดิมที่ใช้หลักการสันนิษฐานว่าผู้ต้องหาเป็นผู้ผิด และถึงแม้ว่าเมื่อประกาศใช้พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความมีโทษสำหรับใช้ไปพลางก่อน ร.ศ. 115 จะเป็นจุดเริ่มต้นของการแสดงให้เห็นถึงการคำนึงถึงสิทธิเสรีภาพบ้างแล้ว แต่บทบัญญัติต่างๆ ก็ยังไม่ครบถ้วนจึงมีความจำเป็นต้องตราประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาขึ้น

4.2.2.2 การร่างและพิจารณาประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาระยะที่สอง

ก. การจัดตั้งคณะกรรมการร่างประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

แม้ว่าในการร่างและพิจารณาประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาในระยะแรก จะได้มีการตั้งคณะกรรมการร่างและพิจารณาประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาไว้เรียบร้อยแล้ว แต่กระบวนการในการร่างก็ไม่ได้ราบรื่น เพราะเกิดปัญหาในด้านกรรมการผู้ร่างประมวลกฎหมายขึ้น เนื่องจากใน พ.ศ. 2457 นายปาตุช์ได้ขอลาออกจากตำแหน่ง ซึ่งนายปาตุช์ถือว่าเป็นบุคคลสำคัญที่เข้ามามีส่วนร่วมในการยกร่างประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาแต่แรก รวมทั้งมีบทบาทในการเป็นประธานร่างประมวลกฎหมายด้วย เมื่อมีความจำเป็นต้องลาออกไป แต่การร่างประมวลกฎหมายยังคงต้องดำเนินต่อ จึงได้มีการคัดเลือกหัวหน้าคณะกรรมการร่างประมวลกฎหมายคนใหม่ จนได้เลือกเอานายเดเลสตรีเข้ามาทำหน้าที่แทน ซึ่งสาเหตุหลักที่นายปาตุช์ลาออกเนื่องมาจากปัญหาด้านสุขภาพเป็นสำคัญ ดังปรากฏในบันทึกถ้อยคำ ถึงเสนาบดีกระทรวงยุติธรรม เมื่อวันที่ 2 เมษายน พ.ศ. 2456 ความว่า⁵²

“เมื่อมองซิเออร์ปาตุช์ลาจะกลับไปประเทศฝรั่งเศสครั้งที่แล้วมา มองซิเออร์ปาตุช์ไม่ทราบแน่ชัดว่าจะได้กลับเข้ามารับราชการในกรุงเทพฯ อีกหรือไม่ โดยเหตุที่ต้องไปรักษาโรคในคอ แลเมื่อมองซิเออร์ปาตุช์ได้เฝ้าสมเด็จพระเจ้าน้องยาเธอเจ้าฟ้ากรมหลวงพิศณุโลกประชานารถได้มีรับสั่งว่าถ้ามองซิเออร์ปาตุช์จะไม่ได้กลับมากรุงเทพฯ อีก ขอให้มองซิเออร์ปาตุช์ช่วยหาผู้ที่จะทำกรแทนมองซิเออร์ปาตุช์ก็ได้”

⁵² หอจดหมายเหตุแห่งชาติ, เอกสารหมายเลข ยธ 3/14-15 กล่อง 5 ปีที่ 15 เรื่องจ้างมองซิเออร์ปาร์ดู มาเป็นผู้แนะนำกฎหมาย (22 เมษายน 2447-13 กันยายน 2459), หน้า 15.

บุคคลที่เข้ามาแทนนายปาตูชในฐานะเป็นหัวหน้าคณะกรรมการร่างประมวลกฎหมาย คือ นายเดเลสตร์ ซึ่งนายปาตูชเป็นคนแนะนำให้เข้ามามีส่วนในการร่างประมวลกฎหมาย ดังปรากฏในจดหมายของเจ้าพระยาอภัยราชา ถึงกระทรวงยุติธรรม มีคำกล่าว⁵³

“...ถ้ารัฐบาลยังคิดจะใช้ นายปาตูชว่ากล่าวควบคุมกรรมการร่างประมวลกฎหมายต่อไปในภายหน้า นายปาตูชแนะนำว่า นายเดเลสตร์เวลานี้เป็นผู้แทนเจ้ากรมอัยการอยู่เมืองฮานอย นายปาตูชรับประกันความรู้ในทางกฎหมาย แลในการที่จะเป็นผู้พิพากษาศาลการ ทั้งเป็นผู้มีคุณวุฒิมากกว่าพวกกรรมการทุกคน พอที่จะเป็นผู้ควบคุมได้ดีด้วย...”⁵⁴

จากคำแนะนำของนายปาตูช สุดท้ายจึงได้เลือกนายเดเลสตร์ขึ้นมาเป็นหัวหน้าคณะกรรมการร่างประมวลกฎหมายแทน ด้วยเหตุผลว่าเป็นผู้มีความรู้ทางกฎหมายดี และยังเป็นผู้มีความรู้มากกว่ากรรมการคนอื่น จึงน่าจะสามารถทำให้กรรมการคนอื่นเคารพนับถือได้ เมื่อนายเดเลสตร์ได้เข้ามาเป็นหัวหน้าคณะกรรมการร่างประมวลกฎหมายแล้ว ก็ได้ยกร่างประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาจนเสร็จ และได้เสนอต่อเสนาบดีกระทรวงยุติธรรมใน พ.ศ. 2459

ข. การเตรียมการร่างประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

ก่อนที่จะได้มีการร่างประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฉบับนายเดเลสตร์ขึ้น นายเดเลสตร์ได้มีการนำเอาปัญหาต่างๆ ที่มีการถกเถียงกันเรียบร้อยแล้ว มาพิจารณาประกอบการร่างประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาดังกล่าว เพราะหลังจากที่นายปาตูชได้จัดทำรายงานปัญหาต่างๆ รวมทั้งสิ้น 25 ข้อและส่งให้รัฐบาลไทยวินิจฉัยชี้ขาดเรียบร้อยแล้วว่าจะมีนโยบายหรือหลักการอย่างไร ก็จำเป็นที่จะต้องนำคำตอบในข้อต่างๆ เหล่านี้มาพิจารณาและมาปรับปรุงแก้ไขเปลี่ยนแปลงร่างประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เนื่องมาจากการร่างฯ ในระยะแรกไม่ได้นำประเด็นในการวินิจฉัยชี้ขาดปัญหา 25 ข้อมาพิจารณาด้วย เพราะร่างฯ ที่ออกมาได้ออกมาก่อนที่จะได้มีการวินิจฉัยชี้ขาดใน พ.ศ. 2457 ทำให้นายเดเลสตร์จำเป็นต้องเตรียมการร่างฯ โดยคำนึงถึงคำตอบที่ได้จากการวินิจฉัยชี้ขาดปัญหาดังกล่าวด้วย โดยในการวินิจฉัยชี้ขาดปัญหา 25 ข้อดังกล่าว คณะกรรมการที่มีหน้าที่วินิจฉัยชี้ขาดปัญหาได้ให้คำตอบไว้ดังต่อไปนี้⁵⁵

⁵³ จอดหมายเหตุแห่งชาติ, เอกสารหมายเลข กต. 35.1/21-23 กล้อง 7 เรื่องนาย Delestric กรรมการร่างประมวลกฎหมายกระทรวงยุติธรรม (พ.ศ. 2456), หน้า 2-3.

⁵⁴ โปรดศึกษารายละเอียดเพิ่มเติมจากภาคผนวก ฉ นายเดเลสตร์ กรรมการร่างประมวลกฎหมายกระทรวงยุติธรรม

⁵⁵ สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, Draft Code of Criminal Procedure Vol. XVIII เรื่อง Enquiry Concerning the Draft Criminal Procedure Code (1932), หน้า 3-9.

1. หมวด 1 โจทก์ที่เป็นเอกชนและอัยการ

คำถามข้อ 1: สิทธิในการเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมทางอาญาจะถูกจำกัดอยู่เพียงแค่ว่าเป็นหน้าที่ของอัยการ หรือสิทธินั้นควรขยายไปสู่โจทก์ที่เป็นเอกชนด้วย

คำตอบ: สิทธิในการเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมทางอาญาเป็นได้ทั้งอัยการและโจทก์ที่เป็นเอกชน

คำถามข้อ 2: โจทก์ที่เป็นเอกชนคนใดที่จะได้รับอนุญาตให้เข้าสู่กระบวนการยุติธรรมทางอาญา, บุคคลทุกคนที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด และผู้เสียหายจะได้รับอนุญาตให้เป็นโจทก์หรือไม่, สิทธิในการฟ้องคดีในฐานะที่เป็นโจทก์จำกัดเฉพาะผู้เสียหายเท่านั้นหรือไม่, สามารถขยายไปสู่ทายาทที่เกี่ยวข้องกับผู้เสียหายได้หรือไม่

คำตอบ: สิทธิในการฟ้องคดีอาญาควรถูกจำกัดอยู่ที่ผู้เสียหาย และเมื่อไม่สามารถเป็นโจทก์ฟ้องคดีได้ด้วยตนเอง ให้บุพการี, ผู้สืบสันดาน, พี่น้อง และผู้แทนตามกฎหมายเป็นโจทก์ฟ้องคดีแทนได้

คำถามข้อ 3: สิทธิในการฟ้องร้องบังคับคดีโดยเอกชนจะยินยอมให้ฟ้องร้องบังคับได้ในทุกความผิด หรือควรจำกัดประเภทของความผิด

คำตอบ: การฟ้องคดีโดยเอกชนควรจะไม่ได้รับอนุญาตสำหรับความผิดที่คำนึงถึงผลประโยชน์ของสาธารณะมากกว่าผลประโยชน์ของเอกชน

คำถามข้อ 4: อัยการมีสิทธิที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการฟ้องร้องของเอกชน และสามารถเข้าไปควบคุมในทุกๆ คดีที่เอกชนฟ้องได้หรือไม่

คำตอบ: ได้

คำถามข้อ 5: อัยการจะเข้าไปปรากฏตัว และให้ความเห็นในคดีอาญาทุกคดีที่เอกชนเป็นโจทก์ฟ้องคดีเองได้หรือไม่

คำตอบ: ไม่ได้

2. หมวด 2 อำนาจหน้าที่เฉพาะของศาลอาญา

คำถามข้อ 6: อำนาจหน้าที่ของศาลอาญายังคงเป็นแบบเดิม หรือควรจะระบุให้ชัดเจนโดยขึ้นอยู่กับอัตราการลงโทษในกฎหมายอาญา

คำตอบ: อำนาจหน้าที่ของศาลอาญาควรกำหนดให้ชัดเจนโดยขึ้นอยู่กับอัตราการลงโทษในกฎหมายอาญา

3. หมวด 3 การจัดการและอำนาจขององค์กรของอัยการ

คำถามข้อ 7: อัยการยังคงเป็นเหมือนปัจจุบันที่อยู่ภายใต้ 3 กระทรวงที่แตกต่างกัน 3 กระทรวง หรือควรจะให้อยู่ภายใต้ 1 หรือ 2 กระทรวงเท่านั้น

คำตอบ: คำถามนี้เลิกใช้แล้ว

คำถามข้อ 8: อัยการควรจะเป็นเจ้าพนักงานในศาลหรือไม่, ต้องสาบานในศาลหรือไม่

คำตอบ: หลังจากนั้นอัยการจะกลายมาเป็นเจ้าพนักงานในศาล ภายใต้กระทรวงยุติธรรม ในบางคดีที่ต้องเข้าไปเกี่ยวข้องกับเจ้าหน้าที่บ้านเมือง โดยเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของประชาชน และความมั่นคง ถึงแม้ว่าจะไม่ได้มีการร้องเรียนมาก็สามารถรายงานต่อกระทรวงยุติธรรมได้ในทันที

คำถามข้อ 9: การสอบสวนในคดีบางประเภทควรให้ศาลเข้ามาจัดการหรือไม่

คำตอบ: ไม่ต้อง

คำถามข้อ 10: ถ้าอัยการยังคงอยู่ภายใต้อำนาจของกระทรวง 2 หรือ 3 กระทรวงที่แตกต่างกัน อย่างไรก็ตามจะเรียกว่ามีความเป็นเอกภาพ หรือการประสานงานกันจนถึงขั้นเป็นที่น่าเชื่อถือ

คำตอบ: คำถามนี้เลิกใช้แล้ว

4. หมวด 4 การสอบสวน

คำถามข้อ 11: การสอบสวนปัจจุบันที่ให้ศาลเป็นผู้ดำเนินการสอบสวนควรคงอยู่ต่อไปหรือไม่

คำตอบ: ระบบที่ให้ศาลเป็นผู้สอบสวนควรถูกยกเลิก และให้การสอบสวนตกอยู่แก่พนักงานฝ่ายปกครองตลอดจนอัยการเข้ามาดำเนินการแทนศาลในการสอบสวน

คำถามข้อ 12: การสอบสวนแบบใดจะถูกพิจารณาได้ว่าเป็นทางการและเป็นความจริงมากที่สุด เป็นการสอบสวนที่ดำเนินการโดยอำเภอ, เจ้าหน้าที่ตำรวจ หรือหน่วยงานทางฝ่ายบริหารอื่นๆ เป็นผู้สอบสวน หรือการสอบสวนควรจะให้อัยการเป็นผู้สอบสวนโดยลำพัง

คำตอบ: การสอบสวนที่จะถูกพิจารณาว่าเป็นทางการและเป็นความจริงมากที่สุดคือการสอบสวนโดยอัยการแต่เพียงฝ่ายเดียว

คำถามข้อ 13: การสอบสวนควรจะเป็นไปในแนวทางที่ให้ใครเป็นผู้ควบคุม และอัยการจะรวบรวมพยานหลักฐานเพื่อกล่าวหาผู้ต้องหาอย่างเดี่ยวเท่านั้น หรือในการ

สอบสวนจะต้องทำสำหรับทั้งห้องร้องและแก้ต่าง ด้วยแนวคิดที่ว่าจะต้องรวบรวมพยานหลักฐานเพื่อหาความจริง

คำตอบ: การสอบสวนจะต้องดำเนินการเพื่อการฟ้องร้องและแก้ต่าง

คำถามข้อ 14: ผู้ต้องหาจะถูกสอบสวนว่ามีความผิดเมื่อถูกจับทันที หรือจะไปถูกสอบสวนเมื่อเข้าสู่กระบวนการศาล

คำตอบ: ผู้ต้องหาจะถูกสอบสวนว่ามีความผิดเมื่อถูกจับทันที

คำถามข้อ 15: มันจำเป็นหรือไม่ที่ก่อนจะเข้าสู่กระบวนการสอบสวนผู้ต้องหา อัยการหรือเจ้าหน้าที่อื่นๆ จะต้องเตือนว่าเขาสามารถที่จะไม่ตอบได้ และทุกสิ่งที่เขาพูดจะถูกนำไปเป็นพยานหลักฐานในชั้นศาล

คำตอบ: ผู้ต้องหาจะไม่ถูกเตือนว่าเขาสามารถที่จะไม่ตอบได้ หรือคำตอบจะถูกนำไปเป็นพยานหลักฐานในชั้นศาล ถ้าเขาพูดถ้อยคำที่มีความสำคัญระหว่างการสอบสวน อัยการสามารถนำตัวไปต่อหน้าศาลเพื่อให้ถ้อยคำลงไว้เป็นบันทึก เพื่อที่จะไม่สามารถปฏิเสธถ้อยคำนั้นได้ในภายหลังระหว่างการพิจารณา

คำถามข้อ 16: พยานหลักฐานต่างๆ ที่ถูกรวบรวมในระหว่างการสอบสวน จะถูกนำไปเข้าสู่ศาลในการพิจารณาพิพากษาคดี และศาลสามารถนำไปประกอบการพิจารณาได้หรือไม่

คำตอบ: อัยการจะส่งพยานหลักฐานที่รวบรวมได้ทั้งหมดในการสอบสวนเข้าสู่ศาล

คำถามข้อ 17: ผู้ต้องหาสามารถที่จะมีที่ปรึกษาในระหว่างการสอบสวนได้หรือไม่

คำตอบ: ผู้ต้องหาได้รับอนุญาตให้มีที่ปรึกษาเป็นผู้ช่วยเร็วเท่าที่ผู้นำตัวมาสู่อัยการ และผู้ต้องหาจะต้องถูกเตือนถึงสิทธิดังกล่าวเมื่อถูกจับกุมตัวมาโดยเร็วที่สุด ถ้าผู้ต้องหาต้องการที่จะเลือกที่ปรึกษาเองต้องเลือกโดยไม่ชักช้า แต่ที่ปรึกษาเหล่านี้จะต้องได้รับอนุญาตจากศาล เพราะต้องเข้ามาเกี่ยวข้องกับกระบวนการสอบสวน และการถามค้ำน

5. หมวด 5 พยานหลักฐาน

คำถามข้อ 18: ผู้ต้องหาสามารถที่จะถูกไต่สวนในระหว่างพิจารณาคดีได้หรือไม่

คำตอบ: ผู้ต้องหาสามารถถูกไต่สวนในระหว่างการพิจารณาคดีได้

คำถามข้อ 19: อะไรคือหลักการระหว่างพยานหลักฐานที่รับฟังได้ และพยานหลักฐานที่รับฟังไม่ได้ หรือพยานหลักฐานประเภทใดจะเข้าสู่กระบวนการพิจารณาของศาลได้ โดยที่ไม่ผิดกฎหมาย

คำตอบ: พยานหลักฐานทุกประเภทจะเข้าสู่กระบวนการพิจารณาของศาลได้ โดยมีเงื่อนไขว่าจะต้องไม่เป็นพยานหลักฐานที่มีขอบด้วยกฎหมาย

คำถามข้อ 20: พยานหลักฐานของจำเลยสามารถยอมรับฟังเพื่อโต้แย้งผู้ต้องหาคนอื่นในคดีเดียวกัน ในกรณีที่เป็นพยานหลักฐานที่กล่าวหาว่ามีความผิดจริงได้หรือไม่

คำตอบ: พยานหลักฐานของผู้ต้องหาร่วมในคดีเดียวกันที่กล่าวหาว่ามีความผิดจริงสามารถรับฟังได้

คำถามข้อ 21: พยานบางประเภทที่มีความสำคัญจะรับฟังโดยปราศจากการสาบานได้หรือไม่

คำถามข้อ 22: จำเลยจะได้รับอนุญาตให้แสดงพยานหลักฐานของตนภายใต้คำสาบานในนามของตนเองได้หรือไม่

คำตอบของคำถามข้อ 21 และ 22: คู่สมรส, บิดามารดา, ผู้สืบสันดานของผู้ต้องหาจะไม่สามารถเป็นพยานหมายได้ และผู้ต้องหา, ผู้กระทำความผิด, ผู้เยาว์ และพระในศาสนาไม่จำเป็นต้องสาบาน

6. หมวด 6 การขาดนัด

คำถามข้อ 23: การดำเนินกระบวนการพิจารณาทางอาญาสามารถดำเนินการโดยอีกฝ่ายขาดนัด หรือดำเนินการไปฝ่ายเดียวได้หรือไม่

คำตอบ: สามารถที่จะดำเนินกระบวนการพิจารณาไปฝ่ายเดียวได้ แต่จะไม่ได้รับคำตัดสิน

7. หมวด 7 ฎีกา

คำถามข้อ 24: การยื่นคำร้องต่อศาลฎีกาควรขยายในบางกรณี หรือควรถูกจำกัดในบางกรณีหรือไม่

คำตอบ: การยื่นคำร้องต่อศาลฎีกาควรเปิดโอกาสให้ยื่นได้ในทุกคดี หรืออะไรก็ตามที่มีความสำคัญ แต่จะถูกจำกัดในบางประเด็น

8. หมวด 8 การแก้ไขปรับปรุง

คำถามข้อ 25: ระบบการแก้ไขคำพิพากษาที่ถึงที่สุดแล้วยังคงเป็นที่ยอมรับหรือไม่, คดีใดที่การแก้ไขคำพิพากษาควรถูกจำกัด

คำตอบ: ระบบการแก้ไขคำพิพากษาที่ถึงที่สุดใดคดีอาญาควรจะได้รับการยินยอมให้แก้ไขในทุกคดี หรือการแก้ไขควรแก้ไขโดยคณะกรรมการที่ได้แต่งตั้งขึ้น⁵⁶

เมื่อรัฐบาลได้วินิจฉัยชี้ขาดปัญหาดังกล่าวแล้ว ทำให้ต้องมีการแก้ไขเปลี่ยนแปลง เพื่อให้เข้ากับมติของรัฐบาลไทย โดยสามารถสรุปมติของรัฐบาลไทยในสาระสำคัญได้ดังต่อไปนี้

1. การเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมทางอาญาจะให้โอกาสทั้งโจทก์ที่เป็นเอกชนในฐานะของผู้เสียหายทั่วไป (รวมถึงกรณีและผู้เสียหายทั่วไปไม่สามารถเป็นโจทก์ฟ้องคดีเองได้ สามารถให้บุคคลใกล้ชิดตามที่กฎหมายกำหนดฟ้องคดีแทนได้ เช่น ผู้บุพการี, ผู้สืบสันดาน) และอัยการในการเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมทางอาญาได้ แต่มีข้อจำกัดในคดีที่ค้ำประกันถึงผลประโยชน์สาธารณะมากกว่า ควรจะให้อัยการเป็นผู้ฟ้องคดีแทน ดังนั้นอัยการจึงมีอำนาจหน้าที่เหนือกว่าโจทก์ที่เป็นเอกชนในการฟ้องคดีอาญาต่อศาล แนวคิดนี้แสดงให้เห็นถึงการที่ประเทศไทยใช้หลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ ประกอบกับหลักการดำเนินคดีอาญาโดยผู้เสียหายที่มองว่าเอกชนในฐานะผู้เสียหายเป็นผู้ที่มีเหตุผลในการดำเนินคดีอาญามากที่สุด ส่วนอัยการเป็นตัวแทนของรัฐที่มีหน้าที่ในการรักษาความสงบเรียบร้อยในสังคมจึงทำให้อัยการมีอำนาจมากกว่าในคดีที่เกี่ยวข้องกับผลประโยชน์สาธารณะ

2. การสอบสวนมีการให้ยกเลิกอำนาจหน้าที่ที่ศาลเป็นผู้สอบสวน และให้การสอบสวนตกแก่พนักงานฝ่ายปกครองตลอดจนอัยการ โดยเฉพาะอัยการควรที่จะให้เป็นผู้มีหน้าที่ในการสอบสวนเพราะมองว่าการสอบสวนโดยอัยการมีประสิทธิภาพมากที่สุด การสอบสวนจะเกิดขึ้นเมื่อมีการจับตัวผู้ต้องหาแล้วก็จะเข้าสู่กระบวนการสอบสวนทันที และในการรวบรวมพยานหลักฐานในชั้นสอบสวนต้องไม่รวบรวมพยานหลักฐานเพื่อกล่าวหาผู้ต้องหาอย่างเดียว แต่ต้องหาพยานหลักฐานเพื่อแก้ต่างให้ผู้ต้องหาด้วย แสดงให้เห็นถึงแนวคิดในการสอบสวนอันเป็นสาระสำคัญ คือการรวบรวมพยานหลักฐานเพื่อพิสูจน์ให้เห็นถึงความผิดหรือความบริสุทธิ์ของผู้ต้องหาไปในขณะเดียวกัน

ในขั้นตอนการถามปากคำผู้ต้องหา การเตือนเรื่องการให้ถ้อยคำยังไม่มี แต่ผู้ต้องหา มีสิทธิที่จะมีที่ปรึกษาหรือทนายความอยู่ด้วยในระหว่างการสอบสวนได้

3. พยานหลักฐานทุกประเภทสามารถเข้าสู่การพิจารณาของศาลได้หากไม่เป็นพยานหลักฐานที่มีขอบด้วยกฎหมาย และในกรณีที่พยานบุคคลโดยหลักต้องสาบานเมื่ออยู่ต่อหน้าศาล แต่มีข้อยกเว้นในบุคคลบางประเภทที่ไม่จำต้องสาบาน เช่น ผู้เยาว์, พระในศาสนา, ผู้ต้องหา เป็นต้น

⁵⁶ โปรตศึกษารายละเอียดเพิ่มเติมจากภาคผนวก ญ Enquiry concerning the draft criminal procedure code (31 August 1932)

4. สามารถดำเนินกระบวนการพิจารณาไปโดยอีกฝ่ายหนึ่งขาดนัดได้
5. โดยหลักเปิดโอกาสให้สามารถยื่นฎีกาคำพิพากษาได้ทุกกรณี เว้นแต่มีข้อจำกัด และเมื่อมีคำพิพากษาถึงที่สุดออกมาแล้วหากเกิดข้อผิดพลาดก็สามารถที่จะแก้ไขคำพิพากษานั้นได้ เพื่อให้เกิดความยุติธรรมมากที่สุด

ค. ร่างประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

เมื่อได้ข้อสรุปมติของรัฐบาลไทยดังกล่าวข้างต้น นายเดเลสตรี้จำเป็นต้องให้ความสำคัญ ประกอบกับเมื่อเข้ามาเป็นหัวหน้าคณะกรรมการร่างประมวลกฎหมายก็ต้องการที่จะทบทวนและร่างประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาขึ้นมาใหม่ ร่างฯ ของนายเดเลสตรี้จึงมีเค้าโครงโดยสังเขป ดังต่อไปนี้⁵⁷

	มาตรา
 ข้อความเบื้องต้น	1-5
เล่มที่ 1	
บททั่วไป	
ลักษณะ 1 บทนิยาม	6
ลักษณะ 2 ความเป็นโมฆะในกระบวนการวิธีพิจารณาความอาญา	7-9
ลักษณะ 3 ประเภทของความผิดและความผิดเกี่ยวเนื่อง	10-12
เล่มที่ 2	
การดำเนินการทางอาญา	
และข้อเรียกร้องในทางแพ่งที่เป็นผลมาจากการกระทำความผิด	
ลักษณะ 1 การดำเนินการทางอาญา	13-24
ลักษณะ 2 ข้อเรียกร้องในทางแพ่ง	25-28
เล่มที่ 3	
พนักงานอัยการในเขตอำนาจของศาลชั้นต้น และผู้แทนของอัยการ	
ลักษณะ 1 พนักงานอัยการ, อำนาจ, หน้าที่	29-36

⁵⁷ สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, Draft Code of Criminal Procedure Vol VI เรื่อง the Code of Criminal Procedure 1916, หน้า 113-119.

ลักษณะ 2 ผู้แทนของอัยการ	37-39
ลักษณะ 3 พนักงานอัยการจะตระหนักถึงการกระทำความผิดได้อย่างไร	40-52

เล่มที่ 4

การสอบสวน

ลักษณะ 1 การบันทึกด้วยวาจา	53-56
ลักษณะ 2 การจับกุม, การกักขัง, การค้น และหมายที่เกี่ยวข้อง	57-98
ลักษณะ 3 กระบวนการบังคับให้จัดทำเอกสาร	99-100
ลักษณะ 4 หมายเรียก	101-108
ลักษณะ 5 การสอบสวนในคดีความผิดลหุโทษ	109-119
ลักษณะ 6 การสอบสวนในคดีความผิดเล็กน้อย และความผิดร้ายแรง	120-174
ลักษณะ 7 กฎเกณฑ์พิเศษในการสอบสวนความผิดซึ่งหน้า	175-189
ลักษณะ 8 สถานะของผู้ต้องหาในขณะถูกคุมขัง, อยู่ภายใต้การจับกุม, ภายใต้การกักขังตามหมายขัง, และการปล่อยตัวชั่วคราว	190-215
ลักษณะ 9 กฎเกณฑ์เกี่ยวกับความสามารถในเรื่องเกี่ยวกับการสอบสวน	216-222
ลักษณะ 10 การสิ้นสุดการสอบสวน	223-240
ลักษณะ 11 กระบวนการสอบสวนที่มีขอบด้วยกฎหมาย	241-250

เล่มที่ 5

วิธีพิจารณาในเขตอำนาจของศาลชั้นต้น

ลักษณะ 1 การรับรู้ถึงความผิดในเขตอำนาจของศาลชั้นต้น	251-257
ลักษณะ 2 กระบวนการไต่สวนมูลฟ้อง	258-272
ลักษณะ 3 การนั่งพิจารณาในเขตอำนาจของศาลชั้นต้น	273-339
ลักษณะ 4 การพิสูจน์	340-346
ลักษณะ 5 คำพิพากษาและคำสั่ง	347-365
ลักษณะ 6 กระบวนพิจารณาที่มีขอบในเขตอำนาจของศาลชั้นต้น	366-371

เล่มที่ 6

การอุทธรณ์และวิธีพิจารณาในศาลอุทธรณ์

ลักษณะ 1 การอุทธรณ์คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลชั้นต้น	372-394
---	---------

ลักษณะ 2 กระบวนการไต่สวนมูลฟ้องในคดีอุทธรณ์	395-401
ลักษณะ 3 การนั่งพิจารณาในศาลอุทธรณ์	402-416
ลักษณะ 4 คำพิพากษาและคำสั่งของศาลอุทธรณ์	417-427
ลักษณะ 5 กระบวนพิจารณาที่มีขอรับในศาลอุทธรณ์	428-433

เล่มที่ 7

การไต่เบี่ยกรณีมีการเพิกถอน และวิธีพิจารณาในศาลสูง

ลักษณะ 1 การไต่เบี่ยกรณีมีการเพิกถอน	434-456
ลักษณะ 2 กระบวนการไต่สวนมูลฟ้องในคดีที่มีการเพิกถอน	457-462
ลักษณะ 3 การนั่งพิจารณาในศาลสูง	463-468
ลักษณะ 4 คำพิพากษาและคำสั่งของศาลสูง	469-485

เล่มที่ 8

การแก้ไขปรับปรุง

486-501

เล่มที่ 9

กระบวนวิธีพิจารณาความแบบพิเศษ

ลักษณะ 1 การสอบสวนและการพิจารณาความผิดที่กระทำโดยพนักงานอัยการ หรือศาล	502-506
ลักษณะ 2 การคัดค้าน	507-524
ลักษณะ 3 การส่งคดีไปยังศาลอื่น	525
ลักษณะ 4 การกลับคืนสู่ฐานะเดิมในกระบวนการพิจารณา, คำพิพากษาหรือคำสั่ง หรือเอกสารในคดีที่เกิดความเสียหาย หรือถูกทำลาย	526-531

เล่มที่ 10

การบังคับคดี, การจำคุก และการรับรองว่ามีความผิด

ลักษณะ 1 การบังคับคดี	532-545
ลักษณะ 2 การจำคุก	546-552
ลักษณะ 3 การรับรองว่ามีความผิด	553-561

เล่มที่ 11

การอภัยโทษ และการลดโทษ 562-572

เล่มที่ 12

ค่าทดแทน 573-593

ร่างฯ ดังกล่าว⁵⁸ เมื่อพิจารณาแล้วมีข้อสังเกต ดังต่อไปนี้

1. มีการบัญญัติเป็นหมวดหมู่ และมีบทบัญญัติทั่วไปรวมทั้งการกำหนดบทนิยามศัพท์ต่างๆ ไว้ชัดเจน และเค้าโครงแต่ละเล่มมีการแยกขั้นตอนของกระบวนการยุติธรรมทางอาญาชัดเจน โดยเริ่มจากการสอบสวน, วิธีพิจารณาในศาลชั้นต้น, กระบวนการในศาลอุทธรณ์, การไต่เบี่ยงและกระบวนการในชั้นฎีกา, การบังคับคดี และการอภัยโทษ การลดโทษ และค่าทดแทน แสดงให้เห็นว่าบทบัญญัติในร่างประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญานี้มีบทบัญญัติต่างๆ ครบถ้วน แต่เห็นได้ว่ายังคงมีจำนวนมาตรามากเกินไปจนเกือบจะ 600 มาตรา มีการบัญญัติแยกลงรายละเอียดในแต่ละเล่ม แต่ละลักษณะมากจนเกินไป จนบางครั้งทำให้เกิดความซ้ำซ้อน และยังมีบทบัญญัติบางเล่มที่ไม่จำเป็นต้องแยกออกมาต่างหาก เช่น เล่มที่ 3 พูดถึงเรื่องอำนาจหน้าที่ของอัยการ, ผู้แทนของอัยการ เพราะหากมีการแยกอำนาจหน้าที่ของอัยการมาโดยเฉพาะ ทำไม่ถึงไม่แยกหน้าที่ของเจ้าหน้าที่อื่นๆ ออกมาด้วย รวมไปถึงภาคกระบวนการวิธีพิจารณาแบบพิเศษ ที่แต่ละเรื่องสามารถแทรกไปในแต่ละภาคที่มีได้อยู่แล้ว ไม่จำเป็นต้องแยกออกมาเป็นพิเศษ เพราะจะทำให้เล่มต่างๆ มีมากจนเกินไป และทำให้เกิดความสับสนได้ง่าย

2. ร่างฯ ดังกล่าว ยังคงแสดงให้เห็นได้ว่าประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาได้มีโครงร่างหรือหมวดหมู่ที่ตีมาตั้งแต่เริ่มแรกแล้ว เพราะร่างนี้ก็เป็นร่างแรกๆ ที่ได้เกิดขึ้น แต่ก็มีบทบัญญัติต่างๆ ค่อนข้างครบถ้วน สืบเนื่องมาจากก่อนที่จะร่างประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาร่างนี้ขึ้นมาได้ ได้มีการถกเถียงถึงปัญหาที่น่าสนใจมาระยะหนึ่งแล้ว และก็ได้นำข้อโต้แย้ง หรือข้อเถียงต่างๆ มาหาข้อสรุปและบัญญัติเป็นร่างนี้ขึ้นมาได้ แต่สิ่งที่ทำให้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญายืดเยื้อและใช้เวลาในการร่างนาน เป็นเพราะสาเหตุในด้านของกรรมการร่างกฎหมายที่มีการสับเปลี่ยนอยู่บ่อยครั้ง และมีการประชุมถกเถียงกันหลายฝ่ายเกี่ยวกับระบบที่ควรจะเป็น ทำให้หาข้อสรุปได้ยาก รวมไปถึงการมีความพยายามที่จะประนีประนอมข้อเสนอแนะและข้อโต้แย้งของแต่ละฝ่ายให้ได้ผลดีที่สุด ทำให้จำเป็นต้องมีการแก้ไขในเวลาต่อมา

⁵⁸ โปรดศึกษารายละเอียดเพิ่มเติมจากภาคผนวก ฎ The Code of Criminal Procedure 1916

เมื่อพิจารณาจากร่างฯ ของนายกฤษฎองที่ดำเนินการตามแนวทางของนายปาดูซ์ ประกอบกับร่างฯ ของนายเดเลสตรี่ มีข้อสังเกต ดังต่อไปนี้

1. ร่างฯ ของนายกฤษฎองมีลักษณะต่างๆ ในแต่ละเล่มน้อยกว่าอย่างเห็นได้ชัด ทำให้เห็นหัวเรื่องในภาพรวม รวมไปถึงครอบคลุมในทุกเรื่องไม่ว่าจะเป็นกระบวนการในชั้นสอบสวนไปจนถึงในชั้นการชดใช้ค่าทดแทน

ในขณะที่ร่างฯ ของนายเดเลสตรี่มีการแยกย่อยในแต่ละลักษณะเป็นจำนวนมาก ซึ่งมีข้อดีที่ทำให้เห็นหัวเรื่องต่างๆ ชัดเจนขึ้น ทำให้เห็นว่ามิบบทบัญญัติเพิ่มเติมขึ้นมาในหลายกรณี เช่น เรื่องการบังคับคดีและการลดโทษ, การกลับคืนสู่ฐานะเดิม, การส่งคดีไปยังศาลอื่น เป็นต้น แต่มีข้อเสีย คือทำให้แต่ละลักษณะมีจำนวนมาตราน้อยเกินไป สามารถที่จะรวมเป็นลักษณะเดียวกันได้ เพื่อความสะดวกและเป็นหมวดหมู่ที่ชัดเจน เนื่องจากบางเรื่องสมควรที่จะรวมเข้าด้วยกัน เช่น ลักษณะที่ 1-3 ในเรื่องการสอบสวน เป็นต้น

2. จำนวนมาตราในร่างฯ ของนายกฤษฎอง และร่างฯ ของนายเดเลสตรี่มีจำนวนมากเกินไป คือ มีมากถึงกว่า 800 มาตรา และ 600 มาตรา ตามลำดับ จากการพิจารณาผู้เขียนพบว่า บทบัญญัติในแต่ละมาตรามีความละเอียดมาก และไม่กระชับ อีกทั้งในหลายมาตรามีความซ้ำซ้อนกัน ทำให้มีจำนวนมาตรามาก แต่ก็สามารถเข้าใจได้ว่าในระยะแรกมีความจำเป็นต้องบัญญัติกฎหมายให้มีความชัดเจน เพื่อป้องกันการเกิดปัญหาในการบังคับใช้ และการตีความ ทำให้บทมาตราต่างๆ ต้องละเอียด และเข้าใจได้ง่าย จนเมื่อมีการแก้ไขหลายครั้งจึงจะสามารถพิจารณาและรวบรวมบทบัญญัติต่างๆ ได้เป็นหมวดหมู่และกระชับมากขึ้น

3. บทบัญญัติในส่วนที่เกี่ยวกับวิธีพิจารณาในศาล จากร่างฯ ของนายกฤษฎองพบว่าใช้ระบบศาลคนละแบบกับร่างฯ ของนายเดเลสตรี่ ในร่างฯ ของนายกฤษฎองใช้ระบบวิธีพิจารณาในศาล โปริศสภา, ศาลหัวเมือง และศาลมณฑล

ในขณะที่ร่างฯ ของนายเดเลสตรี่ มีระบบศาลที่เป็นไปในแนวทางเดียวกับปัจจุบันแล้ว คือศาลชั้นต้น, ศาลอุทธรณ์ และศาลฎีกา

4. ร่างฯ ของนายกฤษฎอง และร่างฯ ของนายเดเลสตรี่ แม้ว่าจะเป็นร่างประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาในระยะแรกๆ แต่ก็พบว่ามิบบทบัญญัติในแต่ละหมวดหมู่ชัดเจน และในหลายเรื่องก็ยังคงอยู่มาจนถึงร่างฯ ฉบับปัจจุบัน แสดงให้เห็นถึงประสิทธิภาพของคณะกรรมการร่างประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาว่ามีการคิดไตร่ตรองอย่างรอบคอบ และทำให้เห็นแนวทางในการร่างประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาในอนาคตได้เป็นอย่างดี

ง. มูลเหตุในการร่างประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

สาเหตุสำคัญที่ทำให้นายเดเลสตรี้ต้องร่างประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาขึ้นมาใหม่ สืบเนื่องจากการต้องมีการเปลี่ยนแปลงกฎหมายเพื่อให้เข้ากับมติของรัฐบาลไทย รวมไปถึงนายเดเลสตรี้ก็ต้องการที่จะร่างประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของตนเองด้วย ดังนั้นร่างประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของนายเดเลสตรี้ จึงเป็นร่างที่พยายามปรับเปลี่ยนให้เข้ากับแนวทางของรัฐบาลไทยที่เป็นประเด็นปัญหาสำคัญที่ควรได้รับความสนใจ ดังนั้นปัจจัยที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงมาเป็นร่างฯ ของนายเดเลสตรี้ คือ ปัจจัยทางด้านสังคมการเมืองการปกครอง โดยสืบเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงตามแนวทางของรัฐบาลไทยที่ได้วินิจฉัยชี้ขาดเรียบร้อยแล้วจึงจำเป็นที่จะต้องนำคำตอบในข้อต่างๆ เหล่านี้มาพิจารณาและปรับปรุงแก้ไขเปลี่ยนแปลงร่างประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เพราะรัฐบาลเปรียบเสมือนเป็นตัวแทนของประชาชน และกฎหมายก็ออกมาเพื่อใช้บังคับกับประชาชน แนวทางที่รัฐบาลได้ตัดสินชี้ขาดไว้ในประเด็นปัญหาสำคัญดังกล่าว จึงเปรียบเสมือนเป็นเสียงของประชาชนที่ต้องการให้กฎหมายมีการแก้ไขไปในแนวทางใด จึงจำเป็นที่จะต้องนำแนวทางของรัฐบาลไทยมาพิจารณาประกอบการร่างประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

4.2.2.3 การร่างและพิจารณาประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาระยะที่สาม

ก. การจัดตั้งคณะกรรมการร่างประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

ร่างฯ ของนายเดเลสตรี้ แม้ว่าจะเป็นร่างที่ได้มีการแก้ไข และเพิ่มเติมจากร่างฯ เดิมในหลายประการ แต่กลับเกิดปัญหาขึ้นเนื่องจากนายเดเลสตรี้ไม่มีความสามารถเพียงพอ และพูดภาษาอังกฤษไม่ได้ ทำให้งานร่างประมวลกฎหมายเป็นไปอย่างยากลำบาก เพราะการประสานงานกับกรรมการต่างๆ ไม่ราบรื่น สุดท้ายจึงได้มีการเจรจาให้นายเดเลสตรี้ลาออกไป⁵⁹ เหตุนี้ทำให้ต้องมีการปรับปรุงคณะกรรมการร่างประมวลกฎหมายขึ้นมาใหม่

ใน พ.ศ. 2459 จึงได้มีการปรับปรุงคณะกรรมการร่างประมวลกฎหมายขึ้นมาใหม่ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการประสานงานระหว่างนักนิติศาสตร์ชาวสยามและชาวฝรั่งเศส โดยมีคณะอนุกรรมการร่างประมวลกฎหมาย คือ นายกียอง ทำหน้าที่เป็นประธานเตรียมกร่างเพื่อเสนอให้คณะกรรมการพิจารณา ส่วนนายปาตูซ์แม้ว่าจะไม่ได้เข้ามาเกี่ยวข้องในการเป็นกรรมการร่าง

⁵⁹ ชาญชัย แสวงศักดิ์, อิทธิพลของฝรั่งเศสในการปฏิรูปกฎหมายไทย หน้า 74.

ประมวลกฎหมายเพราะได้ลาออกไปแล้ว แต่ก็เข้ามาช่วยร่างประมวลกฎหมายอยู่เสมอ⁶⁰ ปรากฏในบันทึกถ้อยคำของนายปาตุช์ เมื่อวันที่ 17 พฤษภาคม พ.ศ. 2456 ความว่า⁶¹

“เมื่อข้าพเจ้าไปแล้วถ้ารัฐบาลสยามเต็มใจจะให้ข้าพเจ้าเกี่ยวกับกระทรวงยุติธรรมต่อไปก็ได้โดยทาง 2 ประการๆ 1 ข้าพเจ้าจะตรวจแลกำกับการของกรรมการในกรุงเทพฯ ตามแต่รัฐบาลจะเห็นควรชำนานเพียงไร ดุจดียวที่ข้าพเจ้าได้ทำเมื่อข้าพเจ้าได้ออกไปนอกครั้งหลังนี้ อีกประการ 1 เมื่อถึงคราวกรรมการประสงค์จะตรวจแก้ไขร่างวิธีพิจารณาความอาญาแลแพ่ง ถ้ารัฐบาลประสงค์จะให้ข้าพเจ้าเข้ามาประชุมตรวจด้วย ข้าพเจ้าคงจะขอให้จีนอนุญาตให้ข้าพเจ้าเข้ามากรุงเทพฯ ได้สัก 3 เดือน เรื่องนี้สมเด็จพระเจ้าน้องยาเธอเจ้าฟ้ากรมหลวงพิศณุโลกได้นำความกราบบังคมทูลพระกรุณา แลเมื่อวันที่ 3 พฤษภาคม ได้มีรับสั่งให้ข้าพเจ้าทราบกระแสพระบรมราชโองการว่าไม่ทรงคิดค้ำในการที่ข้าพเจ้าจะไปรับตำแหน่งที่ปรึกษาในรัฐบาลจีน ในเมื่อข้าพเจ้าได้ทำการตามได้รับไว้ให้แล้วเสร็จ ส่วนข้อความตามประการ 1 แล 2 ทรงพระกรุณาให้ข้าพเจ้ากำกับการรวบรวมกฎหมายต่อไปแลถ้ามีการในกรุงเทพฯ ที่จำเป็นก็ให้ข้าพเจ้าเข้ามาเป็นครั้งคราว”

การปรับปรุงคณะกรรมการร่างประมวลกฎหมายในระยะนั้นนั้นเป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้งานร่างประมวลกฎหมายเป็นไปด้วยความรวดเร็วมากขึ้น

ข. การเตรียมการร่างประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

การร่างประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของนายกียองในระยะนั้นนั้นสิ่งสำคัญที่นายกียองได้มีการยึดถือในการยกร่างประมวลกฎหมายมาโดยตลอด คือ การมีความจำเป็นต้องร่างกฎหมายให้สอดคล้องกับความต้องการของประเทศ ดังนั้นจึงจะไม่คัดลอกบทบัญญัติของกฎหมายต่างประเทศแล้วนำมาดัดแปลงบัญญัติแต่เพียงผิวเผิน โดยมีความจำเป็นต้องศึกษาเรื่องนั้นๆ อย่างกว้างๆ โดยดูจากตัวบทกฎหมายของสยามที่มีอยู่ และจากประมวลกฎหมายสำคัญๆ ของต่างประเทศ พิจารณาจุดเด่นของประมวลกฎหมายต่างประเทศแล้วนำมาดัดแปลงให้เข้ากับสภาพสังคม สภาพปัญหาของสยามขณะนั้น⁶² ซึ่งการจะร่างประมวลกฎหมายขึ้นมาได้ในแต่ละร่าง พบว่าได้มีการอภิปรายถกเถียงกันมาเป็นเวลานาน เพื่อให้ได้ข้อสรุปที่ชัดเจนมากที่สุด เห็นได้จากรายงานการ

⁶⁰ เรื่องเดียวกัน, หน้า 75.

⁶¹ หอจดหมายเหตุแห่งชาติ, เอกสารหมายเลข ยธ 3/14-15 กล่อง 5 ปีกที่ 15 เรื่องจ้างมองซิเออร์ปาร์ต มาเป็นผู้แนะนำกฎหมาย (22 เมษายน 2447-13 กันยายน 2459), หน้า 27-28.

⁶² เรอเน กียอง, การตรวจชำระและร่างประมวลกฎหมายในกรุงสยาม, หน้า 9.

ประชุมต่างๆ ที่มีข้อถกเถียงของคณะกรรมการร่างประมวลกฎหมายอยู่มากมาย การเตรียมการร่างประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของนายกี้องดังกกล่าวจึงยึดถือประเด็นนี้เป็นสำคัญ และจากที่นายกี้องได้เคยมีประสบการณ์ในการร่างประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาในระยะแรกมาก่อน จึงทำให้เห็นแนวทางในการร่างประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาได้เป็นอย่างดี

ค. ร่างประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

หลังจากที่นายกี้องได้เข้ามาเป็นประธานในการร่างประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ก็ได้ทำการร่างประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาขึ้นมาใหม่ โดยยึดหลักเกณฑ์ในการร่างตามที่ได้กล่าวมาข้างต้น หลังจากนั้นคณะกรรมการชำระประมวลกฎหมายก็ได้ตรวจแก้ร่างฯ ของนายกี้องเสร็จและได้เสนอต่อเสนาบดีกระทรวงยุติธรรมใน พ.ศ. 2461 โดยปรากฏโครงสร้างของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาโดยสังเขป ดังนี้⁶³

ข้อความเบื้องต้น

ลักษณะ 1	หัวเรื่อง, การเริ่มต้น และการยกเลิก
ลักษณะ 2	คำนิยาม
ลักษณะ 3	คำอธิบาย

ภาค 1

การกระทำ

ลักษณะ 1	หลักทั่วไป
ลักษณะ 2	การดำเนินการทางอาญา
ลักษณะ 3	ข้อเรียกร้องในทางแพ่ง
ลักษณะ 4	การฟ้องแย้งโดยจำเลยในคดีอาญา
ลักษณะ 5	ความระงับของสิทธิในการดำเนินการทางอาญา

⁶³ สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, Draft Code of Criminal Procedure Vol Xii เรื่อง Draft Submitted by the Commission of Codification to the Minister of Justice (December 1918), หน้า 3-8.

ภาค 2 อำนาจหน้าที่

ลักษณะ 1	อำนาจหน้าที่ในการสอบสวน
ลักษณะ 2	อำนาจหน้าที่ในการพิจารณาคดี
ลักษณะ 3	กระบวนการพิจารณาในคดีพิเศษ
ลักษณะ 4	กระบวนการพิจารณาที่เกี่ยวข้องกับพนักงานอัยการ หรือศาล
ลักษณะ 5	การคัดค้าน

ภาค 3 การสอบสวน

ลักษณะ 1	หลักทั่วไป
ลักษณะ 2	หมายจับ, หมายขัง, หมายค้น
ลักษณะ 3	กระบวนการสอบสวน
ลักษณะ 4	กระบวนการพิจารณาเบื้องต้นในคดีที่เอกชนเป็นโจทก์ฟ้องคดีอาญา

ภาค 4 วิธีพิจารณาในศาลชั้นต้น

ลักษณะ 1	หมายเรียกผู้ต้องหามาอยู่ต่อหน้าศาลอาญา
ลักษณะ 2	การไต่สวนมูลฟ้องของศาลอาญา

ภาค 5 วิธีพิจารณาในศาลสูง

ลักษณะ 1	อุทธรณ์
ลักษณะ 2	การเพิกถอนโดยศาลฎีกา

ภาค 6 พยานหลักฐาน

ลักษณะ 1	หลักทั่วไป
ลักษณะ 2	พยานวัตถุ
ลักษณะ 3	พยานเอกสาร

ลักษณะ 4 พยานบุคคล

ภาค 7

คำพิพากษาหรือคำสั่ง

ลักษณะ 1 เจื่อนใจของความสมบูรณ์ของคำพิพากษาหรือคำสั่งในคดีอาญา

ลักษณะ 2 การบังคับตามคำพิพากษาหรือคำสั่ง

ภาค 8

ความเสียหายของกระบวนการพิจารณาความ หรือคำพิพากษาหรือคำสั่ง

ลักษณะ 1 หลักทั่วไป

ลักษณะ 2 ความเป็นโมฆะของกระบวนการพิจารณาความ หรือคำพิพากษาหรือคำสั่ง

ลักษณะ 3 ความเป็นโมฆียะของกระบวนการพิจารณาความ หรือคำพิพากษาหรือคำสั่ง

ลักษณะ 4 การขัดกันเนื่องมาจากกระบวนการพิจารณาความ หรือคำพิพากษาหรือคำสั่งซึ่งเป็นโมฆะ หรือโมฆียะ

ภาค 9

การแก้ไขปรับปรุง

ภาค 10

การอภัยโทษ, การลดโทษ และ การเปลี่ยนแปลงบทลงโทษ

ภาค 11

ค่าทดแทนในคดีอาญา

ลักษณะ 1 ขอบเขตและการชำระค่าทดแทนในคดีอาญา

ลักษณะ 2 ความรับผิดชอบสำหรับค่าทดแทนในคดีอาญา

ลักษณะ 3 การชำระค่าทดแทนในคดีอาญาคืน

ลักษณะ 4 วิธีพิจารณาคดีอย่างคนอนาถา

จากร่างประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของนายกียอง⁶⁴ พบว่าโดยตัวภาคนั้นยังคงมีอยู่มาก เช่นเดียวกับร่างฯ ของนายเดเลสตรี่ แต่หมวดย่อยๆ ลดลงไปมาก ทำให้มุมมองภาพของกระบวนการยุติธรรมทางอาญาชัดเจนขึ้น เริ่มตั้งแต่ขั้นตอนการสอบสวน, กระบวนการพิจารณาในศาลชั้นต้น, กระบวนการพิจารณาในศาลอุทธรณ์, พยานหลักฐาน, การตัดสิน, การลดโทษ การอภัยโทษ และค่าทดแทน เห็นได้ว่าในประเด็นหลักๆ ยังมีความคล้ายคลึงกับร่างฯ ของนายเดเลสตรี่ แต่มีข้อที่แตกต่างกันบางประการ ดังนี้

1. ในร่างฯ ของนายเดเลสตรี่ไม่มีส่วนที่ว่าด้วยอำนาจหน้าที่ในด้านกระบวนการ มีเพียงแต่เฉพาะอำนาจหน้าที่ของอัยการเท่านั้น แต่ในร่างฯ ของนายกียองปรากฏส่วนที่ว่าด้วยอำนาจหน้าที่ในเรื่องกระบวนการออกมาเป็นภาคชัดเจน และในลักษณะย่อยก็ยังคงได้แยกเรื่องอำนาจหน้าที่ออกเป็น อำนาจหน้าที่ในการสอบสวน, อำนาจหน้าที่ในการพิจารณาคดี ซึ่งในเรื่องอำนาจหน้าที่นี้เป็นบทบัญญัติที่ผู้เขียนเห็นว่าสมควรที่จะบัญญัติไว้ อาจไม่จำเป็นต้องแยกออกมาเป็นหมวดชัดเจน แต่ควรแทรกอยู่ในเรื่องที่เกี่ยวข้อง เพราะหากการกระทำใดไม่มีอำนาจหน้าที่ที่จะกระทำได้แล้วก็จะทำให้กระบวนการนั้นเสียไปตั้งแต่ต้น

2. ประเด็นสำคัญอีกประเด็นที่ปรากฏในร่างฯ ของนายกียอง แต่ไม่ปรากฏในร่างฯ ของนายเดเลสตรี่ คือ เรื่องพยานหลักฐานซึ่งนายกียองแบ่งแยกไว้ชัดเจนเป็นบทบัญญัติทั่วไป, พยานวัตถุ, พยานเอกสาร และพยานบุคคล ซึ่งเป็นต้นแบบของการร่างประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาลับปัจจุบัน โดยเรื่องพยานหลักฐานนี้ปรากฏมาตั้งแต่ร่างฯ เมื่อ ค.ศ. 1914 (พ.ศ. 2457) แล้ว

3. วิธีพิจารณาคดีอย่างคนอนาถาเป็นส่วนที่เพิ่งปรากฏให้เห็นในร่างฯ ของนายกียอง ไม่ปรากฏในร่างฯ ของนายเดเลสตรี่มาก่อน

เมื่อเทียบร่างฯ ของนายกียองฉบับ พ.ศ. 2461 นี้กับร่างแรกที่นายกียองร่างโดยศึกษาค้นคว้าร่วมกับนายปาดูซ์ พบว่าร่างล่าสุดนี้มีความเป็นระบบระเบียบ และมีหมวดหมู่ที่กระชับกว่าร่างแรกมาก แต่เนื้อหาหลักๆ ยังคงมีความคล้ายคลึงกัน เพียงแต่จัดระเบียบไว้แตกต่างกันเท่านั้น ซึ่งบทบัญญัติและหมวดหมู่ของร่างประมวลกฎหมายดังกล่าวนี้ก็ถูกนำมาใช้จนถึงร่างประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาลับปัจจุบัน

⁶⁴ โปรตศึกษารายละเอียดเพิ่มเติมจากภาคผนวก ก Draft Submitted by the Commission of Codification to the Minister of Justice (December 1918)

ง. ข้อคัดค้านสำคัญต่อร่างประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของนาย เรอเน กียอง

เมื่อคณะกรรมการชำระประมวลกฎหมายได้ตรวจแก้ร่างฯ ของนายกียองเสร็จและได้เสนอต่อเสนาบดีกระทรวงยุติธรรมใน พ.ศ. 2461 หลังจากนั้นใน พ.ศ. 2462 จึงได้มีการจัดพิมพ์ร่างประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาที่ตรวจแก้แล้วเสร็จออกเวียนให้บรรดาผู้พิพากษา ทนายความหรือเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องเสนอแนะหรือคัดค้าน ซึ่งปรากฏว่าร่างฯ ดังกล่าวถูกคัดค้านจากนายโจเซีย ครอสบี (Sir Josiah Crosby) กงสุลใหญ่ของอังกฤษบางประเด็น โดยเฉพาะในเรื่องการสอบสวนในเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2464 โดยปรากฏว่ามีการไม่เห็นด้วยกับร่างฯ ดังกล่าวในจดหมายจากกรมพระยาเทวะวงศ์วโรปการถึงเจ้าพระยาอภัยราชา เสนาบดีกระทรวงยุติธรรม ลงวันที่ 13 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2464 มีใจความว่า⁶⁵

“ด้วยเมื่อวันที่ 11 สิงหาคมที่ล่วงมาแล้วมิสเตอร์ซีมอร์ ทูตอังกฤษคนก่อนขึ้นมามาหาข้าพเจ้าแจ้งความว่ามิสเตอร์ครอสบี ได้อ่านประมวลกฎหมายลักษณะพิจารณาคดีอาญากับลักษณะอาญาตามที่ร่างขึ้นใหม่แล้ว มีความเห็นว่าผิดจากธรรมเนียมในกฎหมายอังกฤษมาก...”

จากการไม่เห็นด้วยในร่างประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของนายกียอง นายครอสบีได้ยื่นบันทึกต่อกระทรวงการต่างประเทศของไทยเพื่อคัดค้านหลักการในร่างฯ ดังกล่าว และยังได้เสนอขอให้รัฐบาลไทยส่งร่างประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาที่ร่างแล้วเสร็จให้กับรัฐบาลอังกฤษ และที่ปรึกษากฎหมายอังกฤษในกระทรวงยุติธรรมพิจารณาก่อนที่จะประกาศใช้เป็นกฎหมายต่อไป เพื่อเป็นการป้องกันข้อผิดพลาดและยังจะได้เป็นการยืนยันว่ารัฐบาลไทยได้แก้ไขข้อกฎหมายตามข้อคัดค้านของรัฐบาลอังกฤษแล้ว

นอกจากกงสุลใหญ่อังกฤษ คือนายครอสบีที่มีข้อคัดค้านแล้ว นายมาร์สตัน บัสซาด (Marston Buszard) ที่เป็นที่ปรึกษากฎหมายกระทรวงยุติธรรมก็ไม่เห็นด้วยเช่นกัน สืบเนื่องจากนายครอสบีได้ส่งบันทึกของตนไปให้แก่ นายบัสซาดพิจารณาถึงข้อคัดค้านของตนด้วย ผลปรากฏว่านายบัสซาดได้เห็นพ้องด้วยกับข้อทักท้วงของกงสุลใหญ่อังกฤษ จึงได้ส่งเรื่องให้คณะกรรมการชำระประมวลกฎหมายพิจารณาต่อไป⁶⁶

⁶⁵ สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, Draft Code of Criminal Procedure Vol Xiv เรื่อง จดหมายจากกรมหลวงเทวะวงศ์วโรปการถึงเจ้าพระยาอภัยราชา, หน้า 1.

⁶⁶ ชาญชัย แสงวงศ์, อิทธิพลของฝรั่งเศสในการปฏิรูปกฎหมายไทย หน้า 75-76.

ในบันทึกถึงนายบัสดานี้ นายครอสบีได้อธิบายถึงข้อคัดค้านและใส่ความคิดเห็นของตนอย่างละเอียด รวมไปถึงได้มีแมมโมเรนต์เพื่ออธิบายและโต้แย้งมาตราสำคัญๆ ที่ตนไม่เห็นด้วย โดยประเด็นสำคัญที่ไม่เห็นด้วย คือเรื่องของผู้มีอำนาจสอบสวน และในบันทึกยังได้มีการกล่าวถึงการสอบสวนในระยะแรก ที่ได้เสนอให้ใช้ผู้พิพากษาไต่สวน เพื่อเป็นประเด็นที่ชี้ให้เห็นถึงการสอบสวนในร่างฯ ปัจจุบันที่เสนอให้อัยการเป็นผู้มีอำนาจสอบสวนว่ามีความไม่เหมาะสมกับการนำมาใช้ในประเทศไทยอย่างไร⁶⁷ อันเป็นการโต้แย้งในตัวบทบาทของผู้มีอำนาจสอบสวนที่สำคัญ และเกี่ยวข้องกับการใช้ระบบกฎหมายว่าจะใช้ตามแนวทางของยุโรปหรือใช้ตามระบบกฎหมายของอังกฤษ อันเป็นสิ่งสำคัญที่คณะกรรมการร่างประมวลกฎหมายจำเป็นต้องให้ความสนใจ⁶⁸

ในระหว่างที่คณะกรรมการชำระประมวลกฎหมายพิจารณาอยู่นั้นก็ได้มีหนังสือโต้ตอบระหว่างสถานทูตอังกฤษกับกระทรวงการต่างประเทศหลายครั้ง ในส่วนของคณะกรรมการชำระประมวลกฎหมายของไทยเองก็พยายามที่จะให้อังกฤษอ้างอิงระบบกฎหมายที่เป็นลายลักษณ์อักษรเพื่อที่จะได้นำมาเป็นแนวทางในการแก้ไขประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทยต่อไป โดยประเด็นปัญหาสำคัญที่เป็นที่ถกเถียงกันคือปัญหาเรื่องการสอบสวนว่าจะเลือกใช้ระบบของอังกฤษหรือระบบของประเทศภาคพื้นยุโรป⁶⁹ ซึ่งก็ได้มีการลงความเห็นกันว่าควรใช้ระบบกฎหมายของประเทศภาคพื้นยุโรปมากกว่า เพราะก็สอดคล้องกับระบบที่ประเทศไทยใช้อยู่มาเป็นระยะเวลาอันยาวนานแล้ว โดยเพิ่งจะถูกยกเลิกไปเมื่อไม่นานมานี้เพราะมีการนำเอาระบบของอังกฤษเข้ามาใช้นายกียองได้พยายามชี้แจงเรื่องข้อคัดค้านของประเทศอังกฤษ โดยอธิบายว่าความจริงข้อคัดค้านของกงสุลอังกฤษสืบเนื่องมาจากข้อแตกต่างระหว่างระบบการสอบสวนของอังกฤษกับระบบการสอบสวนในประเทศภาคพื้นยุโรป ซึ่งในความคิดของนายกียอง อยากรที่จะใช้ระบบการสอบสวนตามแบบอย่างประเทศยุโรปต่อไปตามเดิม แต่เมื่อเกิดข้อทักท้วงจากกงสุลใหญ่ของอังกฤษขึ้นมาแล้ว การจะไม่นำข้อทักท้วงนั้นมาพิจารณาเลยก็เป็นการไม่สมควรจึงพยายามที่จะประนีประนอมข้อทักท้วงของอังกฤษกับระบบกฎหมายของประเทศภาคพื้นยุโรปเข้าด้วยกัน⁷⁰

เมื่อได้รับหนังสือและคำอธิบายเกี่ยวกับข้อคัดค้านของอังกฤษ รวมไปถึงการนำเสนอความคิดเห็นของนายกียองแล้ว กรมพระยาเทวะวงศ์วโรปการได้ขอให้นายเอลดอน เจมส์ (Eldon James) ที่ปรึกษากระทรวงการต่างประเทศพิจารณา ซึ่งดร. เจมส์ เมื่อได้พิจารณาแล้วก็เห็นด้วยกับ

⁶⁷ สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, Draft Code of Criminal Procedure Vol. XIV เรื่อง จดหมายของครอสบีถึงบัสดาน วันที่ 3 สิงหาคม 1921, หน้า 1.

⁶⁸ โปรดศึกษารายละเอียดเพิ่มเติมจากภาคผนวก ฐ Letter from Mr. Crosby to Mr. Buszard (3 August 1921)

⁶⁹ ชาลส์ แซงส์คักต์, อิทธิพลของฝรั่งเศสในการปฏิรูปกฎหมายไทย หน้า 76-77.

⁷⁰ เรื่องเดียวกัน, หน้า 78.

ข้อเสนอของนายกียองว่าโครงสร้างใหญ่ของประมวลควรจะคงระบบกฎหมายของประเทศภาคพื้นยุโรปมากกว่า แต่ในรายละเอียดปลีกย่อยอาจจะประนีประนอมกับระบบของอังกฤษได้ ซึ่งในระหว่างนั้นสถานทูตอังกฤษได้มีหนังสือถึงกรมพระยาเทวะวงศ์วโรปการ โดยได้มีการแนะนำประมวลกฎหมายของแอฟริกาใต้และลังกา โดยเฉพาะประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของแอฟริกาใต้ในเรื่องที่เกี่ยวกับการสอบสวนดูจะมีความเหนือชั้นกว่ากฎหมายไทยมาก จึงได้จัดหาประมวลของทั้ง 2 ประเทศนี้มาให้เพื่อให้พิจารณาดู กรมพระยาเทวะวงศ์วโรปการจึงได้ส่งประมวลของแอฟริกาใต้และลังกาให้ ดร. เจมส์ พิจารณา ซึ่งเมื่อพิจารณาแล้วก็เห็นว่าประมวลของแอฟริกาใต้น่าจะเป็นประโยชน์ต่อการแก้ไขร่างประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทย จึงเห็นสมควรให้คณะกรรมการชำระประมวลกฎหมายพิจารณาบทบรรณร่างประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทย โดยนำเอาประมวลของแอฟริกาใต้และลังกามาประกอบการพิจารณาด้วย จึงได้มีการส่งประมวลทั้งของแอฟริกาใต้และลังกาให้นายกียองพิจารณา ซึ่งเมื่อได้พิจารณาแล้วก็ได้เสนอความเห็นพร้อมทั้งบันทึกสรุปสาระสำคัญของประมวลดังกล่าวต่อเจ้าพระยาอภัยราชา⁷¹

ในบันทึกของนายกียอง ที่ได้เสนอต่อเจ้าพระยาอภัยราชานั้นได้อธิบายถึงสาเหตุที่ไม่ได้นำเอาประมวลของแอฟริกาใต้และลังกามาประกอบการพิจารณาในการร่างประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาในขณะนั้น เนื่องจากสาเหตุสำคัญ 2 ประการ คือ⁷²

1. ทิศทางในการร่างประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของคณะกรรมการ ตั้งแต่ ค.ศ. 1914 เป็นไปตามนโยบายของสยามว่าระบบกฎหมายของยุโรปควรจะถูกนำมาใช้ แทนที่จะใช้กฎหมายอังกฤษ ดังนั้นในการรวบรวมแหล่งข้อมูลมาอ้างอิงในการร่างประมวลกฎหมาย คณะกรรมการจะรวบรวมตามความพึงพอใจจากประเทศที่ใช้กฎหมายยุโรป โดยประมวลของแอฟริกาใต้เพิ่งบังคับใช้เมื่อ ค.ศ. 1917 ซึ่งหลังจากที่ได้ประชุมร่างกฎหมายในระยะแรก

2. คณะกรรมการมีความคิดว่ากฎหมายวิธีพิจารณาความของประเทศที่ไม่ได้ตกเป็นอาณานิคมจะมีความเหมาะสมกับสถานะของสยามในตอนนั้นมากกว่าที่จะนำกฎหมายของประเทศที่ตกเป็นอาณานิคมมาใช้

จากสาเหตุ 2 ประการนี้ทำให้ในขณะนั้นคณะกรรมการไม่ได้พิจารณาถึงกฎหมายของแอฟริกาใต้และลังกาเลย ซึ่งประมวลกฎหมายของแอฟริกาใต้ไม่สามารถนำมาพิจารณาได้อยู่แล้ว

⁷¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 78-80.

⁷² สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, *Draft Code of Criminal Procedure Vol Xiv* เรื่อง Mr. R. Guyon to H. E. Chao Phya Abhai Raja Minister of Justice, President of the Commission of Codification 13 September 1922, หน้า 44-46.

เพราะยังไม่ได้ประกาศใช้ ส่วนประมวลกฎหมายของลังกาแม้จะประกาศใช้แล้ว ก็ไม่อยู่ในความสนใจของคณะกรรมการพิจารณาร่างประมวลกฎหมายดังกล่าว

นายกียอง ได้พิจารณาความเห็นของ ดร. เจมส์ ที่กล่าวว่าอยากให้นำประมวลของแอฟริกาใต้มาใช้ เพราะมองว่าประมวลของแอฟริกาใต้เป็นประมวลที่พยายามประนีประนอมระหว่างระบบของอังกฤษและของยุโรป และสุดท้ายก็ได้รับเอามาโดยปราศจากข้อจำกัดในเรื่องการฟ้องคดีที่อยู่ภายใต้หน้าที่ของอัยการ และในเรื่องการสอบสวนก็ไม่ได้ต่างไปจากระบบของยุโรปเท่าไรนักที่ให้ผู้พิพากษาได้สวนเข้ามาสอบสวนได้⁷³ โดยสาเหตุที่ ดร. เจมส์ อยากให้นำเอาประมวลของแอฟริกาใต้มาเป็นต้นแบบในการร่างประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทยนั้น ประกอบไปด้วยสาเหตุดังต่อไปนี้

1. เนื่องจากไทยก็ตกอยู่ในสถานการณ์ที่ต้องการจะประนีประนอมระบบของยุโรปกับระบบของอังกฤษเข้าด้วยกัน การนำประมวลของแอฟริกาใต้มาพิจารณาจะทำให้เป็นการง่ายที่จะเห็นแนวทางในการร่างประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทย

2. ประเทศอังกฤษยอมรับในประมวลกฎหมายของแอฟริกาใต้อยู่แล้ว โดยเฉพาะประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของแอฟริกาใต้ในเรื่องที่เกี่ยวกับการสอบสวนประเทศอังกฤษก็ยอมรับว่าดูจะมีความเหนือชั้นกว่าของกฎหมายไทยมาก ดังนั้นการที่จะนำประมวลกฎหมายของแอฟริกาใต้มาประกอบการพิจารณาในการร่างประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทย จึงดูมีแนวโน้มที่จะเกิดผลดี ทั้งในแง่ที่ว่าได้แนวทางพัฒนากฎหมายในเรื่องการสอบสวน และยังเป็นที่ยอมรับของประเทศอังกฤษด้วย ทำให้ประหยัดเวลาในการแก้ไขประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาไปได้มาก

อย่างไรก็ตามถึงแม้ว่านายกียอง จะพิจารณาความเห็นของ ดร. เจมส์ แล้วก็ได้ยึดความเห็นของ ดร. เจมส์ เป็นหลักแต่อย่างใด เพราะในความเห็นของนายกียอง มองว่าควรจะตอบสถานทูตอังกฤษไปว่าคณะกรรมการพิจารณาชำระประมวลกฎหมายจะพิจารณาแก้ไขร่างประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาโดยคำนึงถึงข้อโต้แย้งของกงสุลอังกฤษประกอบกับประมวลกฎหมายของแอฟริกาใต้ และลังกาด้วย

เมื่อพิจารณาร่างประมวลกฎหมายของแอฟริกาใต้และลังกา พบว่าประมวลกฎหมายของทั้ง 2 ประเทศนี้เพิ่งประกาศใช้ได้ไม่นาน โดยประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของลังกาออกมาเมื่อ ค.ศ. 1888 และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและพยานหลักฐาน

⁷³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 46.

ของแอฟริกาได้ออกมาใน ค.ศ. 1917 และมีผลใช้บังคับในเดือนมกราคม ค.ศ. 1918 ประมวลกฎหมายของทั้ง 2 ประเทศนี้มีบทบัญญัติที่สอดคล้องกันระหว่างหลักเกณฑ์ทั่วไปของวิธีพิจารณาความอาญาสมัยใหม่ และบทบัญญัติเก่าที่มีชื่อเสียงของวิธีพิจารณาความอังกฤษ เกี่ยวข้องกับการจับกุม, การคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของบุคคล และการสอบสวน แต่ประมวลกฎหมายของแอฟริกาได้ได้พยายามที่จะประนีประนอมระหว่างระบบกฎหมายอังกฤษกับระบบกฎหมายของยุโรป เนื่องมาจากสภาพของบ้านเมือง⁷⁴

ต่อมาคณะกรรมการชำระประมวลกฎหมายได้แก้ไขประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาโดยพยายามประนีประนอมข้อคัดค้านของกงสุลอังกฤษ กับประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของแอฟริกาใต้และลังกา จนร่างเสร็จใน พ.ศ. 2467 ซึ่งมีประเด็นสำคัญในร่างนี้ คือการให้ศาลเข้ามาสอบสวนตามข้อคัดค้านของอังกฤษ แต่ร่างประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญานี้ไม่ได้รับการรับรองจากรัฐบาล และไม่ปรากฏร่างฯ ดังกล่าว รวมไปถึงในช่วงนี้ได้มีการเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับการร่างประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความหลายอย่าง ทำให้กระบวนการในการร่างประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาต้องยืดเยื้อออกไป จนมาถึงการเปลี่ยนแปลงการปกครองใน พ.ศ. 2475⁷⁵ จึงได้เริ่มมีการเคลื่อนไหวในการร่างประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาอีกครั้ง

จ. มูลเหตุในการร่างประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

สาเหตุที่ทำให้นายกียอง จำเป็นต้องมีการร่างประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาขึ้นมาใหม่ สืบเนื่องมาจากปัจจัยภายในของตัวคณะกรรมการร่างประมวลกฎหมาย เพราะเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงคณะกรรมการร่างประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ทำให้นายกียองเข้ามาทำหน้าที่แทนนายเดเลสตรี่ จึงมีความจำเป็นต้องนำร่างฯ ของนายเดเลสตรี่มาพิจารณาใหม่ และจากการพิจารณาดังกล่าว ผู้เขียนเห็นว่าเนื่องจากนายกียองได้เคยร่างประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาแล้ว ก็ย่อมต้องการที่จะนำแนวทางเดิมของตนกลับมา จึงเห็นความจำเป็นต้องร่างประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของตนขึ้นมาใหม่

⁷⁴ สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, Draft Code of Criminal Procedure Vol Xiv เรื่อง Notice Concerning the Criminal Procedure Codes of Ceylon and of Union of South Africa, หน้า 48.

⁷⁵ ชาญชัย แสงวงศ์, อิทธิพลของฝรั่งเศสในการปฏิรูปกฎหมายไทย หน้า 80-81.

4.2.2.4 การร่างและพิจารณาประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฉบับปัจจุบัน

ก. การจัดตั้งคณะกรรมการร่างประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

การร่างและพิจารณาประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฉบับปัจจุบัน ผู้ที่มีบทบาทในการร่าง คือนายเรมี เดอ ปลังเตอโรส (Rémy de Planterose) เนื่องจากกรมร่างกฎหมายได้มอบหมายให้เป็นผู้ร่างฯ แต่อย่างไรก็ตามนายกียองยังคงเป็นประธานคณะกรรมการร่างประมวลกฎหมาย จึงมีส่วนช่วยในการพิจารณาร่างประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฉบับดังกล่าวด้วย ทั้งยังเป็นผู้ริเริ่มให้มีการดำเนินการร่างประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาอีกครั้ง หลังจากที่ได้มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองใน พ.ศ. 2475

ข. การเตรียมการร่างประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

การเตรียมการร่างประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เริ่มเกิดขึ้นหลังจากการเปลี่ยนแปลงการปกครองใน พ.ศ. 2475 การเคลื่อนไหวในการร่างประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเริ่มกลับมาอีกครั้ง โดยนายกียอง เป็นผู้เข้ามาขอให้รัฐบาลพิจารณาใหม่อีกครั้ง โดยพบว่ากระบวนการร่างกฎหมายยืดเยื้อมาเป็นเวลานานแล้ว จึงจำเป็นต้องทำความเข้าใจแนวทางในการร่างประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาใหม่ อีกทั้งร่างเดิมก็ยังไม่ได้รับการรับรองจากรัฐบาล ดังนั้น นายกียองจึงได้จัดทำบันทึกถึงรัฐบาลไทย เพื่อขอทราบแนวทางในการร่างประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาต่อไป

เมื่อวันที่ 31 สิงหาคม พ.ศ. 2475 นายกียองจึงได้จัดทำบันทึกขอทราบนโยบายของรัฐบาลเกี่ยวกับการร่างประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาอีกครั้ง โดยในบันทึกนี้มีความจำเป็นที่จะแสดงให้เห็นว่าจะเป็นการเสี่ยงเกินไปสำหรับการร่างประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาใน การที่จะยอมรับร่างเดิมโดยที่ปราศจากการทบทวนใหม่ รวมไปถึงต้องการคำแนะนำจากรัฐบาล จึงจำเป็นต้องส่งบันทึกนี้ถึงรัฐบาลไทย ปรากฏเหตุผล ดังนี้⁷⁶

1. เนื่องจากแนวทางที่ให้มาตั้งแต่ พ.ศ. 2457 เป็นระยะเวลาอันยาวนานแล้ว จึงมีความจำเป็นต้องได้รับการพิจารณาใหม่
2. เพราะว่าการดำเนินไปตามขั้นตอนเดิม ทำให้ได้รับการคัดค้านจากรัฐบาลอังกฤษ
3. เพราะความพยายามที่จะประนีประนอมระหว่างแนวทางเดิมกับข้อคัดค้านของรัฐบาลอังกฤษ มาจนถึงบัดนี้ยังไม่ได้รับการอนุมัติจากรัฐบาล

⁷⁶ สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, *Draft Code of Criminal Procedure Vol. XVIII เรื่อง Enquiry Concerning the Draft Criminal Procedure Code (1932)*, หน้า 13.

นอกจากการบอกเหตุผลดังกล่าวข้างต้นแล้ว นายกียองยังได้ขอให้มีการพิจารณา ทบทวนปัญหา 25 ข้อที่นายปาคุชเคยเสนอไว้ใน พ.ศ. 2457 อีกครั้งหนึ่ง และในความเป็นจริง สามารถที่สันนิษฐานได้ว่านโยบายที่สำคัญที่สุดที่รัฐบาลจำเป็นต้องตัดสินใจ คือเรื่องข้อคัดค้านของ รัฐบาลอังกฤษ ปัญหาสำคัญ คือ เรื่องการสอบสวนที่จะให้ใช้ระบบที่ศาลเป็นผู้สอบสวนตามกฎหมาย อังกฤษ หรือควรจะนำเสนอระบบกฎหมายของยุโรปที่ให้พนักงานฝ่ายปกครอง หรืออัยการเข้ามา สอบสวน

เมื่อรัฐบาลได้รับบันทึกของนายกียองแล้วก็ได้ประชุมปรึกษากันเมื่อวันที่ 10 กันยายน พ.ศ. 2475 แล้วมีมติดังนี้⁷⁷

1. ให้ร่างประมวลกฎหมายดังกล่าวโดยอาศัยระบบกฎหมายไทยที่ใช้อยู่ในขณะนั้น เป็นหลัก ถ้าหากมีความจำเป็นต้องแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายไทย ก็ให้ใช้วิธีการเปรียบเทียบกฎหมายของ ต่างประเทศมาปรับใช้กับกฎหมายไทย

2. กฎหมายของต่างประเทศที่จะนำมาประกอบการพิจารณา รัฐบาลไม่ได้ขัดข้องว่า จะนำกฎหมายใดมาประกอบการพิจารณา ถ้าหากนายกียองเห็นว่าประมวลกฎหมายของแอฟริกาใต้ และลังกาเหมาะสมที่จะนำมาพิจารณาประกอบการร่างประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาก็ ตามนั้นได้ แต่จะต้องให้สอดคล้องกับกฎหมายและสภาวะของประเทศไทยในขณะนั้น

3. ปัญหา 25 ข้อข้างต้นให้ถือตามกฎหมายไทยที่ใช้บังคับอยู่ในขณะนั้น ระบบการ สอบสวนก็ให้ใช้ระบบที่ใช้บังคับอยู่ คือให้ศาลเป็นผู้ทำการสอบสวน

จากมติของรัฐบาลไทยดังกล่าว ส่งผลให้เกิดการร่างประมวลกฎหมายวิธีพิจารณา ความอาญาในเวลาต่อมา

ค. ร่างประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

แม้ว่านายกียองจะเป็นผู้ริเริ่มให้มีการร่างประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความ อาญาขึ้นมาใหม่ แต่ก็ไม่ได้เป็นบุคคลหลักที่มีบทบาทในการร่างประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความ อาญาฉบับปัจจุบันแต่อย่างใด เพราะหลังจากที่ได้มีการออกมติของรัฐบาลไทยดังกล่าว กรมร่าง กฎหมายก็ได้มอบหมายให้นายเรมีร่างประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาตามแนวทางที่รัฐบาล ได้ให้ไว้ เมื่อยกร่างเสร็จก็ได้เสนอต่อรัฐบาลในเดือนมีนาคม พ.ศ. 2476 โดยปรากฏโครงร่างของ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาโดยสังเขป ดังต่อไปนี้⁷⁸

⁷⁷ เรื่องเดียวกัน, หน้า 34.

⁷⁸ สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, *Draft Code of Criminal Procedure Vol Xxii (23 March 1933)*, หน้า 5-6.

	มาตรา
ภาค 1 ข้อความเบื้องต้น	
ลักษณะ 1 หลักทั่วไป	1-11
ลักษณะ 2 อำนาจหน้าที่ในการดำเนินการทางอาญา	12-26
ลักษณะ 3 ความสามารถ	27-46
ภาค 2 กระบวนการสอบสวน	
ลักษณะ 1 ข้อความเบื้องต้น	47-53
ลักษณะ 2 การขึ้นสูตรพลิกศพ	54-62
ลักษณะ 3 หมายเรียก และหมายค้น	63-94
ลักษณะ 4 การจับกุม, การค้น, การปล่อยชั่วคราว	95-134
ลักษณะ 5 การดำเนินการสอบสวน	135-156
ภาค 3 วิธีพิจารณาในศาลชั้นต้น	
ลักษณะ 1 การฟ้องคดีอาญา	157-169
ลักษณะ 2 กระบวนวิธีพิจารณาในศาล	170-188
ลักษณะ 3 พยานหลักฐาน	189-208
ลักษณะ 4 คำพิพากษาหรือคำสั่ง	209-221
ภาค 4 อุทธรณ์และฎีกา	
ลักษณะ 1 อุทธรณ์	222-245
ลักษณะ 2 ฎีกา	246-259
ภาค 5 การบังคับตามคำพิพากษาหรือคำสั่ง, ค่าทดแทนและค่าธรรมเนียม	260-270
ภาค 6 อภัยโทษ, การเปลี่ยนแปลงโทษ	271-275

ร่างประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของนายเรมี⁷⁹ นับเป็นร่างประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาร่างสุดท้ายก่อนที่จะได้มีการตรวจแก้ไขร่างดังกล่าว และประกาศใช้เป็นกฎหมายเมื่อวันที่ 5 มิถุนายน พ.ศ. 2478 ดังนั้นหมวดหมู่ต่างๆ จึงมีความคล้ายคลึงกับประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฉบับปัจจุบันมากที่สุด เห็นได้ว่าการตัดทอนจำนวนมาตราที่ไม่

⁷⁹ โปรดศึกษารายละเอียดเพิ่มเติมจากภาคผนวก ฅ Draft Code of Criminal Procedure (23 March 1933)

จำเป็นออกไปเป็นจำนวนมาก และมีการจัดระเบียบหมวดหมู่อย่างกระชับและรัดกุมมากขึ้น เพียงแต่สิ่งที่ต่างกันอย่างเห็นได้ชัดกับร่างประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฉบับปัจจุบัน คือ การไม่มีภาคที่ว่าด้วยพยานหลักฐาน เนื่องจากพยานหลักฐานถูกนำไปใส่ไว้ในภาคที่ว่าด้วยวิธีพิจารณาในศาลชั้นต้นแทน

ง. มูลเหตุในการร่างประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

ประเด็นปัญหาสำคัญที่ทำให้ต้องมีการตรวจชำระประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาใหม่ คือ เรื่องที่เกิดการคัดค้านจากกงสุลใหญ่ของอังกฤษ ที่มีปัญหาสำคัญ คือ เรื่องผู้มีอำนาจสอบสวนของไทย ที่ในขณะนั้นตามร่างประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของนายกีของให้พนักงานอัยการเป็นผู้มีอำนาจสอบสวนเป็นหลัก (เหตุที่ประเทศไทยให้พนักงานอัยการมีอำนาจในการสอบสวนเป็นหลัก เนื่องมาจากเป็นไปตามแนวทางของคณะกรรมการที่มีหน้าที่ในการวินิจฉัยชี้ขาดปัญหา 25 ข้อของนายปาตุช์กำหนดไว้) ซึ่งกงสุลอังกฤษมองว่าไม่ถูกต้อง เนื่องจากไม่เป็นไปตามระบบของอังกฤษที่ประเทศไทยใช้อยู่ในขณะนั้น สมควรที่จะให้ศาลเป็นผู้ทำการสอบสวนมากกว่าสืบเนื่องจากการคัดค้านร่างประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาดังกล่าวทำให้ประเทศไทยต้องตระหนักถึงการแก้ไขปัญหาดังกล่าว เพราะหากไม่พยายามที่จะแก้ไขปัญหาก็จะเกิดปัญหาในเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยกับประเทศอังกฤษได้ ซึ่งการคัดค้านจากกงสุลใหญ่ของอังกฤษ คือ นายครอสปีนั้น นอกจากจะคัดค้านโดยการยื่นบันทึกต่อกระทรวงการต่างประเทศของไทยแล้ว ยังได้มีการส่งบันทึกดังกล่าวต่อนายบัสสาด ซึ่งเป็นที่ปรึกษากฎหมายของกระทรวงยุติธรรมของไทยในขณะนั้นด้วย ทำให้เห็นว่านายครอสปีไม่พอใจกับร่างประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเดิมอย่างมาก ทั้งนายบัสสาดก็ยังเห็นด้วยกับข้อทักท้วงดังกล่าว จึงจำเป็นต้องมีการแก้ไขร่างประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเดิมของนายกีของ อันเป็นไปตามปัจจัยทางด้านสังคมการเมืองระหว่างประเทศ ที่หากไม่มีการแก้ไขอาจก่อให้เกิดปัญหาในด้านความสัมพันธ์กับประเทศอังกฤษได้

หลังจากที่นายเรมีได้ยกร่างประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาจนแล้วเสร็จในเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2476 รัฐบาลได้แต่งตั้งคณะกรรมการพิจารณาร่างประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาขึ้น อันเป็นร่างที่เกิดจากการประนีประนอมข้อคัดค้านของรัฐบาลอังกฤษเรียบร้อยแล้ว ซึ่งก่อนที่จะได้นำไปประกาศใช้เป็นกฎหมายนายชาร์ลส์ เลเวส์ก ได้เข้ามาช่วยในการตรวจพิจารณาร่างประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของนายเรมีจนแล้วเสร็จและนำเสนอต่อรัฐบาลในเดือนธันวาคม พ.ศ. 2477 รัฐบาลจึงได้นำร่างฯ ดังกล่าวเสนอต่อสภาผู้แทนราษฎรตรวจพิจารณาและประกาศใช้เป็นกฎหมายในวันที่ 5 มิถุนายน พ.ศ. 2478 มีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่

1 ตุลาคม พ.ศ. 2478⁸⁰ โดยประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พ.ศ. 2478 ดังกล่าวเป็นประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาที่ใช้มาจนถึงปัจจุบัน โดยที่ไม่ได้มีการเปลี่ยนแปลงหมวดหมู่หรือโครงสร้างหลักของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเลย แม้จะมีการเพิ่มเติมบทบัญญัติและแก้ไขเพิ่มเติมอยู่ตลอด สิ่งที่เปลี่ยนแปลงในตัวโครงสร้างของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญานับตั้งแต่ พ.ศ. 2478 มาจนถึงปัจจุบัน นอกจากบทบัญญัติที่มีเพิ่มเติมขึ้นมา อันสืบเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงในทางสังคมและเทคโนโลยีต่างๆ ที่เกิดขึ้น ทำให้ต้องมีการแก้ไขบทบัญญัติของกฎหมายให้สอดคล้องกับสภาพสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงไปอยู่เสมอแล้ว ยังมีเรื่องของการปรับเปลี่ยนภาษาที่ใช้ให้เข้ากับความเข้าใจของสังคมปัจจุบันด้วย ได้แก่ คำว่า “พยาน” แต่เดิมใช้คำว่า “พะยาน”, คำว่า “ผู้เชี่ยวชาญ” แต่เดิมใช้คำว่า “ผู้ชำนาญการพิเศษ”, คำว่า “การชันสูตรพลิกศพ” แต่เดิมใช้คำว่า “การชันสูตรพลิกศพ”, คำว่า “อัยการ” แต่เดิมใช้คำว่า “อัยการ”, คำว่า “เขต” แต่เดิมใช้คำว่า “เขตต์”, คำว่า “ราชอาณาจักรไทย” แต่เดิมใช้คำว่า “ราชอาณาจักรสยาม” เป็นต้น

จากการพิจารณามูลเหตุของการปฏิรูปกฎหมายไทยและพัฒนาการของกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พบว่ามูลเหตุสำคัญที่ทำให้เกิดการปฏิรูปกฎหมายขึ้น คือการที่ประเทศไทยเริ่มมีการติดต่อกับชาติตะวันตกทำให้จำเป็นต้องมีการปฏิรูปกฎหมายเพื่อให้ชาติตะวันตกยอมรับ รวมไปถึงประเด็นปัญหาในเรื่องสิทธิสภาพนอกอาณาเขต และระบบกฎหมายดั้งเดิมของไทย แต่การที่จะปฏิรูปกฎหมายได้ ไม่ใช่สิ่งที่ทำได้ภายในระยะเวลาอันสั้น และกฎหมายฉบับแรกที่ประเทศไทยเลือกที่จะร่างคือกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127 เพราะเป็นกฎหมายที่เข้าใจง่ายและร่างได้ง่ายที่สุด กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาจึงเป็นกฎหมายที่เกิดขึ้นมาภายหลัง ซึ่งเป็นกฎหมายที่ใช้ระยะเวลาในการร่างเป็นระยะเวลานาน อันเนื่องมาจากข้อขัดข้องทั้งที่เกี่ยวกับตัวผู้ร่างกฎหมายที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่บ่อยครั้ง รวมทั้งเกิดข้อคัดค้านจากต่างชาติ และแนวทางในร่างกฎหมายของรัฐบาลเพื่อให้สอดคล้องกับสภาพการเปลี่ยนแปลงของสังคม เป็นต้น โดยก่อนหน้าที่จะมีประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาได้มีการร่างพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความมิโทษสำหรับใช้ไปพลางก่อน ร.ศ. 115 ขึ้นเนื่องจากสาเหตุสำคัญคือ เพื่อให้ทันต่อเหตุการณ์ในประเทศไทยในขณะนั้น เพราะชาติตะวันตกต้องการให้มีวิธีพิจารณาคดีตามแบบอย่างตะวันตกโดยเร็ว เห็นได้ว่าปัจจัยที่ทำให้เกิดการร่างพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความมิโทษสำหรับใช้ไปพลางก่อน ร.ศ. 115 คือปัจจัยทางด้านสังคมการเมืองระหว่างประเทศ ที่ต้องการให้ชาวต่างชาติยอมรับกฎหมายของไทย เพื่อแก้ปัญหาในเรื่องสิทธิสภาพนอกอาณาเขต

⁸⁰ ชาลซุย แสวงศักดิ์, อิทธิพลของฝรั่งเศสในการปฏิรูปกฎหมายไทย หน้า 82-83.

อย่างไรก็ดี พระราชบัญญัติดังกล่าวก็ยังไม่ใช่ประมวลกฎหมาย บทบัญญัติต่างๆ ก็ยังไม่ครบถ้วน จึงจำเป็นต้องมีการร่างประมวลกฎหมายขึ้น ทำให้มีความจำเป็นต้องเร่งตราประมวลกฎหมายให้ครบถ้วน ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาก็เป็นอีกประมวลหนึ่งที่จำเป็นต้องร่างขึ้นเพื่อให้ชาวต่างชาติยอมรับกฎหมายของไทย อันเป็นลักษณะของปัจจัยทางด้านสังคมการเมืองระหว่างประเทศเป็นสำคัญ นอกจากปัจจัยทางด้านสังคมการเมืองระหว่างประเทศแล้ว ปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการร่างประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา คือปัจจัยทางด้านกฎหมายระหว่างประเทศ เนื่องจากหลังจากที่ได้มีการทำสนธิสัญญากับต่างประเทศ โดยเฉพาะการทำสนธิสัญญากับอังกฤษ และฝรั่งเศสก่อให้เกิดปัญหาในด้านสิทธิสภาพนอกอาณาเขตที่เป็นปัญหาอย่างมากในระบบการศาลของไทย จึงได้ปรากฏข้อสัญญาตกลงที่จะยกเลิกสิทธิสภาพนอกอาณาเขต เมื่อประเทศไทยมีประมวลกฎหมายครบถ้วนก่อน จากปัจจัยทางด้านกฎหมายระหว่างประเทศดังกล่าว ทำให้มีความจำเป็นต้องร่างประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาขึ้น นอกจากนี้ปัจจัยทางด้านสิทธิเสรีภาพและสิทธิมนุษยชนก็เป็นอีกสาเหตุหนึ่งที่ต้องมีการร่างประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาขึ้น เนื่องจากชาติตะวันตกต้องการให้กฎหมายไทยลดความป่าเถื่อนลงและคำนึงถึงสิทธิเสรีภาพของผู้ต้องหามากขึ้น อันสอดคล้องกับกฎหมายของตะวันตก

กระบวนการร่างประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญานั้นไม่ได้ราบรื่น เพราะหลังจากร่างแรกหัวหน้าคณะกรรมการร่างประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา คือนายปาตูลีได้ลาออกไปจึงและได้คัดเลือกนายเดเลสตรีเข้ามาทำหน้าที่เป็นหัวหน้าคณะกรรมการร่างประมวลกฎหมายแทน นายเดเลสตรีได้ยกร่างประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาจนเสร็จ โดยสาเหตุที่ต้องมีการร่างใหม่เกิดจากปัจจัยด้านสังคมการเมืองการปกครองเป็นสำคัญ เพราะหลังจากที่นายปาตูลีได้จัดทำรายงานปัญหาต่างๆ รวมทั้งสิ้น 25 ข้อและส่งให้รัฐบาลไทยวินิจฉัยชี้ขาดเรียบร้อยแล้วจะมีนโยบายหรือหลักการอย่างไรก็ตามที่จะต้องนำคำตอบในข้อต่างๆ เหล่านี้มาพิจารณาและมาปรับปรุงแก้ไขเปลี่ยนแปลงร่างประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา หลังจากนั้นนายเดเลสตรีได้ลาออกไป และนายกียองได้เข้ามาเป็นประธานในการร่างประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาแทน ก็ได้ทำการร่างประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาขึ้นมาใหม่ แต่ร่างๆ นี้เกิดปัญหาสำคัญ คือเกิดข้อคัดค้านจากกงสุลใหญ่ของอังกฤษในประเด็นเรื่องผู้มีอำนาจสอบสวน ทำให้ประเทศไทยต้องตระหนักถึงการแก้ไขปัญหาดังกล่าว เพราะหากไม่พยายามที่จะแก้ไขปัญหาก็จะเกิดปัญหาในเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยกับประเทศอังกฤษได้ จึงจำเป็นต้องมีการแก้ไขร่างประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเดิมของนายกียอง อันเป็นไปตามปัจจัยทางด้านสังคมการเมืองระหว่างประเทศ โดยได้มอบหมายให้นายเรมีเป็นผู้ยกร่างประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาดังกล่าว ซึ่งนับจากร่างๆ ของนายเรมีก็มีการแก้ไขและตรวจพิจารณาร่าง จากนั้นก็ประกาศใช้เป็นประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พ.ศ. 2478 อันเป็นร่างๆ ที่ใช้บังคับอยู่ในปัจจุบัน

เมื่อได้ศึกษาถึงพัฒนาการของกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาดังกล่าวแล้วพบว่ากฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามีพัฒนาการมาอย่างยาวนานนับตั้งแต่อดีต มาจนถึงขั้นตอนของการร่างประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ซึ่งมีกระบวนการร่างที่เปลี่ยนแปลงไปตามมูลเหตุต่างๆ และในบางช่วงเวลามีความจำเป็นต้องแก้ไขร่างประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาอันเนื่องมาจากปัญหาเกี่ยวกับผู้มีอำนาจสอบสวน จึงมีความจำเป็นต้องศึกษาถึงผู้มีอำนาจสอบสวนนับตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน เพื่อให้เห็นถึงความเปลี่ยนแปลงตามร่างประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา อันจะได้กล่าวถึงในบทที่ 5 ต่อไป

บทที่ 5

บทวิเคราะห์ผู้มีอำนาจสอบสวนตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

การสอบสวนเป็นกระบวนการยุติธรรมทางอาญาในขั้นตอนแรกเมื่อจับตัวผู้ต้องสงสัยว่ากระทำความผิดมาได้ โดยเป็นกระบวนการในการค้นหาความจริงและรวบรวมพยานหลักฐานเพื่อที่จะนำเอาตัวผู้กระทำความผิดมาฟ้องลงโทษ ดังนั้นจึงเป็นกระบวนการที่มีความสำคัญ ซึ่งเมื่อเป็นกระบวนการที่มีความสำคัญทำให้ในแต่ละยุคสมัยการสอบสวนมีการเปลี่ยนแปลงไปตามปัจจัยต่างๆ อยู่เสมอ โดยเป็นการเปลี่ยนแปลงไปพร้อมกับกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ส่วนใหญ่เป็นการเปลี่ยนแปลงเนื่องมาจากความจำเป็นในทางการเมืองบ้าง ในทางระหว่างประเทศบ้าง แต่ท้ายที่สุดแล้วการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่เกิดขึ้นก็เพื่อจุดมุ่งหมายเดียว คือเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการดำเนินการในขั้นตอนของการสอบสวนให้มากที่สุด

จากการศึกษาระบบการสอบสวนในช่วงก่อนการปฏิรูปกฎหมาย และพัฒนาการของกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ทำให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงของการสอบสวน โดยเฉพาะผู้มีอำนาจสอบสวนที่มีการเปลี่ยนแปลงมาโดยตลอด จึงเป็นปัญหาสำคัญที่จำเป็นต้องนำมาวิเคราะห์ เพื่อให้เห็นถึงสาเหตุที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง อันสัมพันธ์กับพัฒนาการกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ดังที่ได้กล่าวไปข้างต้น

5.1 ผู้มีอำนาจสอบสวนช่วงก่อนการปฏิรูปกฎหมาย

เนื่องจากระบบการสอบสวนในช่วงก่อนการปฏิรูปกฎหมาย คือในช่วงสมัยสุโขทัย สมัยอยุธยาและกฎหมายตราสามดวง ยังไม่ได้เป็นระบบการสอบสวนที่มีลักษณะเหมือนประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาปัจจุบันที่มีการแยกบทบัญญัติที่เกี่ยวกับการสอบสวนไว้ชัดเจน เพียงแต่มีลักษณะของการค้นหาความจริงก่อนที่จะเข้าสู่การพิจารณาคดีของศาล ซึ่งเป็นลักษณะของระบบการสอบสวนในปัจจุบัน ทำให้บทบาทของผู้มีอำนาจสอบสวนยังคงไม่ปรากฏชัดเจน

5.1.1 ผู้มีอำนาจสอบสวนในสมัยสุโขทัย

ในช่วงสมัยสุโขทัย บุคคลที่มีหน้าที่ในการสอบสวนหาความจริงและพิจารณาพิพากษาคดี คือบุคคลคนเดียวกัน ซึ่งก็คือพ่อขุนรามคำแหง เพราะมีการเปิดโอกาสให้ราษฎรที่มีเรื่องเดือดร้อน หรือเป็นความกันไประ้องทุกข์ต่อพ่อขุนรามคำแหงได้ โดยไปยื่นกระดิ่งที่หน้าประตูวัง จากนั้นพระองค์ก็มีหน้าที่ในการไต่สวนหาความจริงเพื่อให้ได้ความจริงที่เที่ยงธรรม เป็นลักษณะของการรวบรวมพยานหลักฐานโดยการรับฟังข้อเท็จจริงจากพยานผู้เห็นเหตุการณ์ หรือจากผู้เสียหาย แล้วจึงค่อยตัดสินว่าบุคคลใดผิดหรือถูก

ในบางกรณีหากเกิดข้อพิพาทเป็นความกันในเรื่องเล็กน้อยก่อนที่จะนำความไปสู่พ่อขุนรามคำแหงก็สามารถให้หัวหน้าครอบครัว หรือผู้เฒ่าผู้แก่เป็นผู้ไต่สวนหาความจริงและตัดสินถูกผิดให้ก็ได้ เห็นได้ว่าในสมัยสุโขทัยนี้แม้จะไม่ได้ใช้คำว่า “สอบสวน” แต่ลักษณะการกระทำในการค้นหาความจริงและรวบรวมพยานหลักฐานดังกล่าว ก็คือลักษณะของการสอบสวนในปัจจุบัน

เหตุที่ในสมัยสุโขทัยนี้ให้พระเจ้าแผ่นดิน คือพ่อขุนรามคำแหง หรือผู้เฒ่าผู้แก่เข้ามาสอบสวน เนื่องจากผู้เขียนเห็นว่าในสมัยนี้ราษฎรทุกคนต่างเชื่อมั่นในตัวพระเจ้าแผ่นดินในฐานะเป็นผู้ปกครองประเทศอย่างมาก รวมไปถึงผู้เฒ่าผู้แก่ก็เปรียบเสมือนพระในบ้าน เป็นผู้รู้ในบ้าน คนในสมัยนี้นับถือผู้เฒ่าผู้แก่กันมาก และยอมรับว่าจะสามารถให้คำแนะนำและตัดสินความจริงต่างๆ ได้ เช่นเดียวกับพระเจ้าแผ่นดินที่เปรียบเสมือนพ่อของแผ่นดิน เมื่อไม่มีใครสามารถให้ความเป็นธรรมได้บุคคลสุดท้ายที่ราษฎรจะพึ่งพิงได้ คือพระเจ้าแผ่นดิน และเนื่องด้วยสมัยนี้ยังมีราษฎรไม่มาก รวมไปถึงคติความต่างๆ ก็ยังมีไม่มากนัก ทำให้พ่อขุนรามคำแหงยังคงสามารถสอบสวนและตัดสินคดีความได้อย่างทั่วถึง

5.1.2 ผู้มีอำนาจสอบสวนในสมัยกรุงศรีอยุธยาและกฎหมายตราสามดวง

5.1.2.1 ผู้มีอำนาจสอบสวน

เมื่อเข้าสู่ช่วงสมัยอยุธยาและกฎหมายตราสามดวง การค้นหาความจริงในสมัยนี้มีบุคคลที่เข้ามาเกี่ยวข้องมากขึ้น โดยมีทั้งนครบาล และตระลาการในการรวบรวมพยานหลักฐานและข้อเท็จจริงต่างๆ เพื่อเข้าสู่กระบวนการในการพิจารณาพิพากษาคดีต่อไป ซึ่งบุคคลเหล่านี้เปรียบเสมือนเป็นผู้ช่วยของกษัตริย์ และเมื่อตระลาการเข้ามามีบทบาทในการค้นหาความจริง จึงเปรียบเสมือนศาลได้เข้ามามีบทบาทในการสอบสวน การสอบสวนจึงดูปะปนกันระหว่างองค์กรฝ่ายตุลาการ คือศาล (ตระลาการ) และองค์กรฝ่ายบริหาร คือ นครบาล แต่วัตถุประสงค์หลัก คือการค้นหาความจริง รวบรวมพยานหลักฐาน เพื่อนำไปประกอบการพิจารณาและตัดสินคดี อันเป็นลักษณะของระบบการสอบสวนในปัจจุบัน โดยการที่ตระลาการเข้ามาค้นหาความจริงนั้นเกิดจากที่ผู้เสียหายนำคดีไปฟ้องต่อศาลโดยไม่ได้ผ่านนครบาล ดังนั้นจึงมีความจำเป็นที่ตระลาการจะต้องซักฟอกจำเลยตามจารีตนครบาลโดยใช้วิธีการทรมาน

5.1.2.2 มูลเหตุในการแก้ไขระบบการสอบสวน

การที่ผู้มีอำนาจสอบสวนเกิดการเปลี่ยนแปลง สืบเนื่องจากการแก้ไขระบบการสอบสวน โดยพบว่าในช่วงยุคสมัยที่เกิดการเปลี่ยนแปลงจากสมัยสุโขทัยมาเป็นสมัยอยุธยา แม้ว่าทั้งสองช่วงนี้จะไม่มีการใช้คำว่า “การสอบสวน” ปรากฏในกฎหมายใดๆ ทั้งศิลาจารึกของพ่อขุนรามคำแหงและกฎหมายมั่งรายศาสตร์ แต่ก็พบว่ามีกรกระทำที่มีลักษณะของการสอบสวนตาม

แบบอย่างปัจจุบันปรากฏให้เห็นแล้ว แต่สิ่งที่ทำให้ระบบการสอบสวน หรือการค้นหาความจริงในสมัยสุโขทัยเปลี่ยนแปลงมาเป็นระบบการสอบสวนตามกฎหมายตราสามดวง ประการหลักคือปัจจัยทางด้านสังคมการเมืองการปกครอง เนื่องจากในสมัยสุโขทัย ลักษณะการปกครองจะขึ้นกับกษัตริย์เป็นสำคัญ มีโครงสร้างทางการเมืองการปกครองเป็นแบบนครรัฐ กล่าวได้ว่ามีศูนย์กลางอำนาจอยู่ที่เมืองใดเมืองหนึ่ง ส่วนเมืองเล็กๆ จะปกครองด้วยเจ้าเมืองของตนเอง ลักษณะการปกครองเป็นแบบพ่อปกครองลูก¹ ดังนั้นระบบการสอบสวนจึงให้กษัตริย์แต่เพียงผู้เดียวเป็นผู้สอบสวนและตัดสินคดีไปในบุคคลคนเดียวกันได้ เนื่องด้วยลักษณะเป็นสังคมขนาดเล็ก อาชญากรรมยังมีไม่มาก การค้นหาความจริงจึงยังไม่มีหลักเกณฑ์ที่ยุ่งยากมากนัก

เมื่อเข้าสู่สมัยอยุธยาไม่มีการปกครองแบบพ่อปกครองลูกอีกต่อไป การปกครองเปลี่ยนไปเป็นแบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ กษัตริย์เป็นเหมือนทวยราชา ความใกล้ชิดระหว่างกษัตริย์กับราษฎรไม่มีอีกต่อไป และเนื่องจากสังคมขยายใหญ่ขึ้น จำนวนประชากรมีมาก จึงมีความจำเป็นต้องจัดระเบียบเมืองและควบคุมกำลังคนให้มีประสิทธิภาพ จึงมีการแบ่งไพร่พลภายใต้การบังคับบัญชาของเจ้าขุนมูลนาย ระบบศักดินาจึงเกิดขึ้นในยุคสมัยนี้ การปกครองในสมัยอยุธยานี้จึงค่อนข้างจะมีระเบียบแบบแผนที่ซับซ้อนกว่าในสมัยสุโขทัย² และเน้นการปกครองที่มุ่งรักษาเสถียรภาพของบ้านเมืองให้เป็นปึกแผ่น กฎหมายที่เกิดขึ้นจึงมุ่งส่งเสริมให้เกิดความมั่นคงในสถาบันต่างๆ ของสังคม เช่น กฎหมายลักษณะโจร เป็นกฎหมายที่เน้นการปราบปรามโจรผู้ร้ายในสังคมตามทฤษฎีแบบควบคุมอาชญากรรม ซึ่งบุคคลที่มีบทบาทในการจับกุมและสอบสวนโจรผู้ร้ายรวมถึงรักษาความสงบเรียบร้อยในสังคม คือนครบาล เห็นได้ว่ากษัตริย์ไม่สามารถทำการสอบสวนและพิจารณาพิพากษาคดีแต่เพียงผู้เดียวได้อีกต่อไป ต้องมีนครบาลและตระลาการเข้ามาทำหน้าที่ค้นหาความจริงและพิจารณาพิพากษาคดี จึงเริ่มมีหน่วยงานต่างๆ ที่แบ่งแยกหน้าที่กันทำมากขึ้นจากสมัยสุโขทัย เห็นได้ว่าเนื่องมาจากสภาพสังคมการเมืองการปกครองเกิดการเปลี่ยนแปลงทำให้ผู้มีอำนาจสอบสวนเกิดการเปลี่ยนแปลงตามไปด้วย เพื่อให้เหมาะสมกับระบบการสอบสวนในขณะนั้น

สรุปความได้ว่าระบบการสอบสวนในช่วงก่อนการปฏิรูปกฎหมายนั้น ไม่มีกฎหมายที่แสดงให้เห็นถึงการสอบสวนอย่างเด่นชัด ขั้นตอนในการสอบสวน คือเรื่องของการค้นหาความจริงเพื่อหาพยานหลักฐานมาพิสูจน์ความถูกต้องหรือผิดของผู้ต้องหา และบทบัญญัติในเรื่องการค้นหาความจริงจะแทรกอยู่ในบทบัญญัติกฎหมายที่กำหนดความผิดและโทษ รวมไปถึงขั้นตอนในการค้นหาความจริงนี้ มักจะปะปนอยู่กับขั้นตอนในกระบวนการพิจารณาคดีของศาลทำให้ในบางครั้งศาลก็เข้ามามีบทบาท

¹ กฤตยชญ์ ศิริเขต, "กฎหมายกับสังคมไทยในอดีต," ใน เอกสารประกอบการสอนชุดวิชา กฎหมายกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม หน่วยที่ 1-7 (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2545), หน้า 79.

² เรื่องเดียวกัน, หน้า 80.

ในการไต่สวนหาความจริงไปในตัวด้วย ส่งผลให้ผู้มีอำนาจสอบสวนปะปนกันระหว่างองค์กรฝ่ายบริหาร และฝ่ายตุลาการ โดยยังไม่มีบทบัญญัติของกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญากำหนดอำนาจหน้าที่ในการสอบสวนไว้โดยเฉพาะ

เมื่อพิจารณาจากระบบการสอบสวนในช่วงก่อนการปฏิรูปกฎหมายแล้วนั้น แม้ว่าจะมีทั้งช่วงสมัยสุโขทัย และในสมัยกรุงศรีอยุธยาและกฎหมายตราสามดวง แต่เนื่องจากในช่วงสมัยอยุธยาและกฎหมายตราสามดวงจะเป็นช่วงระยะเวลาที่ยาวนานมากที่สุด ทำให้ระบบการสอบสวนในสมัยนี้เป็นสิ่งที่ประเทศไทยใช้มาอย่างยาวนาน และกลายเป็นภาพลักษณ์ที่ทำให้ชาติตะวันตกมองกฎหมายไทยว่ามีความป่าเถื่อน ทั้งในแง่ของการลงโทษและในแง่ของวิธีพิจารณาความอาญา ส่งผลให้ต่อมาต้องมีการเปลี่ยนแปลงระบบกฎหมาย ส่งผลให้ผู้มีอำนาจสอบสวนเกิดการเปลี่ยนแปลง

5.2 ผู้มีอำนาจสอบสวนช่วงหลังการปฏิรูปกฎหมาย

แนวโน้มในการปฏิรูปกฎหมายได้เกิดขึ้นมาตั้งแต่ในสมัยรัชกาลที่ 4 เพราะพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงเห็นความจำเป็นในการปฏิรูปประเทศตามแบบอย่างตะวันตก เหตุเพราะชาติตะวันตกได้แผ่อิทธิพลล่าเมืองขึ้นเข้ามาในแถบเอเชีย หากไม่ยอมโอนอ่อนผ่อนตามตะวันตก ประเทศไทยอาจต้องตกเป็นเมืองขึ้นของชาติตะวันตกได้ การปฏิรูปกฎหมายให้ทัดเทียมกับชาติตะวันตกจึงเป็นสิ่งสำคัญ ที่ทำให้จำเป็นต้องแก้ไขระบบกฎหมายเก่าของไทยที่มีลักษณะป่าเถื่อน โดยในเรื่องระบบการสอบสวน ซึ่งเป็นเรื่องหนึ่งในวิธีพิจารณาความนั้นถือว่าเป็นเรื่องสำคัญและจำเป็นที่จะต้องได้รับการแก้ไขควบคู่ไปกับการแก้ไขในเรื่องระบบการศาล แนวโน้มในการแก้ไขมีหลักการสำคัญ คือการลดความป่าเถื่อนลงและคำนึงถึงสิทธิเสรีภาพของผู้ต้องหาและผู้เสียหายมากขึ้น

เมื่อจำเป็นต้องแก้ไขระบบการสอบสวน ทำให้ผู้มีอำนาจสอบสวนต้องเปลี่ยนแปลงไปพร้อมกัน เพราะต้องพยายามให้เกิดระบบการสอบสวนที่เป็นกิจจะลักษณะ รวมไปถึงต้องการกำหนดผู้มีอำนาจสอบสวนให้ชัดเจน เพื่อให้ชาติตะวันตกยอมรับ และเพื่อแก้ไขระบบกฎหมายดั้งเดิมของไทย

5.2.1 ผู้มีอำนาจสอบสวนตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความมีโทษสำหรับใช้ไปพลางก่อน ร.ศ. 115

5.2.1.1 ผู้มีอำนาจสอบสวน

บทบัญญัติในพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความมีโทษสำหรับใช้ไปพลางก่อน ร.ศ. 115 มีทั้งหมด 40 มาตรา แต่ก็ครอบคลุมทั้งขั้นตอนก่อนการพิจารณาไปจนถึงขั้นตอนการพิจารณาตัดสินคดี บทบัญญัติที่มีความใกล้เคียงกับการสอบสวนมากที่สุดอยู่ในหมวดที่ 1 ว่าด้วยลักษณะไต่สวนก่อนเวลาพิจารณา ในมาตรา 1-6 และหมวดที่ 2 ว่าด้วยการชำระแผ่นดิน

มาตรา 7-8 แม้ว่าจะยังไม่มีการใช้คำว่า “สอบสวน” แต่ก็ยังเป็นลักษณะของการค้นหาความจริงเพื่อรวบรวมพยานหลักฐาน และนำมาพิสูจน์ว่าผู้ต้องหากระทำความผิดจริงหรือไม่

นอกจากนี้ในพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความมีโทษสำหรับใช้ไปพลางก่อน ร.ศ. 115 ไม่ได้ปรากฏมาตราที่แสดงถึงอำนาจหน้าที่ของผู้มีอำนาจสอบสวนไว้แยกจากกระบวนการในการไต่สวนหาความจริงแต่อย่างใด จึงจำเป็นต้องพิจารณาจากบทมาตราทั้งหมดที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการในการค้นหาความจริงแทน

เมื่อผู้เขียนได้พิจารณาจากบทมาตราต่างๆ ในพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความมีโทษสำหรับใช้ไปพลางก่อน ร.ศ. 115 พบว่าเจ้าพนักงานผู้จับกุมตัวผู้ต้องหาไม่ได้มีหน้าที่ในการถามปากคำ หรือหาพยานหลักฐานแต่อย่างใด เพราะไม่ปรากฏบทบัญญัติที่แสดงให้เห็นถึงอำนาจในการรวบรวมพยานหลักฐานและหาความจริงของเจ้าพนักงาน ยกเว้นกรณีที่เป็นความแผ่นดิน จะให้อำนาจแก่เจ้าพนักงานอำเภอ, กำนัน, กองตระเวน หรือกองไต่สวนโทษหลวง มีอำนาจในการค้นหาความจริงและรวบรวมพยานหลักฐานได้ด้วย ปรากฏตามมาตรา 8 ในหมวดที่ 2 ว่าด้วยการชำระเป็นความแผ่นดิน ความว่า

มาตรา 8 “ให้เจ้าพนักงานอำเภอกำนันกองตระเวนแลกองไต่สวนโทษหลวง ในกรุงเทพมหานครหัวเมืองสืบสวนหาคำพยานหลักฐานอันเป็นหลักฐาน ใช้เป็นตัวพยานผู้ซึ่งควรความจริงตามฟ้องแล้ว ก็ให้ลงโทษจำเลยตามพระราชกำหนดกฎหมาย ถ้าเห็นว่าพิจารณาไม่ได้ความจริงตามฟ้องแล้ว ก็ให้ยกฟ้องเสีย”

กรณีที่เป็นความแผ่นดิน เช่น ความผิดฐานขบถ, ฆ่าคนตาย, โจรกรรม, ปล้นสดม, ช่มชู้โทรมหญิง, กล่าวหาว่าร้ายพระศาสนา เป็นต้น ความผิดเหล่านี้เป็นความผิดร้ายแรง การจะให้ศาลเป็นผู้รวบรวมพยานหลักฐานแต่เพียงอย่างเดียวก็ไม่เพียงพอ เพราะตัวเจ้าพนักงานอำเภอ, กำนัน, กองตระเวน หรือกองไต่สวนโทษหลวง จะมีความสามารถในการหาพยานหลักฐานและไต่สวนพยานหลักฐานมากกว่า จึงจำเป็นต้องนำเข้ามาช่วยศาลในคดีที่เป็นความแผ่นดินเหล่านี้ แต่ถ้าเป็นคดีทั่วไปโดยปกติเจ้าพนักงานที่จับกุมตัวผู้ต้องสงสัยมาได้ ก็จำเป็นต้องส่งตัวไปให้ผู้พิพากษาไต่สวน ปรากฏตามมาตรา 3 ความว่า

มาตรา 3 “บรรดาคนผู้ต้องจับมาทุกๆ คนนั้น ถ้าการควรไต่สวนได้ภายใน 48 ชั่วโมง นับแต่เวลาจับเอาตัวมาไว้แล้วต้องให้เอาตัวมาให้ผู้พิพากษาไต่สวน...”

ดังนั้นผู้ที่มีหน้าที่ในการค้นหาความจริง และรวบรวมพยานหลักฐานในกรณีปกติ คือ ศาล ส่วนในกรณีที่เป็นความผิดต่อแผ่นดิน จะให้อำนาจเจ้าพนักงานอำเภอ, กำนัน, กองตระเวน หรือ

กองใต้สวนโทษหลวง เข้ามามีบทบาทในการค้นหาความจริงด้วย เห็นได้ว่ายังคงเป็นการค้นหาความจริงโดยศาลเป็นหลัก ยังคงไม่มีระบบการสอบสวนเหมือนในปัจจุบันที่ให้เจ้าพนักงานที่เป็นฝ่ายบริหารเป็นผู้มีอำนาจสอบสวน

5.2.1.2 มูลเหตุในการแก้ไขระบบการสอบสวน

พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความมีโทษสำหรับใช้ไปพลางก่อน ร.ศ. 115 เป็นกฎหมายวิธีพิจารณาความฉบับแรกๆ ที่เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงวิธีพิจารณาโดยคำนึงถึงสิทธิเสรีภาพของผู้ต้องหามากขึ้น แต่การยกเลิกการทรมานเพื่อรับสารภาพ ไม่ว่าจะเป็นการเชยנית, ตบปาก, จำชื้อคา เป็นต้น ยกเลิกไปตั้งแต่พระราชบัญญัติยกเลิกวิธีพิจารณาโจรผู้ร้ายตามจารีตนครบาล ร.ศ. 115 แล้ว ดังนั้นระบบการสอบสวนตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความมีโทษสำหรับใช้ไปพลางก่อน ร.ศ. 115 จึงไม่มีเรื่องการสอบสวนโดยการทรมานผู้ต้องหาให้รับสารภาพอีกต่อไป และนับเป็นจุดเริ่มต้นของการเปลี่ยนแปลงระบบการสอบสวนเพื่อคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาเพิ่มขึ้น และเป็นการคำนึงถึงทฤษฎีแบบกระบวนการนิติธรรมมากขึ้นด้วย อันเนื่องมาจากปัจจัยต่างๆ ดังนี้

1. ปัจจัยทางด้านสังคมการเมืองระหว่างประเทศเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้ระบบการสอบสวนเกิดการเปลี่ยนแปลง เพราะหากไม่ดำเนินการเปลี่ยนแปลงในเรื่องระบบการสอบสวนประเทศไทยอาจต้องตกเป็นเมืองขึ้นของชาติตะวันตกได้ และยังส่งผลถึงความสัมพันธ์ระหว่างประเทศกับชาติมหาอำนาจต่างๆ ด้วย เนื่องมาจากชาติตะวันตกไม่พอใจในระบบวิธีพิจารณาความของไทยที่มีความป่าเถื่อน และทารุณโหดร้าย อันรวมถึงระบบการสอบสวนซึ่งเป็นขั้นตอนก่อนฟ้องคดีต่อศาลด้วย เนื่องจากมีการใช้วิธีการที่ทารุณโหดร้าย คือการทรมานเพื่อรับสารภาพเช่นกัน จึงจำเป็นต้องมีการเปลี่ยนแปลงไปพร้อมกับระบบวิธีพิจารณาความอาญา รวมไปถึงในช่วงการเกิดพระราชบัญญัตินี้ ประเทศไทยได้นำระบบวิธีพิจารณาความอาญาของอังกฤษมาใช้ ซึ่งบทบาทของศาลถือว่าเป็นสิ่งสำคัญในการพิจารณาพิพากษาคดี ทำให้ผู้มีอำนาจสอบสวนตามพระราชบัญญัตินี้ เน้นบทบาทของศาลเป็นสำคัญ

2. ปัจจัยทางด้านสิทธิเสรีภาพและสิทธิมนุษยชน เป็นสาเหตุหนึ่งที่แทรกอยู่ในปัจจัยทางด้านสังคมการเมืองระหว่างประเทศ เนื่องมาจากกฎหมายของชาติตะวันตกเป็นกฎหมายที่มองว่าคนมีความเท่าเทียมกันตามกฎหมาย จึงต้องใช้บังคับแก่บุคคลทุกคนอย่างเสมอภาคกัน อันเป็นการคำนึงถึงสิทธิเสรีภาพของมนุษย์ โดยเฉพาะประเด็นในเรื่องการสอบสวนที่ต่างชาติใช้หลักการที่ว่าต้องสอบสวนจนแน่ใจว่าผู้ต้องหากระทำผิดจริงจึงจะลงโทษ เป็นหลักการสันนิษฐานว่าผู้ต้องหาเป็นผู้บริสุทธิ์ อันแตกต่างจากหลักการของระบบการสอบสวนในประเทศไทยแต่เดิมที่ใช้หลักการสันนิษฐานว่าผู้ต้องหาเป็นผู้ผิด จากปัจจัยนี้ทำให้บทบาทของศาลในการหาความจริง และพิจารณาพิพากษาคดี

ไม่มีการทรมานเพื่อให้ผู้ต้องหารับสารภาพอีกต่อไป แต่ศาลต้องใช้หลักการรวบรวมพยานหลักฐานทุกอย่างที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด และนำมาพิจารณาว่าผู้ต้องหากระทำผิดจริงหรือไม่ ส่วนกรณีที่เป็นความแผ่นดิน ที่ให้อำนาจแก่เจ้าพนักงานอำเภอ, กำนัน, กองตระเวน หรือกองไตสวนโทษหลวง มีอำนาจในการค้นหาความจริงและรวบรวมพยานหลักฐาน ก็ต้องยึดหลักการเดียวกัน เพื่อเป็นการคุ้มครองสิทธิของบุคคลในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาให้ได้มากที่สุด

เห็นได้ว่าในพระราชบัญญัตินี้จะเน้นการแก้ไขปรับปรุงในเรื่องการศาล ทำให้บทบัญญัติในส่วนของการสอบสวน รวมไปถึงผู้มีอำนาจสอบสวนยังคงไม่ได้ปรากฏชัด เพราะแนวคิดในการออกพระราชบัญญัตินี้ คือต้องการให้มีวิธีพิจารณาคดีตามแบบอย่างตะวันตกโดยเร็ว ผู้มีอำนาจสอบสวนเมื่อพิจารณาตามที่กล่าวมาข้างต้น โดยหลักจึงเป็นศาลที่มีหน้าที่ทั้งสอบสวน และพิจารณาพิพากษาคดีไปในหน่วยงานเดียวกัน ส่วนเจ้าพนักงานต่างๆ มีอำนาจเพียงแค่จับกุมผู้ต้องสงสัยมาแล้วส่งให้ศาลไตสวนเท่านั้น ยกเว้นในกรณีความผิดที่มีโทษหลวง คือความผิดที่มีโทษร้ายแรงก็จะให้อำนาจแก่เจ้าพนักงานมีอำนาจในการรวบรวมพยานหลักฐานด้วย

5.2.2 ผู้มีอำนาจสอบสวนตามแนวทางของนายปาดูซ์

5.2.2.1 ผู้มีอำนาจสอบสวน

การจะพิจารณาบทบาทของผู้มีอำนาจสอบสวนตามแนวทางของนายปาดูซ์ จำเป็นต้องพิจารณาจากรายงานของนายปาดูซ์ที่ได้เสนอแนวความคิดต่อเสนาบดีกระทรวงยุติธรรมใน ค.ศ. 1910 เพราะมีการให้ความเห็นเกี่ยวกับเรื่องการสอบสวนไว้ใน “บทที่ 5 การสอบสวนโดยศาล และข้อเสนอในการมีผู้พิพากษาไตสวน” ประเด็นสำคัญในเรื่องการสอบสวน คือเรื่องบทบาทหน้าที่ของหน่วยงานที่มีอำนาจในการสอบสวน ซึ่งนายปาดูซ์ได้พิจารณาทั้งจากกฎหมายของยุโรปและกฎหมายของอังกฤษ โดยสามารถสรุปความได้ดังนี้³

1. ในระบบวิธีพิจารณาความของยุโรป การสอบสวนก่อนที่จะขึ้นสู่การพิจารณาคดีของศาลตกอยู่ในมือของอัยการ ที่จะสอบสวนเกี่ยวกับความผิด, สั่งให้จับกุมผู้ต้องหา, สอบสวนผู้ต้องหาและพยานของทั้งสองฝ่าย และถ้าพิจารณาแล้วสันนิษฐานได้ว่าไม่มีความผิดก็ต้องปล่อยตัวผู้ต้องหาไป ถ้าสันนิษฐานได้ว่ามีความผิดก็ต้องนำตัวผู้ต้องหาเข้าสู่การพิจารณาของศาลต่อไป ส่วนในวิธีพิจารณาความของอังกฤษอัยการจะถูกบังคับให้ต้องหันไปพึ่งศาลในการที่จะจับกุมผู้ต้องหา ใน

³ หอจดหมายเหตุแห่งชาติ, รหัสไมโครฟิล์มหมายเลข ม-สบ 16/2 เรื่อง ร่างประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของ ม.ปาดู (27 ส.ค. 2453) และ Report on the Proposed Code of Penal Procedure for the Kingdom of Siam, หน้า 68-74.

ทุกคดีที่มีความสำคัญผู้ต้องหาจะถูกปล่อยตัวหรือถูกกล่าวหาว่ามีความผิดโดยศาลที่มีหน้าที่ในการสอบสวน การประกันตัวหรือการส่งผู้ต้องหากลับไปคุมขังตามเดิมก็เป็นหน้าที่ของศาลเช่นกัน เห็นได้ว่าระบบวิธีพิจารณาของยุโรปและอังกฤษนั้นมีความแตกต่างกันในแง่ของบทบาทหลักในการเป็นผู้ที่มีหน้าที่ในการสอบสวน

2. ในสยามก่อนข้างที่จะเป็นระบบที่เรียกว่าเป็นระบบผสม ซึ่งมีอยู่ทั่วไปที่เป็นเช่นนี้ โดยให้อัยการมีอำนาจเต็มในการสอบสวน แต่ถ้าเป็นในคดีที่มีความสำคัญ ผู้ต้องหาไม่สามารถที่จะถูกสอบสวนโดยอัยการได้ แต่จะถูกนำตัวไปศาลเพื่อให้ศาลสอบสวนและรับฟังพยานหลักฐาน ถ้าในต่างจังหวัดศาลหัวเมืองจะเป็นศาลสอบสวน หากเป็นคดีที่อยู่ภายใต้อำนาจของศาลมณฑล ส่วนในกรุงเทพมหานคร ศาลไปริสภาจะเป็นศาลที่มีหน้าที่ในการสอบสวน เพื่อส่งคดีให้แก่ศาลอาญาต่อไป ซึ่งในตอนแรกมีปัญหาตรงที่ว่ายังไม่มีหลักเกณฑ์ที่แน่ชัดว่าคดีใดบ้างที่ควรสอบสวนโดยศาล หรือคดีใดที่ไม่ควร แต่ในความเป็นจริงถ้าเป็นคดีเล็กๆ ก็มักจะไม่ใช่การสอบสวนโดยศาล การสอบสวนโดยศาลจะใช้กับคดีที่มีความสำคัญเท่านั้น โดยนายปาดูซมีข้อโต้แย้งเรื่องการสอบสวนโดยศาลว่าเป็นการไร้ประโยชน์ เนื่องจากจำนวนคดีความในศาลที่มีมากอยู่แล้ว และแม้ว่าในระบบของอังกฤษศาลจะมีอำนาจทุกอย่างก็เป็นที่เข้าใจได้ แต่เมื่อประเทศไทยให้อัยการมีอำนาจเต็มแล้ว จึงไม่มีความจำเป็นที่จะต้องมีการสอบสวนโดยศาลอีก เพราะการสอบสวนดำเนินการไปเพื่อรวบรวมพยานหลักฐานในการเข้าสู่กระบวนการฟ้องร้องเท่านั้น ผู้ต้องหาสามารถไปแก้ต่างในศาลได้อยู่แล้ว การให้ศาลสอบสวนจึงดูเป็นการเสียเวลาต่อทั้งอัยการ, ผู้ต้องหา, พยานและศาล แต่นายปาดูซก็เข้าใจว่าในคดีที่มีความสำคัญอย่างน้อยรัฐบาลก็คงอยากให้ใช้อำนาจตุลาการเข้ามาตรวจสอบ แต่การให้ศาลเป็นผู้สอบสวนจะทำให้พยานต้องไปให้ปากคำอย่างน้อย 3 ครั้ง อันดับแรกคือการสอบสวนโดยอัยการ อันดับที่สองคือในชั้นสอบสวนโดยศาล และสุดท้ายคือในชั้นพิจารณา ซึ่งเป็นเรื่องยากสำหรับพยานรวมไปถึงทำให้เกิดความล่าช้าในการฟ้องคดีด้วย⁴

จากปัญหาที่นายปาดูซกล่าวมาข้างต้น แม้ว่าจะมีการโต้แย้งระบบที่ให้ศาลเป็นผู้ทำการสอบสวน แต่ก็มีการนำเสนอทางแก้โดยการกล่าวถึงประเทศอื่นๆ ว่าหลายประเทศการสอบสวนอยู่ในมือของอัยการ โดยมีศาลเข้าไปร่วมมือกับอัยการผ่านทาง ผู้พิพากษาไต่สวน (Judges d' Instruction) ซึ่งการมีผู้พิพากษาไต่สวนนี้ปรากฏในหลายประเทศ เช่น เยอรมนี, ฝรั่งเศส, อิตาลี, สเปน, ญี่ปุ่น และอียิปต์ ผู้พิพากษาไต่สวนนี้เป็นผู้พิพากษาที่ประจำอยู่ศาลปกติ โดยจะได้อำนาจหน้าที่พิเศษทางด้านการบริหารมาเพื่อนำมาใช้ในการสอบสวนในคดีอาญา แต่ก็ยังเป็นส่วนหนึ่งของ

⁴ โปรดศึกษารายละเอียดเพิ่มเติมจากภาคผนวก ง Report on the Proposed Code of Penal Procedure for the Kingdom of Siam

ศาล แต่สิ่งสำคัญที่ให้ผู้พิพากษาไต่สวนมาสอบสวน คือ การที่จะรับประกันได้ว่าการสอบสวนจะเป็นไปอย่างยุติธรรมและมีอิสระ โดยหน้าที่ของผู้พิพากษาไต่สวน คือ สอบสวนคดีอาญาที่มีความสำคัญ เป็นพวกคดีอาญาร้ายแรง หรือสอบสวนคดีอื่นๆ ที่ได้รับการร้องขอโดยอัยการ

ตำแหน่งของผู้พิพากษาไต่สวนนี้คล้ายกับตำแหน่งผู้พิพากษา (Magistrate) ที่มีหน้าที่ในการสอบสวนในศาลอังกฤษ ซึ่งข้อดีของการให้ผู้พิพากษาไต่สวนเป็นผู้ทำการสอบสวนนั้นจะทำให้ดูเป็นการใช้อำนาจตุลาการมากกว่าอัยการสอบสวน และยังปราศจากอคติ รวมไปถึงพยานเมื่ออยู่ต่อหน้าผู้พิพากษามักจะระมัดระวังในสิ่งที่พูดมากกว่าเมื่ออยู่ต่อหน้าอัยการ

รายงานดังกล่าวของนายปาตูซ์แสดงให้เห็นถึงบทบาทหน้าที่ของอัยการและศาลในการสอบสวน และนายปาตูซ์ไม่เห็นด้วยกับการที่ให้ศาลที่มีหน้าที่ในการพิจารณาและพิพากษาคดีเป็นผู้มีอำนาจในการสอบสวน จึงได้นำเสนอตำแหน่งผู้พิพากษาไต่สวนขึ้นมาแทน เพื่อให้เกิดความร่วมมือกับอัยการ แนวทางต่างๆ ของนายปาตูซ์นี้ปรากฏให้เห็นในร่างประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาร่างแรกของนายกียอง ในช่วง พ.ศ. 2457 โดยมีมาตราสำคัญที่เกี่ยวข้องกับผู้มีอำนาจสอบสวนทั้งการสอบสวนโดยอัยการ และผู้พิพากษาไต่สวน ซึ่งมีเงื่อนไขในการสอบสวนที่แตกต่างกันแต่ก็มีความเชื่อมโยงกันในการทำงาน ดังต่อไปนี้⁵

1. การสอบสวนโดยอัยการ

(1) บทบาทหน้าที่ของอัยการในการสอบสวนปรากฏให้เห็นได้ชัดในมาตรา 177 โดยเมื่อใดก็ตามที่อัยการได้รับแจ้งว่ามีการกระทำความผิดเกิดขึ้น อัยการอาจจะลงไปกำกับการสอบสวนด้วยตนเอง หรือสั่งให้ผู้แทนเป็นผู้สอบสวนก็ได้ ในร่างประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาร่างนี้ อัยการมีบทบาทมากในการสอบสวน แต่เนื่องจากการกระทำความผิดมีมาก จึงจำเป็นต้องมีผู้แทนมาเป็นผู้ช่วยของอัยการในการสอบสวน

(2) อัยการมีหน้าที่ในการเข้าไปยังสถานที่เกิดเหตุและเก็บรวบรวมพยานหลักฐาน เพื่อนำมาพิจารณาว่าจะสั่งฟ้องหรือไม่ฟ้องต่อไป ปรากฏตามมาตรา 177 ทวิ

(3) อัยการมีหน้าที่ในการออกหมายจับ, หมายขัง, หมายค้นได้ ปรากฏตามมาตรา 178 เหตุที่ให้อัยการมีอำนาจดังกล่าว เพราะต้องการให้เกิดความสะดวกในการสอบสวน เนื่องจากอัยการเป็นผู้มีหน้าที่ในการสอบสวน จึงเป็นผู้ที่รู้ดีที่สุดว่าจะออกหมายจับ, หมายขัง หรือหมายค้นสิ่งใดหรือบุคคลใดบ้าง จึงได้กำหนดให้อัยการมีหน้าที่ในการออกหมายต่างๆ เพื่อสะดวกในการค้นหาพยานหลักฐาน

⁵ สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, Draft Code of Criminal Procedure Vol V เรื่อง Achieved Concerning the Criminal Procedure Code Volumn V. Draft of Mr. R. Guyon (1914), หน้า 157-218.

(4) กรณีอัยการไม่ได้ไปจับกุมผู้ต้องหาขณะที่กำลังความผิด ก็จำเป็นที่จะต้องใช้หมายเรียกเพื่อให้มาให้ปากคำ ซึ่งหน้าที่ในการออกหมายเรียก และสอบสวนในกรณีไม่ได้พบเห็นบุคคลใดในขณะที่กำลังกระทำความผิด จะเป็นหน้าที่ของผู้แทนของอัยการซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐ เนื่องจากเป็นกรณีความผิดเล็กน้อย และบุคคลนั้นไม่ได้ถูกจับในขณะที่กำลังกระทำความผิดอาญา ปรากฏในมาตรา 162 โดยผู้แทนยังมีหน้าที่ในการออกหมายเรียก และสอบสวนพยานด้วย แต่อย่างไรก็ตามถึงแม้ว่าผู้แทนของอัยการจะมีหน้าที่ทั้งออกหมายเรียกผู้ต้องหาและพยานมาสอบสวนเพื่อรวบรวมข้อมูลเป็นพยานหลักฐานในสำนวนต่อไป แต่ผู้แทนเหล่านี้ไม่ได้มีอำนาจในการพิจารณาว่าพยานหลักฐานต่างๆ ที่ได้มาเพียงพอหรือไม่ เพราะอำนาจในสอบสวนที่แท้จริงยังคงอยู่กับอัยการ

(5) แม้ผู้แทนของอัยการจะมีอำนาจในการสอบสวนด้วย แต่ก็ต้องรีบส่งเอกสาร หรือข้อมูลทุกอย่างไปให้อัยการได้รับทราบโดยเร็วที่สุดเท่าที่จะทำได้ ไม่ได้มีอำนาจในการตัดสินใจด้วยตนเอง ดังปรากฏในมาตรา 164

(6) เมื่อเข้าสู่กระบวนการถามปากคำ ก่อนที่จะได้ถามปากคำอัยการมีหน้าที่ต้องแจ้งให้ทราบถึงข้อหา รวมไปถึงการถามชื่อ, อายุ, ที่อยู่, สถานที่เกิดก่อน เพื่อที่จะบันทึกไว้เป็นลายลักษณ์อักษร และขั้นตอนนี้ยังเป็นขั้นตอนในการแจ้งสิทธิให้แก่ผู้ต้องหาด้วย ปรากฏตามมาตรา 183 โดยเมื่อใดก็ตามที่ผู้ต้องหาถูกจับและถูกนำมาอยู่ต่อหน้าอัยการหรือนายอำเภอ ในชั้นแรกอัยการหรือนายอำเภอจะบอกถึงข้อหาที่กระทำความผิด หลังจากถามเรื่องชื่อ, อายุ, ที่อยู่, สถานที่เกิดแล้ว และจำเป็นต้องบอกผู้ต้องหาว่าไม่จำเป็นต้องตอบคำถามใดๆ จนกว่าจะได้รับการช่วยเหลือจากทนายความ จากบทบัญญัติมาตรา 183 นี้แสดงให้เห็นถึงการเคารพสิทธิของผู้ต้องหาเป็นอย่างมาก เพราะผู้ต้องหาเมื่อถูกจับมาแล้ว อาจจะยังไม่เข้าใจในการดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางอาญา และอาจเกิดความหวาดกลัว เนื่องจากอาจไม่ได้เป็นผู้กระทำความผิด จึงเปิดโอกาสให้ผู้ต้องหาให้มีผู้ช่วย คือทนายความได้ เพื่อเป็นการช่วยเหลือว่าผู้ต้องหาจะไม่เสียเปรียบหากให้การอะไรที่เป็นการกล่าวโทษตนเอง หรือผู้ต้องหาอาจเกิดความเกรงกลัวเจ้าหน้าที่แล้วรับสารภาพไปทั้งๆ ที่ไม่ได้ทำ เป็นต้น แต่ผู้ช่วยหรือทนายความนั้น ผู้ต้องหาจะต้องเป็นคนเลือกและหามาเอง ซึ่งจะมีเวลากำหนดให้ ปรากฏตามมาตรา 186 อัยการจะให้เวลาผู้ต้องหา 45 ชั่วโมง เพื่อที่จะไปเลือกทนายความ ถ้าเกิดไม่มีการเลือกจนกระทั่งเวลาผ่านไป ทนายความจะถูกส่งให้แก่ผู้ต้องหาโดยอัยการ ผู้ต้องหาจะถูกสอบสวนอีกครั้งต่อหน้าทนายความ

นอกจากนี้พยานต่างๆ ที่เข้ามาในกระบวนการสอบสวนก็จะต้องถูกสอบสวนต่อหน้าผู้ต้องหาและทนายความของผู้ต้องหาด้วย ดังที่ปรากฏในมาตรา 187

(7) เมื่อเสร็จสิ้นการสอบสวนอัยการมีหน้าที่รวบรวมข้อมูล หากได้ความว่าผู้ต้องหากระทำความผิดจริงก็จะส่งสำนวนการสอบสวนไปยังผู้พิพากษาไต่สวน ปรากฏในมาตรา 197

การสอบสวนโดยอัยการถือว่าเป็นการสอบสวนหลักในร่างฯ ของนายกียอง ที่ดำเนินการตามแนวทางของนายปาคุซ์ โดยอัยการจะมีหน้าที่ทุกอย่างที่เกี่ยวกับการสอบสวนไม่ว่าจะเป็นการรับแจ้งเรื่องการกระทำความผิด, การลงไปดูสถานที่เกิดเหตุด้วยตนเองเพื่อเก็บรวบรวมพยานหลักฐานจำพวกพยานวัตถุ หากต้องการพยานเอกสาร หรือพยานบุคคลอัยการก็มีอำนาจในการออกหมายเรียก หมายจับ หรือหมายค้นได้ด้วยตนเอง และอัยการยังมีหน้าที่ในการถามปากคำทั้งผู้ต้องหา, ผู้เสียหาย และพยาน รวมทั้งการจัดทำสำนวนการสอบสวน กล่าวได้ว่าอัยการมีอำนาจเต็มในส่วนที่เกี่ยวกับการสอบสวนทั้งหมด อีกทั้งบทบัญญัติในส่วนของ การสอบสวนยังแสดงให้เห็นถึงการเคารพสิทธิของผู้ต้องหาเป็นอย่างมาก เห็นได้จากในส่วนที่มีการแจ้งสิทธิให้แก่ผู้ต้องหาว่าผู้ต้องหาไม่จำเป็นต้องตอบคำถามใดๆ จนกว่าจะมีทนายความเข้ามาอยู่ด้วยในการสอบสวน แนวคิดนี้ยังคงมีอยู่จนกระทั่งถึงประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฉบับปัจจุบัน ส่วนผู้แทนของอัยการเข้ามามีบทบาทในการสอบสวน ในกรณีความผิดเล็กน้อยเท่านั้น

2. การสอบสวนโดยผู้พิพากษาไต่สวน

(1) โดยปกติจะไม่สามารถมีการสอบสวนโดยผู้พิพากษาไต่สวนได้ เว้นแต่จะมีคำสั่งให้สอบสวนจากอัยการ ผู้พิพากษาไต่สวนจึงมีอำนาจในการเปิดการสอบสวนได้ ปรากฏในมาตรา 200 ซึ่งไม่ใช่ทุกคดีที่อัยการจะสั่งให้ผู้พิพากษาไต่สวนทำการสอบสวน เฉพาะคดีที่กฎหมายบัญญัติไว้เท่านั้น เช่น กรณีจับได้ในขณะกำลังกระทำความผิดอาญา (การกระทำความผิดซึ่งหน้า), คดีความผิดที่มีอัตราโทษร้ายแรงโดยมีโทษจำคุกอย่างน้อย 1 ปี เป็นต้น ปรากฏในมาตรา 203-204

ในส่วนของการกระทำความผิดซึ่งหน้า มีบทบัญญัติแสดงให้เห็นถึงวิธีการในการสอบสวนของผู้พิพากษาไต่สวนไว้โดยเฉพาะ ปรากฏในมาตรา 213 โดยเมื่อผู้พิพากษาไต่สวนได้รับสำนวนการสอบสวนที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดซึ่งหน้า ผู้พิพากษาไต่สวนจำเป็นต้องดำเนินการโดยไปที่เกิดเหตุให้เร็วที่สุดเท่าที่จะทำได้โดยลำพัง เพื่อที่จะเข้าไปควบคุมการสอบสวน

(2) เมื่อสอบสวนแล้วพบว่ามีการกระทำความผิดในฐานความผิดใหม่เกิดขึ้นอันนอกเหนือจากสำนวนที่อัยการสอบสวนมา ก็จำเป็นต้องมีขั้นตอนการบันทึกด้วยวาจาไว้ จากนั้นก็ส่งสำนวนการสอบสวนไปให้แก่อัยการทันที ดังปรากฏในมาตรา 207

(3) ในบางกรณีเนื่องจากอัยการส่งสำนวนการสอบสวนและเอกสารต่างๆ ทุกอย่างไปให้แก่ผู้พิพากษาไต่สวนหมดแล้ว แต่บางครั้งมีความจำเป็นต้องใช้เอกสารดังกล่าวก็สามารถขอเอกสารจากผู้พิพากษาไต่สวนได้ ผู้พิพากษาไต่สวนมีหน้าที่ต้องให้ จะปฏิเสธไม่ได้ ดังปรากฏในมาตรา 209 เมื่ออัยการวางคดีต่อผู้พิพากษาไต่สวน พร้อมด้วยสำนวนการสอบสวนและ

เอกสารทั้งหมดที่เกี่ยวข้องกับคดี อัยการอาจต้องการเอกสารทั้งหมดของคดีมาเพื่อให้เกิดความเชื่อมโยงกันในคดี ในเวลาใดก็ได้ระหว่างกระบวนการสอบสวน และเก็บไว้ได้ในแต่ละครั้งเพียง 24 ชั่วโมง

(4) ระบบการสอบสวนโดยผู้พิพากษาไต่สวนที่ปรากฏในร่างประมวลกฎหมายฉบับนั้นโดยหลักจะมีลักษณะเปิดเผย แต่ก็สามารถดำเนินการสอบสวนโดยลับได้ถ้ามีความจำเป็นเพื่อประโยชน์ในการบริหารงานยุติธรรม และเมื่อกระบวนการสอบสวนโดยผู้พิพากษาไต่สวนสิ้นสุดลง ก็จำเป็นต้องส่งเอกสารทั้งหมดกลับไปให้อัยการในการพิจารณาสั่งฟ้องหรือสั่งไม่ฟ้องต่อไป ปรากฏในมาตรา 232

(5) เมื่ออัยการรับเอกสารต่างๆ จากผู้พิพากษาไต่สวนมาแล้ว หากอัยการตรวจดูเอกสารแล้วเห็นว่ามีความจำเป็นต้องสอบสวนเพิ่มเติมก็สามารถสั่งให้ผู้พิพากษาไต่สวนสอบสวนเพิ่มเติมได้ ปรากฏตามมาตรา 233 โดยอัยการจะบอกกล่าวในบันทึกถึงประเด็นที่ยังไม่พอใจในการสอบสวนข้อใด ผู้พิพากษาไต่สวนจำเป็นต้องดำเนินการตามคำสั่งของอัยการ

(6) เมื่อใดก็ตามที่อัยการได้รับแจ้งถึงอาชญากรรม หรือการกระทำความผิดร้ายแรงในขณะนั้น และความผิดนั้นมีโทษจำคุกอย่างน้อย 3 ปี อัยการจะต้องเดินทางไปยังสถานที่เกิดเหตุในทันทีเพื่อสอบสวนและรวบรวมพยานหลักฐาน และอัยการต้องร่างบันทึกด้วยวาจาแลงผลของการสอบสวนด้วย และเมื่อเป็นคดีอาชญากรรมหรือการกระทำความผิดร้ายแรง อัยการอาจถามผู้พิพากษาไต่สวนให้เข้ามาร่วมกับตนในการสอบสวน หรือมาพบให้เร็วที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ ปรากฏตามมาตรา 167 ซึ่งมาตรานี้แสดงให้เห็นถึงอำนาจหน้าที่ของอัยการว่ามีหน้าที่ในการสอบสวนความผิดร้ายแรงด้วย แต่ก็สามารถขอให้ผู้พิพากษาไต่สวนเข้ามาช่วยได้ และอำนาจหน้าที่อีกอย่างหนึ่งของอัยการ คือการมีอำนาจออกหมายจับ หรือหมายขังได้ด้วย ปรากฏในมาตรา 170

เมื่อเป็นการกระทำความผิดร้ายแรง ผู้พิพากษาไต่สวนจะเข้ามามีบทบาทในการสอบสวนร่วมกับอัยการได้ หากอัยการร้องขอให้เข้ามาร่วมกับตน แต่แม้เข้ามาร่วมในการสอบสวนแล้ว อัยการยังคงเป็นผู้มีบทบาทในการทำสำนวนการสอบสวน แล้วจึงส่งให้ผู้พิพากษาไต่สวนพิจารณาสำนวนสอบสวนต่อไป

ผู้เขียนพิจารณาแล้วเห็นว่า การสอบสวนโดยผู้พิพากษาไต่สวนมีความเชื่อมโยงกับการสอบสวนโดยอัยการ กล่าวได้ว่ากระบวนการสอบสวนนั้นมีผู้มีอำนาจสอบสวน 2 ฝ่าย คืออัยการ (รวมถึงผู้แทนของอัยการ) และผู้พิพากษา อันมีลักษณะเป็นกระบวนการก่อนฟ้อง แต่อำนาจหน้าที่หลักในการสอบสวนคงอยู่กับอัยการ เพราะผู้พิพากษาไต่สวนจะสอบสวนได้เมื่ออัยการสั่งให้มีการสอบสวนเท่านั้นอันมีลักษณะเป็นการสอบสวนเพิ่มเติมจากที่อัยการได้สอบสวนมาแล้ว ซึ่งจะปรากฏให้เห็นในคดีที่มีความร้ายแรง และจำเป็นต้องให้ผู้พิพากษาไต่สวน สอบสวนอีกครั้งเพื่อความแน่ชัด ดังนั้นอำนาจหน้าที่ในการสอบสวนโดยหลักจึงตกอยู่กับอัยการ และมีผู้พิพากษาไต่สวน

เข้ามาช่วยในการสอบสวนเท่านั้น ผู้พิพากษาไต่สวนจึงมีขอบเขตในการสอบสวนโดยพิจารณาจากสำนวนการสอบสวนที่อัยการรวบรวมมาให้เท่านั้น โดยหากในขณะสอบสวนพบว่ามีการกระทำความผิดในฐานความผิดใหม่ ผู้พิพากษาไต่สวนก็ไม่สามารถสรุปสำนวนการสอบสวนลงไปได้เอง แต่ต้องส่งสำนวนการสอบสวนกลับไปให้อัยการ เพื่อให้อัยการพิจารณาต่อไป แสดงให้เห็นถึงบทบาทของอัยการที่มีหน้าที่ในการควบคุมดูแลการสอบสวน ทั้งยังมีหน้าที่ในการพิจารณาสั่งฟ้อง หรือสั่งไม่ฟ้องด้วย

5.2.2.2 มูลเหตุในการแก้ไขระบบการสอบสวน

หลังจากใช้พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความมีโทษสำหรับใช้ไปพลางก่อน ร.ศ. 115 ไปได้ระยะหนึ่ง เนื่องจากพระราชบัญญัติดังกล่าวไม่ใช่ประมวลกฎหมายที่ชาติตะวันตกยอมรับ เพราะพระราชบัญญัติดังกล่าวได้ร่างขึ้นมาอย่างรีบเร่ง เพื่อให้มีกฎหมายที่ค้ำประกันสิทธิเสรีภาพปรากฏให้เห็นในประเทศไทยและใช้บังคับไปพลางก่อนเท่านั้น ประเทศไทยยังคงต้องการประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเพื่อที่จะกำหนดหมวดหมู่ในเรื่องที่เกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมทางอาญาให้ชัดเจน โดยเฉพาะในเรื่องระบบการสอบสวนที่ตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความมีโทษสำหรับใช้ไปพลางก่อน ร.ศ. 115 ยังไม่ได้มีกระบวนการที่เป็นลักษณะการสอบสวนเหมือนในปัจจุบันที่เด่นชัด รวมถึงผู้มีอำนาจสอบสวนก็ยังไม่ได้มีหน่วยงานที่กำหนดอำนาจหน้าที่ในการสอบสวนไว้ชัดเจน ทำให้จำเป็นต้องมีการกำหนดแนวทางในเรื่องของผู้มีอำนาจสอบสวนให้แน่ชัด สาเหตุหลักที่จำเป็นต้องมีการเปลี่ยนแปลงมาจากปัจจัยทางด้านกฎหมายระหว่างประเทศ เนื่องจากประเทศไทยได้ทำสนธิสัญญากับประเทศฝรั่งเศสใน พ.ศ. 2450 และสนธิสัญญากับประเทศอังกฤษใน พ.ศ. 2452 ที่ระบุว่าประเทศไทยจะได้สิทธิสภาพนอกอาณาเขตคือน้อย่างบริบูรณ์ เมื่อประเทศไทยมีประมวลกฎหมายครบถ้วน ซึ่งรวมถึงการมีประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาด้วย ดังนั้นจึงจำเป็นต้องมีการร่างประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาขึ้น ซึ่งการร่างประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาขึ้นมาใหม่นั้น ทำให้ต้องมีการรวบรวมและเพิ่มเติมบทบัญญัติในหลายประการ รวมทั้งในเรื่องของการกำหนดหมวดหมู่ในเรื่องการสอบสวน เพื่อให้เห็นถึงอำนาจหน้าที่ของผู้มีอำนาจสอบสวนให้ชัดเจน

จากที่กล่าวมาข้างต้นพบว่า ในร่างประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาร่างแรกซึ่งดำเนินการตามแนวทางของนายปาดูซัน มีแนวทางการสอบสวนปรากฏให้เห็นเป็นหมวดหมู่ชัดเจน รวมไปถึงมีการกำหนดตัวบุคคลผู้มีอำนาจสอบสวนแยกออกมาจากศาลตามปกติ คืออัยการและผู้พิพากษาไต่สวน และยังได้กำหนดอำนาจหน้าที่ในการสอบสวนไว้ชัดเจน เห็นได้ว่าร่างฯ นี้ เป็นจุดเริ่มต้นของระบบการสอบสวนตามแนวทางของระบบการสอบสวนปัจจุบัน จากที่แต่เดิมนับตั้งแต่

ระบบการสอบสวนในช่วงก่อนการปฏิรูปกฎหมาย มาจนถึงพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความมีโทษ สำหรับใช้ไปพลางก่อน ร.ศ. 115 ยังไม่มีระบบการสอบสวนที่เป็นระบบชัดเจน

5.2.3 ผู้มีอำนาจสอบสวนตามร่างประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของนายเดเลสตรี

5.2.3.1 ผู้มีอำนาจสอบสวน

ร่างประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของนายเดเลสตรีเป็นไปตามแนวทางของรัฐบาลไทยและคณะกรรมการที่ตั้งขึ้นมาเพื่อวินิจฉัยชี้ขาดปัญหา 25 ข้อที่นายปาดูซ์ได้เสนอขอให้พิจารณาไว้ โดยมีประเด็นในเรื่องการสอบสวนหลายประการที่เมื่อพิจารณาได้คำตอบว่าอย่างไรจะส่งผลกระทบต่อร่างประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฉบับของนายเดเลสตรีเป็นอย่างมาก โดยมีประเด็นที่เกี่ยวกับการสอบสวนอยู่ในหมวด 4 ที่ว่าด้วยการสอบสวนทั้งหมด 7 ข้อ ตั้งแต่ข้อ 11-17 แต่ในส่วนของคำถามที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขเปลี่ยนแปลงผู้มีอำนาจสอบสวน ปรากฏในคำถามข้อ 11 และ 12 ดังนี้

คำถามข้อ 11: การสอบสวนปัจจุบันที่ให้ศาลเป็นผู้ดำเนินการสอบสวนควรคงอยู่ต่อไปหรือไม่

คำตอบ: ระบบที่ให้ศาลเป็นผู้สอบสวนควรยกเลิก และให้การสอบสวนตกอยู่แก่พนักงานฝ่ายปกครองตลอดจนอัยการเข้ามาดำเนินการแทนศาลในการสอบสวน

คำถามข้อ 12: การสอบสวนแบบใดจะถูกพิจารณาได้ว่าเป็นทางการและเป็นความจริงมากที่สุด เป็นการสอบสวนที่ดำเนินการโดยอำเภอ, เจ้าหน้าที่ตำรวจ หรือหน่วยงานทางฝ่ายบริหารอื่นๆ เป็นผู้สอบสวน หรือการสอบสวนควรจะให้อัยการเป็นผู้สอบสวนโดยลำพัง

คำตอบ: การสอบสวนที่จะถูกพิจารณาว่าเป็นทางการและเป็นความจริงมากที่สุดคือการสอบสวนโดยอัยการแต่เพียงฝ่ายเดียว

เมื่อได้วินิจฉัยชี้ขาดปัญหา 2 ข้อดังกล่าวข้างต้นเห็นได้ว่าประเด็นปัญหาสำคัญในการสอบสวน คืออำนาจหน้าที่ของตัวบุคคลผู้มีอำนาจสอบสวน ซึ่งจากร่างประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฉบับก่อนเห็นได้ว่าผู้มีอำนาจสอบสวนมีทั้งอัยการและศาล (ผู้พิพากษาไต่สวน) แต่บทบาทหลักอยู่ที่อัยการ แต่เมื่อมาพิจารณาจากปัญหาที่นายปาดูซ์ขอให้วินิจฉัยชี้ขาดมีประเด็นว่าควรให้ศาลสอบสวนต่อไปหรือไม่ ซึ่งได้มีคำวินิจฉัยชี้ขาดมาว่าระบบที่ให้ศาลเป็นผู้สอบสวนควรยกเลิก และให้การสอบสวนตกอยู่แก่พนักงานฝ่ายปกครองตลอดจนอัยการเข้ามาดำเนินการแทนศาลในการสอบสวน เพราะมองว่าการสอบสวนโดยอัยการแต่เพียงฝ่ายเดียวจะมีความเป็นทางการและได้

ความจริงมากที่สุด สิ่งเหล่านี้เป็นประเด็นสำคัญในเรื่องผู้มีอำนาจสอบสวนที่จะนำมาสู่การเปลี่ยนแปลงในร่างประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของนายเดเลสตรี้

จากคำตอบของการวินิจฉัยชี้ขาดปัญหาดังกล่าวข้างต้น ส่งผลต่อบทบัญญัติในร่างประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของนายเดเลสตรี้ ที่เป็นไปตามแนวทางดังกล่าว โดยได้มีการให้คำนิยามของคำว่า “Investigation” ว่าหมายถึง กระบวนการในการรวบรวมพยานหลักฐานทั้งหมดที่ได้ดำเนินการโดยอัยการที่มีความสามารถโดยเป็นประเด็นเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดใดๆ ที่เกิดขึ้น ตั้งแต่ระยะเวลาที่อัยการหรือผู้แทนของอัยการได้กระทำตามอำนาจหน้าที่อันเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดนั้น ไปจนถึงระยะเวลาที่ได้ส่งเรื่องขึ้นไปยังศาลอาญา ทั้งหมดนี้เป็นขั้นตอนในกระบวนการสอบสวน เห็นได้ว่ากระบวนการสอบสวนเป็นหน้าที่ของอัยการและผู้แทนของอัยการเพียงเท่านั้น ไม่มีหน้าที่ของผู้พิพากษาไต่สวนในการสอบสวนอีกต่อไป

เมื่อไปดูคำนิยามของ “Public Prosecutor” ได้ให้ความหมายว่าเป็นบุคคลที่ได้รับมอบหมายจากรัฐบาลและมีอำนาจหน้าที่ภายใต้กฎหมาย ภายในข้อจำกัดของเขตพื้นที่ของตน โดยให้มีอำนาจหน้าที่ในการสอบสวนและฟ้องร้องก่อนที่จะนำคดีขึ้นสู่ศาล⁶ เห็นได้ว่าอำนาจหน้าที่ของอัยการมีทั้งอำนาจหน้าที่ทั้งในการสอบสวนและฟ้องร้องผู้ต้องหาต่อศาล อันเป็นอำนาจเบ็ดเสร็จในส่วนของการกระทำก่อนฟ้องคดีอาญา ทำให้อัยการในสมัยนี้มีอำนาจมาก เนื่องจากไม่มีผู้พิพากษาไต่สวนที่จะมาคานอำนาจในการสอบสวนดังในอดีตแล้ว ผู้พิพากษาจะมีอำนาจในการพิจารณาพิพากษาคดีเท่านั้น เหตุเพราะร่างประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของนายเดเลสตรี้นั้น ดำเนินการร่างตามแนวทางที่รัฐบาลให้ไว้ว่าศาลไม่ควรมียอำนาจในการสอบสวนอีกต่อไป และให้การสอบสวนตกอยู่แก่พนักงานฝ่ายปกครองตลอดจนอัยการ เนื่องจากมองว่าการให้อัยการเป็นฝ่ายสอบสวนแต่เพียงฝ่ายเดียวจะทำให้เกิดประสิทธิภาพและได้ความจริงในการสอบสวนมากที่สุด โดยคำว่าพนักงานฝ่ายปกครองนั้นเข้ามาเป็นลักษณะของผู้แทนในการสอบสวนของอัยการ เพราะอย่างไรก็ตามก็ยังมีเชื่อมั่นในอำนาจของอัยการมากกว่าหน่วยงานอื่นๆ ทำให้มีการกำหนดให้พนักงานฝ่ายปกครองเข้ามาเป็นผู้แทนของอัยการในการช่วยสอบสวนเท่านั้น แต่เนื่องจากอำนาจหน้าที่ของอัยการมีมากทั้งอำนาจในการสอบสวนและฟ้องร้อง จึงได้ให้ผู้แทนของอัยการเข้ามาช่วยในการสอบสวนในหลายกรณี ตามบทบัญญัติในร่างประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฉบับของนายเดเลสตรี้⁷

⁶ สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, Draft Code of Criminal Procedure Vol Vi เรื่อง the Code of Criminal Procedure 1916, หน้า 126-128.

⁷ เรื่องเดียวกัน, หน้า 175-184.

เมื่อพิจารณาจากร่างประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของนายเดเลสตรี ไม่ปรากฏทบทวนคดีที่แสดงให้เห็นถึงการสอบสวนโดยผู้พิพากษาไต่สวนอีกต่อไป มีแต่เฉพาะการสอบสวนโดยอัยการ และผู้แทนของอัยการ โดยได้กำหนดอำนาจหน้าที่ของอัยการและผู้แทนของอัยการไว้ใน เล่มที่ 3 พนักงานอัยการในเขตอำนาจของศาลชั้นต้น และผู้แทนของอัยการ ในมาตรา 29-39 ซึ่งมีอำนาจหน้าที่คล้ายกับร่างฯ ตามแนวทางของนายปาตูซซ์ข้างต้น คือ อัยการมีหน้าที่ในการรับแจ้งว่ามีการกระทำความผิดเกิดขึ้น และสามารถที่จะลงไปสอบสวนด้วยตนเอง หรือให้ผู้แทนของตนลงไปสอบสวนก็ได้ โดยไปยังสถานที่เกิดเหตุและเก็บรวบรวมพยานหลักฐานเพื่อนำมารวบรวมเป็นสำนวนการสอบสวน และนำมาพิจารณาสั่งฟ้องหรือสั่งไม่ฟ้องต่อไป

5.2.3.1 มูลเหตุในการแก้ไขระบบการสอบสวน

หลังจากร่างประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของนายกียองที่ปรากฏเป็นร่างแรกและได้ดำเนินการตามแนวทางที่ได้ปรึกษากับนายปาตูซซ์ก่อนที่จะยกร่างประมวลกฎหมายฉบับดังกล่าวขึ้นมาได้ร่างเสร็จเรียบร้อยแล้วนั้น ซึ่งร่างประมวลกฎหมายฉบับดังกล่าวเป็นร่างแรกที่ยังไม่ได้ดำเนินการตามแนวทางการวินิจฉัยชี้ขาดปัญหา 25 ข้อที่นายปาตูซซ์เสนอขอให้พิจารณา ระบบการสอบสวนยังเป็นไปในแนวทางเดิม ดังนั้นเมื่อมีการวินิจฉัยชี้ขาดปัญหาดังกล่าวออกมาแล้วนั้น จึงมีความจำเป็นต้องนำมาพิจารณาทบทวน และแก้ไขร่างประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาในลำดับต่อไป เพราะมีคำถามที่เกี่ยวข้องกับการสอบสวนอยู่หลายข้อ ทั้งยังเป็นการเปลี่ยนแปลงระบบการสอบสวนในสาระสำคัญ โดยเฉพาะประเด็นเรื่องผู้มีอำนาจสอบสวนที่เปลี่ยนแปลงไปเป็นผลสืบเนื่องมาจากปัจจัยทางด้านสังคมการเมืองการปกครองอันทำให้จำเป็นต้องแก้ไขเปลี่ยนแปลงระบบการสอบสวนตามแนวทางที่รัฐบาลได้ให้ไว้ดังกล่าว เนื่องจากรัฐบาลเปรียบเสมือนเป็นตัวแทนของประชาชน และกฎหมายก็ตราขึ้นเพื่อนำไปใช้บังคับกับประชาชนทุกคนโดยเสมอภาคเท่าเทียมกัน จึงมีความจำเป็นต้องพิจารณาถึงแนวทางที่รัฐบาลได้ให้ไว้ เพื่อเป็นการคำนึงถึงสิทธิเสรีภาพของประชาชนตามระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย

เมื่อพิจารณาร่างฯ ของนายเดเลสตรีที่กล่าวมาข้างต้น พบว่าวิธีการต่างๆ ในการสอบสวนยังคงเหมือนเดิม คือมีลักษณะการจับกุมตัวผู้ต้องหาเพื่อนำมาสอบปากคำ และรวบรวมพยานหลักฐานเพื่อพิสูจน์ความจริง เพราะเมื่อผู้ต้องหาอยู่ต่อหน้าอัยการหรือผู้แทนของอัยการก็จำเป็นต้องถามข้อมูลจำพวกชื่อ-นามสกุล, สัญชาติ, สถานที่อยู่ และถามปากคำผู้ต้องหาไปตามปกติ เพื่อนำมาวิเคราะห์ได้ว่าผู้ต้องหากระทำความผิดจริงหรือไม่ แต่สิ่งที่แตกต่างกันในสาระสำคัญ คือการไม่มีระบบผู้พิพากษาไต่สวนอีกต่อไป และให้อำนาจหน้าที่ตกอยู่กับอัยการและผู้แทนของอัยการแต่เพียงฝ่ายเดียว

5.2.4 ผู้มีอำนาจสอบสวนตามร่างประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของนาย เรอเน กียอง

5.2.4.1 ผู้มีอำนาจสอบสวน

ในร่างฯ นี้้นก่อนข้างมีการจัดหมวดหมู่ที่กระชับและเห็นบทบาทบัญญัติรายมาตราได้ชัดเจน และบอกถึงอำนาจหน้าที่ของแต่ละหน่วยงานได้ชัดเจนมากขึ้น รวมไปถึงมีการกล่าวถึงหน่วยงานที่ใช้อำนาจบริหารอันเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการสอบสวนด้วย โดยในร่างประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของนาย กียอง ปรากฏสาระสำคัญในเรื่องผู้มีอำนาจหน้าที่ในการสอบสวน ดังต่อไปนี้⁸

(1) อัยการมีอำนาจหน้าที่ในการกำกับดูแลการสอบสวนที่จำเป็นต้องมีการลงโทษภายใต้กฎหมายอาญาสำหรับความผิดที่ได้กระทำขึ้น ปรากฏตามมาตรา 62

(2) อัยการทุกคนมีอำนาจหน้าที่ในการกำกับดูแลการสอบสวนขึ้นกับความผิดที่ได้กระทำ กระทำภายในเขตอำนาจของตนหรือไม่ ปรากฏตามมาตรา 63 ดังนั้นโดยหลักอัยการจะมีอำนาจหน้าที่เฉพาะภายในเขตอำนาจของตนเท่านั้น

(3) อัยการทุกคนมีอำนาจในการริเริ่มการสอบสวนถึงแม้ว่าจะได้กระทำความผิดนอกเขตอำนาจของตน เมื่อผู้กระทำความผิดถูกสันนิษฐานว่ามีถิ่นที่อยู่ หรือถูกจับได้ภายในเขตอำนาจของตน ปรากฏตามมาตรา 64 กรณีนี้เป็นข้อยกเว้นของมาตรา 63 ข้างต้น โดยให้มีอำนาจในการสอบสวนนอกเขตอำนาจของตนได้ หากสันนิษฐานได้ว่าผู้ต้องหาที่มีถิ่นที่อยู่หรือถูกจับได้ ณ ที่นั้น

กล่าวโดยสรุป อำนาจหน้าที่ในการสอบสวนจึงอยู่ที่ตัวอัยการเป็นหลัก

(4) อำนาจหน้าที่ของอัยการภายใต้เขตอำนาจของตน ปรากฏตามมาตรา 98 จะประกอบไปด้วยหน้าที่ต่างๆ ดังนี้

1) อำนาจในการสอบสวนความผิดใดๆ และถ้ามีความจำเป็นก็มีหน้าที่ในการจับกุมผู้กระทำความผิด และนำไปปักขังหรือจำคุกได้

2) สามารถเริ่มสอบสวนในกรณีเกิดความสงสัยว่าผู้ใดกระทำความผิด การฆ่าตัวตาย การวางเพลิง การระเบิด เป็นต้น

3) ฟ้องคดีต่อศาลอาญาภายใต้เขตอำนาจของตน

⁸ สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, Draft Code of Criminal Procedure Vol Xii เรื่อง Draft Submitted by the Commission of Codification to the Minister of Justice (December 1918), หน้า 34-87.

4) สามารถถอดรื้อคำพิพากษาหรือคำตัดสินของศาลอาญา ซึ่งพิจารณาแล้วเห็นว่าตรงข้ามกับข้อเท็จจริงในคดี หรือข้อกำหนดของกฎหมาย

5) ดำเนินการบังคับคดีตามคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาล

(5) เมื่อตำรวจไปพบเห็นการกระทำความผิดเกิดขึ้น และไม่สามารถควบคุมสถานการณ์ให้อยู่ภายใต้อำนาจของตนได้ อัยการสามารถจัดหาผู้ช่วยไปให้เพื่อช่วยในการควบคุมสถานการณ์ได้ และบุคคลนั้นจำเป็นต้องปฏิบัติตามข้อเรียกร้องของอัยการไม่เช่นนั้นต้องถูกลงโทษปรากฏตามมาตรา 99 กรณีนี้แสดงให้เห็นว่าบุคคลที่มีอำนาจหน้าที่ไปจับกุมผู้ต้องหาส่วนใหญ่จะเป็นตำรวจ อันมีลักษณะเป็นการรักษาความสงบเรียบร้อยในบ้านเมือง แต่ก็จำเป็นต้องมีการติดต่อกับอัยการตลอด เพื่อให้อัยการรู้ข้อเท็จจริงตั้งแต่ในชั้นจับกุมอันนำไปสู่กระบวนการสอบสวนโดยอัยการต่อไป แต่ตำรวจนี้ไม่ได้เป็นผู้แทนของอัยการ เพราะผู้แทนของอัยการจะเป็นบุคคลที่ทำหน้าที่แทนอัยการ แต่ตำรวจมีอำนาจหน้าที่โดยเฉพาะของตนแยกออกจากอำนาจหน้าที่ของอัยการ

(6) อำนาจหน้าที่ของผู้แทนของอัยการ มีอำนาจหน้าที่ภายในเขตอำนาจของตน ปรากฏตามมาตรา 103 ดังนี้

1) มีหน้าที่ในการค้นหาหรือจับกุมผู้กระทำความผิด และสามารถริเริ่มการสอบสวนได้

2) ต้องรับรายงานไปยังอัยการในทันทีถึงความผิดใดๆ ที่ตนได้ทราบ และข้อเท็จจริงใดๆ ที่เกี่ยวข้องกับความสงบเรียบร้อยของประชาชน, การฆ่าตัวตาย, การวางเพลิง, การกระเบิด เป็นต้น

3) มีหน้าที่ในการออกหมายเรียกและหมายอาญา

4) มีหน้าที่ในการคุมขัง หากมีกรณีจำเป็น โดยเฉพาะผู้ต้องหาในคดีที่พบเห็นในขณะกำลังกระทำความผิดซึ่งหน้า

(7) เจ้าหน้าที่ทางด้านบริหาร คือผู้แทนของอัยการ จำเป็นที่จะต้องเชื่อฟังและดำเนินการไปตามคำสั่งที่ได้รับมาจากอัยการไม่ว่ากรณีใดก็ตามอันเกี่ยวกับกฎหมายอาญา แต่เจ้าหน้าที่ทางด้านบริหารนี้ยังคงอยู่ภายใต้อำนาจของแผนกของตนในกรณีอื่นๆ ที่ไม่เกี่ยวกับการปฏิบัติงานทางด้านกฎหมาย ปรากฏตามมาตรา 104 เห็นได้ว่าผู้แทนของอัยการที่เปรียบเสมือนเป็นผู้ช่วยของอัยการนั้นมีลักษณะเป็นตำแหน่งทางด้านการบริหาร

(8) การสอบสวนดำเนินการโดยอัยการและผู้แทนของอัยการ โดยเมื่อมีการกระทำความผิดเกิดขึ้น อัยการจะมีหน้าที่ในการสอบสวน โดยเฉพาะการสอบสวนการกระทำความผิดซึ่งหน้า, รับคำร้องทุกข์หรือคำกล่าวโทษ, บันทึกข้อมูลต่างๆ รวมไปถึงการจัดทำบันทึกด้วยวาจา กรณีเป็นข้อมูลที่ได้มาจากผู้แทนของอัยการ ปรากฏตามมาตรา 105-106

(9) ในบางกรณีอาจมีเจ้าหน้าที่อื่นๆ ที่อยู่ระหว่างการปฏิบัติหน้าที่ของตนแล้วพบเห็นการกระทำความผิด หรือเกิดข้อสงสัยว่าบุคคลใดกระทำความผิด ก็มีความผูกพันที่จะต้องรายงานไปยังอัยการหรือผู้แทนของอัยการที่อยู่ใกล้ที่สุด ปรากฏตามมาตรา 108

(10) อัยการจะทำหน้าที่ในการสอบสวนด้วยตนเอง หรือมอบหมายให้ผู้แทนอัยการเป็นผู้ทำการสอบสวนแทนก็ได้ ปรากฏตามมาตรา 171

(11) อัยการจะมีหน้าที่ในการรวบรวมพยานหลักฐานทั้งพยานบุคคล, พยานวัตถุและพยานเอกสาร เพื่อที่จะนำไปพิจารณาในเรื่องการฟ้องร้องบังคับคดีต่อไป ปรากฏตามมาตรา 172

เมื่อได้ศึกษาร่างฯ ของนายเกียอง พบว่าอัยการ (รวมทั้งผู้แทนของอัยการ) เป็นผู้มีบทบาทหลักในการกำกับดูแลการสอบสวนภายใต้เขตอำนาจหน้าที่ของตน ในร่างฯ นี้มีบทบัญญัติที่ชัดเจนขึ้นเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของอัยการ และผู้แทนของอัยการ แต่แม้ว่าจะมีบทบัญญัติที่ชัดเจนขึ้น อำนาจหน้าที่ก็ยังคงเหมือนกับร่างฯ ของนายเดเลสตรี เพราะอัยการยังคงมีหน้าที่ในส่วนที่เกี่ยวกับการสอบสวน ไม่ว่าจะเป็นการริเริ่มการสอบสวน, การจับกุมผู้กระทำความผิด เพื่อนำเข้ามาสู่กระบวนการสอบสวน ในส่วนของผู้แทนของอัยการ ร่างฯ เดิมนับตั้งแต่ร่างฯ ที่ดำเนินการตามแนวทางของนายปาตุช์ ไม่ได้กล่าวถึงอำนาจหน้าที่รวมถึงบทบาทของผู้แทนของอัยการไว้ชัดเจน ทราบแต่เพียงว่าเป็นผู้ที่ทำหน้าที่เป็นผู้ช่วยอัยการสอบสวน แต่ในร่างฯ นี้มีบทบัญญัติกำหนดอำนาจหน้าที่ของผู้แทนของอัยการไว้ในมาตรา 103 อีกทั้งยังแสดงให้เห็นว่าผู้แทนของอัยการเป็นเจ้าหน้าที่ที่มีตำแหน่งทางด้านการบริหาร เป็นลักษณะเหมือนพนักงานฝ่ายปกครองในปัจจุบัน ในส่วนของแนวคิดเรื่องผู้พิพากษาได้สวนได้ถูกยกเลิกไปอย่างถาวรแล้ว

5.2.4.2 มลเหตุในการแก้ไขระบบการสอบสวน

หลังจากร่างประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของนายเดเลสตรี พบว่าถึงแม้ นายเดเลสตรีจะได้ร่างประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเรียบร้อยแล้ว และในร่างดังกล่าวก็มีการเปลี่ยนแปลงในตัวผู้มีอำนาจสอบสวน และรายละเอียดเกี่ยวกับการสอบสวนบางประการดังที่ได้กล่าวมาข้างต้น แต่ก็เกิดปัญหาขึ้นเนื่องจากนายเดเลสตรีไม่มีความสามารถเพียงพอ และพูดภาษาอังกฤษไม่ได้ ทำให้งานร่างประมวลกฎหมายเป็นไปอย่างยากลำบาก สุดท้ายนายเดเลสตรีจึงได้ลาออกไป ทำให้ต้องมีการปรับปรุงคณะกรรมการร่างประมวลกฎหมายขึ้นมาใหม่ โดยมีอนุกรรมการร่างประมวลกฎหมาย คือนายเกียอง เป็นประธานทำหน้าที่เตรียมร่างเพื่อเสนอให้คณะกรรมการพิจารณา หลังจากนั้นคณะกรรมการชำระประมวลกฎหมายก็ได้ตรวจแก้ร่างฯ ของนายเกียองเสร็จและได้เสนอต่อเสนาบดีกระทรวงยุติธรรมใน พ.ศ. 2461 เห็นได้ว่าสาเหตุที่นายเกียองร่างประมวล

กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญานี้ขึ้นเกิดจากการเปลี่ยนแปลงคณะกรรมการร่างประมวลกฎหมาย เพราะเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงคณะกรรมการแล้ว การออกผลงานโดยการร่างประมวลกฎหมายเป็นสิ่งสำคัญ และในส่วนของ การสอบสวนเมื่อมีการออกร่างประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฉบับใหม่ขึ้นก็จำเป็นต้องมีการเปลี่ยนแปลงในประเด็นที่มีความสำคัญ โดยเฉพาะประเด็นเรื่องผู้มีอำนาจสอบสวน ที่ต้องขยายความถึงอำนาจหน้าที่ให้ชัดเจนขึ้น การสอบสวนตามร่างฯ นี้จึงเกิดมาจากการเปลี่ยนแปลงคณะกรรมการร่างประมวลกฎหมาย ทำให้ต้องมีการร่างประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาขึ้นมาใหม่ อันส่งผลต่อระบบการสอบสวนที่มีการเปลี่ยนแปลงไปด้วย

5.2.5 ผู้มีอำนาจสอบสวนตามร่างประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของนาย เรมี่ เดอ ปลังเตอโรส

5.2.5.1 ผู้มีอำนาจสอบสวน

ผู้มีอำนาจสอบสวนในร่างฯ ของนายเรมี่นี้มีการเปลี่ยนแปลงในสาระสำคัญจากร่างเดิม เนื่องจากเมื่อร่างฯ ของนายเรมี่ถูกคัดค้านจากกงสุลใหญ่ของอังกฤษ คือนายครอสบี โดยมีประเด็นสำคัญ คือ เรื่องผู้มีอำนาจสอบสวนว่าไม่สมควรให้อัยการเป็นผู้สอบสวน โดยสถานทูตอังกฤษได้มีการแนะนำประมวลกฎหมายของแอฟริกาใต้และลังกามาให้ประเทศไทยพิจารณา เพื่อเป็นแนวทางในการนำมาแก้ไขปรับปรุงร่างประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาในร่างฯ นี้ต่อไป

ในส่วนของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของลังกา และแอฟริกาใต้นั้น ปรากฏสาระสำคัญในส่วนที่เกี่ยวกับการสอบสวน โดยเฉพาะประเด็นเรื่องผู้มีอำนาจสอบสวนดังต่อไปนี้⁹

1. ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของลังกา

ในส่วนที่เกี่ยวกับบทบัญญัติในเรื่องการสอบสวนอยู่ในภาคที่ 5 ของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา โดยมีหมวดที่เกี่ยวข้อง 2 หมวด ซึ่งการสอบสวนนั้นกำหนดให้ดำเนินการโดยเจ้าหน้าที่ตำรวจ หรือผู้สอบสวน (พนักงานสอบสวน) ผู้สอบสวนเป็นบุคคลที่ได้รับมอบอำนาจมาจากผู้ว่าราชการจังหวัดให้มีหน้าที่ในการสอบสวนภายใต้เขตพื้นที่ที่ตนมีอำนาจ และการเริ่มกระบวนการสอบสวนจะเริ่มจากการไปให้ปากคำด้วยวาจาที่สถานีตำรวจ หรือไปให้ปากคำแก่ผู้สอบสวน โดยเจ้าหน้าที่ตำรวจและผู้สอบสวนมีอำนาจในการสอบสวนพยาน และมีอำนาจในการออกค้นหาข้อมูลต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับคดีได้ โดยกฎหมายมีบทบัญญัติว่าต้องสอบสวนให้เสร็จภายใน

⁹ สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, Draft Code of Criminal Procedure Vol Xiv เรื่อง Notice Concerning the Criminal Procedure Codes of Ceylon and of Union of South Africa, หน้า 55-64.

24 ชั่วโมง แต่มีข้อยกเว้นว่าหากสอบสวนไม่เสร็จ หรือสอบสวนไม่ได้ จะต้องทำอะไร ปรากฏใน มาตรา 126 บัญญัติว่า

“ถ้าการสอบสวนภายใต้บทบัญญัติในหมวดนี้ ปรากฏต่อเจ้าหน้าที่ที่จับกุมตัว ผู้ต้องหามาที่สถานีตำรวจ หรือผู้สอบสวนว่าไม่มีพยานหลักฐานเพียงพอ หรือไม่มีเหตุผลอันสมควร เพียงพอที่จะแสดงให้เห็นถึงข้อสงสัยในการที่จะนำตัวผู้ต้องหาไปส่งยังศาลโปริสกา เจ้าหน้าที่หรือผู้สอบสวนมีหน้าที่ต้องปล่อยผู้ต้องหานั้นไปหากบุคคลนั้นถูกคุมขังอยู่”

เมื่อสอบสวนเสร็จแล้วจะมีการทำสำนวนการสอบสวนเก็บไว้เป็นลายลักษณ์อักษร และจะเข้าสู่ขั้นตอนการฟ้องคดีต่อศาล โดยเมื่อเจ้าหน้าที่ได้รับข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการกระทำ ความผิดอาญาเรียบร้อยแล้ว หรือกล่าวได้ว่าสอบสวนเสร็จแล้วก็จะมีการส่งเรื่องไปยังศาลโปริสกาที่มี เขตอำนาจในการพิจารณาคดีนั้นๆ ศาลจะมีหน้าที่ในการสอบสวนถึงข้อเท็จจริงและสภาพการณ์ต่างๆ ของคดีว่าจำเป็นที่จะต้องค้นหาหรือจับกุมตัวผู้ต้องหาไว้หรือไม่ ถ้าปรากฏว่าไม่มีความจำเป็นต้องเข้าสู่กระบวนการสอบสวน ศาลจะไม่ลงไปสอบสวนคดีนั้น การสอบสวนโดยศาลในที่นี้คือการไต่สวนมูล ฟ้อง ซึ่งมีลักษณะเป็นการสอบสวนรูปแบบหนึ่ง แต่เป็นอำนาจหน้าที่ของฝ่ายตุลาการ ไม่ใช่ฝ่าย บริหาร

2. ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและพยานหลักฐานของแอฟริกาใต้

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของแอฟริกาใต้มีข้อแตกต่างกับประมวล กฎหมายของลังกาในสาระสำคัญ คือจะใช้การสอบสวนโดยศาล แต่ศาลจะสอบสวนได้ต้องมีคำสั่งให้ สอบสวนมาจากอัยการท้องถิ่นก่อน กระบวนการนี้ไม่ได้แตกต่างไปจากระบบของยุโรปที่ใช้การ สอบสวนโดยผู้พิพากษาไต่สวนผู้ซึ่งจะสอบสวนได้ต้องมีคำขอมาจากอัยการเช่นกัน แต่ข้อแตกต่างที่ สำคัญระหว่างระบบของแอฟริกาใต้กับระบบของยุโรป คือ ระบบการสอบสวนโดยเปิดเผย ในระบบ ของยุโรปการสอบสวนที่ดำเนินการโดยผู้พิพากษาไต่สวนจะทำในสำนักงานศาลซึ่งมีความเป็นส่วนตัว แต่ในระบบของแอฟริกาใต้กลับเป็นไปในทางตรงกันข้ามและสอดคล้องกับระบบวิธีพิจารณาความ อาญาของอังกฤษที่การสอบสวนมีลักษณะเปิดเผย

อำนาจและหน้าที่ในการสอบสวนของศาลให้เป็นไปอย่างเดียวกับอำนาจและหน้าที่ ของผู้สอบสวนในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของลังกา¹⁰

¹⁰ โปรดศึกษารายละเอียดเพิ่มเติมจากภาคผนวก ๗ Notice concerning the Criminal Procedure Codes of Ceylon and of Union of South Africa

จากการพิจารณาร่างประมวลกฎหมายของแอฟริกาใต้และลังกา พบว่าประมวลกฎหมายของทั้งสองประเทศนี้เพิ่งประกาศใช้ได้ไม่นาน แต่ก็มีบทบัญญัติที่เกี่ยวกับการสอบสวนที่ชัดเจน และแสดงให้เห็นถึงการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนได้เป็นอย่างดี อันเป็นสิ่งสำคัญที่ประเทศไทยจำเป็นต้องให้ความสนใจ เนื่องมาจากข้อโต้แย้งของกงสุลอังกฤษในเรื่องเกี่ยวกับการสอบสวนต่อกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทยในบางมาตรา ที่มองว่ากฎหมายของประเทศไทยไม่คำนึงถึงสิทธิเสรีภาพของประชาชน ไม่ว่าจะเป็ในเรื่องการให้อำนาจเบ็ดเสร็จในการสอบสวนแก่ อัยการมากเกินไป, การไม่มีระยะเวลาในการนำคดีขึ้นสู่ศาลระหว่างกระบวนการสอบสวน, การกักขังผู้ต้องหาเพื่อสอบถามข้อเท็จจริง ดังนั้นการจะร่างบทบัญญัติที่เกี่ยวกับการสอบสวนขึ้นมาใหม่ จึงเห็นสมควรต้องคำนึงถึงปัจจัยทางด้านสิทธิเสรีภาพและสิทธิมนุษยชนมากขึ้น จึงจำเป็นต้องพิจารณาประมวลกฎหมายของแอฟริกาใต้และลังกา เพื่อให้เห็นแนวทางในการแก้ไขบทบัญญัติเกี่ยวกับการสอบสวนในอนาคต

ในร่างฯ ของนายเรมีนี่ จึงมีการแก้ไขบทบัญญัติในเรื่องการสอบสวน โดยเฉพาะประเด็นเรื่องผู้มีอำนาจสอบสวน ซึ่งจะเป็แนวทางให้การสอบสวนของประเทศไทยในปัจจุบัน ปรากฏสาระสำคัญในเรื่องผู้มีอำนาจสอบสวน ดังต่อไปนี้¹¹

(1) ในร่างฯ นี้มีการแยกอำนาจในการสอบสวนโดยศาลซึ่งเป็ฝ่ายตุลาการ (การไต่สวนมูลฟ้อง) และการสอบสวนโดยฝ่ายบริหารอย่างชัดเจน โดยหันไปใช้คำว่า “Preliminary Investigation” กับการสอบสวนโดยศาล (ซึ่งแต่เดิมคำนี้จะใช้กับการสอบสวนโดยฝ่ายบริหาร) ซึ่งมีการให้ความหมายว่าเป็กระบวนการในการรวบรวมพยานหลักฐานในศาล เพื่อที่จะค้นหาว่าคดีมีมูลหรือไม่ ส่วนการสอบสวนโดยฝ่ายบริหารตามความหมายของการสอบสวนที่ผู้เขียนได้พิจารณามาโดยตลอด ปรากฏในคำว่า “Preparatory Enquiry” ที่ให้ความหมายว่าเป็กระบวนการที่กระทำโดยพนักงานสอบสวน (Enquiry Official) ซึ่งคำว่าพนักงานสอบสวนนั้นก็มีการให้คำนิยามไว้เช่นกัน ว่าหมายถึงเจ้าหน้าที่ตำรวจที่มิยศถึงสารวัตรหรือกว่านั้นขึ้นไป ที่ถูกแต่งตั้งโดยกฎหมายให้มีอำนาจหน้าที่ในการกำกับดูแลการสอบสวน

กรณีนี้มีการเปลี่ยนแปลงอำนาจหน้าที่ของตัวผู้มีอำนาจในการสอบสวนอย่างเห็นได้ชัด จากที่ในร่างฯ ของนายเกียอง อัยการเป็นผู้มีบทบาทหลักในการสอบสวน ตำรวจเป็เพียงผู้มีหน้าที่ในการรักษาความสงบเรียบร้อยในบ้านเมืองโดยการเข้าไปจับกุมตัวบุคคลมาได้เท่านั้น หากเป็นผู้พบเห็นการกระทำความผิด แต่ไม่ได้มีหน้าที่ในการสอบสวนเหมือนในร่างฯ ของนายเรมีนี่

¹¹ สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, *Draft Code of Criminal Procedure Vol Xxii (23 March 1933)*, หน้า 8-50.

จากบทนิยามดังกล่าวก็มีบทบัญญัติของกฎหมายแสดงถึงอำนาจหน้าที่ของตำรวจ ดังที่บัญญัติใน มาตรา 27 ว่าการสอบสวนเป็นอำนาจหน้าที่ของพนักงานสอบสวน ในที่นี้คือตำรวจ ซึ่งเป็นอำนาจที่ ก่อตั้งขึ้นโดยกฎหมายให้กระทำเช่นนั้นได้ โดยสอบสวนได้เฉพาะการกระทำความผิดที่อยู่ภายในเขต อำนาจตนเท่านั้น

(2) กรณีการกระทำผิดเกิดขึ้นนอกราชอาณาจักรสยาม หน้าที่ในการ สอบสวนจะตกเป็นของกรมอัยการ ปรากฏตามมาตรา 29 อันมีลักษณะเป็นข้อยกเว้นเท่านั้น

เมื่อพิจารณาจากบทบัญญัติในร่างฯ ของนายเรมิดังกล่าวพบว่าผู้มีอำนาจหน้าที่ใน การสอบสวนเปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก โดยให้มาใช้ในการสอบสวนโดยพนักงานสอบสวน ซึ่งเป็นตำรวจ เป็นจุดเปลี่ยนที่สำคัญมากของระบบการสอบสวนในประเทศไทย เพราะแต่เดิมนับตั้งแต่ร่างประมวล กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาที่ดำเนินการตามแนวทางของนายปาตูซ์ อันเป็นร่างแรก ที่เป็น จุดเริ่มต้นของการเกิดระบบการสอบสวนที่เป็นหมวดหมู่ชัดเจน ได้ให้อัยการเป็นผู้ที่มีหน้าที่ในการ สอบสวนเป็นหลัก แม้จะมีผู้พิพากษาไต่สวนเข้ามาช่วยในบางกรณีก็ตาม และการให้อัยการเป็นผู้มี หน้าที่ในการสอบสวนนี้ก็ยังคงดำเนินมาจนถึงร่างฯ ของนายเกียอง ที่เป็นร่างที่ทำให้เกิดข้อคัดค้านขึ้น และเมื่อมาถึงร่างฯ ของนายเรมิจึงได้มีการเปลี่ยนแปลงตัวผู้มีอำนาจสอบสวนมาเป็นพนักงาน สอบสวนดังกล่าว ซึ่งพนักงานสอบสวน คือเจ้าหน้าที่ตำรวจที่มียศถึงสารวัตรหรือกว่านั้นขึ้นไป ที่ถูก แต่งตั้งโดยกฎหมายให้มีอำนาจหน้าที่ในการกำกับดูแลการสอบสวน จากที่ร่างฯ เดิมเป็นอำนาจหน้าที่ ของอัยการในดำเนินการสอบสวน แต่ในร่างฯ นี้ อัยการไม่ได้มีอำนาจในการสอบสวนแล้ว มีอำนาจแต่ เพียงพิจารณาจากสำนวนที่พนักงานสอบสวนรายงานขึ้นมาให้ว่าเห็นสมควรสั่งฟ้องหรือสั่งไม่ฟ้อง หรือไม่เท่านั้น สาเหตุที่เป็นเช่นนี้สืบเนื่องจากข้อคัดค้านของกงสุลอังกฤษที่ไม่ต้องการให้อัยการมี อำนาจในการสอบสวน แต่สิ่งที่ต้องการคือการให้ศาลเป็นผู้สอบสวน ซึ่งในร่างฯ นี้ปรากฏลักษณะของ การสอบสวนโดยศาล เมื่อเข้าสู่กระบวนการพิจารณาคดีของศาลแล้ว โดยเรียกว่า “การไต่สวนมูล ฟ้อง” ซึ่งมีความคล้ายคลึงกับการสอบสวนโดยฝ่ายบริหาร แต่ดำเนินการโดยฝ่ายตุลาการ ดังนั้นจึง มองว่าได้มีการประนีประนอมข้อคัดค้านของอังกฤษแล้ว เพราะอังกฤษไม่ได้มีปัญหากับการที่ให้ อำนาจหน้าที่ในการสอบสวนเป็นของตำรวจ

การมอบหมายให้พนักงานสอบสวนซึ่งเป็นตำรวจเป็นผู้มีอำนาจสอบสวนนั้น ผู้เขียน พิจารณาแล้วเห็นว่ามีความคล้ายคลึงกับประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของลังกาเป็นอย่างมาก ที่กล่าวว่า การสอบสวนให้ดำเนินการโดยเจ้าหน้าที่ตำรวจ หรือผู้สอบสวน (พนักงานสอบสวน) รวมไปถึงการให้ศาลเป็นผู้สอบสวนที่เรียกว่าการไต่สวนมูลฟ้องด้วย จึงสันนิษฐานได้ว่าประเทศไทย ได้รับต้นแบบเรื่องระบบการสอบสวนมาจากลังกาเป็นส่วนใหญ่ ในส่วนของประมวลกฎหมายวิธี

พิจารณาความอาญาของแอฟริกาใต้พิจารณาแล้วเห็นว่าแทบไม่ได้มีการนำมาใช้ เนื่องจากสาเหตุ ดังนี้

1. ประเทศไทยยังคงไม่มีการสอบสวนโดยศาล แม้ว่าจะมีการไต่สวนมูลฟ้องที่ศาล เป็นผู้พิจารณาว่าคดีมีมูลหรือไม่ โดยให้นำบทบัญญัติว่าด้วยการสอบสวนมาใช้บังคับโดยอนุโลม ก็เป็นการสอบสวนคนละขั้นตอน เพราะการไต่สวนมูลฟ้องเป็นขั้นตอนในชั้นศาลเมื่อได้มีการฟ้องคดีต่อศาลแล้ว แต่การสอบสวนโดยฝ่ายบริหารเป็นหน้าที่ของตำรวจเป็นหลัก ต่างจากระบบการสอบสวนของแอฟริกาใต้ที่มีระบบผู้พิพากษาไต่สวน

2. ระบบการสอบสวนในประเทศไทยก็ยังคงเป็นระบบการสอบสวนโดยลับ ส่วนของแอฟริกาใต้จะเป็นไปโดยเปิดเผย อันคล้ายคลึงกับระบบการสอบสวนของอังกฤษ

5.2.5.2 มูลเหตุในการแก้ไขระบบการสอบสวน

ร่างประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของนายกียอง แม้จะถือว่าเป็นร่างฯ ที่กระชับและมีการแบ่งหมวดหมู่ชัดเจน แต่ยังไม่ทันได้ประกาศใช้ ก็เกิดข้อคัดค้านจากนายคริสปี กงสุลใหญ่ของอังกฤษโดยเฉพาะในเรื่องการสอบสวน อันเป็นประเด็นสำคัญที่ทำให้เกิดปัญหาและทำให้ต้องมีการร่างประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาขึ้นมาใหม่

ประเด็นสำคัญที่ไม่เห็นด้วย คือเรื่องผู้มีอำนาจสอบสวน และเกี่ยวข้องกับการใช้ระบบกฎหมายว่าจะใช้ตามแนวทางของยุโรปหรือใช้ตามระบบกฎหมายของอังกฤษ ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญที่คณะกรรมการร่างประมวลกฎหมายจำเป็นต้องให้ความสนใจ

ดังนั้นสาเหตุสำคัญที่ทำให้ต้องการร่างประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของนายเรมีขึ้นมา รวมไปถึงการแก้ไขบทบาทของผู้มีอำนาจสอบสวน สืบเนื่องมาจากการที่ร่างประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของนายกียองถูกคัดค้าน เพราะเมื่อกงสุลใหญ่ของอังกฤษเป็นผู้คัดค้านแล้ว การจะไม่ใส่ใจที่จะพิจารณานั้นเป็นไปได้ เพราะไม่เช่นนั้นจะส่งผลต่อความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ อันเป็นปัจจัยในเรื่องสังคมนานาชาติที่ประเทศไทยจำเป็นต้องให้ความสำคัญ เพราะในขณะนั้นประเทศอังกฤษก็เป็นชาติมหาอำนาจ และประเทศไทยยังมีความสัมพันธ์อันดีกับประเทศอังกฤษมากมาย ไม่ว่าจะเป็นการตกลงทำสนธิสัญญาระหว่างประเทศ รวมถึงการที่ประเทศไทยนำระบบกล่าวหาของอังกฤษมาใช้ในระบบกฎหมายของตน ทำให้เมื่อเกิดข้อคัดค้านในเรื่องการสอบสวนขึ้นมาแล้ว มีความจำเป็นต้องรีบปรึกษาหารือและแก้ไขอย่างเร่งด่วน หรือหาเหตุผลที่รองรับการที่ประเทศไทยใช้ระบบแบบนี้ให้ได้

ในประเด็นการคัดค้านของนายคริสปี กงสุลใหญ่ของอังกฤษ ปรากฏในบันทึกต่อกระทรวงการต่างประเทศของไทย และจดหมายถึงนายบัสสาด ที่ปรึกษากฎหมายกระทรวงยุติธรรม

ของไทย โดยมีข้อความเป็นอย่างเดียวกัน ผู้เขียนจึงขอพิจารณาจากจดหมายที่นายคริสตีสเขียนถึง นายบัสสาดแต่เพียงประการเดียว โดยข้อความในจดหมายได้กล่าวถึงความเห็นของตนเกี่ยวกับ แนวทางของระบบการสอบสวนของประเทศไทยในปัจจุบัน โดยกล่าวย้อนไปตั้งแต่ร่างประมวล กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทยตั้งแต่ร่างแรกที่มีการเสนอให้ใช้ระบบที่เรียกว่าผู้พิพากษา ใต้สวน (Judge d' Instruction) โดยได้กล่าวว่าร่างประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทย ในเริ่มแรกได้นำเอาแบบอย่างระบบจากทางทวีปยุโรปมาประยุกต์ใช้ ภายใต้การได้รับอำนาจอย่างไม่มี ขีดจำกัดในการตรวจสอบของระบบที่เรียกว่า “Judge d' Instruction” ซึ่งเห็นควรระมัดระวังใน ประเด็นที่ว่า ระบบนี้เป็นของต่างชาติและค่อนข้างเป็นปฏิปักษ์กับแนวคิดแบบอังกฤษ ระบบนี้ไม่เป็น ที่คุ้นเคยกับทางปฏิบัติที่สยามดำเนินการอยู่ในขณะนั้น เห็นได้ว่านายคริสตีสไม่เห็นด้วยกับการเสนอ ให้ใช้ระบบผู้พิพากษาใต้สวนที่มีมาแต่แรก เพราะผู้พิพากษาใต้สวนควรเป็นบุคคลที่ได้ขึ้นชื่อว่ามี ความสามารถในการพิจารณาไตร่ตรองได้เป็นอย่างดี มีความรู้ทางเทคนิค และปราศจากความลำเอียง โดยแท้จริง ซึ่งหากผู้พิพากษาไม่มีคุณสมบัติเช่นนี้แล้ว การมอบหมายภาระหน้าที่นี้ให้กับบุคคลใดก็ ตาม อาจจะก่อให้เกิดความเสียหายขึ้นได้ และผู้พิพากษาใต้สวนยังมีความสัมพันธ์กับอัยการซึ่งเป็น เจ้าหน้าที่ของรัฐที่ใช้บังคับอยู่ในขณะนี้ ซึ่งนายคริสตีสได้กล่าวว่าโดยเฉลี่ยแล้วเจ้าพนักงานในระดับนี้ ค่อนข้างไม่เหมาะสมที่จะดำเนินการตามภาระหน้าที่ที่กำหนดให้ ในที่นี้คืออำนาจหน้าที่ในการ สอบสวนที่ไทยให้อำนาจแก่อัยการอย่างเต็มรูปแบบ และยังคงมองว่าเป็นเรื่องยากที่จะเพิ่มจำนวน พนักงานให้เหมาะสมในอนาคตอันใกล้นี้ด้วย

จากกรณีนี้แสดงให้เห็นว่านายคริสตีสไม่เห็นด้วยกับที่ประเทศไทยเคยเสนอให้ใช้ ระบบผู้พิพากษาใต้สวนรวมไปถึงระบบที่ให้อัยการมีหน้าที่ในการสอบสวน เนื่องจากเป็นระบบของ ยุโรป ซึ่งแตกต่างกับระบบของอังกฤษที่ประเทศไทยใช้อยู่ในขณะนั้น รวมไปถึงจำนวนอัยการก็ยากที่ จะเพิ่มจำนวนขึ้นได้ง่ายๆ อีกทั้งยังต้องมีความสามารถที่เหมาะสมในการปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าวด้วย ดังนั้นเมื่อได้คัดค้านระบบที่ให้ผู้พิพากษาใต้สวนกับอัยการเป็นผู้มีอำนาจสอบสวน แล้วให้กลับไปใช้ ระบบของอังกฤษ ก็คือการให้ศาลเป็นผู้สอบสวนเหมือนในช่วงระยะแรกก่อนที่ไทยจะได้ร่างประมวล กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาขึ้น ประเด็นนี้จึงเป็นประเด็นหลักที่มีการคัดค้าน และเป็นประเด็นที่ สมควรได้รับการแก้ไข

ถึงกระนั้นนายคริสตีสได้พยายามชี้แจงให้เห็นถึงประเด็นสำคัญในอีก 2 ประเด็น เพิ่มเติมที่เห็นสมควรแก้ไขอันเกี่ยวข้องกับระบบการสอบสวนของประเทศไทย ดังนี้

1. ภายใต้กฎหมายระบบเก่าที่ยังคงมีผลบังคับใช้อยู่ นั้น จะต้องนำตัวผู้ต้องหา มา แสดงต่อหน้าศาลภายใน 48 ชั่วโมง (บางกรณีก็เป็น 24 ชั่วโมง) หลังจากที่ถูกจับแล้ว หรือโดยเร็ว

ที่สุดเท่าที่ในทางปฏิบัติสามารถกระทำได้ แต่ร่างประมวลวิธีพิจารณาความอาญา กลับไม่มีกำหนดเวลาในการสอบสวน รวมทั้งไม่มีบทบังคับให้อัยการส่งตัวผู้ต้องหาให้กับศาลจนกว่าจะปิดการสอบสวน หรืออีกนัยหนึ่งก็คือ ผู้ต้องหาอาจถูกคุมขังไว้โดยไม่มีการปรากฏตัวต่อศาลเลยตราบเท่าที่อัยการมีความเห็นว่าเหมาะสม เพราะอำนาจหน้าที่ในการตัดสินว่าจะนำผู้ต้องหาส่งศาลหรือไม่เป็นอำนาจหน้าที่ของอัยการแต่เพียงผู้เดียว ซึ่งนายคروشปีไม่เห็นด้วยกับการไม่กำหนดระยะเวลาเช่นนี้ เพราะมันแสดงถึงการกดขี่ผู้ต้องหา จึงให้ความเห็นว่ามันเป็นเรื่องสำคัญที่อัยการ ทั้งในปัจจุบันและในอนาคต จะต้องมีการผูกพันในการนำตัวผู้ต้องหามาแสดงต่อหน้าศาลด้วยความรวดเร็ว และควรให้ศาลเป็นผู้พิจารณาว่า เหตุล่าช้าใดที่สามารถยอมรับได้ในการพิจารณาคดีต่อไป

2. ในกฎหมายที่ใช้บังคับอยู่ มีประเด็นที่ว่าในระหว่างระยะเวลาสอบสวน หากอัยการเชื่อว่ามีความจำเป็นที่จะต้องให้ผู้ต้องหาแสดงข้อเท็จจริงให้ชัดเจนให้ชัดแจ้ง ก็สามารถส่งผู้ต้องหาที่ได้รับการประกันตัวจากห้องขังให้มาถูกกักขังอยู่ในสถานที่ที่กำหนดในช่วงระยะเวลาไม่เกิน 7 วัน และระหว่างการอยู่ในช่วงกักขังนั้น ผู้ต้องหาจะต้องแยกตัวออกจากการพบเห็นหรือติดต่อกับผู้ต้องขังคนอื่นหรือบุคคลอื่นๆ จากภายนอก และไม่ควรมีการอนุญาตให้รับประทานอาหารจากแหล่งที่เป็นส่วนตัว รวมถึงเสื้อผ้า หรือสิ่งของจำเป็นในการดำรงชีวิตอื่น ๆ หรือแม้แต่จดหมาย โทรเลข หนังสือพิมพ์ หรือกระทั่งหนังสือ ซึ่งนายคروشปีคัดค้านการกระทำแบบนี้ เพราะเป็นการบีบบังคับผู้ต้องหา และมั่นใจว่าประเทศไทยยังไม่มีความพร้อมในการรับเอาวิธีการดังกล่าวมาปรับใช้ เพราะวิธีการแบบนี้เหมือนเป็นการย้อนกลับไปใช้วิธีการทรมานตามแบบดั้งเดิม อันจะนำไปสู่การลงโทษคนบริสุทธิ์ได้ง่าย

นายคروشปีได้กล่าวว่าหากไม่มีการกำหนดระยะเวลาในการดำเนินการเกี่ยวกับผู้ต้องหาในศาลโดยอัยการแล้ว และกระบวนการกักขังผู้ต้องหาเพื่อหาความจริงไม่ได้ถูกตัดออกไป จะก่อให้เกิดความเสียหายอย่างร้ายแรงต่อสาธารณะเป็นอย่างมาก โดยประเด็นต่างๆ ที่ได้เสนอมานี้ข้างต้นเป็นเพียงข้อเสนอแนะของนายคروشปี ซึ่งมองว่าระบบการสอบสวนที่ไทยเสนอให้ใช้อยู่เป็นสิ่งที่สร้างขึ้นเพื่อให้สอดคล้องกับทางทวีปยุโรป ที่ซึ่งกระบวนการทางด้านศาลและด้านบริหารได้พัฒนาอย่างต่อเนื่องเป็นเวลานานหลายปีแล้ว แม้ว่าประเทศไทยจะเสนอให้ใช้ตั้งแต่ร่างประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาร่างแรก แต่ก็ถือว่ายังห่างไกลจากความสำเร็จเรียบร้อยอยู่อีกมาก ในทางทฤษฎีแล้วนายคروشปีมองว่าค่อนข้างจะไม่เพียงพอด้วยตัวของมันเอง จึงเป็นเรื่องที่จะต้องคิดให้รอบคอบในการที่จะปรับเอาระบบนี้มาใช้ในประเทศสยาม¹²

¹² สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, Draft Code of Criminal Procedure Vol Xiv เรื่อง จดหมายของคروشปีถึง บัสสาด วันที่ 3 สิงหาคม 1921, หน้า 1-6.

จากข้อคัดค้านดังกล่าวนี้ทำให้จำเป็นต้องมีการเปลี่ยนแปลงระบบการสอบสวน รวมไปถึงผู้มีอำนาจสอบสวนในเวลาต่อมา

5.2.6 ผู้มีอำนาจสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พ.ศ. 2478

5.2.6.1 ผู้มีอำนาจสอบสวน

ก่อนที่ผู้มีอำนาจสอบสวนจะกลายมาเป็นพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่, ปลัดอำเภอ, ตำรวจ (พนักงานสอบสวน) และอัยการตามบทบัญญัติกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาที่ใช้บังคับอยู่ในปัจจุบัน พบว่านับตั้งแต่ที่ได้มีการแก้ไขร่างฯ ของนายเรมีแล้วก็ได้มีพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาที่เกี่ยวข้องกับผู้มีอำนาจสอบสวนขึ้น โดยปรากฏในพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2496 และพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 29) พ.ศ. 2551 ดังนี้

1. พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2496

ในพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2496 นี้มีการแก้ไขบทบัญญัติเกี่ยวกับผู้มีอำนาจสอบสวนในมาตรา 18 ซึ่งมาตรานี้มีการแก้ไขมานับตั้งแต่พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พ.ศ. 2483 และพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2493 แต่พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมทั้ง 2 ฉบับดังกล่าวไม่ปรากฏบันทึกหลักการและเหตุผลประกอบร่างฯ แต่เมื่อพิจารณาจากพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พ.ศ. 2483¹³ ดังกล่าวพบว่ามีมาตรา 4 ออกมาให้ยกเลิกความในมาตรา 18 เพื่อแต่งตั้งข้าราชการตำรวจที่มียศไม่ต่ำกว่าชั้นจ่านายสิบตำรวจ เป็นพนักงานสอบสวนได้ด้วย เพื่อให้การสอบสวนดำเนินไปด้วยดี และรวดเร็ว

¹³ ราชกิจจานุเบกษา, พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พ.ศ. 2483 [ออนไลน์] เข้าถึงเมื่อ 3 เมษายน 2559. แหล่งที่มา: <http://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/2483/A/501.PDF>

ส่วนในพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2493¹⁴ ก็ได้มีการแก้ไขโดยออกมาตรา 4 มายกเลิกมาตรา 18 เช่นเดิม โดยมีการแยกอำนาจการสอบสวนในจังหวัดอื่นนอกจากพระนครและธนบุรีออกมา จากที่แต่เดิมรวมกันหมด และให้อำนาจพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่ ปลัดอำเภอ มีอำนาจสอบสวนในกรณีจังหวัดอื่น ส่วนในจังหวัดพระนครและธนบุรี ให้อำนาจสอบสวนเป็นของข้าราชการตำรวจซึ่งมียศตั้งแต่ชั้นนายร้อยตำรวจตรีขึ้นไปหรือเทียบเท่านายร้อยตำรวจตรีขึ้นไป หรือผู้ที่อธิบดีกรมตำรวจได้แต่งตั้งให้เป็นพนักงานสอบสวน แต่ต้องมียศไม่ต่ำกว่าชั้นจ่านายสิบตำรวจ

เมื่อเข้าสู่พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2496 มีการให้ข้าราชการตำรวจซึ่งมียศตั้งแต่ชั้นนายร้อยตำรวจตรี หรือเทียบเท่านายร้อยตำรวจตรีขึ้นไป หรือผู้ที่อธิบดีกรมตำรวจได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา แต่งตั้งให้เป็นพนักงานสอบสวน แต่ต้องเป็นผู้มียศไม่ต่ำกว่าชั้นจ่านายสิบตำรวจในจังหวัดอื่นนอกจากจังหวัดพระนครและจังหวัดธนบุรี มีอำนาจในการสอบสวนด้วย

จากที่ได้แก้ไขมาตรา 18 มา 2 รอบ สาเหตุหลักคือเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการสอบสวน ทำให้การสอบสวนมีความรวดเร็ว เนื่องจากมีบุคคลที่รับผิดชอบในการสอบสวนอย่างเพียงพอ แต่อย่างไรก็ตามต่อมาเมื่อเกิดพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2496¹⁵ ก็ได้มีมาตรา 4 ออกมายกเลิกความในมาตรา 18 เช่นเดิม ซึ่งได้เปลี่ยนแปลงอำนาจในการสอบสวนบางประการ สืบเนื่องจากต้องการที่จะปราบปรามและป้องกันการกระทำผิดอาญา ตามที่ปรากฏหลังฉากว่ามีการยุยงส่งเสริมเลี้ยมสอนจากผู้ที่หลงเชื่อในลัทธิอันจะนำมาซึ่งความหายนะแก่ประเทศชาติ ศาสนาและพระมหากษัตริย์ ดังเช่นที่ปรากฏการล้มล้างการปกครองบริหาร และรัฐสภาอันเป็นเหตุให้นำมาซึ่งรัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ. 2475 จึงจำเป็นต้องแก้ไขบทบัญญัติในเรื่องการสอบสวน โดยให้ข้าราชการตำรวจซึ่งมียศตั้งแต่ชั้นนายร้อยตำรวจตรีหรือเทียบเท่านายร้อยตำรวจตรีขึ้นไป หรือผู้ที่อธิบดีกรมตำรวจได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา แต่งตั้งให้เป็นพนักงานสอบสวน แต่ต้องเป็นผู้มียศไม่ต่ำกว่าชั้นจ่านายสิบตำรวจ มีอำนาจสอบสวนความผิดอาญาซึ่งเกิดขึ้นในเขตท้องที่นอกเขตจังหวัดพระนครและจังหวัดธนบุรีด้วย เพื่อเป็นการเพิ่มกำลัง

¹⁴ ราชกิจจานุเบกษา, พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2493 [ออนไลน์] เข้าถึงเมื่อ 3 เมษายน 2559. แหล่งที่มา: <http://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/2493/A/060/979.PDF>

¹⁵ ราชกิจจานุเบกษา, พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2496 [ออนไลน์] เข้าถึงเมื่อ 3 เมษายน 2559. แหล่งที่มา: <http://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/2496/A/010/198.PDF>

พนักงานสอบสวนทางฝ่ายปลัดอำเภอและนายอำเภอจะได้ร่วมและประสานงานกันโดยใกล้ชิด ทั้ง เพื่อให้การจับกุมปราบปรามผู้กระทำความผิดกฎหมาย และการป้องกันเหตุร้ายที่อาจเกิดขึ้นจากการเผยแพร่ลัทธิดังกล่าวเป็นไปโดยมีประสิทธิภาพมากขึ้น¹⁶

สาเหตุที่มีการเปลี่ยนแปลงผู้มีอำนาจสอบสวนจึงเกิดขึ้นเนื่องมาจากสภาพสังคมที่เกิดปัญหา เป็นปัจจัยทางด้านสังคมการเมืองการปกครอง ที่ทำให้มีความจำเป็นต้องป้องกันและปราบปรามผู้กระทำความผิดกฎหมายอย่างเร่งด่วน และในขณะนั้นมีจำนวนผู้ที่กระทำความผิดเป็นจำนวนมาก ทำให้พนักงานสอบสวนไม่เพียงพอ จึงต้องเพิ่มอำนาจให้แก่ข้าราชการตำรวจซึ่งมียศตั้งแต่ชั้นนายร้อยตำรวจตรีหรือเทียบเท่า นายร้อยตำรวจตรีขึ้นไป หรือผู้ที่อธิบดีกรมตำรวจได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา แต่งตั้งให้เป็นพนักงานสอบสวน แต่ต้องเป็นผู้มียศไม่ต่ำกว่าชั้นจ่านายสิบตำรวจ มีอำนาจสอบสวนความผิดอาญาซึ่งเกิดขึ้นในเขตท้องที่นอกเขตจังหวัดพระนครและจังหวัดธนบุรีด้วย จากที่แต่เดิมมีอำนาจสอบสวนเฉพาะในเขตจังหวัดพระนครและจังหวัดธนบุรีเท่านั้น การเพิ่มจำนวนพนักงานสอบสวนจะทำให้สามารถป้องกันและปราบปรามผู้กระทำความผิดกฎหมายได้เร็วขึ้น และทำให้สังคมเกิดความสงบสุข เนื่องจากในช่วงนี้บ้านเมืองตกอยู่ในความวุ่นวายอันเนื่องมาจาก มีการยุบส่งเสริมเสี้ยมสอนจากผู้หลงเชื่อในลัทธิอันจะนำมาซึ่งความหายนะแก่ประเทศชาติ ศาสนาและพระมหากษัตริย์ หากไม่รีบแก้ปัญหาดังกล่าวโดยการเร่งปราบปรามผู้กระทำความผิดแล้ว ย่อมก่อให้เกิดปัญหาต่อสังคมการเมืองการปกครองเป็นอย่างมาก

2. พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 29) พ.ศ. 2551

ในพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 29) พ.ศ. 2551 นี้มีการแก้ไขบทบัญญัติในส่วนที่เกี่ยวกับการสอบสวนเพียงมาตราเดียว คือ มาตรา 20 โดยได้มีการยกเลิกความในมาตรา 20 และแก้ไขใหม่ โดยมาตรา 20 นี้เป็นมาตราเดียวในเรื่องการสอบสวนที่บัญญัติถึงเรื่องความผิดที่ได้กระทำลงนอกราชอาณาจักรไทย และกล่าวถึงตัวผู้มีอำนาจสอบสวนหากความผิดนั้นมีโทษตามกฎหมายไทย ผู้มีอำนาจสอบสวนหลักจะเป็นอัยการ เพราะกรณีนี้เป็นข้อยกเว้นของการสอบสวนตามปกติ ซึ่งมาตรา 20 เดิม บัญญัติว่า

¹⁶ สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, บันทึกหลักการและเหตุผลประกอบร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2496, หน้า 3-4.

“ถ้าความผิดซึ่งมีโทษตามกฎหมายไทยได้กระทำลงนอกราชอาณาจักรไทย ให้อธิบดีกรมอัยการหรือผู้รักษาราชการแทนเป็นพนักงานสอบสวนที่รับผิดชอบ หรือจะมอบหมายหน้าที่นั้นให้พนักงานสอบสวนคนใดก็ได้...”

เห็นได้ว่ายังบัญญัติได้ไม่ละเอียดนัก เพราะจากมาตรา 20 แปลความได้ว่า เมื่อความผิดที่มีโทษตามกฎหมายไทยได้กระทำลงนอกราชอาณาจักร อธิบดีกรมอัยการหรือผู้รักษาราชการแทนอาจดำเนินการในฐานะเป็นพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบ และทำการสอบสวนด้วยตนเองไปฝ่ายเดียว หรือจะมอบหมายหน้าที่ให้พนักงานสอบสวนคนใดก็ได้ ซึ่งหากมอบหมายหน้าที่ให้พนักงานสอบสวนคนใดแล้ว อธิบดีกรมอัยการหรือผู้รักษาราชการแทนจะไม่เข้าไปยุ่งเกี่ยวในการสอบสวนอีก ดังนั้นจึงไม่มีลักษณะของการช่วยเหลือหรือร่วมมือกันระหว่างอธิบดีกรมอัยการหรือผู้รักษาราชการแทนกับพนักงานสอบสวนเลย และไม่มีบทบัญญัติของกฎหมายเปิดช่องไว้ให้ใช้ดุลพินิจใดๆ ทำให้ไม่เกิดประสิทธิภาพในการสอบสวนเท่าที่ควร ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการแสวงหาพยานหลักฐาน และยังทำให้เกิดความไม่เป็นธรรมในระบบการสอบสวนด้วย อันเป็นการไม่สมเจตนารมณ์ของบทบัญญัติกฎหมายในมาตรานี้ที่ต้องการให้เกิดความร่วมมือกันในการสอบสวน เพราะเป็นการสอบสวนที่ค่อนข้างยุ่งยากและซับซ้อน

นอกจากการแก้ไขในมาตรา 20 ที่เป็นประเด็นสำคัญแล้ว ในพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมฉบับนี้ยังมีการแก้ไขถ้อยคำในบทบัญญัติเดิมบางประการเนื่องมาจากได้มีประกาศของคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ ฉบับที่ 49 ลงวันที่ 28 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2534 ข้อ 8 ให้แก้ไขคำว่า “อธิบดี” และ “รองอธิบดี” ในพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายอัยการ พ.ศ. 2521 เป็น “อัยการสูงสุด” และ “รองอัยการสูงสุด” ตามลำดับ จากกรณีนี้ทำให้ต้องมีการปรับปรุงถ้อยคำในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาให้สอดคล้องกันตามความเป็นจริง¹⁷ ดังนั้นจึงไม่มีการใช้คำว่า “อธิบดีกรมอัยการ” อีกต่อไป โดยไปใช้คำว่า “อัยการสูงสุด” แทน

เหตุผลและความจำเป็นในการร่างพระราชบัญญัตินี้เห็นว่าเป็นการสมควรแก้ไขเพิ่มเติมหลักเกณฑ์การสอบสวนความผิดซึ่งมีโทษตามกฎหมายไทยที่ได้กระทำลงนอกราชอาณาจักรตามมาตรา 20 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ให้อัยการสูงสุดหรือผู้รักษาราชการแทนมีอำนาจมอบหมายหน้าที่การเป็นพนักงานสอบสวนให้แก่พนักงานอัยการหรือพนักงาน

¹⁷ สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, ตารางเปรียบเทียบการแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (เหตุผลที่ขอแก้ไข), หน้า 1.

สอบสวน หรือจะมอบหมายให้พนักงานอัยการทำการสอบสวนร่วมกับพนักงานสอบสวนก็ได้ เพื่อให้การสอบสวนความผิดดังกล่าวเป็นไปโดยรวดเร็วและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น¹⁸

เมื่อได้พิจารณาจากการแก้ไขบทบัญญัติในมาตรา 20 สิ่งสำคัญคือ เพื่อก่อให้เกิดความเป็นธรรม และเคารพสิทธิของบุคคลในกระบวนการยุติธรรมทางอาญามากที่สุด ดังนั้นสาเหตุที่ทำให้ต้องมีการเปลี่ยนแปลงกฎหมายในเรื่องการสอบสวน จึงยังคงเป็นปัจจัยทางด้านสิทธิเสรีภาพและสิทธิมนุษยชน เพราะต้องการให้ระบบการสอบสวนเป็นไปอย่างรวดเร็ว ต่อเนื่องและเป็นธรรม เนื่องจากมาตรา 20 เป็นบทบัญญัติในเรื่องการสอบสวนความผิดที่ได้กระทำลงนอกราชอาณาจักรไทยเพียงมาตราเดียวในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา จึงจำเป็นต้องกำหนดตัวบุคคลผู้ทำการสอบสวน รวมถึงกระบวนการต่างๆ ในการสอบสวนให้รอบคอบ เพื่อให้ระบบการสอบสวนเกิดประสิทธิภาพมากที่สุด

หากพิจารณาถึงสาระสำคัญของร่างพระราชบัญญัตินี้ กล่าวได้ว่า เนื่องจากบทบัญญัติมาตรา 20 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาที่บังคับใช้อยู่ในปัจจุบัน กำหนดให้อัยการสูงสุดเป็นพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบทำการสอบสวนความผิดที่มีโทษตามกฎหมายไทยที่ได้กระทำลงนอกราชอาณาจักรไทย แต่มีได้บัญญัติให้มีกลไกสนับสนุนการสอบสวนคดีอาญาดังกล่าวโดยอัยการสูงสุดไว้ด้วย ในทางปฏิบัติอัยการสูงสุดจึงมักมอบหมายให้พนักงานสอบสวนเป็นผู้รับผิดชอบทำการสอบสวนแทนอัยการสูงสุดตลอดมา ดังนั้นเพื่อให้กระบวนการสอบสวนในคดีอาญามีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นจึงจำเป็นต้องแก้ไขเพิ่มเติมมาตรา 20 นี้ โดยกำหนดให้อัยการสูงสุดหรือผู้รักษาการแทน เป็นพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบในการสอบสวนการกระทำความผิดอาญามีโทษตามกฎหมายไทยที่ได้กระทำลงนอกราชอาณาจักรไทย และมีดุลพินิจในการพิจารณาว่าสมควรจะมอบหมายหน้าที่การเป็นพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบในคดีดังกล่าวให้แก่พนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการคนใดเป็นผู้รับผิดชอบการสอบสวนแทนก็ได้ (มาตรา 20 วรรค 1) และในกรณีที่อัยการสูงสุดหรือผู้รักษาการแทนมอบหมายให้พนักงานอัยการคนใดเป็นผู้รับผิดชอบทำการสอบสวนแทน พนักงานอัยการที่ได้รับมอบหมายย่อมมีหน้าที่ในการสอบสวนเช่นเดียวกับพนักงานสอบสวน และคงมีอำนาจหน้าที่ประการอื่นที่กฎหมายบัญญัติไว้ให้เป็นอำนาจหน้าที่ของพนักงานอัยการ (มาตรา 20 วรรค 3) ด้วย

ในกรณีที่อัยการสูงสุดหรือผู้รักษาการแทนมอบหมายให้พนักงานอัยการคนใดทำการสอบสวนร่วมกับพนักงานสอบสวน (มาตรา 20 วรรค 2) เนื่องจากเห็นว่าเป็นคดีที่มีความสำคัญหรือเป็นคดีที่ยุ่งยากซับซ้อน และเพื่อให้การสอบสวนดังกล่าวเป็นไปอย่างรอบคอบมาก

¹⁸ สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, บันทึกวิเคราะห์สรุปสาระสำคัญของร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 29) พ.ศ. 2551, หน้า 1.

ขึ้น ในกรณีนี้พนักงานสอบสวนต้องปฏิบัติตามคำสั่งและคำแนะนำของพนักงานอัยการในเรื่องที่เกี่ยวกับการรวบรวมพยานหลักฐานด้วย (มาตรา 20 วรรค 4) เห็นได้ว่าเหมือนกับอัยการเป็นผู้มีบทบาทหลักในการสอบสวนกรณีความผิดที่ได้กระทำลงนอกราชอาณาจักรนี้ แต่การทำความเห็นควรสั่งฟ้องหรือสั่งไม่ฟ้อง พนักงานอัยการย่อมไม่มีอำนาจสั่งให้พนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบในคดีนั้นทำตามความคิดเห็นของพนักงานอัยการที่ร่วมสอบสวนได้ นอกจากนั้นเมื่อพนักงานอัยการหรือพนักงานสอบสวนที่ได้รับมอบหมายให้เป็นพนักงานสอบสวนที่รับผิดชอบเห็นว่าการสอบสวนเสร็จสิ้นแล้ว ก็ให้ทำความเห็นพร้อมสำนวนไปยังอัยการสูงสุดหรือผู้รักษาการแทน (มาตรา 20 วรรค 6) เพื่อให้อัยการสูงสุดหรือผู้รักษาการแทนตรวจสอบกลับกรองความเห็นของผู้ทำหน้าที่พนักงานสอบสวนที่รับผิดชอบอีกครั้งหนึ่งด้วย¹⁹

เห็นได้ว่าพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 29) พ.ศ. 2551 มีการเปลี่ยนแปลงในเรื่องระบบการสอบสวนเพียงกรณีเดียว คือเรื่องผู้มีอำนาจสอบสวนในความผิดซึ่งมีโทษตามกฎหมายไทยที่ได้กระทำนอกราชอาณาจักรไทย ซึ่งเป็นการเปิดโอกาสให้พนักงานอัยการเข้าร่วมในการสอบสวนกับพนักงานสอบสวนได้ด้วย อันจะทำให้เกิดประสิทธิภาพในการสอบสวนมากยิ่งขึ้น และส่งผลต่อสิทธิเสรีภาพของทั้งผู้ต้องหา, ผู้เสียหายและพยาน ในอันที่จะได้รับการปฏิบัติที่เป็นธรรม และรวดเร็วกว่าบทบัญญัติเดิม ดังนั้นสาเหตุที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในเรื่องระบบการสอบสวน คือปัจจัยทางด้านสิทธิเสรีภาพและสิทธิมนุษยชน

เมื่อได้พิจารณาพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา 2 ฉบับดังที่กล่าวมาข้างต้น แสดงให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงของผู้มีอำนาจสอบสวน โดยไม่ได้มีการเพิ่มเติมผู้มีอำนาจสอบสวนขึ้นมาใหม่ เพียงแต่เพิ่มยศ และขยายอำนาจ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการสอบสวนมากที่สุด ดังนั้นเมื่อมาถึงบทบัญญัติที่ใช้บังคับอยู่ในปัจจุบันในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พ.ศ. 2478 จึงได้มีบทบัญญัติเกี่ยวกับผู้มีอำนาจสอบสวนในหลายมาตรา โดยเฉพาะมาตรา 121 วรรค 1 ความว่า

“พนักงานสอบสวนมีอำนาจสอบสวนคดีอาญาทั้งปวง”

จากมาตรา 121 วรรค 1 แสดงให้เห็นถึงบุคคลที่มีหน้าที่หลักในการสอบสวน คือพนักงานสอบสวน และยังได้มีการให้ความหมายของพนักงานสอบสวนไว้ในมาตรา 2 (6) บัญญัติว่า

¹⁹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 1-2.

“พนักงานสอบสวน” หมายความว่า เจ้าพนักงานซึ่งกฎหมายให้อำนาจและหน้าที่ทำการสอบสวน”

เมื่อพิจารณาจากบทบัญญัติในมาตรา 121 วรรค 1 ประกอบกับมาตรา 2 (6) แสดงให้เห็นถึงอำนาจในการสอบสวนของพนักงานสอบสวนและผู้มีหน้าที่ในการสอบสวนว่าต้องเป็นเจ้าพนักงานที่กฎหมายให้อำนาจทำการสอบสวน หากไม่มีกฎหมายให้อำนาจไว้แล้ว ผู้นั้นจะไม่มีอำนาจสอบสวนและไม่มีฐานะเป็นพนักงานสอบสวน ในปัจจุบันมีกำหนดผู้ที่มีอำนาจในการสอบสวนไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 18-20 โดยกำหนดผู้มีหน้าที่ในการสอบสวนไว้ดังนี้คือ

1. พนักงานฝ่ายปกครอง หรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่ ในมาตรา 2 (17) ได้กำหนดตัวบุคคลผู้เป็นพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่ไว้แล้ว
2. ปลัดอำเภอ ในปัจจุบันแม้จะกำหนดให้ปลัดอำเภอมีอำนาจในการสอบสวน แต่ในทางปฏิบัติปลัดอำเภอมักไม่เข้ามายุ่งเกี่ยวกับการสอบสวนเลย โดยจะปล่อยให้เจ้าหน้าที่ตำรวจซึ่งเป็นพนักงานสอบสวนทำการสอบสวน
3. ตำรวจ เป็นเจ้าพนักงานหลักที่ทำหน้าที่พนักงานสอบสวนแต่ไม่ใช่ตำรวจทุกคนสามารถเป็นพนักงานสอบสวนได้ ต้องเป็นข้าราชการตำรวจที่มียศตั้งแต่ชั้นนายร้อย ตำรวจตรีหรือเทียบเท่า นายร้อยตำรวจตรีขึ้นไป จึงมีอำนาจสอบสวนความผิดอาญาที่เกิดขึ้นได้
4. พนักงานอัยการ อำนาจในการสอบสวนของพนักงานอัยการปรากฏอยู่ในมาตรา 20 ที่ให้อำนาจอัยการสูงสุดหรือผู้รักษาราชการแทนเป็นพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบในความผิดที่ได้กระทำความผิดอาญาในประเทศไทยและมีโทษตามกฎหมายไทย ตามที่ได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมไปในพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 29) พ.ศ. 2551

ในปัจจุบันประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทยให้อำนาจพนักงานสอบสวนในการสอบสวนอย่างกว้างขวางและถือว่าเป็นอำนาจผูกขาดของพนักงานสอบสวนแต่เพียงฝ่ายเดียว แม้จะมีการกำหนดผู้มีหน้าที่ในการสอบสวนไว้นอกจากตำรวจซึ่งเป็นพนักงานสอบสวน คือพนักงานฝ่ายปกครอง (อำเภอ) และพนักงานอัยการก็ตาม แต่ในทางปฏิบัติพนักงานฝ่ายปกครองและพนักงานอัยการแทบไม่มีบทบาทเข้าไปสอบสวน การมีอำนาจสอบสวนของพนักงานอัยการมีข้อจำกัดตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา โดยจะเข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการสอบสวนได้ในกรณีดังต่อไปนี้

1. อำนาจในการสั่งสอบสวนเพิ่มเติม ตามมาตรา 143 วรรค 2 (ก)²⁰ ซึ่งอำนาจนี้ อัยการไม่ได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการสอบสวน เพียงแต่สั่งให้เป็นหน้าที่ของพนักงานสอบสวนในการสอบสวนเพิ่มเติม

2. อำนาจในการสอบสวนนอกราชอาณาจักร ตามมาตรา 20²¹ มาตรานี้อัยการสูงสุดหรือผู้รักษาการแทนมีอำนาจสอบสวนด้วยตนเองในความผิดที่มีโทษตามกฎหมายไทยที่ได้กระทำลงนอกราชอาณาจักรไทย และหากได้มอบหมายให้พนักงานอัยการเป็นผู้รับผิดชอบในการสอบสวน พนักงานอัยการก็จะมีหน้าที่ในการสอบสวนเช่นเดียวกับพนักงานสอบสวน กล่าวได้ว่า มาตรานี้เป็นมาตราเดียวในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาที่ให้อำนาจพนักงานอัยการเข้ามาสอบสวนอย่างแท้จริง

ในมาตรา 20 นี้มี 2 วรรค อันแสดงให้เห็นถึงอำนาจหน้าที่ของพนักงานอัยการที่แตกต่างกัน เพราะมาตรา 20 วรรค 2 เป็นการที่พนักงานอัยการเข้าไปร่วมทำการสอบสวนกับพนักงานสอบสวน พนักงานอัยการไม่ได้มีบทบาทในการสอบสวนโดยลำพัง แต่ในวรรคแรก พนักงานอัยการจะมีหน้าที่ในการสอบสวนโดยลำพัง กล่าวได้ว่าในปัจจุบันคดีอาญาที่พนักงานอัยการมีอำนาจสอบสวนโดยลำพังมีเพียงกรณีเดียว คือตามมาตรา 20 วรรค 1 ที่เป็นคดีความผิดที่ได้กระทำลงนอกราชอาณาจักรซึ่งมีโทษตามกฎหมายไทยในกรณีที่อัยการสูงสุดหรือผู้รักษาการแทนเป็นพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบ หรือมอบหมายให้พนักงานอัยการคนใดเป็นผู้รับผิดชอบทำการสอบสวนแทน

²⁰ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 143 วรรค 2 (ก) บัญญัติว่า “ในกรณีหนึ่งกรณีใดข้างต้น พนักงานอัยการมีอำนาจ

(ก) สั่งตามที่เห็นควรให้พนักงานสอบสวนดำเนินการสอบสวนเพิ่มเติมหรือส่งพยานคนใดมาให้ซักถามเพื่อส่งต่อไป

²¹ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 20 บัญญัติว่า “ถ้าความผิดซึ่งมีโทษตามกฎหมายไทยได้กระทำลงนอกราชอาณาจักรไทย ให้อัยการสูงสุดหรือผู้รักษาการแทนเป็นพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบหรือจะมอบหมายหน้าที่นั้นให้พนักงานอัยการหรือพนักงานสอบสวนคนใดเป็นผู้รับผิดชอบทำการสอบสวนแทนก็ได้

ในกรณีที่อัยการสูงสุดหรือผู้รักษาการแทนมอบหมายให้พนักงานสอบสวนคนใดเป็นผู้รับผิดชอบทำการสอบสวน อัยการสูงสุดหรือผู้รักษาการแทนจะมอบหมายให้พนักงานอัยการคนใดทำการสอบสวนร่วมกับพนักงานสอบสวนก็ได้

ให้พนักงานอัยการที่ได้รับมอบหมายให้เป็นพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบหรือให้ทำการสอบสวนร่วมกับพนักงานสอบสวนมีอำนาจและหน้าที่ในการสอบสวนเช่นเดียวกับพนักงานสอบสวน บรรดาอำนาจและหน้าที่ประการอื่นที่กฎหมายบัญญัติไว้ให้เป็นอำนาจและหน้าที่ของพนักงานอัยการ

ในกรณีที่พนักงานอัยการทำการสอบสวนร่วมกับพนักงานสอบสวน ให้พนักงานสอบสวนปฏิบัติตามคำสั่งและคำแนะนำของพนักงานอัยการในเรื่องที่เกี่ยวกับการรวบรวมพยานหลักฐาน

ในกรณีจำเป็น พนักงานสอบสวนต่อไปนี้มีอำนาจสอบสวนในระหว่างรอคำสั่งจากอัยการสูงสุด หรือผู้รักษาการแทน

(1) พนักงานสอบสวนซึ่งผู้ต้องหาถูกจับในเขตอำนาจ

(2) พนักงานสอบสวนซึ่งรัฐบาลประเทศอื่นหรือบุคคลที่ได้รับความเสียหายได้ร้องฟ้องให้ทำโทษผู้ต้องหา

เมื่อพนักงานอัยการหรือพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบในการสอบสวนแล้วแต่กรณีเห็นว่าการสอบสวนเสร็จแล้ว ให้ทำความเห็นตามมาตรา 140 มาตรา 141 หรือมาตรา 142 ส่งพร้อมสำนวนไปยังอัยการสูงสุดหรือผู้รักษาการแทน”

บทบัญญัติมาตรา 20 วรรค 1 นี้มีความเชื่อมโยงกับพระราชบัญญัติองค์กรอัยการและพนักงานอัยการ พ.ศ. 2553 มาตรา 17²² โดยการที่พนักงานอัยการจะมีอำนาจและหน้าที่ในการสอบสวนคดีอาญา ตามมาตรา 17 นี้จะต้องเป็นกรณีที่กฎหมายกำหนดให้พนักงานอัยการมีอำนาจและหน้าที่ในการสอบสวนคดีอาญา โดยที่มิใช่เป็นการร่วมสอบสวนกับพนักงานสอบสวนหรือร่วมทำสำนวน อันมิใช่กรณีตามมาตรา 20 วรรค 2 ของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา แต่เป็นกรณีตามมาตรา 20 วรรค 1

เมื่อพิจารณามาตรา 17 ของพระราชบัญญัติองค์กรอัยการและพนักงานอัยการฯ ประกอบมาตรา 20 วรรค 1 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาแล้ว พบว่าพนักงานอัยการมีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้²³

1. พนักงานอัยการมีอำนาจหน้าที่ในการสอบสวนเช่นเดียวกับพนักงานสอบสวน คือ มีอำนาจในการออกหมายเรียกผู้ต้องหาหรือพยานมาทำการสอบสวน หรือสามารถไปสอบสวนด้วยตนเองได้โดยไม่ต้องออกหมายเรียก นอกจากนี้ยังมีอำนาจตรวจพิสูจน์บุคคล วัตถุหรือเอกสารใดๆ โดยใช้วิธีการทางวิทยาศาสตร์ เป็นต้น เห็นได้ว่าอำนาจที่พนักงานสอบสวนมี พนักงานอัยการก็จะมีอำนาจนั้นเช่นกัน

2. ให้พนักงานอัยการเป็นพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่ โดยให้มีอำนาจหน้าที่ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ไม่ว่าจะเป็อำนาจในการออกหมายเรียกผู้ต้องหาหรือพยานมาสอบสวน ไปสอบสวนด้วยตนเอง หรือร้องขอต่อศาลให้ออกหมายค้น หมายขัง หมายจับ เป็นต้น ในการค้น การจับ การคุมขัง พนักงานอัยการอาจไม่ต้องการลงมือทำด้วยตนเองแต่เพียงฝ่ายเดียว ก็สามารถไปร่วมกับเจ้าพนักงานตำรวจหรือเจ้าพนักงานอื่นก็ได้

นอกจากอำนาจหน้าที่ของพนักงานอัยการ 2 กรณีข้างต้นแล้ว พนักงานอัยการยังมีหน้าที่ในการร่วมอยู่ด้วยในการสอบสวนเพื่อคุ้มครองพยาน ผู้เสียหาย และผู้ต้องหาที่เป็นเด็กอายุไม่เกิน 18 ปี ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 133 ทวิ และมาตรา 134/2, ร่วม

²² พระราชบัญญัติองค์กรอัยการและพนักงานอัยการ พ.ศ. 2553 มาตรา 17 บัญญัติว่า “ในการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานอัยการในกรณีที่กฎหมายกำหนดให้มีอำนาจและหน้าที่ในการสอบสวนคดีอาญา ซึ่งมีใช้การร่วมสอบสวนกับพนักงานสอบสวนหรือร่วมทำสำนวนสอบสวนกับพนักงานสอบสวน ให้พนักงานอัยการมีอำนาจและหน้าที่ในการสอบสวนเช่นเดียวกับพนักงานสอบสวน ทั้งนี้ให้พนักงานอัยการเป็นพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่และมีอำนาจและหน้าที่ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา โดยในการค้น การจับและการคุมขังอาจร่วมกับเจ้าพนักงานตำรวจ หรือเจ้าพนักงานอื่น หรือแจ้งให้เจ้าพนักงานตำรวจ หรือเจ้าพนักงานอื่นดำเนินการก็ได้”

²³ สุริยา ปานแป้น และอนุวัฒน์ บุญนันท์, หลักกฎหมายว่าด้วยองค์กรอัยการและพนักงานอัยการ พิมพ์ครั้งที่ 3 (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2557), หน้า 130-131.

ชั้นสูตรพลิกศพ ตามมาตรา 150 วรรค 3, ร่วมทำสำนวนชั้นสูตรพลิกศพ ตามมาตรา 150 วรรค 4 และร่วมทำสำนวนสอบสวนในกรณีมีความตายเกิดขึ้นโดยการกระทำของเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่หรือตายในระหว่างอยู่ในความควบคุมของเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่หรือผู้ตายถูกกล่าวหาว่าต่อสู้ขัดขวางเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่ ตามมาตรา 155/1²⁴ แต่การร่วมอยู่ด้วยนี้ไม่ได้ทำหน้าที่เป็นพนักงานสอบสวน

เห็นได้ว่าอำนาจหน้าที่ของพนักงานอัยการในการสอบสวนนั้นมีจำกัด เพราะอำนาจสอบสวนไม่ใช่หน้าที่หลักของพนักงานอัยการ พนักงานอัยการมีอำนาจเพียงฟ้องร้องคดีชั้นศาลเท่านั้น ดังนั้นแม้ว่าในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาจะกำหนดให้พนักงานอัยการมีอำนาจสอบสวนในบางกรณี แต่ก็ยังมีที่ใช้น้อย และประชาชนส่วนใหญ่ก็ยังมองว่าอำนาจในการสอบสวนเป็นของพนักงานสอบสวนหรือตำรวจเท่านั้น

5.2.6.2 มูลเหตุในการแก้ไขระบบการสอบสวน

หลังจากที่นายเรมีได้ยกร่างประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาจนแล้วเสร็จในเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2476 รัฐบาลได้แต่งตั้งคณะกรรมการพิจารณาร่างประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ซึ่งก่อนที่จะได้นำไปประกาศใช้เป็นกฎหมายนายชาร์ลส์ เลเวสกี้ ได้เข้ามาช่วยในการตรวจพิจารณาร่างประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของนายเรมี จนแล้วเสร็จและนำเสนอต่อรัฐบาลในเดือนธันวาคม พ.ศ. 2477 รัฐบาลจึงได้นำร่างฯ ดังกล่าวเสนอต่อสภาผู้แทนราษฎรตรวจพิจารณาและประกาศใช้เป็นกฎหมายในวันที่ 5 มิถุนายน พ.ศ. 2478 โดยมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ. 2478 โดยประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พ.ศ. 2478 ดังกล่าวเป็นประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาที่ใช้มาจนถึงปัจจุบัน โดยที่ไม่ได้มีการเปลี่ยนแปลงหมวดหมู่ หรือโครงสร้างหลักของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเลย แม้จะมีการเพิ่มเติมบทบัญญัติและแก้ไขเพิ่มเติมอยู่ตลอดก็ตาม ดังนั้นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ระบบการสอบสวนและผู้มีอำนาจสอบสวนเกิดการเปลี่ยนแปลงจึงสืบเนื่องมาจากปัจจัยภายในที่เกิดจากคณะกรรมการพิจารณาร่างประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาที่ได้มีการตรวจพิจารณาร่างฯ ของนายเรมีแล้วมีการแก้ไขเปลี่ยนแปลง

หลังจากที่ได้ประกาศใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พ.ศ. 2478 ขึ้นมาใช้บังคับได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติที่เกี่ยวกับการสอบสวนหลายประการ ไม่ว่าจะเป็นการแก้ไข

²⁴ น้าแท้ มีบุญสร้าง, กระบวนการยุติธรรมทางอาญาเปรียบเทียบ หน้า 100-101.

ในภาค 1 ข้อความเบื้องต้น ลักษณะ 2 อำนาจพนักงานสอบสวนและศาล หมวด 2 อำนาจสืบสวน และสอบสวน หรือการแก้ไขในภาค 2 สอบสวนโดยตรง

สาเหตุที่มีการแก้อำนาจในการสอบสวนหลายครั้ง ผู้เขียนเห็นว่าเป็นเพราะการสอบสวนเป็นกระบวนการในเบื้องต้นที่มีความสำคัญ และจำเป็นต้องให้ความสนใจ เพื่อที่จะไม่ก่อให้เกิดการล่วงละเมิดสิทธิของผู้ต้องหา, ผู้เสียหาย หรือพยานมากจนเกินไป ดังนั้นระบบการสอบสวนในระยะหลังนับตั้งแต่เกิดประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พ.ศ. 2478 ปัจจัยทางด้านสิทธิเสรีภาพและสิทธิมนุษยชน เป็นสิ่งสำคัญที่แทบทุกพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาที่เกี่ยวข้องกับการสอบสวนต่างให้ความสนใจ และเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงของสังคมไปในแต่ละยุคสมัย การที่ระบบการสอบสวนจะหยุดนิ่งอยู่กับที่ก็เป็นการไม่สมควร ทำให้จำเป็นต้องมีการแก้ไขเปลี่ยนแปลงระบบการสอบสวน เพื่อให้ทันต่อความเปลี่ยนแปลงของสังคมและเทคโนโลยีต่างๆ ที่เข้ามา เพื่อให้ระบบการสอบสวนเกิดประสิทธิภาพมากที่สุด ทั้งยังต้องคำนึงถึงสิทธิของบุคคลที่เข้ามาเกี่ยวข้องในกระบวนการสอบสวนควบคู่ไปด้วย จึงจะทำให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการดำเนินการสอบสวน ซึ่งเป็นขั้นตอนแรกในการดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางอาญาอย่างแท้จริง อันจะส่งผลไปถึงกระบวนการในการฟ้องร้องและการพิจารณาของศาลต่อไป

ระบบการสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พ.ศ. 2478 มีบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับการสอบสวนชัดเจนอยู่ในภาค 2 สอบสวน มาตรา 120-147 เฉพาะในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการสอบสวนสามัญ และมีบทบัญญัติในภาค 1 ลักษณะ 2 บอกถึงอำนาจหน้าที่ของพนักงานสอบสวน ในมาตรา 16-21²⁵

เมื่อได้พิจารณาถึงการเปลี่ยนแปลงของระบบการสอบสวน และผู้มีอำนาจสอบสวนดังกล่าว พบว่าแม้ผู้มีอำนาจสอบสวนจะเกิดการเปลี่ยนแปลงมาโดยตลอด แต่กระบวนการสอบสวนกลับไม่ได้มีการเปลี่ยนแปลงไปมากนักในแต่ละร่างประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ช่วงที่เกิดการเปลี่ยนแปลงมากที่สุดคือช่วงปฏิรูปกฎหมายในสมัยรัชกาลที่ 5 จากที่แต่เดิมในสมัยอยุธยาและกฎหมายตราสามดวงมักใช้การสอบสวนโดยวิธีการทรมานผู้ต้องหาเพื่อให้รับสารภาพตามจารีตประเพณี และกระบวนการสอบสวนยังไม่มีกระบวนการที่เป็นกิจจะลักษณะ แต่เมื่อเกิดการปฏิรูปกฎหมายตามแบบอย่างตะวันตก การทรมานผู้ต้องหาเพื่อให้รับสารภาพได้ถูกยกเลิกไปอย่างถาวร และกระบวนการสอบสวนหันมาใช้หลักการคำนึงถึงสิทธิเสรีภาพมากขึ้น นับตั้งแต่พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความมีโทษสำหรับใช้ไปพลางก่อน ร.ศ. 115 มาจนถึงปัจจุบัน แต่อย่างไรก็ตามหลังจาก

²⁵ ราชกิจจานุเบกษา, ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พ.ศ. 2478 [ออนไลน์] เข้าถึงเมื่อ 3 เมษายน 2559. แหล่งที่มา: <http://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/2478/A/598.PDF>

ปฏิรูปกฎหมายได้เข้าสู่ช่วงการร่างประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ทำให้กระบวนการสอบสวนมีความเป็นกิจจะลักษณะมากขึ้น แต่ผู้เขียนพบว่านับตั้งแต่ร่างฯ ฉบับแรกตามแนวทางของนายปาคูซ์ มาจนถึงประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฉบับปัจจุบัน กระบวนการสอบสวนกลับไม่ได้มีการเปลี่ยนแปลงไปมากนักในแต่ละร่าง โดยกระบวนการหลักของการสอบสวน คือ การค้นหาความจริงและรวบรวมพยานหลักฐาน ดังนั้นเมื่อผู้ต้องหาถูกจับมาอยู่ต่อหน้าผู้ที่มีอำนาจสอบสวน จะเข้าสู่กระบวนการถามปากคำ และต้องถูกถามข้อมูลต่างๆ จำพวกชื่อ-นามสกุล, สัญชาติ, อายุ, ภูมิลำเนา, สถานที่เกิด, อาชีพ เป็นต้น เพื่อที่จะนำมาบันทึกไว้เป็นลายลักษณ์อักษร รวมไปถึงจะมีการแจ้งสิทธิต่างๆ ที่ผู้ต้องหาพึงได้รับ เช่น สิทธิในการมีทนายความร่วมอยู่ด้วยในระหว่างสอบสวน, สิทธิในการไม่ให้ถ้อยคำ โดยเมื่อผู้ที่มีอำนาจสอบสวนถามปากคำและได้รวบรวมพยานหลักฐานแล้ว จะมีการทำสำนวนการสอบสวน เพื่อนำไปพิจารณาเรื่องสั่งฟ้องหรือสั่งไม่ฟ้องต่อไป

กระบวนการสอบสวนทุกร่างจะมีกระบวนการหลักของการสอบสวนเหมือนกัน สิ่งที่แตกต่างกันจะเป็นรายละเอียดในเรื่องวิธีการสอบสวนให้เกิดประสิทธิภาพมากขึ้นเท่านั้น โดยสามารถสรุปข้อแตกต่างได้ดังนี้

1. กระบวนการสอบสวนในร่างฯ ตามแนวทางของนายปาคูซ์จะมีลักษณะเปิดเผย เพราะมีกระบวนการสอบสวนโดยผู้พิพากษาไต่สวน แตกต่างจากร่างอื่นๆ ที่กระบวนการสอบสวนจะเป็นไปโดยลับ เพราะไม่มีแนวคิดเรื่องผู้พิพากษาไต่สวนแล้ว

2. กระบวนการสอบสวนในร่างฯ ของนายเรมี มีการลงรายละเอียดของการสอบสวนมากขึ้น แตกต่างจากร่างฯ อื่นๆ ที่ผ่านมา คือ การบัญญัติให้เข้าไปเก็บรวบรวมพยานหลักฐานในสถานที่เกิดเหตุโดยการวาดแบบร่าง หรือแผนผังต่างๆ, เก็บรอยเท้า หรือรอยนิ้วมือ และการบัญญัติห้ามมิให้มีการข่มขู่ ชักนำหรือให้สัญญาใดๆ เกี่ยวกับการตั้งข้อหาที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดนั้น สิ่งเหล่านี้เพิ่งเกิดขึ้นในร่างฯ ของนายเรมี

3. ในร่างประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญานับตั้งแต่ร่างฯ ตามแนวทางของนายปาคูซ์ มาจนถึงร่างฯ ของนายเรมี ได้มีการแยกกระบวนการสอบสวนออกเป็นกระบวนการสอบสวนกรณีการกระทำความผิดซึ่งหน้า, การกระทำความผิดลหุโทษ และการกระทำความผิดร้ายแรง โดยมีแนวทางในการสอบสวนแต่ละเรื่องแตกต่างกันไป แต่ประเด็นหลักในแต่ละเรื่องคล้ายคลึงกันในทุกร่าง เช่น การกระทำความผิดซึ่งหน้า มีหลักคือการจับกุมผู้ต้องหา หรือรวบรวมพยานหลักฐานโดยไม่ต้องมีหมาย, การกระทำความผิดลหุโทษ มีหลักคือการถามปากคำโดยย่อ และผู้ที่มีอำนาจสอบสวนหลักมักไม่ถามปากคำด้วยตนเอง แต่ให้ผู้แทนของตนเป็นผู้ถาม ส่วนการกระทำความผิดร้ายแรง จำเป็นต้องมีหมายจับทุกกรณี เป็นต้น แต่เมื่อมาถึงประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฉบับปัจจุบัน กระบวนการสอบสวนไม่ได้มีการแยกเหมือนอย่างร่างฯ ในอดีต แต่เป็นกระบวนการสอบสวนในภาพรวมที่ใช้แบบเดียวกันกับการกระทำความผิดทุกกรณี

จากที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่าระบบการสอบสวนมีการเปลี่ยนแปลงตลอดไปตามร่างประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาแต่ละร่าง และถึงแม้ว่าจะมีโครงสร้างที่ครบถ้วนแล้วตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฉบับ พ.ศ. 2478 แต่ก็ยังคงมีการแก้ไขเพิ่มเติมในเรื่องระบบการสอบสวนอยู่เสมอ โดยเฉพาะในประเด็นปัญหาเรื่องผู้มีอำนาจสอบสวนที่เกิดการเปลี่ยนแปลงบ่อยครั้ง จึงพิจารณาได้ว่าการกำหนดตัวบุคคลผู้มีอำนาจสอบสวนเป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้ระบบการสอบสวนดำเนินไปได้อย่างราบรื่น เพราะผู้มีอำนาจสอบสวนจะเป็นผู้ที่ดำเนินการในขั้นตอนของการสอบสวนทั้งหมด ดังนั้นการจะเลือกบุคคลใดมาเป็นผู้มีอำนาจสอบสวนจึงเป็นสิ่งสำคัญที่จำเป็นต้องพิจารณาไตร่ตรองอย่างรอบคอบ ทำให้เกิดการถกเถียงกันบ่อยครั้ง และเป็นปัญหาสำคัญที่พบเห็นในพัฒนาการของกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาโดยตลอด

แม้ว่าในช่วงก่อนการปฏิรูปกฎหมายจะยังไม่มีมีการแยกระบบการสอบสวนออกมาชัดเจน ทำให้ผู้มีอำนาจสอบสวนยังคงไม่ปรากฏอำนาจหน้าที่ชัดเจน แต่แนวคิดในการสอบสวนหรือการค้นหาความจริงเพื่อหาพยานหลักฐานก็ปรากฏขึ้นมาแล้ว แม้ว่าจะยังปะปนอยู่กับขั้นตอนในกระบวนการพิจารณาคดีของศาลก็ตาม และสิ่งสำคัญคือการค้นหาความจริงในระยะแรกๆ นั้นมีแต่ความป่าเถื่อนคือมีการทรมานด้วยวิธีการต่างๆ เพื่อให้ผู้ต้องหารับสารภาพ ทำให้ชาติตะวันตกมองกฎหมายไทยว่ามีความป่าเถื่อนทั้งในแง่ของการลงโทษและในแง่ของวิธีพิจารณาความอาญา

ครั้นเข้าสู่ช่วงการร่างประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา คือหลังการปฏิรูปกฎหมายที่ได้มีการรับเอาแนวคิดของตะวันตกเข้ามาใช้ ทำให้ลดความป่าเถื่อนลงและคำนึงถึงสิทธิเสรีภาพต่างๆ มากขึ้นการสอบสวนจึงมีการเปลี่ยนแปลงไปในสาระสำคัญเนื่องมาจากเกิดการปฏิรูปกฎหมายตามแบบอย่างชาติตะวันตก ทำให้ต้องมีการเปลี่ยนแปลงกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา โดยเฉพาะในเรื่องการสอบสวน ซึ่งเป็นประเด็นสำคัญที่ชาติตะวันตกกล่าวหาว่ากฎหมายไทยป่าเถื่อน ดังนั้นปัจจัยทางด้านสังคมการเมืองระหว่างประเทศจึงเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้ระบบการสอบสวนเกิดการเปลี่ยนแปลง นอกจากนี้อีกสาเหตุหนึ่งที่แทรกอยู่ในปัจจัยทางด้านสังคมการเมืองระหว่างประเทศ คือปัจจัยทางด้านสิทธิเสรีภาพและสิทธิมนุษยชนที่เมื่อเข้าสู่ช่วงการร่างประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาปัจจัยนี้สิ่งสำคัญที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงระบบการสอบสวนมาโดยตลอด

การเปลี่ยนแปลงในส่วนของการสอบสวนนี้ในช่วงระยะแรกนับตั้งแต่ระบบการสอบสวนตามแนวทางของนายปาดูซ์จนมาถึงระบบการสอบสวนตามร่างประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของนายเรมมีมีปัญหาในเรื่องผู้มีอำนาจสอบสวนอยู่เสมอว่าจะให้ศาล อัยการ หรือตำรวจเป็นผู้มีอำนาจสอบสวน อันสืบเนื่องมาจากปัจจัยทั้งทางด้านสังคมการเมืองการปกครอง และปัจจัยทางด้านสังคมการเมืองระหว่างประเทศ ทำให้เกิดปัญหาขึ้น แต่เมื่อมาถึงประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พ.ศ. 2478 ได้ข้อสรุปว่าให้พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่, ปลัดอำเภอ, ตำรวจ (พนักงานสอบสวน) และพนักงานอัยการ (กรณีที่เป็นข้อยกเว้นตามมาตรา 20)

เป็นผู้มีอำนาจสอบสวน แต่ก็ยังคงมีการเปลี่ยนแปลงในเรื่องตำแหน่งของเจ้าหน้าที่ตำรวจ หรืออำนาจในการสอบสวนนอกจังหวัดพระนครและจังหวัดธนบุรีอยู่บ้าง เพื่อให้ทันต่อยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลง หรือเพื่อให้เกิดการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพมากขึ้น จึงจะเห็นได้ว่าปัจจัยในด้านสิทธิเสรีภาพและสิทธิมนุษยชนยังคงมีส่วนสำคัญต่อระบบการสอบสวนอยู่เสมอ เพราะวัตถุประสงค์หลักในการแก้ไขเรื่องระบบการสอบสวนในแต่ละครั้ง สิ่งที่ต้องคำนึงถึงเสมอคือการสอบสวนต้องไม่ไปลดทอนสิทธิเสรีภาพของบุคคลที่เข้ามาเกี่ยวข้องในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา อันจะก่อให้เกิดประสิทธิภาพในการสอบสวนมากที่สุด

ตารางเปรียบเทียบผู้มีอำนาจสอบสวนนับตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน

ยุคสมัย	ข้อพิจารณา	มูลเหตุในการแก้ไขระบบการสอบสวน	ผู้มีอำนาจสอบสวน
ผู้มีอำนาจสอบสวนช่วงก่อนปฏิรูปกฎหมาย			
1. สมัยสุโขทัย		-	1. กษัตริย์ 2. ผู้เฒ่าผู้แก่
2. สมัยกรุงศรีอยุธยา และกฎหมายตราสามดวง		ปัจจัยทางด้านสังคมการเมืองการปกครอง	1. นครบาล 2. ตระลาการ (ศาล)
ผู้มีอำนาจสอบสวนช่วงหลังปฏิรูปกฎหมาย			
1. พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความมีโทษสำหรับใช้ไปพลางก่อน ร.ศ. 115		1. ปัจจัยทางด้านสังคมการเมืองระหว่างประเทศ 2. ปัจจัยทางด้านสิทธิเสรีภาพและสิทธิมนุษยชน	1. ศาล 2. เจ้าพนักงานอำเภอ กำนัน กอตระเวน หรือกองไตสวนโทษหลวง เข้ามาช่วยศาลหาความจริง กรณีความผิดต่อแผ่นดิน
2. ร่างฯ ฉบับแรกตามแนวทางของนายปาตุชัย		ปัจจัยทางด้านกฎหมายระหว่างประเทศ	1. อัยการ และผู้แทนของอัยการ 2. ผู้พิพากษาไต่สวน
3. ร่างฯ ของนายเดเลสตรี		ปัจจัยทางด้านสังคมการเมืองการปกครอง	อัยการและผู้แทนของอัยการ
4. ร่างฯ ของนายเรอเน กียอง		ปัจจัยภายในเพราะเกิดปัญหาเกี่ยวกับตัวกรรมการร่างฯ	อัยการและผู้แทนของอัยการ
5. ร่างฯ ของนายเรมี เดอปลังเตอโรส		ปัจจัยทางด้านสังคมการเมืองระหว่างประเทศ	พนักงานสอบสวน (ตำรวจ)
6. ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฉบับปัจจุบัน		ปัจจัยภายในที่เกิดจากคณะกรรมการพิจารณาร่างฯ ได้มีการตรวจพิจารณาและแก้ไขเปลี่ยนแปลง	1. พนักงานฝ่ายปกครอง หรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่ 2. ปลัดอำเภอ 3. ตำรวจ (พนักงานสอบสวน) 4. อัยการ

บทที่ 6

บทสรุป

การสอบสวนเป็นขั้นตอนในการค้นหาความจริงเพื่อพิสูจน์ความผิดหรือความบริสุทธิ์ของผู้ต้องหา โดยใช้วิธีการค้นคว้ารวบรวมพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด ในขั้นตอนของการสอบสวนถือว่าเป็นขั้นตอนแรกในการเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมทางอาญาอย่างแท้จริงของผู้ต้องหา ซึ่งเมื่อกกล่าวถึงการสอบสวนพบว่า ในยุคแรกเริ่มนับตั้งแต่สมัยสุโขทัยมาจนถึงสมัยอยุธยา และกฎหมายตราสามดวง ยังไม่ได้มีการใช้คำว่า “การสอบสวน” อย่างในปัจจุบัน แต่จะเป็นลักษณะของการไต่สวนหาความจริง เพื่อให้ผู้ต้องหารับสารภาพเท่านั้น ทำให้กระบวนการสอบสวนยังไม่เป็นกิจจะลักษณะ เหตุนี้ส่งผลต่อตัวผู้มีส่วนสอบสวนที่ไม่มีการกำหนดอำนาจหน้าที่ชัดเจนว่าใครจะเป็นผู้มีส่วนสอบสวน จึงพบว่ายังคงมีการปะปนกันในเรื่องอำนาจสอบสวนระหว่างฝ่ายบริหาร และฝ่ายตุลาการอยู่เสมอ ในระยะแรกผู้มีส่วนสอบสวนจึงมีทั้งนครบาลที่เป็นฝ่ายบริหาร และตระลาการที่เป็นฝ่ายตุลาการ

การสอบสวนเกิดการเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญในช่วงสมัยรัชกาลที่ 4 และรัชกาลที่ 5 ที่เริ่มมีการติดต่อกับชาติตะวันตกและเกิดการปรับปรุงประเทศตามแบบอย่างตะวันตก ส่งผลต่อการปฏิรูปกฎหมาย โดยเฉพาะกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาอันมีความเกี่ยวข้องกับการสอบสวน โดยประเด็นสำคัญที่ทำให้จำเป็นต้องมีการปฏิรูปกฎหมาย มีสาเหตุมาจากหลายประการ แต่สิ่งสำคัญ คือ การมีความจำเป็นที่จะต้องสร้างสัมพันธ์อันดีกับชาติตะวันตก เพื่อป้องกันการตกเป็นเมืองขึ้น ทำให้ต้องมีการทำสนธิสัญญากับชาติตะวันตก เพื่อประโยชน์ทางด้านสังคมและเศรษฐกิจของประเทศไทย แต่ในสนธิสัญญากลับมีข้อสัญญาเกี่ยวกับสิทธิสภาพนอกอาณาเขตที่ทำให้ไทยเสียเปรียบ เนื่องจากการไม่ยอมใช้กฎหมายไทยบังคับกับคนในบังคับต่างชาติ ทำให้เกิดปัญหาในทางการศาลเป็นอย่างมาก กรณีนี้ทำให้ประเทศไทยหันมาตระหนักถึงกฎหมายดั้งเดิมของตนที่ไม่ได้มีการแก้ไขเปลี่ยนแปลงมาเป็นระยะเวลาอันยาวนานแล้ว ทำให้กฎหมายล้าสมัยจนขาดหลักประกันทางความยุติธรรม ในขณะที่กฎหมายของชาติตะวันตกมีการพัฒนาไปมากกว่าของไทย ทำให้มองว่ากฎหมายไทยล้าหลังและป่าเถื่อน จากกรณีนี้ทำให้ประเทศไทยเห็นความจำเป็นต้องการปฏิรูปกฎหมาย ซึ่งทำให้ระบบการสอบสวน รวมไปถึงผู้มีส่วนสอบสวนเกิดการเปลี่ยนแปลงไปด้วย

เมื่อเข้าสู่ช่วงการร่างประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาจะทำให้เห็นกระบวนการสอบสวน รวมถึงบทบาทของผู้มีส่วนสอบสวนที่ชัดเจนขึ้น เพราะมีการเสนอบุคคลที่สมควรเป็นผู้มีส่วนสอบสวนหลายฝ่าย ไม่ว่าจะเป็นอัยการและผู้แทนของอัยการ, ผู้พิพากษาไต่สวน และตำรวจ

โดยในระยะแรกพบว่ามี การเสนอให้อัยการและผู้แทนของอัยการ รวมถึงผู้พิพากษาไต่สวน มีอำนาจ ในการสอบสวน แต่เมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงตามมูลเหตุในการแก้ไขระบบการสอบสวน ทำให้แนวคิด ที่เสนอให้ใช้ผู้พิพากษาไต่สวนถูกตัดทอนไป เหลือเพียงการเสนอให้อัยการและผู้แทนของอัยการเป็นผู้ มีอำนาจสอบสวน ซึ่งมีอยู่ในร่างประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญานับตั้งแต่ร่างฯ ฉบับแรก ตามแนวทางของนายปาดูซ์ มาจนกระทั่งถึงร่างฯ ของนายเรอเน กียอง จากนั้นจึงเกิดการ เปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญ ทำให้ต้องยกเลิกแนวคิดที่ให้อัยการและผู้แทนของอัยการเป็นผู้มีอำนาจ สอบสวน เนื่องจากเกิดข้อโต้แย้งจากกงสุลใหญ่ของอังกฤษ ทำให้ในเวลาต่อมาได้มีการเสนอให้ พนักงานสอบสวน (ตำรวจ) เข้ามาทำหน้าที่ในการสอบสวนแทน และบทบาทของตำรวจในการเป็นผู้ มีอำนาจสอบสวนก็ได้นำมาใช้ในร่างประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฉบับปัจจุบัน แต่ นอกจากตำรวจจะเป็นผู้ที่มีอำนาจสอบสวนแล้ว ยังได้มีการเพิ่มเติมโดยให้พนักงานฝ่ายปกครอง , ปลัดอำเภอ รวมไปถึงอัยการในบางกรณี เข้ามา มีอำนาจสอบสวนด้วย ที่มีการเพิ่มเติมนี้สืบ เนื่องมาจากการตรวจแก้ไขร่างประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของนายเรมี่ ก่อนที่จะได้ ประกาศใช้เป็นประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฉบับปัจจุบันในปี พ.ศ. 2478

เห็นได้ว่าประเด็นสำคัญเรื่องผู้ที่มีอำนาจสอบสวนมีความสัมพันธ์กับพัฒนาการของกฎหมายวิธี พิจารณาความอาญา เนื่องจากในขั้นตอนของการร่างกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ซึ่งเป็น กฎหมายที่ใช้ระยะเวลาการร่างเป็นระยะเวลานาน อันเนื่องมาจากข้อขัดข้องหลายประการ ทั้ง เกี่ยวกับตัวคณะกรรมการร่างประมวลกฎหมาย รวมไปถึงปัญหาการบังคับใช้กฎหมาย มีประเด็นที่ เกี่ยวข้องกับผู้ที่มีอำนาจสอบสวนแทรกอยู่ในแต่ละขั้นตอนของการร่างประมวลกฎหมายวิธีพิจารณา ความอาญา สาเหตุเพราะการสอบสวนเป็นกระบวนการในขั้นแรกของการดำเนินกระบวนการ ยุติธรรมทางอาญาที่มีความสำคัญ ทำให้จำเป็นที่จะต้องพัฒนาและเปลี่ยนแปลงให้ระบบการสอบสวน มีประสิทธิภาพมากที่สุด ส่งผลให้ต้องมีการแก้ไขผู้ที่มีอำนาจสอบสวน เพราะเป็นบุคคลที่มีความสำคัญ เนื่องจากเป็นผู้ดำเนินการสอบสวนทั้งหมด ทำให้ต้องมีการเลือกบุคคลที่มีความเหมาะสม และเชื่อถือ ได้ รวมไปถึงเป็นที่ไว้วางใจของประชาชนเข้ามาทำหน้าที่ดังกล่าว โดยพบว่าผู้ที่มีอำนาจหน้าที่ในการ สอบสวน จะมีการเปลี่ยนแปลงไปตามแต่ละร่างของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา อัน ขึ้นกับมูลเหตุที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงระบบการสอบสวน ได้แก่ ปัจจัยทางด้านสังคมการเมืองการ ปกครอง ปัจจัยทางด้านสังคมการเมืองระหว่างประเทศ ปัจจัยทางด้านกฎหมายระหว่างประเทศ และ ปัจจัยทางด้านสิทธิเสรีภาพและสิทธิมนุษยชน เป็นต้น

จากการศึกษาเรื่องพัฒนาการของกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และปัญหาเรื่องผู้มีอำนาจสอบสวนดังกล่าว ทำให้ผู้เขียนเกิดองค์ความรู้ใหม่ที่ได้รับการศึกษาดังต่อไปนี้

1. แม้ว่าการสอบสวนจะมีพัฒนาการตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาในแต่ละยุคสมัย แต่ช่วงเวลาที่เกิดการเปลี่ยนแปลงมากที่สุด และเป็นจุดเริ่มต้นของการสอบสวนที่เป็นต้นแบบของการสอบสวนในปัจจุบัน คือเมื่อมีการปฏิรูปกฎหมายอันเนื่องมาจากการติดต่อกับชาติตะวันตก และมีความจำเป็นต้องปฏิรูปกฎหมายดั้งเดิมของไทยให้ทัดเทียมกับชาติตะวันตก จากที่แต่เดิมลักษณะของการสอบสวนหรือการค้นหาความจริงมีลักษณะป่าเถื่อน มีวิธีการทรมานผู้ต้องหาเพื่อให้รับสารภาพ ไม่ได้คำนึงถึงสิทธิเสรีภาพของผู้ต้องหา โดยใช้หลักการสันนิษฐานว่าผู้ต้องหาเป็นผู้ผิด ที่การกระทำแบบนี้เกิดขึ้น ผู้เขียนมองว่าส่วนหนึ่งเพราะประเทศไทยใช้ทฤษฎีแบบควบคุมอาชญากรรม ที่มุ่งเน้นการปราบปรามผู้กระทำความผิดเป็นหลัก เพื่อให้เกิดความรวดเร็วในการปฏิบัติหน้าที่ เนื่องมาจากคติความมีมาก

หลังจากปฏิรูปกฎหมายก็ได้เปลี่ยนมาเป็นลักษณะการสอบสวนที่ไม่มีการทรมานผู้ต้องหา เพื่อให้รับสารภาพอีกต่อไป และมีการคำนึงถึงสิทธิเสรีภาพมากขึ้น โดยใช้หลักการสันนิษฐานว่าผู้ต้องหาเป็นผู้บริสุทธิ์ จนกว่าศาลจะได้พิพากษาว่ามีความผิด โดยใช้การรวบรวมพยานหลักฐานทุกชนิดเท่าที่จะทำได้ เพื่อนำมาพิสูจน์ว่าผู้ต้องหากระทำผิดจริงหรือไม่ หลักการนี้เป็นหลักการสำคัญ เพราะไม่เพียงแต่เป็นหลักการที่ใช้กับกระบวนการในชั้นสอบสวนเท่านั้น แต่ยังใช้ไปถึงกระบวนการในชั้นศาลด้วย กล่าวได้ว่าเป็นหลักการที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมทางอาญาโดยแท้ โดยผู้เขียนยังพบว่าในระยะหลังบทบัญญัติส่วนใหญ่ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา โดยเฉพาะในส่วนของกระบวนการสอบสวนแสดงให้เห็นว่าประเทศไทยได้หันมาใช้ทฤษฎีแบบกระบวนการนิติธรรม ซึ่งเป็นทฤษฎีที่คำนึงความเป็นธรรม เน้นการให้ความคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของปัจเจกชนและยึดกฎหมายเป็นหลัก ทำให้รัฐต้องปฏิบัติหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนดอย่างเคร่งครัด เพื่อไม่ให้เป็นการลิดรอนสิทธิเสรีภาพของปัจเจกชน

หลักการสันนิษฐานว่าผู้ต้องหาเป็นผู้บริสุทธิ์นี้ยังคงใช้บังคับอยู่มาจนถึงปัจจุบัน แม้ว่าจะมีพัฒนาการของกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญานับตั้งแต่ช่วงปฏิรูปกฎหมายมาจนกระทั่งเกิดประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฉบับปัจจุบันก็ไม่ได้ทำให้หลักการดังกล่าวเปลี่ยนแปลงไป ซึ่งในอนาคตผู้เขียนเห็นว่าหลักการดังกล่าวก็จะต้องคงอยู่ต่อไป เพราะเป็นการยากที่ประเทศชาติจะกลับไปยอมรับหลักการสันนิษฐานว่าผู้ต้องหาเป็นผู้ผิดดั้งเดิม เนื่องจากประเทศชาติส่วนใหญ่ในโลกต่างพัฒนากระบวนการยุติธรรมทางอาญาไปในทางที่คำนึงถึงสิทธิเสรีภาพและสิทธิมนุษยชนมากขึ้น โดยพยายามกีดกันการกระทำที่เป็นการทรมาน และมองว่าเป็นสิ่งที่น่ารังเกียจ เห็นได้จากการที่

ประเทศที่มีแนวคิดแบบเดียวกันได้มีการเข้ามารวมกลุ่มกันเพื่อกำหนดแนวทางในการต่อต้านการทรมาน โดยออกเป็นกฎหมายระหว่างประเทศมากมาย เช่น อนุสัญญาว่าด้วยการต่อต้านการทรมานและการประติบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรี (Convention against Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment 1984), ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (Universal Declaration of Human Rights 1948) และกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (International Covenant on Civil and Political Rights 1966) เป็นต้น ประเทศไทยเองก็มีความตื่นตัวในแนวคิดเหล่านี้เช่นกัน เพราะได้เข้าไปเป็นภาคีในอนุสัญญาหลายฉบับที่เกี่ยวข้องกับการต่อต้านการทรมาน รวมทั้งมีแนวโน้มที่จะเกิดกฎหมายในการต่อต้านการทรมานอย่างเป็นรูปธรรม เพราะได้มีการออกร่างพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานและการบังคับบุคคลให้สูญหาย พ.ศ.... ขึ้นแต่ยังไม่ มีผลใช้บังคับเป็นกฎหมาย

2. เมื่อได้ศึกษาถึงขั้นตอนการร่างประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พบว่ากว่าจะมา เป็นประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฉบับปัจจุบัน ได้ผ่านขั้นตอนการร่างมาหลายฉบับ และกินระยะเวลายาวนาน สืบเนื่องมาจากปัญหาในด้านตัวกรรมการที่มีการสับเปลี่ยนบ่อยครั้ง และปัจจัยภายนอกต่างๆ แต่อย่างไรก็ตามจากที่ได้พิจารณาประวัติศาสตร์ของกระบวนการร่างประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ผู้เขียนพบว่าคณะกรรมการทุกท่านทั้งที่เป็นชาวไทยและชาวต่างชาติ ได้พากเพียรพยายามในการแก้ไข และเปลี่ยนแปลงประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาให้มีความเป็นสากลมาโดยตลอด เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพต่อประเทศชาติบ้านเมือง และป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาในด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ เห็นได้จากกระบวนการร่างในแต่ละช่วงเวลา ล้วนแล้วแต่ได้มีการประชุมและปรึกษาหารือถึงแนวทางที่เหมาะสมอยู่ตลอด อีกทั้งได้พยายามปรับเปลี่ยน และรับเอากฎหมายต่างประเทศมาปรับใช้กับสภาพสังคมไทยอย่างเหมาะสม ทำให้ผู้เขียนเห็นถึงความพากเพียรพยายามของบรรพบุรุษไทยในการร่างประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดในการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของบุคคลในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

3. เมื่อได้พิจารณาถึงกระบวนการร่างประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาในแต่ละร่าง นับตั้งแต่ร่างแรกที่ทำเนิการตามแนวทางของนายปาดูซ์ มาจนถึงประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฉบับปัจจุบัน พบว่าประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทย มีหมวดหมู่และโครงสร้างของบทบัญญัติที่ดีมาตั้งแต่เริ่มแรก คือ มีบททั่วไป และแยกกระบวนการในการดำเนินคดีอาญาในแต่ละขั้นตอน เช่น ขั้นตอนในการสอบสวน วิธีพิจารณาคดี การบังคับคดี (ในเรื่องค่าทดแทน

และหลักประกัน) ไว้อย่างชัดเจน และเมื่อได้มีการเปลี่ยนแปลงร่างประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาไปในแต่ละช่วงเวลาพบว่าการแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติและหมวดหมู่บางประการเท่านั้น แต่ในส่วนของโครงสร้างไม่ได้แก้ไขเปลี่ยนแปลงไปมากนัก ผู้เขียนจึงมองว่าประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทยมีโครงสร้างที่ดีมาตั้งแต่เริ่มแรก และการสอบสวนก็เป็นหมวดหมู่ให้เห็นชัดเจนมาตั้งแต่ร่างแรก ส่งผลให้กระบวนการสอบสวนไม่ได้เปลี่ยนแปลงแนวทางไปมากนัก นับตั้งแต่ร่างแรกมาจนกระทั่งถึงประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฉบับปัจจุบัน สิ่งที่เปลี่ยนแปลงจะเป็นเรื่องของรายละเอียด และผู้มีอำนาจสอบสวนเท่านั้น ส่วนแนวคิดเบื้องหลังของการสอบสวนนั้นแทบไม่มีการเปลี่ยนแปลงไปเลย

4. กระบวนการสอบสวนเป็นขั้นตอนในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่มีความสำคัญ เพราะเป็นขั้นตอนแรกในการค้นหาความจริงในคดีอาญา เมื่อมีความสำคัญทางปฏิบัติในเรื่องของการสอบสวนจึงเกิดขึ้นมานับตั้งแต่ช่วงก่อนการร่างประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา แม้ในช่วงแรกๆ จะไม่มีการใช้คำว่า “การสอบสวน” แต่วัตถุประสงค์หลักในการสอบสวน คือการค้นหาความจริง และรวบรวมพยานหลักฐานในเบื้องต้น ก่อนนำคดีไปสู่ศาล แนวคิดนี้มีมาตั้งแต่ยุคสมัยสุโขทัยที่ก่อนจะพิจารณาพิพากษาตัดสินคดี จำเป็นต้องมีการค้นหาความจริงให้แน่ชัดเสียก่อนว่าบุคคลนั้นเป็นผู้กระทำความผิด หลักการนี้มีมานานและแม้ว่าจะพัฒนาและเปลี่ยนแปลงไปตามปัจจัยต่างๆ โดยเฉพาะปัจจัยทางด้านสังคมการเมืองระหว่างประเทศ และปัจจัยทางด้านกฎหมายระหว่างประเทศมาจนถึงในช่วงที่เกิดการร่างประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และมีการใช้คำว่า “การสอบสวน” แล้ว แนวคิดเบื้องหลังเกี่ยวกับการสอบสวนก็ยังคงเป็นเช่นเดิม และยังคงมีอยู่ตลอดมา แม้ว่าการสอบสวนจะมีการเปลี่ยนแปลงรายละเอียดไปบ้าง

5. กระบวนการสอบสวนเป็นกระบวนการที่มีปัญหาในแง่ของผู้มีอำนาจสอบสวนมาโดยตลอด เห็นได้จากการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา นับตั้งแต่ในช่วงระยะแรกก่อนที่จะมีการปฏิรูปกฎหมาย ผู้มีอำนาจสอบสวน หรือค้นหาความจริงในสมัยสุโขทัย คือ กษัตริย์และผู้เฒ่าผู้แก่ และเมื่อพัฒนามาถึงสมัยอยุธยาและกฎหมายตราสามดวงจะมีผู้มีอำนาจสอบสวน คือตระลาการ (ศาล) และนครบาล การสอบสวนในสมัยนี้จึงดูปะปนกันระหว่างองค์กรฝ่ายตุลาการ คือศาล และองค์กรฝ่ายบริหาร คือนครบาล

เมื่อเข้าสู่ช่วงของการปฏิรูปกฎหมายตามแบบอย่างตะวันตก ก่อนที่จะมีการร่างประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาได้เกิดพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความมียโทษสำหรับใช้ไปพลางก่อน ร.ศ. 115 ขึ้น การค้นหาความจริงจะใช้การค้นหาโดยศาลเป็นหลัก เว้นแต่กรณีเป็นความผิดต่อ

แผ่นดินจะมีเจ้าพนักงานอำเภอ, กำนัน, กองตระเวน หรือกองไต่สวนโทษหลวงเข้ามาช่วยในการค้นหาความจริงด้วย

หลังจากนั้นเมื่อเข้าสู่ช่วงการเกิดประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาก็มีการสับเปลี่ยนผู้มีอำนาจสอบสวนอยู่ตลอด ไม่ว่าจะเป็นศาล, อัยการ, เจ้าหน้าที่ตำรวจ ในช่วงการร่างประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาในระยะแรกผู้มีอำนาจสอบสวนมีทั้งศาลและอัยการ จากนั้นศาลค่อยลดบทบาทลงเหลือเพียงอัยการ เมื่อมาถึงปัจจุบันผู้ที่มีหน้าที่หลักในการสอบสวน คือ เจ้าหน้าที่ตำรวจ (พนักงานสอบสวน) และมีพนักงานฝ่ายปกครอง และอัยการเข้ามาช่วยในบางกรณี โดยเหตุที่มีการสับเปลี่ยนตัวบุคคลที่มีหน้าที่ในการทำการสอบสวนบ่อยครั้ง เป็นเพราะปัจจัยที่เกิดขึ้นในช่วงเวลานั้นๆ โดยเฉพาะปัจจัยทางด้านสังคมการเมืองระหว่างประเทศ

อย่างไรก็ตามเห็นได้ວ່ານับตั้งแต่มีประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พ.ศ. 2478 มาจนถึงปัจจุบัน ตัวผู้มีอำนาจสอบสวนไม่ได้มีการเปลี่ยนแปลงอีกเลยแม้จะมีพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาอีกหลายครั้งก็มิใช่แค่การเพิ่มยศ หรือขยายอำนาจในการสอบสวนให้ครอบคลุมพื้นที่มากขึ้นเท่านั้น ดังนั้นผู้เขียนเห็นว่าในอนาคตตัวผู้มีอำนาจสอบสวนก็ยังคงไม่เปลี่ยนแปลง สิ่งที่จะเปลี่ยนแปลงคือการเพิ่มประสิทธิภาพในการสอบสวนให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพมากขึ้น และนำเทคโนโลยีใหม่ๆ เข้ามาใช้ในระบบการสอบสวนให้ทันกับความเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่จะเกิดขึ้น

การจะเปลี่ยนแปลงผู้มีอำนาจสอบสวนไปเป็นหน่วยงานอื่น เช่น อัยการ หรือศาล เป็นการยากและอาจเกิดข้อโต้แย้งได้ง่าย เนื่องมาจากอัยการ ไม่เคยมีอำนาจสอบสวน เพราะจากการพิจารณากระบวนการร่างประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เป็นเพียงข้อเสนอแนะที่จะให้อัยการเป็นผู้มีอำนาจสอบสวนเท่านั้น ส่วนศาลก็ไม่ได้มีอำนาจสอบสวนมาเป็นระยะเวลานานแล้ว นับตั้งแต่ในช่วงก่อนการปฏิรูปกฎหมายมาจนถึงพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความมีโทษสำหรับใช้ไปพลางก่อน ร.ศ. 115 การจะให้ศาลมาสอบสวนในปัจจุบันจะเป็นการเพิ่มภาระให้แก่ศาลจนเกินไป รวมถึงไปถึงอาจเกิดปัญหาในเรื่องจำนวนผู้มีอำนาจสอบสวนได้ และหากจะมีการเปลี่ยนแปลงจะเป็นการเปลี่ยนแปลงในระบบกระบวนการยุติธรรมทางอาญาครั้งใหญ่ที่จำเป็นต้องหาหรือถึงผลดี ผลเสีย รวมถึงไปถึงแนวทางในการเปลี่ยนแปลงให้ชัดเจน และต้องให้บุคคลที่เกี่ยวข้องในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาทุกฝ่ายรับฟัง ไม่ว่าจะเป็น ทนายความ, พนักงานอัยการ, เจ้าหน้าที่ตำรวจ และผู้พิพากษา เพื่อหาข้อสรุปร่วมกัน

6. ระบบการสอบสวนของประเทศไทยได้รับอิทธิพลจากกฎหมายต่างประเทศทั้งจากภาคพื้นยุโรป และประเทศอังกฤษโดยนับตั้งแต่การเริ่มร่างประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตั้งคณะกรรมการร่างประมวลกฎหมายที่มีนักกฎหมายชาวฝรั่งเศสประกอบอยู่ด้วย และภายในระยะเวลาการร่างประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา จนมาถึงร่างฯ ฉบับปัจจุบัน นักกฎหมายชาวฝรั่งเศสได้เข้ามามีบทบาทสำคัญในการร่างประมวลกฎหมายอยู่ตลอด ไม่ว่าจะเป็นในฐานะเป็นคณะกรรมการร่าง หรือเป็นหัวหน้าคณะกรรมการร่าง

เมื่อนักกฎหมายชาวฝรั่งเศสเข้ามามีส่วนร่วมในการร่างประมวลกฎหมายทำให้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทยได้รับแนวคิดและอิทธิพลของกฎหมายฝรั่งเศสอย่างมาก เห็นได้จากในระยะแรกที่นายปาตุช์เข้ามาเป็นหัวหน้าคณะกรรมการร่างฯ และนายกียองเป็นกรรมการ ทำให้แนวคิดในการสอบสวนของไทยได้รับอิทธิพลเรื่องการสอบสวนมาจากฝรั่งเศส โดยมีการเสนอให้ผู้พิพากษาไต่สวนและอัยการเข้ามามีบทบาทในการสอบสวน และเมื่อดำเนินไปจนถึงร่างฯ ของนายเรมี จำเป็นต้องมีการเปลี่ยนแปลงอันเนื่องมาจากกฎหมายต่างประเทศอีกครั้ง เพราะเกิดข้อโต้แย้งจากกงสุลใหญ่ของอังกฤษว่าไม่เห็นด้วยกับข้อเสนอที่ให้อัยการมีอำนาจสอบสวน แต่ควรให้ศาลสอบสวนสืบเนื่องมาจากในประเทศอังกฤษอัยการไม่ได้มีหน้าที่ในการสอบสวน และบทบาทของศาลอังกฤษถือว่ามามีบทบาทมากในการค้นหาความจริงในชั้นศาล แต่อย่างไรก็ตามในอังกฤษเจ้าหน้าที่ตำรวจจะเป็นผู้มีอำนาจสอบสวน ประเทศไทยจึงจำเป็นต้องคำนึงถึงข้อโต้แย้งของอังกฤษด้วย และนำมาประนีประนอมกับแนวทางการสอบสวนที่เป็นอยู่ของไทย

จากกรณีดังกล่าวทำให้มีการเสนอให้ลดบทบาทของอัยการในการทำหน้าที่สอบสวนลง และให้เจ้าหน้าที่ตำรวจเป็นผู้มีอำนาจสอบสวนเป็นหลัก เนื่องจากการที่ไทยประนีประนอมข้อโต้แย้งของอังกฤษ ประกอบกับการพิจารณาจากประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของลังกา และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและพยานหลักฐานของแอฟริกาใต้ ที่ประเทศอังกฤษได้เสนอมาให้ไทยพิจารณา จนทำให้ประเทศอังกฤษพึงพอใจ เพราะก็เป็นไปตามระบบการสอบสวนที่อังกฤษใช้ แสดงให้เห็นว่าประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทยได้รับอิทธิพลจากกฎหมายต่างประเทศอยู่มาก ซึ่งส่งผลต่อผู้มีอำนาจสอบสวนในขณะเดียวกัน

7. ในช่วงการเปลี่ยนแปลงกฎหมายตามแบบอย่างตะวันตก อันส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงระบบการสอบสวนนั้น ไม่ใช่เพียงแต่เป็นการเปลี่ยนแปลงเพื่อให้ชาติตะวันตกยอมรับ และความเกรงกลัวในเรื่องการล่าอาณานิคม รวมไปถึงต้องการแก้ไขปัญหาเรื่องสิทธิสภาพนอกอาณาเขตเท่านั้น เพราะการจะปฏิรูปกฎหมายจำเป็นต้องมีการไตร่ตรองให้รอบคอบ ประเทศไทยก็ได้มีการไตร่ตรอง

เป็นอย่างดี และเห็นว่าการเปลี่ยนแปลงกฎหมายตามแบบอย่างตะวันตกเกิดผลดีมากกว่าผลเสีย เพราะจะเป็นการปรับปรุงกฎหมายเก่าที่ใช้มานานแล้วของไทย อีกทั้งกฎหมายของชาติตะวันตกยังพัฒนาและทันสมัยกว่ากฎหมายไทย ดังนั้นหากประเทศไทยทำการปฏิรูปกฎหมายก็จะเป็นการทำให้ประเทศชาติพัฒนาไปด้วย โดยที่ไม่ได้ล่าหลังชาติอื่น และการที่กฎหมายไทยพัฒนาไปจนทัดเทียมกับชาติตะวันตกได้นั้น จะก่อให้เกิดผลดีแก่ประเทศชาติมากมาย ไม่ว่าจะเป็นในแง่ของความสัมพันธ์ทางด้านสังคม, เศรษฐกิจ, การค้า เป็นต้น

8. เมื่อได้พิจารณาพัฒนาการกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทย รวมถึงระบบการสอบสวน โดยเฉพาะประเด็นเรื่องผู้มีอำนาจสอบสวน ผู้เขียนพบว่าระบบการสอบสวนมีการเปลี่ยนแปลงไปตามมูลเหตุต่างๆ อยู่ตลอด ไม่ว่าจะเป็นปัจจัยทางด้านสังคมการเมืองการปกครอง, ปัจจัยทางด้านสังคมการเมืองระหว่างประเทศ, ปัจจัยทางด้านสิทธิเสรีภาพและสิทธิมนุษยชน, ปัจจัยทางด้านกฎหมายระหว่างประเทศ รวมไปถึงปัจจัยภายในอื่นๆ เช่น ปัจจัยในด้านตัวกรรมการร่างประมวลกฎหมายที่มีการสับเปลี่ยนบ่อยครั้ง รวมไปถึงการตรวจแก้ไขร่างประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ดังนั้นแม้ระบบการสอบสวนจะมีการเปลี่ยนแปลงไปตลอด แต่มูลเหตุที่ทำให้ระบบการสอบสวนเกิดการเปลี่ยนแปลงนั้นกลับแตกต่างกันไปในแต่ละยุคสมัย ส่งผลให้ประเด็นปัญหาเรื่องผู้มีอำนาจสอบสวนเปลี่ยนแปลงไปตามมูลเหตุในการแก้ไขระบบการสอบสวนด้วย และผู้เขียนพบว่า การแก้ไขในเรื่องการสอบสวนในแต่ละครั้ง ล้วนแล้วแต่เป็นการแก้ไขในเรื่องผู้มีอำนาจสอบสวนทั้งสิ้น แสดงให้เห็นว่าคณะกรรมการร่างประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาได้ให้ความสำคัญกับตัวบุคคลผู้มีอำนาจสอบสวนเป็นอย่างแรก ก่อนที่จะไปแก้ไขในเรื่องกระบวนการสอบสวนต่อไป จากกรณีนี้ทำให้เห็นถึงความสำคัญของการกำหนดผู้มีอำนาจสอบสวน ซึ่งเป็นบุคคลที่ส่งผลต่อการดำเนินการสอบสวนในสาระสำคัญ

องค์ความรู้ที่ได้รับจากการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นสิ่งที่ได้จากการศึกษาประวัติศาสตร์กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทย ซึ่งแสดงให้เห็นถึงพัฒนาการที่มีมาอย่างยาวนาน จนกระทั่งถึงกระบวนการร่างประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา จึงพบว่าประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทยได้มีการร่างมาหลายฉบับก่อนที่จะมาเป็นประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฉบับปัจจุบัน แต่อย่างไรก็ตามพบว่าประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามีโครงสร้างและบทบัญญัติที่ค่อนข้างครบถ้วนมาตั้งแต่ร่างแรก ทำให้เมื่อมีการพัฒนามาในแต่ละร่าง ล้วนเป็นการขัดเกลาให้สิ่งที่มีอยู่นั้นครบถ้วน และสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น รวมถึงประเด็นเรื่องการสอบสวนที่ถือว่าเป็นกระบวนการยุติธรรมทางอาญาในขั้นแรกที่มีความสำคัญ ทำให้เห็นถึงการแก้ไขบ่อยครั้ง โดยเฉพาะการแก้ไขในตัวบุคคลผู้มีอำนาจสอบสวน การแก้ไขเหล่านี้เกิดขึ้นเพื่อจุดมุ่งหมายเดียว คือเพื่อให้เกิด

ประสิทธิภาพในขั้นตอนของกระบวนการสอบสวนให้ได้มากที่สุด และเพื่อเป็นหลักประกันสิทธิและเสรีภาพให้แก่บุคคลที่เข้ามาสู่กระบวนการยุติธรรมทางอาญา อันจะทำให้ประชาชนเชื่อมั่นและศรัทธาในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของไทย

รายการอ้างอิง

- A. Esmein. A History of Continental Criminal Procedure with Special Reference to France. Boston: Little, Brown and company, 1913.
- Carl Steenstrup. A History of Law in Japan until 1868. Netherlands: Brill Academic Publishers, 1996.
- Hiroshi Oda. Japanese Law 2 ed. United States: Oxford University Press, 2003.
- Mitchel P. Roth. Crime and Punishment a History of the Criminal Justice System United States: Thomson Learning, 2005.
- Open Society Justice Initiative. Presumption of Guilt: The Global Overuse of Pretrial Detention. Open Society Foundation.
- Ulrich Sieber. National Criminal Law in a Comparative Legal Context Volume 1.3 Introduction to National System. Berlin: Duncker and Humblot, 2014.
- Wilhelm Rohl. History of Law in Japan since 1868. Netherlands: Brill Academic Publishers, 2005.

- เกรียงไกร เจริญธนาวัฒน์. หลักกฎหมายว่าด้วยสิทธิเสรีภาพ. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์
วิญญูชน, 2547.
- เรอเน กียอง. การตรวจชำระและร่างประมวลกฎหมายในกรุงสยาม. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งชาติ,
1919.
- เสถียร ลายลักษณ์. ประชุมกฎหมายประจำศก เล่ม 21 กฎหมายร.ศ. 125-126. 2477.
- เสนีย์ ปราโมช. ปาฐกถา เรื่องกฎหมายสมัยกรุงศรีอยุธยา. กรุงเทพมหานคร: คณะกรรมการจัดงาน
อนุสรณ์อยุธยา, 2510.
- แสวง บุญเฉลิมวิภาส. ประวัติศาสตร์กฎหมายไทย (the Thai Legal History). พิมพ์ครั้งที่ 12.
กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2556.
- โกเมน ภัทรภิรมย์. การแก้ไขกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเกี่ยวกับอำนาจการสอบสวน. ใน
อัยการกับการสอบสวนคดีอาญา รวบรวมบทความเกี่ยวกับการสอบสวนคดีอาญาในนานา
ประเทศ. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์บริการเอกสารและวิชาการ กรมอัยการ, 2553.
- โนะตะ โยะฉิยูกิ. กฎหมายญี่ปุ่น: การศึกษาเปรียบเทียบทางสังคม-วัฒนธรรม. กรุงเทพมหานคร:
สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2527.
- โสภณ รัตนการ. คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยาน. พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์
นิติบรรณการ, 2553.
- กนิษฐา ชิตช่วง. มูลเหตุของการร่างกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127. วิทยานิพนธ์ปริญญา
มหาบัณฑิต, คณะศิลปศาสตร์ สาขาวิชาประวัติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. 2532.
- กรมสนธิสัญญาและกฎหมาย กระทรวงการต่างประเทศ. สนธิสัญญา และความตกลงทวิภาคี
ระหว่างประเทศไทยกับต่างประเทศและองค์การระหว่างประเทศ หนังสือชุดประมวล
สนธิสัญญา เล่ม 2 พ.ศ. 2413-2462. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงการต่างประเทศ, 2512.
- กระทรวงการต่างประเทศ (สิทธิมนุษยชน). ตารางสรุปตราสารระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชนที่
ไทยเป็นภาคี [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://www.mfa.go.th/humanrights/human-rights-conventions> [เข้าถึงเมื่อ 5 เมษายน 2559]
- กฤตยชญ์ ศิริเขต. กฎหมายกับสังคมไทยในอดีต. ใน เอกสารประกอบการสอนชุดวิชา กฎหมายกับ
การเปลี่ยนแปลงของสังคม หน่วยที่ 1-7. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราชา, 2545.
- กฤษฎา บุญสมิต. กฎหมายตราสามดวง: แฉ่งส่องสังคมไทย ผลงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ ลำดับที่ 2
โครงสร้างกฎหมายตราสามดวง: การพิจารณาใหม่. กรุงเทพมหานคร: เพ็ญฟ้า, 2547.

- กำธร เลี้ยงสังธรรม. กฎหมายตรา 3 ดวง ฉบับพิมพ์มหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมือง
แก้ไขปรับปรุงใหม่ เล่ม 2. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: สุขภาพใจ, 2548.
- กำธร กำประเสริฐ. คำบรรยายวิชาประวัติศาสตร์กฎหมาย. กรุงเทพมหานคร: คณะนิติศาสตร์
มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- กิริพัฒน์ ผลพฤษ. การประกันสิทธิและเสรีภาพตามหลัก Due Process ของประเทศสหรัฐอเมริกา.
วารสารวิชาการศาลปกครอง 11, 3 (กรกฎาคม-กันยายน 2554): ๓.
- กมล พลวัน. พัฒนาการแห่งองค์การกระบวนการยุติธรรมประเทศไทย.
- กฤษมา สนิทวงศ์. การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ. ใน รวมบทความ ความสัมพันธ์ระหว่าง
ประเทศ. กรุงเทพมหานคร: แผนกวิชาการต่างประเทศและการทูต คณะรัฐศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2515.
- คณะกรรมการพัฒนาระบบงานตำรวจ กระทรวงยุติธรรม. ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับตำรวจ
ต่างประเทศ. นนทบุรี: โรงพิมพ์พุทธศาสนาแห่งชาติ, 2550.
- จุงโซ อีอิตะ. การรับกฎหมายสมัยใหม่จากตะวันตกในประเทศญี่ปุ่น: ศึกษาเปรียบเทียบกับกรณีของ
ประเทศไทย. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. 2530.
- จุฑาทิพย์ อุมะวิชนี. วิวัฒนาการแห่งความคิด: ภาคมนุษย์และมนุษยชาติ. พิมพ์ครั้งที่ 5.
กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2552.
- ฉ่ำ ทองคำวรรณ. ศิลปินกฎหมายลักษณะโจร พุทธศตวรรษที่ 19-20. ใน จารึกสมัยสุโขทัย.
กรุงเทพมหานคร: กรมศิลปากร, 2526.
- ชาคริต อนันทราวิน. ประวัติศาสตร์กฎหมายไทย. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่ง
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2557.
- ชาญชัย แสวงศักดิ์. อิทธิพลของฝรั่งเศสในการปฏิรูปกฎหมายไทย. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นิติ
ธรรม, 2539.
- ณรงค์ พ่วงพิศ. พื้นฐานอารยธรรม: พื้นฐานอารยธรรมไทย อารยธรรมตะวันตกยุคใหม่
กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แสงรุ่งการพิมพ์, 2523.
- ดวงจิตต์ กำประเสริฐ. ประวัติศาสตร์กฎหมาย (Legal History). พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร:
คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2530.
- ดุสิต วาลีประโคน. บทบาทการปฏิบัติงานของพนักงานสอบสวนในการคุ้มครองสิทธิผู้ต้องหา ใน
คดีอาญา : ศึกษาเฉพาะกรณีตำรวจจังหวัดสุพรรณบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต
สาขาวิชาสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
2520.

- ตุลญา โจรจน์ทั้งคำ. สังคมกับกฎหมาย. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2554.
- ธงทอง จันทรางศุ. การปฏิรูปภาษากฎหมายไทยในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์อักษรสัมพันธ์, 2535.
- ธงทอง จันทรางศุและคณพล จันทน์หอม. เอกสารคำสอน วิชาประวัติศาสตร์กฎหมาย (Legal History). กรุงเทพมหานคร: คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2547.
- ธานินทร์ กรัยวิเชียร. การปฏิรูประบบกฎหมาย และการศาลในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระปิยะมหาราช. กรุงเทพมหานคร: คณะกรรมการจัดงานฉลองวันเฉลิมฉลองราชสมบัตินครบ 100 ปี ในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว กระทรวงยุติธรรม, 2511.
- น้ำแท้ มีบุญส้าง. กระบวนการยุติธรรมทางอาญาเปรียบเทียบ. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สูตรไพศาล, 2554.
- ประเทือง ธนียผล. เอกสารสรุปคำบรรยายวิชา LA 790 การบริหารงานกระบวนการยุติธรรมทางอาญา [ออนไลน์]. 2553. แหล่งที่มา: www.lawprachin.com. [เข้าถึงเมื่อ 14 กรกฎาคม 2558]
- ประธาน วัฒนวานิชย์. กระบวนการยุติธรรมของญี่ปุ่น การสอบสวนและการฟ้องคดีอาญา. อัยการนิเทศ, 59 (2540).
- พรินทร์ เพ็งสุวรรณ. ระบบการชั้นสูตรพลีกศพในประเทศมุสลิม กรณีศึกษาเฉพาะประเทศอิหร่านและอียิปต์. กรุงเทพมหานคร: สถาบันวิจัยและพัฒนากระบวนการยุติธรรม สำนักงานกิจการยุติธรรม กระทรวงยุติธรรม.
- พัชรินทร์ เปี่ยมสมบุรณ์. การปฏิรูปกฎหมายของประเทศไทย ตั้งแต่ พ.ศ. 2411 จนถึง พ.ศ. 2478. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท บัณฑิต คณะอักษรศาสตร์ แผนกวิชาประวัติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 2517.
- พันตำรวจเอก มานะ เผาะช่วย. ระบบการดำเนินคดีอาญาในชั้นเจ้าพนักงาน : ศึกษาเปรียบเทียบระบบของประเทศอังกฤษ ฝรั่งเศส และประเทศไทย. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท บัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. 2556.
- พิพิธภัณฑราชทัณฑ์. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://www.correct.go.th/> [เข้าถึงเมื่อ 10 สิงหาคม 2558]
- ร. แลงการ์ด. ประวัติศาสตร์กฎหมายไทย. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2553.

- ราชกิจจานุเบกษา. พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2496 [ออนไลน์]. 2496. แหล่งที่มา: <http://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/2496/A/010/198.PDF> [เข้าถึงเมื่อ 3 เมษายน 2559]
- . พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2493 [ออนไลน์]. 2493. แหล่งที่มา: <http://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/2493/A/060/979.PDF> [เข้าถึงเมื่อ 3 เมษายน 2559]
- . พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พ.ศ. 2483 [ออนไลน์]. 2483. แหล่งที่มา: <http://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/2483/A/501.PDF> [เข้าถึงเมื่อ 3 เมษายน 2559]
- . ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พ.ศ. 2478 [ออนไลน์]. 2478. แหล่งที่มา: <http://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/2478/A/598.PDF> [เข้าถึงเมื่อ 3 เมษายน 2559]
- วินัย พงศ์ศรีเพียร. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://social.obec.go.th/library/document/curriculum/2/2/2.9.pdf> [เข้าถึงเมื่อ 19 กุมภาพันธ์ 2559]
- วินัย พงศ์ศรีเพียรและวิรวัลย์ งามสันติกุล. กฎหมายตราสามดวง: แฉกส่องสังคมไทย ผลงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ ลำดับที่ 1 สถานภาพการศึกษากฎหมายตราสามดวง. กรุงเทพมหานคร: เพ็ญฟ้า, 2547.
- วิบูล ปรองดอง. การดำเนินคดีอาญาในชั้นพนักงานสอบสวน: ศึกษาเฉพาะกรณีการไม่รับคำร้องทุกข์ของพนักงานสอบสวน. กรุงเทพมหานคร: วิทยาลัยการยุติธรรม สำนักงานศาลยุติธรรม, 2548.
- สถาบันกฎหมายอาญา. ระบบอัยการญี่ปุ่น: แนวคิดและทิศทางในการปฏิรูประบบอัยการไทย กรุงเทพมหานคร: สถาบันกฎหมายอาญา สำนักงานอัยการสูงสุด, 2540.
- สมยศ เชื้อไทย. นิติปรัชญา. พิมพ์ครั้งที่ 16. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2556.
- สำนักคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ. พันธกรณีระหว่างประเทศ [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: www.nhrc.or.th/webdoc/ConventionAgainstTorture_th.pdf [เข้าถึงเมื่อ 23 พฤศจิกายน 2558]

- สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. Draft Code of Criminal Procedure Vol V เรื่อง Achieved Concerning the Criminal Procedure Code Volumn V. Draft of Mr. R. Guyon (1914).
- . Draft Code of Criminal Procedure Vol Vi เรื่อง Question Concerning Criminal Procedures.
- . Draft Code of Criminal Procedure Vol Vi เรื่อง Summary of Points Raised in the Report on Criminal Procedure 1914.
- . Draft Code of Criminal Procedure Vol Vi เรื่อง the Code of Criminal Procedure 1916.
- . Draft Code of Criminal Procedure Vol Xii เรื่อง Draft Submitted by the Commission of Codification to the Minister of Justice (December 1918).
- . Draft Code of Criminal Procedure Vol Xiv เรื่อง Mr. R. Guyon to H. E. Chao Phya Abhai Raja Minister of Justice, President of the Commission of Codification 13 September 1922.
- . Draft Code of Criminal Procedure Vol Xiv เรื่อง Notice Concerning the Criminal Procedure Codes of Ceylon and of Union of South Africa.
- . Draft Code of Criminal Procedure Vol Xiv เรื่อง จดหมายของครอสบีถึงบัสสาด วันที่ 3 สิงหาคม 1921.
- . Draft Code of Criminal Procedure Vol Xiv เรื่อง จดหมายจากกรมหลวงเทเวศวงศวโรปการถึงเจ้าพระยาอภัยราชา.
- . Draft Code of Criminal Procedure Vol Xviii เรื่อง Enquiry Concerning the Draft Criminal Procedure Code (1932).
- . Draft Code of Criminal Procedure Vol Xxii (23 March 1933).
- . ตารางเปรียบเทียบการแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (เหตุผลที่ขอแก้ไข).
- . บันทึกวิเคราะห์สรุปสาระสำคัญของร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 29) พ.ศ. 2551.
- . บันทึกหลักการและเหตุผลประกอบร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2496.

สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ. หลักกฎหมายระหว่างประเทศทั่วไปเกี่ยวกับสนธิสัญญาด้านสิทธิมนุษยชน, กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง. กรุงเทพมหานคร: บริษัท SM เซอร์คิตเพรส จำกัด.

สิทธิมนุษยชน. Human Rights Conventions [ออนไลน์]. แหล่งที่มา:

www.mfa.go.th/humanrights/human-rights-conventions [เข้าถึงเมื่อ 23 พฤศจิกายน 2558]

สุนัย มโนมัยอุดม. ระบบกฎหมายอังกฤษ. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพมหานคร: โครงการตำราและเอกสารประกอบการสอน คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2555.

สุนีย์ มัลลิกะมาลย์ และคณะ. รายงานผลการวิจัย เรื่องวิวัฒนาการของกฎหมายไทยในรอบสองร้อยปี ภาค 4 ภาคกฎหมายวิธีสบัญญัติ. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2525.

สุรัชย์ ศิริไกร. แนวคิดว่าด้วยความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ. ใน เอกสารประกอบการสอนชุดวิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ หน่วยที่ 1-7. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2527.

สุรพล ไตรเวทย์. การร่างประมวลกฎหมายในประเทศสยาม. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2550.

สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนกุล. ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ฉบับอ้างอิง. พิมพ์ครั้งที่ 13. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2555.

สุรียา ปานแป้นและอนุวัฒน์ บุญนันท์. หลักกฎหมายว่าด้วยองค์กรอัยการและพนักงานอัยการ. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2557.

หोजดหมายเหตุแห่งชาติ. เอกสารหมายเลข กต. 35.1/21-23 กล่อง 7 เรื่องนาย Delestric กรรมการร่างประมวลกฎหมายกระทรวงยุติธรรม (พ.ศ. 2456).

———. เอกสารหมายเลข ยธ 1/2-5 กล่อง 2 ปีที่ 3 เรื่อง Mr. Padoux's Report on Criminal Procedure.

———. เอกสารหมายเลข ยธ 3/14-15 กล่อง 5 ปีที่ 15 เรื่องจ้างมองซิเออร์ปาร์ตู มาเป็นผู้แนะนำกฎหมาย (22 เมษายน 2447-13 กันยายน 2459).

———. รหัสไมโครฟิล์มหมายเลข ม-สบ 16/2 เรื่อง ร่างประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของ ม.ปาตู (27 ส.ค. 2453) และ Report on the Proposed Code of Penal Procedure for the Kingdom of Siam.

———. รหัสไมโครฟิล์มหมายเลข ม-สบ. 16/2 เรื่อง ราชการพิเศษที่เสด็จในกรมได้ทรงรับแต่งตั้งตรวจแก้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (8 ก.ย. 2462-23 มี.ค 2465) ปีที่ 3 the Work of Codification in Siam

- . รหัสไมโครฟิล์มหมายเลข มร. 5 ม/5 เรื่อง พระราชบัญญัติเลิกวิธีพิจารณาความผู้ร้ายตาม
จารีตนครบาล (20 ม.ค-26 ก.พ 115).
- . รหัสไมโครฟิล์มหมายเลข มร. 5 ย/2 เรื่อง พระราชบัญญัติเพิ่มเติมวิธีพิจารณาความอาญา
(23 เม.ย-11 พ.ค. 120).
- . รหัสไมโครฟิล์มหมายเลข มร. 5 ย/2 เรื่องพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความมีโทษ (21-25
เม.ย. 115).
- อโณทัย วัฒนาพรณิกร. การเข้าเป็นภาคีอนุสัญญาต่อต้านการทรมาน และการประเดียดหรือการ
ลงโทษอื่นที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรี ค.ศ. 1984. วิทยานิพนธ์ปริญญา
มหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 2552.
- อภิรัตน์ เพ็ชรศิริ. ทฤษฎีอาญา. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2556.
- อธยา โกมลกาญจน, ชัยวัฒน์ ถาวรธนสารและคณาธิป ชันธพิน. อารยธรรมตะวันตก (Western
Civilization). พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2531.
- อาร์ม ตั้งนิรันดร. ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับระบบกฎหมายจีน. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน,
2557.
- อุกฤษ มงคลนาวิน. ประวัติศาสตร์กฎหมายต่างประเทศ (สากล). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ไทย
วัฒนาพานิช, 2514.
- อุดมศักดิ์ สินธิพงษ์. สิทธิมนุษยชน. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2553.
- อุทัย อาทิวะ. รวมบทความกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศส. พิมพ์ครั้งที่ 2.
กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วี.เจ.พรีนติ้ง, 2557.

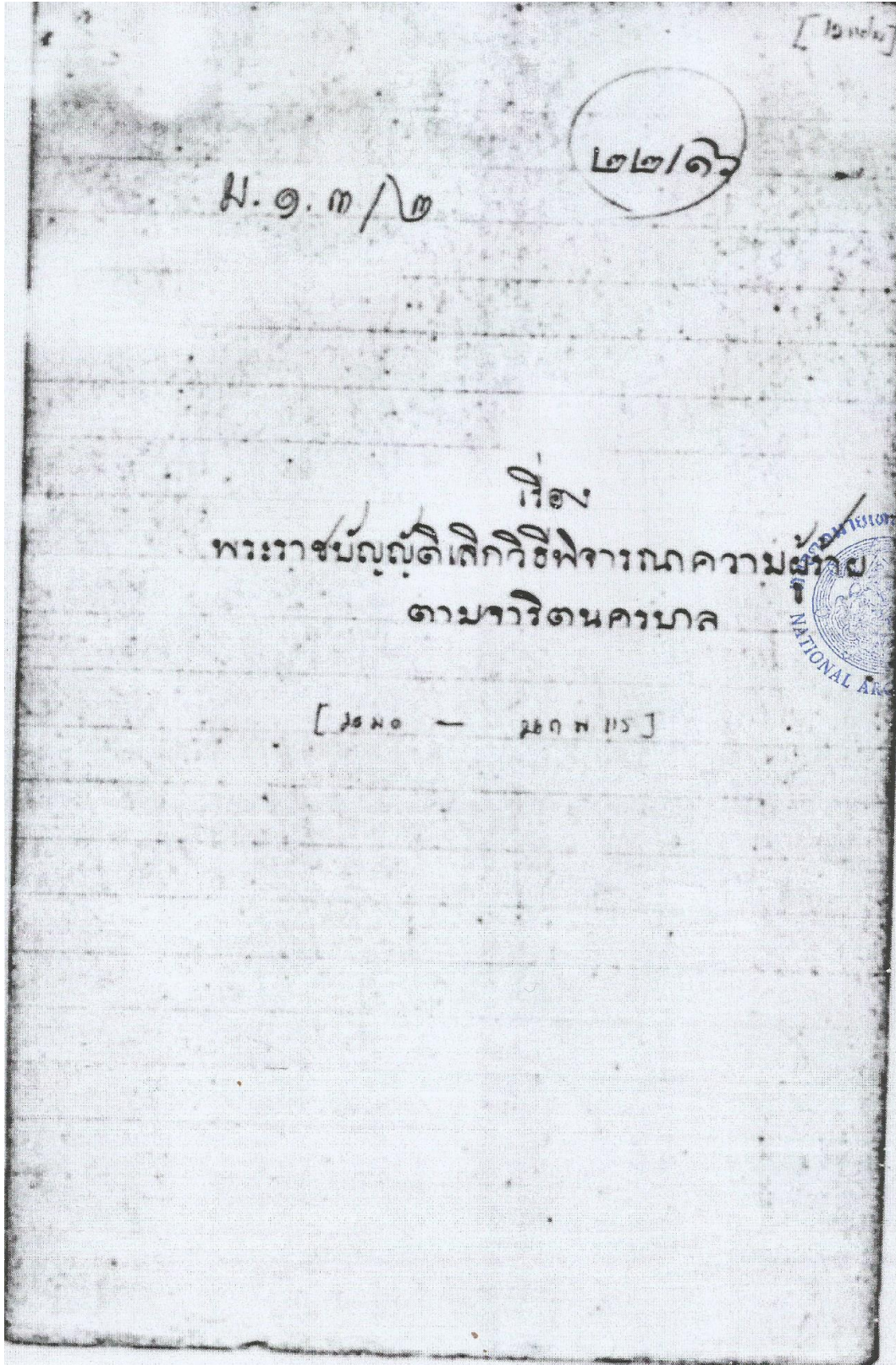

ภาคผนวก

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

ภาคผนวก ก

พระราชบัญญัติเลิกวิธีพิจารณาความผู้ร้ายตามจารีตนครบาล

พิจารณาถึงข้อนี้ ไทลวกที่ไว้หมว
 ที่แต่งขึ้น ชนเห็นว่าเป็นไปเพื่อสวัสดิภาพ
 ที่เสด็จเสด็จมาหรือเมื่อไม่ใคร่จะไว้
 ได้ก็เห็นว่าความในข้อนี้ข้อนี้พิจารณา
 ด้ววิธีอื่นใน
 แห่งนี้ในเวลาที่เราจะขอ
 พิจารณาที่ได้วิธีใหม่ ๆ ในการ
 อารมณ์ที่หาความหมายและ
 ความได้ใจใจ ไม่ควรจะต้องใช้การ
 ด้วข้อนี้ของแต่ก่อน ๆ ข้อนี้ได้อีก
 ที่มีลักษณะลักษณะของลักษณะ
 ด้วลักษณะ ข้อนี้ได้อีกมาแล้ว
 ให้ข้อนี้ไว้ที่ในข้อนี้ในข้อนี้
 แห่งนี้เห็นสมควรต้องรับข้อนี้
 ความจำเป็นที่จำเป็นที่จำเป็น
 ข้อนี้ ก็ให้ข้อนี้จากข้อนี้
 ข้อนี้ เห็นสมควร
 ข้อนี้ เห็นสมควร

๓๖๖๘
๓๖๖๘

สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมพระยา
มหาสุรสิงหนาท
ศาลาทรงนามตามไทย
วันที่ ๒๐ เดือนมกราคม ร.ศ. ๑๑๒

กราบทูล พระเจ้าน้องยาเธอ กรมหมื่นมณฑลประจักษ์
ราชเสาวนีย์ ทรงทราบ

ด้วยเมื่อเสด็จประพาสที่บางปะอินมีพระบรมราชโองการ
โปรดเกล้าฯ ให้เกล้าฯ ราชพระราชมัญฑ์ที่มิใช่ใช้ตามกำหนด
ขนาด ในทวริการตามความหมายอย่างเช่นหมื่น แลโปรดเกล้าฯ ให้
เกล้าฯ ส่งไปปลูกพาราที่วัดบ้านหลวงวิเศษที่ภาคบุรีธรรมทานที่วัด
ด้วยมี

เกล้าฯ ได้ราชพระราชมัญฑ์และให้ตั้งใช้ตามวัดบ้านหลวงวิ
เศษ ๗ โด่แก้ไขเสร็จแล้ว พระเจ้าลูกยาเธอ พระองค์เจ้าภริษณภักดี
โอรสยาจงเกล้าฯ เมื่อเสด็จตามรับทานี เทราบมีเกล้าฯ ได้ถวายทรง
พระราชมัญฑ์ที่กรมหมื่นจกนายนี่แล้ว

ขอฝ่าพระบาทโปรดเกล้าฯ หมายถึงคุณพระคุณพระคุณพระคุณ
พระคุณ

ด้วยมีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ

๓๖ ๓๖๖๘

นายวิกรม กรมทิพ

ไทย
ศิริ

รับวันที่ ๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๐๕

นามพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ วันที่ ๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๐๕

ใจความว่า ได้โปรดเกล้าฯ แต่งตั้งให้ นายแพทย์...

กับแพทย์หญิง... ให้ลาออกจากราชการตั้งแต่วันที่...

ยกเว้นค่าตอบแทน... ตามที่ได้กำหนดไว้ใน...

บัญชีได้แล้ว ขอให้ทำหนังสือขออนุมัติ...

บรรณสารที่ติดลบต่อไป

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ	พระนางเจ้า
<p style="text-align: center;">สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ</p> <p style="text-align: center;">สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี</p>	

ทหาร: พลาดพลั้งหลงอาชญา แก้วไม่ผิด ให้
 เกิดขมขื่นเป็นต้น... แลสิ่งใดไม่ลงมือซึ่ง
 ผู้ตั้งอาชญา: ให้การประทุรกันดาร: ทั้งเราเป็นหลัก
 ฐานด้วยแท้ในทางธรรม ก็ทั้งมาได้ ถ้วน
 ถ้วนดีเช่นนี้เพราะ: เป็นคำสั่งจริง ๆ คำเท็จ
 ซึ่งจำต้องกล่าว: เพื่อ: ให้พ้นทุกข์เวทนาก็ไป
 ได้ทั้งสามส่วน

ทศพรทศกัณฐ์เห็นหน้า หลีกหนีไป
 ทศพรทศกัณฐ์โดยธรรม ก็ยังมีอาชญา
 สักก็พจนเป็นโทษผู้ซึ่งกลัวสิ่งอื่น แลการพิ
 ทศพรทศกัณฐ์ผู้ซึ่ง แลคดีซึ่งโทษหลวงที่
 ยงทุกวันนี้ ก็ได้ไปหมดแล้ว ให้แก้ไข
 ลัทธินิกร: ขามพิชารณ. แลลक्षणพจนใน
 สี่ขึ้น อาก: หัก: ด้วยความเวลาความเท็จจริง
 ได้รอดเข็ดสวดกว่าแต่ก่อน ไม่ทำเป็นระแวง
 ใช้พิชารณโดยวิธีตามครบทล. อันมีโทษเสื่อม
 เสื่อมธรรม ซึ่งได้กล่าวมาแล้วนั้นจึงกล่าวไป
 เพท: มิให้มีโทษพจนครดไปหมดแล้ว
 ในตมเป็นพรหมบัญญัติสืบไป
 มาตมจ ในข้อใดซึ่งความในกฎหมาย
 ซึ่งมิชอบทมิในตมนี้

ค.ศ.น.ศ.	บท	ข้อความ
	มาตรา ๗๗	ซึ่งมีอายุครบ ๒๐ ปีบริบูรณ์
		๗๘
		๗๙
		๘๐
		๘๑
		๘๒
		๘๓
		๘๔
		๘๕
		๘๖
		๘๗
		๘๘
		๘๙
		๙๐
		๙๑
		๙๒
		๙๓
		๙๔
		๙๕
		๙๖
		๙๗
		๙๘
		๙๙
		๑๐๐

ลัทธิ	บท	คำด้วย
ตร.สาทร	มาตรา ๔๘	ที่ชื่อแลทวนทุกความไม่ยอมแก้ความ
"	" ๑๐๘	สืบเสาะผู้ฟ้องในสิ่งถูกสงวน
กฎหมาย	" ๑๑	สืบเสาะผู้ฟ้อง
กฎหมาย	" ๓๗	ตามบทที่ถูกละเลยผู้เสีย
"	" ๓๘	ที่ชื่อผู้ถือ ที่ผู้ไม่รับ
พระธรรมนูญ	" ๔	เรื่องน ๓ งก
มหาดไทย	" ๖	ที่กระทำที่ผู้ฝาก
"	" ๕๖	ที่ตกแดงผู้ทอดผิด

มาตรา ๖ ห้ามมิให้ที่หอพระมนเทียรผู้ใดละ
ลาตุด้วยเครื่องสิ่งน เครื่องทำ ๆ เครื่องทรงพระ
จะสิ่งน แกร่งทองผู้ตั้งพระว่าเบนิกรผู้ถือ เพื่อ
ระพอกซัดเอาคำให้ทรงด้วยระเทรหนึ่งระ. การโดย
แม้สิ่งนทำผิดพระผู้ผู้ผู้ผู้แล้ว ให้ถือว่า
ผู้หนึ่งทำนอกทำเนืองพระผู้ระ. พระ
ผู้ผู้ผู้ พระผู้แทนนอกกฎหมาย ให้สงคร
ลาตุตามโทษนิโทษ

มาตรา ๓ ในกรณีที่พิพาทคดีซึ่งไทยเป็น
ในผู้พิพาทคดีกรณีเอาตามหลักฐาน แลคดี
พิพาทขึ้นตามคดีนั้น ๆ ที่ให้วินิจฉัยหลักฐาน

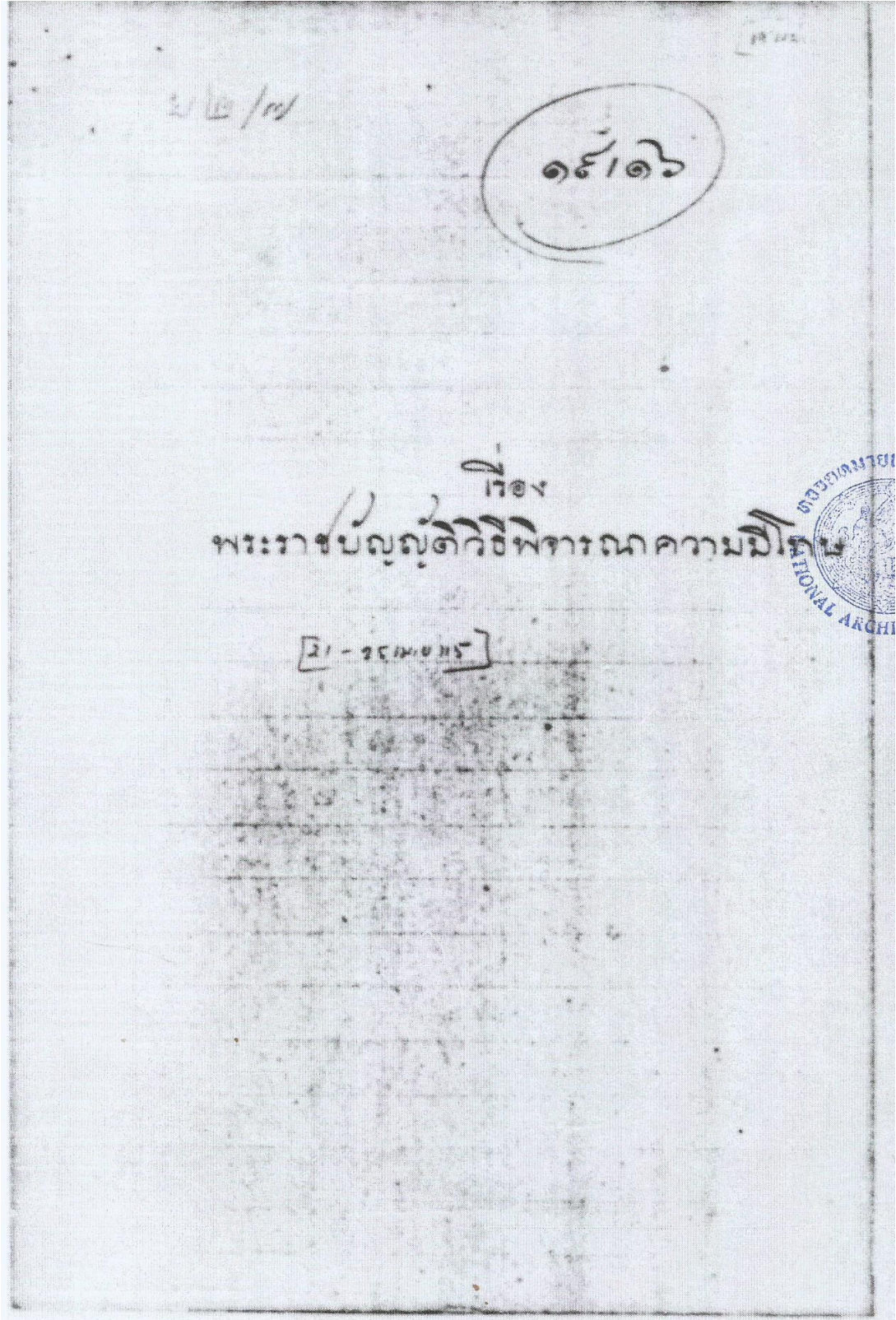
มีนตฤๅญ์... ๑๑๓
หน้าทอปร:ทร

ปร. ทศมาถวณี่

รัตนโกสินทรทง ... ปร. ทศมาถวณี่
ในรัชกาลปร. ทศมาถวณี่

ภาคผนวก ข
พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความมิโทษ

การที่จะให้แล้วแล้วไปเสียกว่าหนึ่ง
ก่อน

จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้
หม่อมราชวงศ์พรหมเชษฐาภรณ์
กรมวังหลวงไปทูลเกล้าฯ ถวาย
ความซึ่งมีโทษสำหรับใช้ไปหลวงก่อนนั้น
ไว้ด้วย

หม่อมราชวงศ์

ว่าด้วยสักขณ์ไว้ก่อนก่อนเวลาการตก

มาตรา ๑ การจับกุมผู้กระทำความผิดล่วง
เขตแดนพระราชกำหนดกฎหมายซึ่งมีโทษ
หลวงนั้น ห้ามมิให้ในเขตแดนอันใด
หนึ่งมา หรือเอาตัวคนใดคนหนึ่ง
ไว้สำหรับให้ระงับการตกคามนั้น โดยที่
ผู้ซึ่งตกขังผู้หนึ่งก็ตามกฎหมายไม่ได้
ออกหมายให้ในเขตแดนอันใด
หนึ่งไว้แต่เจ้าพนักงานใดคนหนึ่ง
ทำการเสด็จล่วงเขตแดนพระราชกำหนด
กฎหมายซึ่งมีโทษหลวงก็ถือว่าคนใด
คนหนึ่งซึ่งมีเหตุสงสัยว่าทำกระทำความ
ผิดพระราชกำหนดกฎหมายซึ่งมีโทษ
หลวงหรือจับกุมผู้ไปเสียก็ถือว่า

แต่ไม่มีโทษ
แต่โดยไม่มี
หมายจับก็
แต่โดยไม่มี
หมายจับ
หรือ

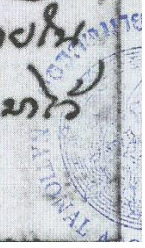
ตั้งอาศรมที่ตำบลท่าบ่อเหนือในแขวง
นั้นตั้งกว้างโดยวงเวียนที่คนผู้
ตั้งอาศรมนั้นเป็นผีที่ตองสงวาทกษ
ทำการปลงสังเวยศพทชกำหนดกฎ
หมายซึ่งมีโทษหลวงวงว่ไรเมื่อใด
คนที่ตำบลใด ๆ นั้นตั้ง

๒ คนตั้งอาศรม
ถึงสี่พันสี่ร้อย
อาศรมที่ตำบล
ที่ตั้งอาศรม

มาตรา ๒ การตั้งอาศรมที่ตำบลใด
คนหนึ่งมาได้แล้ว ก็ให้ตั้งอาศรม
ตองสงวาทสำหรับแผ่นดิน แล้วให้
พนักงานตองสงวาทคนผู้ตั้งอาศรม
สงวาทในตำบลอาศรมนั้น แลให้ตั้งหมาย
ขึ้นที่ตองสงวาทที่คนผู้ตั้งอาศรม
ตองสงวาททำการปลงสังเวยศพ
ทชกำหนดกฎหมายซึ่งมีโทษหลวง
วงว่ไร เมื่อใด คนที่ตำบลใด กบยชื่อ
ของหมู่บ้าน หรือชื่อของผีที่ทชผี
คนที่ตำบลใดตำบลหนึ่ง ซึ่งได้ออกหมาย
นั้นสงวาทตองสงวาท

๓ คนตั้งอาศรมใน
ซึ่งไม่ตั้งแต่ตำบล
๒ ตำบลขึ้นไป
๓ ตำบลขึ้นไป
๔ ตำบลขึ้นไป

มาตรา ๓ ยมตาคมนผู้ตั้งอาศรมทุก
คนนั้น ทำการตองสงวาทได้ภายใน
๕ ชั่วโมง นับแต่เวลาที่ตั้งอาศรมไว้

แล้ว ต้องให้เอาตัวมาให้ผู้พิพากษา
ไว้ก่อน

(๑) ให้ผู้พิพากษาผู้ออกหมายจับ
นั้น เอาตัวคนผู้ต้องจับมาไว้ก่อนหรือ

(๒) คนผู้ต้องจับมานั้น ต้องจับมา
โดยทางอื่น นอกจากที่ได้มีหมายจับ

แล้ว ก็ให้ผู้พิพากษาค้นคนหนี
ผู้ต้องหาที่ตามกฎหมาย เอาตัวคนผู้
ต้องจับนั้นมาไว้ก่อน

ทั้งในเรื่องโทษทัณฑ์ ที่ตั้งไว้ส่วน
นี้ปรับค่า ๕๐ ชั่วโมงตั้งแต่จับมาไว้

แล้วให้ผู้พิพากษาผู้ได้ส่วนนั้นลด
หมายจับที่กึ่งเหตุการที่ตั้งข้อหา

เมื่อได้ส่วนในกำหนดนั้น ลงไว้ใน
เรื่องนั้นของทุกคราว

มาตรา ๕ เมื่อได้ตัวคนผู้ต้องหา
แล้ว ต้องให้ผู้พิพากษาได้ส่วนตาม

ในที่ได้ความหมาย ผู้ต้องหาให้
แก้คำฟ้องหรือคำหาว่ากระทำความผิด

ตัวคนทั้งหลายผู้ต้องหาในคำฟ้อง
คำหาว่านั้น มาศาลตามเป็นพยาน

ให้ไว้ส่วนพิเศษนี้
ดูตามข้อบังคับที่
เป็นพยานว่า
คือหรือ

เอาข้อคำเป็นหลักฐานไว้ชั้นหนึ่งก่อน
แล้วให้ผู้พิพากษาตัดสินคดี
ข้อคำของพยานเหล่านี้มีข้อถ้อยคำ
พอควรที่จะเอาไว้คนผู้ต้องหา หรือผู้
ต้องกล่าวโทษนั้นหรือไม่

มาตรา ๕ คู่ความซึ่งกล่าวคำพยาน
คนหนึ่งคนใดในชั้นพยานชั้นต้น
พยานใดทั้งพยานและอีกทศแห่ง
แลคำตอบของพยานตัวคำตามเข็มนี่
ต้องให้ทั้งเอาเป็นคำพยานด้วย

มาตรา ๖ ผู้พิพากษาพิเคราะห์
เหตุผลแลข้อคำของพยานทั้งชั้น
ถ้อยคำแล้ว เห็นว่า ข้อคำของพยาน
เหล่านี้มีค่าพอที่จะไว้คนผู้ต้องหา
หรือข้อการใด หรือข้อคำของพยาน
เหล่านี้มีมูลพอที่จะสั่งให้เอาตัวคน
ผู้ต้องหาไว้พิทักษ์ตัวไว้ เมื่อมีหมาย
เห็นแน่ดังมีแล้ว ก็ให้ผู้พิพากษา
คำสั่งให้ปล่อยคนผู้ต้องหาให้
พ้นไปให้เสีย ไม้เส็งหรือข้อพิพากษา
ด้วยคดีนั้นด้วย

ถ้าผู้พิพากษาตัดสินส่วนผิดเฉพาะเหตุด้วยคำ
 ของพยานทั้งปวงโดยดลแท้แล้ว เทพว่า
 ด้วยคำของพยานเหล่านั้นทวนทวนทั้งได้
 ว่า คนผู้ต้องหาไม่มีผิดอยู่แล้ว
 แล้วถ้าผู้พิพากษาตัดสินส่วนนั้นผิด +
 ทหารก็ให้พิจารณาคดีความตลอดไปก็ได้ก็ให้
 กำหนดวันเวลาให้พิจารณาต่อไป
 แต่ถ้าศาลตัดสินส่วนนั้นไม่มีอำนาจให้
 พิจารณาคดีความต่อไปก็ได้ก็ให้ผู้พิพาก
 ษากำหนดวัน เวลาให้สืบคดีนั้น
 ไปยังศาลที่สมควรหรือกำหนดเวลา
 พิจารณาต่อไป แล้วให้สืบคดีนั้นตาม
 หมายไปให้ในตราบเท่าที่กำหนดวัน
 พิจารณา หรือจะอนุญาตให้คนผู้ต้อง
 หมายไปสืบคดีก็ได้ แต่ถ้าผู้พิพาก
 ษาเห็นสมควรแก่รูปคดีอันมีโทษ
 หนักแล้ว เขาก็สืบคดีนั้นสืบต่อไป

หมวดที่ ๒
 ว่าด้วยบทหรือเป็นความผิดนั้น
 มาตรา ๘ บัญญัติความอาชญาทั้งปวง
 ซึ่งมิใช่โทษหลวงเช่นความท้าวขบถประ

๓ ขลุ่ยทึบ ทว่ากระทำการผิดที่ฆ่าคน
 ตาม ทว่ากระทำการกรรมอันสุดมร
 ทว่าลอบปลงทิ้งชีพ ทว่านอัยชีพ
 ทว่าทรยศ ทว่าทำสินท้อไรทองแดง
 บลอม ทว่ากนิชกษัตริย์กสิที่ด้วย
 อัญญาสวาทินทอง ทว่ารับสินปล
 หรือทนมสาชวล ทว่าปมจิณิกรม
 นอญ ทว่าทำกับต่อพเคสใด มีกรรม
 ทำตามพพทอรูปพรูปดลสืบ ทว่า
 ฤกษ์เป็นข้าทัก แลคความอาชวอวง
 อื่นบมตที่ทักมรณมีโทษหลวงตามพ
 ทปลกฤษฏีการเป็นต้นนั้น ในความเหลว
 มี ที่ไม่ผิดคนใดคนหนึ่งเป็นภิกทพ้อง
 กล่าวโทษผู้ล่วงเลผิดพทชวาทูกี่สี่
 หรือเท่าไรทักว่าโทษผู้ล่วงเลผิดพ
 ทชวาทูป^{พิณ}แล แต่ผู้ไม่มีสติไหว
 ความเรื่องนั้นต่อไว้ด้วยเหตุประการ
 ๓๗ กี่สี่ ต้องเป็นหน้าที่ของเทพนิก
 งานกรมอูปการ แลผู้รักชกฏหมาย
 ข. ต้องฟ้องกล่าวโทษผู้ล่วงเลผิดพ
 ทชวาทูปในคามที่ว่ามีผิดอื่นเป็นโทษ

หรือจ. คำว่า ความ เรือง ที่ไรท เติมไม่ผิด
ที่นั่นต่อไป เมื่อเห็นว่าสภาพ
ที่นั่นให้สามารถได้ ผู้ซึ่งเคย
พบที่จากนั้นเมื่อหรือ กษ. คำว่าผิด
พบที่กำหนดกฎหมาย

มาตรา ๘ ให้คำพ้องความว่า เรอ กั
นในกองตำรวจ แลของใต้ส่วนไทยหลวง
ในกองแลทว่า เรืองสืบส่วนพาคำพจน
หรือสิ่งศักดิ์สูงอื่นเป็นหลักฐานใช้เป็นตัว
พจน หรือตัวคนผู้ซึ่งควรอ้างเป็น
พจนนั้นส่งมาให้กรมอัยการหรือที่
พ้องความผู้รักกฎหมายที่จะเป็นผู้
ฟ้องคดีนั้นเสมอไป

คำให้คำพ้องความ
กองท. ท. ท. ท. ท.
ที่ส่วนข้อที่
พจนในที่นี้

หมวดที่ ๓

การบังคับคดีการณ
มาตรา ๙ ในกรณีที่การณความนั้น
ในพิท แลคำเลขมีวันที่แตกต่างทนายช่วย
ที่ความได้ แต่ต้องทำหนังสือแจ้งทนาย
ไว้เป็นหลักฐานต่อศาลด้วย แม้ว่าจะแจ้ง
ทนายแล้วก็ได้ ความหรือผู้พิทท
ชดเชยการ ก. ให้ตัวความมาให้การด้วย

คำความแจ้งทนาย
ซึ่งที่ความได้

กีดกัน...

๑๐ สิ่งกำหนดให้
ให้ไม่ได้ให้บอก
สิ่งอื่น เว้นแต่
สิ่งหนึ่งการอื่น
เวลาหรือตัวไป

๑๐ มาตรา ๑๐ เมื่อถึงกำหนดนั้นเวลา
นัดทำการครบแล้ว ถ้าผู้ไปทักไม่มาศาลเอง
ก็ถือว่าไม่ได้แต่งทนายให้มาแทนตัวก็
ให้ศาลถือว่าขาด ถ้าได้ความจริงว่า
โดยชอบนัดข้ามเวลา แลที่ผู้
กำหนดนัดทำการครบแล้วสิ่ง ก็ให้ศาล
ตัดสินฟ้องของอีกสิ่งหนึ่ง เว้น
ไว้แต่ศาลจะดำริเหตุเห็นมีเหตุสมควรที่
จะเลื่อนนัดทำการต่อไปใหม่เท่านั้น

๑๑ ในทุกทำเลขให้
การรับแล้ว ให้
วิมลวิเศษ

๑๑ มาตรา ๑๑ ถ้าให้ทนายหรือทนายของอีก
มาศาลตามกำหนดนัด แลได้ตัวทำเลข
มาพร้อมแล้ว ก็ให้ศาลทำการต่อไป
สิ่งหนึ่ง คือให้ท่านคำฟ้องให้รับเลขทั้ง
ที่จำเลขให้การรับสารภาพรับตาม
คำฟ้อง แลไม่ได้ให้การบอกเหตุผิด
แก้ตัวตัวผู้ทำฟ้อง หรือไม่ได้ให้การบอก
เหตุขอความกรุณาเพื่อให้ศาลลดหย่อน
ผ่อนโทษมากให้บ้างลงในกรณีที่
กระทำความผิดแล้วแล
ก็ให้ศาลตัดสินลงโทษจำคุกตามพ

ราชกำหนดกฎหมายสืบที่เดิม

มาตรา ๑๒ ทำตัวเลขใหม่ให้ทาง หรือ ให้การปฏิเสศคำฟ้องแล้ว ก็ให้ศาลตาม
ข้อนี้ให้สืบเลขตามคำฟ้องก่อน
แต่ให้สืบพยานด้วยให้หมดแล้ว
ก็สืบตัวเลขพยานก็ให้สืบพยาน
แล้วให้ตัวเลขต่อไป

เลขที่คดีไม่อยู่ใน
ให้ศาลชี้ชัดหรือเลข
แต่พยานที่สืบแล้ว

มาตรา ๑๓ ศาลต้องยอมให้ทำเลขสืบ
ไปศาลให้ทางแก้ตามคำฟ้องได้โดย
ตามทุกประการ แลให้ทำเลขชี้ตาม
พยานคนใดคนหนึ่ง ซึ่งอ้างวงมาให้
ทางหนึ่งนั้นเอาตัวเลขได้ทุกคน

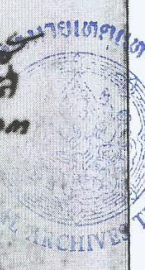
๑๓ ทำเลขให้ทางแก้
ได้เต็มที่แต่ชี้
ตามพยานใด

มาตรา ๑๔ บันทึกลพยานทุกกรณีต้อง
ให้ทางแยกกันเรียงตัวไว้ที่ละคดีโดย
ลำดับ ให้ผู้พิพากษาในคดีว่า ทาง
ใดเรียกพยานคนใดมาให้การก่อนแล
หลัง สุดแต่จะเห็นสมควร

๑๔ พยานต้องให้ทาง
เรียงตัวกันโดยลำดับ
ตามพยานที่เรียก

มาตรา ๑๕ ข้อบังคับสำหรับกรสืบ
พยานตั้งอยู่ในพระราชบัญญัติลักษณ
พยาน ลงวันที่ ๒๖ มกราคม ๑, ๑๑๓
นั้น ให้เอามาใช้ในทางสืบพยานในกรณี

๑๕ วิธีสืบพยานใน
ตามพระราชบัญญัติ
ลักษณพยาน ๑๑๓

พานพิหารอดความอาดูซึ่งมีโทษหลวง
ได้ทุกประการ

ถ้าผู้ทรมานใน
นี้ผู้ใดทรมาน
หรือให้ทรมาน
ไปนอกท่าฯ ก็ผิด

มาตรา ๑๖ เมื่อพยานให้การเสร็จ
แล้ว ทำเลขา ร้องขอให้พยานของตน
ออกใบร้องเสียบทงนอกศาล แล้วขอให้
พยานคนหนึ่งหรือหลายคนมาให้การ
อีกคนหนึ่ง คือให้การแยกกันทีละ
คน หรือให้มาให้การพร้อมกัน
ก็ให้ศาลยอมอนุญาต ถ้าผู้พิพากษา
สงสัยให้ถามพยานด้วยซึ่งก็ได้ หรือ
ถ้าผู้ทรมานร้องขอถามพยานด้วยซึ่ง
ก็ให้ศาลยอมอนุญาตเหมือนกัน

อันนี้ศาลใดก็ตาม
หรือผู้ทรมาน
หรือผู้ใดก่อนแล้ว

มาตรา ๑๗ ในคดีเรื่องใดเรื่องหนึ่ง
ซึ่งมีทำเลขาตั้งฟ้องหลายคนแล้ว ก็ให้
ผู้พิพากษาที่เคาะที่ดำ ทวงพิหารอด
ร่วมในฟ้อง ซึ่งกล่าวโทษว่าเลขคน
ใดก่อนคนใดหลัง สุดแต่จะหม่อมการ

๑๘ เว้นพิหารแล้วก็ได้
ให้ตั้งผู้ขึ้นแล้ว
แล้วให้ขึ้น

มาตรา ๑๘ ถ้าคดีเรื่องใดคดีใดตั้ง
ต้นพิหารอดแล้ว ก็ตั้งรับพิหารอดที่
ทุกคดีเรื่องนั้นต่อไปกว่าจะแล้ว
อย่าให้ตั้งรับอดการพิหารอดไว้โดยไม่มี

เหตุจึ่งทำเป็นหีระต้องชกหัตถ์ไว้

มาตรา ๑๘ เมื่อผู้พิพากษาตัดสินคดี ^{ผู้เป็นโจทก์} ^{ผู้เป็นจำเลย}
พยาน + แลในบทกฎหมายทั้งฉบับไรท ^{แลก็ชี้แจงคดี} ^{ตามคดีไต่สวน}
แล้วทำเลขเสร็จแล้ว ก็ให้พิพากษา ^{ตัดสิน}

ตัดสินในหีบประชุมศาล ถ้าเห็นว่าพิท
ตัดสินความจริงตามฟ้องแล้ว ก็ให้
ลงโทษจำคุกตามพหุบทกำหนดกฎ
หมาย ถ้าเห็นว่าพิทจริงไม่ได้ความ
จริงตามฟ้องแล้ว ก็ให้ยกฟ้องเสีย

หมวดที่ ๔

ลักษณะพิพากษาศาลชั้น

มาตรา ๒๐ ผู้พิพากษาชั้นพิพากษา ^{๒๐} ^{หรือชั้นแรก}
ตัดสินในหีบไต่สวนเสร็จแล้ว หรือ ^{ตัดสินในหีบไต่สวน}
สั่งให้ปล่อยในกำหนดภายในสามวัน
นับตั้งแต่วันที่ไต่สวนแล้ว แลผู้พิพาก
ษาชั้นพิพากษาศาลชั้นหนึ่ง ^{๒๑} ^{หรือชั้นสอง} แลผู้
สั่งให้ให้ทำเลขทบทลงแล้วเสียก่อน

มาตรา ๒๑ คำพิพากษาศาลชั้นหนึ่ง ^{๒๑} ^{หรือชั้นสอง}
ต้องให้เขียนเป็นถ้อยคำแล้วให้เขียน
ตามพิพากษาทั้งฉบับ ผู้ใดสั่งให้เขียน
พิพากษาศาลชั้นหนึ่งหรือชั้นสอง

ลงลายมือวางตามข้างทุกเลข

๒๒ ทำตัวในคัมภีร์
ในรวิตัม ๗ สี

มาตรา ๒๒ ในคำตัดลิ้นนี้ให้วาง
ทุกเลข มีอเนกวิธีทอดให้หรือซึ่งจะกล่าว
ไว้ต่อไปมี

ทำเลขผิดตัว
หรือผิดวิธี

ข้อ ๑ ที่ทรงดัดได้ทางข้างหัว ทำ
เลขได้แก่ทำการผิดลงเลขผิดถูกหมาย
ตามเข็มนาฬิกาในท้องนั้นหรือไม่มี

๒ ทำเลขทำผิดโดย
เหตุอันผิด หรือ
ผิดกันที่วิธี

ข้อ ๒ ทำเลขให้ท้วงทุกกล่าว
ทำเลขทำการผิดโดยเหตุต่าง ๆ อันการ
ทำโทษให้หนักหรือเบา หรือทำเลข
ทำเลขให้ตรงแต่กล่าวทำเลขทำการ
ผิดโดยมีเหตุต่าง ๆ อันการขาด ร่อง
ส่วนโทษผิดก็ผิด เมื่อเลขให้ท้วงหรือ
คำเลขกล่าวลงนี้แล้ว ก็ให้ใช้ท้วง
ทำเลขได้ทำการผิดด้วยเหตุต่าง ๆ
อย่างใดอย่างหนึ่ง อันเช่นว่ากล่าวที่ผิด

๓ ทำเลขทำผิดโดย
เหตุอันผิดแล้ว
มีโทษถูกหมาย
กันที่วิธี

ข้อ ๓ ทำเลขให้ตรงแต่กล่าว
ทำหรือที่ตัวเลขทำการผิดนั้น ร่องไม่มี
โทษตามถูกหมายลงนี้แล้วก็ให้ใช้ท้วง
(๑) ข้อที่เลขให้ตรงแต่กล่าวแต่ไม่มี
ที่ทรงดัดไว้บ้างหรือไม่มี และถ้ามี

จดหมายแล้ว ก็ให้ชี้ที่ติดขึ้นหนึ่งว่า
แล้วที่ใส่ทำเลขกล่าวแก่ แลพิ
ทอดคดีสืบมาดังนี้ ว่ามเป็นทนายไม่มี
โทษตามกฎหมายหรือว่ามี

เมื่อได้ชี้ทอดตามความซึ่งได้กล่าว
มาทั้งต้นนี้แล้ว เทนทำเลขไม่ได้
กษัตริย์ตัดสินแล้วลงเลขต่อฎหมายแล้ว
ก็ให้ชี้ที่ตัดสินได้ทอดในคำพิพากษาคดี
สิ้น ให้ปล่อยทำเลขหลุดพ้นไปเสีย

เมื่อได้ชี้ทอดเทนมทำเลขได้ทำท
ผิดโดยมีเหตุต่าง ๆ อันควรชี้โทษให้
หมัดหรือไม่มีก็ได้ แลกระทำผิดโดยมีเหตุ
ต่าง ๆ อันควรลดหย่อนผ่อนโทษก็ได้
หรือไม่มีก็ได้ แลกระทำผิดนั้นไม่มีข้อก
เว้นโทษไว้ในกฎหมายตั้งมีแล้วก็ให้ส
งให้ทนายสืบเมื่อเห็นชี้ทอด ว่าทนายผิด
สิ้นกว่าโทษจำเลยลงให้ข้อคดีอีกโทษ
ผู้โทษตามพหุบทกำหนดกฎหมาย ซึ่ง
ลงข้ออยู่ในรายนี้นี้

ถ้าชี้ที่กระทำเลข
ไม่ได้ผิดก็ให้ปล่อย

ถ้าชี้ที่กระทำผิดโดย
เหตุอันใด ก็ให้
ลงโทษตามกฎหมาย
แต่ไม่มีโทษกำหนด
โทษด้วย

มาตรา ๒๓ ในเวลาประชุมพิพากษาคดี
ซึ่งคดีทุก ๆ เรื่องนั้น ในชั้นสืบมา
ให้แทนทนาย

ในทางสงครามเห็น ในรัชกาล
 ที่การทั้งเขาเป็นอันหรือไม่มีก็ ในรัช
 บกตฤหมานที่ประกอบขึ้นนั้นก็ ให้
 ผู้พิพากษาทั้งปวงพิจารณาเถียง
 เป็นอันหรือแก้ไ้ แลรับทูลเกล้า
 เสด็จทรงเอาใ้ปลงให้ไว้ตาม
 คำสั่งไปด้วงความเห็นแก่เหตุ
 กอ หรือเห็นแก่พวกพ้องหรือประ
 ชนใด ๆ เพื่อว่าคำพิพากษตัดสิน
 ผู้พิพากษาเหล่านี้ จะได้ประกอบไว้
 ความสัตย์แลความยุติธรรมของ
 ราชเป็นชาติ

หมวดที่ ๕

ลักษณะทอรรถ

มาตรา ๒๔ คำสั่งใดหรือคำ
 คำลงเห็นว่าคำพิพากษตัดสิน
 คำเดิมนั้น ไม่ถูกต้องด้วยกฎหมาย
 แลยุติธรรมแล้ว ราชฟ้องทอรรถ
 ได้ตั้งขึ้นฟ้องต่อศาลนั้นในกำหนด
 ๑๕ วัน นับแต่วันอ่านคำพิพากษา
 ตัดสินเป็นต้นไป

มาตรา ๒๕
 คำสั่งใดหรือคำ
 คำลงเห็นว่าคำ
 คำพิพากษาตัดสิน
 คำเดิมนั้น ไม่
 ไม่ถูกต้องด้วย
 ไม่ถูกต้องด้วย
 ไม่ถูกต้องด้วย

มาตรา ๒๕
 คำสั่งใดหรือคำ
 คำลงเห็นว่าคำ
 คำพิพากษาตัดสิน
 คำเดิมนั้น ไม่
 ไม่ถูกต้องด้วย
 ไม่ถูกต้องด้วย

มาตรา ๒๕
ในกรณีที่การขอ
ใบได้ให้ตาม
ตามความใน
ตามบทบัญญัติ
มาตรา ๒๕
มาตรา ๒๕

มาตรา ๒๕ การขอใบให้ใช้มเป็นหนังสือ
แล้วให้ผู้ออกหรือทนายความคนใดยื่น
ต่อศาลเดิมนั้น แลในฟ้องขอทุกฉบับ
ต้องรวมใจความเรื่องเป็นข้อกเหตุตาม
ความจริงหรือตามบทกฎหมายที่เห็นว่า
เป็นสงการขอได้ การขอขอคัดคืน
ฉบับที่มีที่มาให้เรียกผู้พิพากษา
เป็นทำเลข ให้เรียกแต่คัดคืนมาพิ
ทอด แลให้ดูความเดิมมากกว่าความเดิม
ต่อไป ถ้าดูความฟ้องหาให้เรียกผู้
พิพากษาเป็นทำเลข ก็ต้องให้ฟ้องเป็น
คดีใหม่ทั้งหาก ตามความผิดที่ฟ้อง
พยาน ๗

มาตรา ๒๖
ในกรณีที่การขอ
ตามข้อ ๒๖
มาตรา ๒๖

มาตรา ๒๖ ถ้าผู้ออกตัวข้ออยู่ในตบ
แล้ว สืบฟ้องขอต่อพนักงานผู้ดูแล
รักษาตบนั้น ให้มีหนังสือต่อศาลแทนตัว
ก็ได้

มาตรา ๒๗
ในกรณีที่การขอ
การอื่นหรือ
มาตรา ๒๗

มาตรา ๒๗ ภายใน ๕ วันนับแต่วัน
ได้รับฟ้องขอไว้เป็นต้นฉบับนั้น ให้ขอ
บผู้พิพากษาซึ่งได้พิพากษาคัดคืน
คดีเรื่องฟ้องขอฉบับนั้น สืบฟ้องกับ

คัดสิ่งใดเขียนโดยชื่อนักเรียน

ในค.ส.โรงเรียนนั้นมาแจ้งที่โรงเรียน

มาตรา ๒๘ เมื่อศาลออกคำสั่ง

ฟ้องคำสั่งนั้นมาหมดแล้ว ก็ให้ศาล

ออกหมายนัดกำหนดวัน เวลาที่

๒๘ ให้ศาลออก
กำหนดวันนัดใน
ส่วน เว้นแต่เมื่อ
คำสั่งแล้วแต่ให้
เกินกว่า ๒ เดือน

พิจารณาความของคดีไปให้คดีความ

ทุกข้อแล้วก่อน แล้วแต่ผู้ฟ้อง

ร้องขอศาลให้ศาลออกคำสั่ง

ฟ้องรวมญาติให้ศาลฟ้องตาม

ความประสงค์

กำหนดนัดวัน เวลาที่พิจารณา

ความของคดี นัดให้ผู้ฟ้อง

นัดตั้งแต่วันที่ศาลออกคำสั่ง

ฟ้องคำสั่งนั้น เว้นไว้แต่มีเหตุ

พิเศษอื่น จึงให้กำหนดนัดเกิน

นี้ขึ้นไปได้ แต่ต้องให้จดหมาย

เชิญพิเศษนั้นส่งไว้ถึงทุก

คนก่อนก็ได้ แต่ผู้ฟ้อง

นัดตั้งแต่วันที่ฟ้อง

ฟ้องคำสั่งนั้น

มาตรา ๒๘ ศาลออกคำสั่ง

๒๘ ให้ศาลออก
กำหนดวันนัด
เกินกว่า ๒
เดือน

นดิไป ซึ่งแต่จึ่งิททแลแต่จึ่งทำเลขให้รู้
ส่วนต่อข้างนี้ที่วัดโพธิ์ ๕ วันก่อนถึง
วันกำหนดนัดที่ทรงตกความวาท

คดีความวาท
นั้นในทางวิกรม
แต่ทั้งคดีความ
วาท

มาตรา ๓๐ เมื่อถึงวันกำหนดนัด
ที่ทรงตกความวาทแล้ว ให้ศาล
อ่านทိုင်คำสำนวนในคความเดิม
แลให้สงวาทอรรถาบาย แลให้พิงค
ชี้แจงมูรคี่ของเทพน้กงานกรมวอ
การผู้รคชกฏหมอบ หรือต่าในคความ
เดิมนั้นมีไรทวักกล่าว ก็ให้พิงคชี้
แจงรายวิททแลแต่จึ่งทำเลขในคความเดิม
หรือคำของททลงแต่จึ่งไรทแลแต่จึ่งทำเลข

คดีความวาท
ที่กรมวิกรม
นั้นแต่ในหนังสือ
คดี

มาตรา ๓๑ ถ้าศาลทอพิทเกทท
เทนทำเป็นมูรคี่สงพิทารตทวอ์จเด้น
ทวอ์ไรทวอ์หมี่ซึ่งมอ์โป้ในพิงควาทอรรอก
ให้แจ่มแจ้ง แลก็ให้ศาลทอสงวาท
ธิบคพททท ซึ่งได้ให้ทกรไว้ในคความเดิม
นั้น มอ์สิบอ์คกรททหมี่ก็ได้ หรือให้
ธิบคคหมี่หรือคี่ลาคอ์ฐวีนมอ์สิบไป
พททททหมี่ก็ได้ ทกรสิบพททท
ตั้งว่ามอ์สิบ ศาลทอธำวิททเทนคคความ

ให้สืบเสาะก็ได้ หรือฉั่งไถตฉั่งทำเลข
การให้สืบก็ได้ให้ศาลอุทธรณ์ตาม
กฎหมายบังคับ ฎีกาแต่ศาลอุทธรณ์ถ้าวิธี
นั้นสมควร

มาตรา ๓๒ ข้อบังคับสำหรับกรณี
ที่ศาลชั้นต้นมีคำสั่งในมาตรา ๑๖ มาตรา ๑๘
มาตรา ๑๙ และมาตรา ๑๖ แห่งพระราชบัญญัติ
วิธีพิจารณาความอาชญากรรม
ก็ให้เอามาใช้ในกรณีพิพาท
อันเป็นกรณีความผิดอาชญากรรม
ซึ่งมีโทษหลวงได้ทุกประการ

๓๒ ความในมาตรา
๑๖, ๑๘, ๑๙, ๑๖
ให้ใช้บังคับทุกกรณี

มาตรา ๓๓ ศาลอุทธรณ์ต้องพิพากษา
ตัดสินในชั้นพิพากษาเสร็จสำนวนแล้ว
หรือภายในกำหนดสามวัน นับตั้งแต่วันที่
พิพากษาเสร็จสำนวนแล้ว เว้นแต่ใน
แต่ศาลอุทธรณ์ต้องแจ้งความให้ฉั่ง
ไถต เลขทำเลขทบทวนในเวลาที่จะ
อุทธรณ์กำหนด: พิพากษาตัดสินแล้ว

๓๓ ศาลอุทธรณ์
พิพากษาแล้วต้อง
วินิจฉัยสำนวน

มาตรา ๓๔ ในกรณีพิพาทคดี
อันเป็นอาชญากรรมอาชญากรรมซึ่งมีโทษหลวง
ถ้า ศาลอุทธรณ์มีอำนาจเต็มให้ยกฟ้อง
หรือแก้ฟ้อง หรือแก้ หรือเอาผิด

๓๔ ศาลอุทธรณ์
มีอำนาจเต็ม
ได้แก่ความใน

เมื่อศาลชั้นแรกได้ตัดสินแล้วไม่ ^{ศาลชั้นแรกตัดสินแล้วไม่มีโทษ}
 มีโทษ ทอทางในกำหนด หรือความทั
 โขงดีของศาลซึ่งยอมตามคำตัดสินของ
 ศาลชั้น

เมื่อศาลชั้นแรกได้ตัดสินแล้ว ^{ศาลชั้นแรกตัดสินแล้ว}
 แล้วไม่ ^{แล้วไม่มีโทษ}
 ศาลชั้นแรก ได้ลงโทษทัณฑ์
 ตัดสิทธิใน ^{แล้วไม่มีโทษ} แต่คำตัดสินโทษประ
 พหุโทษหรือรับทรัพย์ร่วมคดีจึงต้อง
 ยอมรับตามความที่กล่าวไปมาตาม มา
 ตัดสิทธิ

มาตรา ๓๔ เมื่อคำตัดสินได้ถึงที่สุดแล้ว ^{คดีคำตัดสินถึงที่สุด}
 ผู้ต้องขังที่ไม่มีโทษแล้วก็ได้ลงโทษ ^{ผู้ต้องขังที่ไม่มีโทษแล้วก็ได้ลงโทษ}
 เสียทันที และยกโทษตามกักกันหรือ ^{ยกโทษตามกักกันหรือ}
 ตัดในสิทธิโทษในคดีส่วนเดียวหรือไม่ก็ได้

มาตรา ๓๕ เมื่อศาลได้พิพากษาชั้น ^{คดีคำตัดสินชั้น}
 แรกแล้วได้ตัดสินสิทธิโทษประพหุโทษ ^{คดีคำตัดสินชั้น}
 หรือรับทรัพย์ร่วมคดี แล้วถูกความตรวจ ^{คดีคำตัดสินชั้น}
 ชี้แจงในคดีอื่นแล้ว ต้องให้สืบว่าหาก ^{คดีคำตัดสินชั้น}
 ภาคนั้นมีเหตุให้ศาลออกหมาย ^{คดีคำตัดสินชั้น}
 ก่อคดีออกหมายตัดสินอื่นตามหม ^{คดีคำตัดสินชั้น}
 แล้วจึงเป็นสิ่งที่ระมัดระวัง

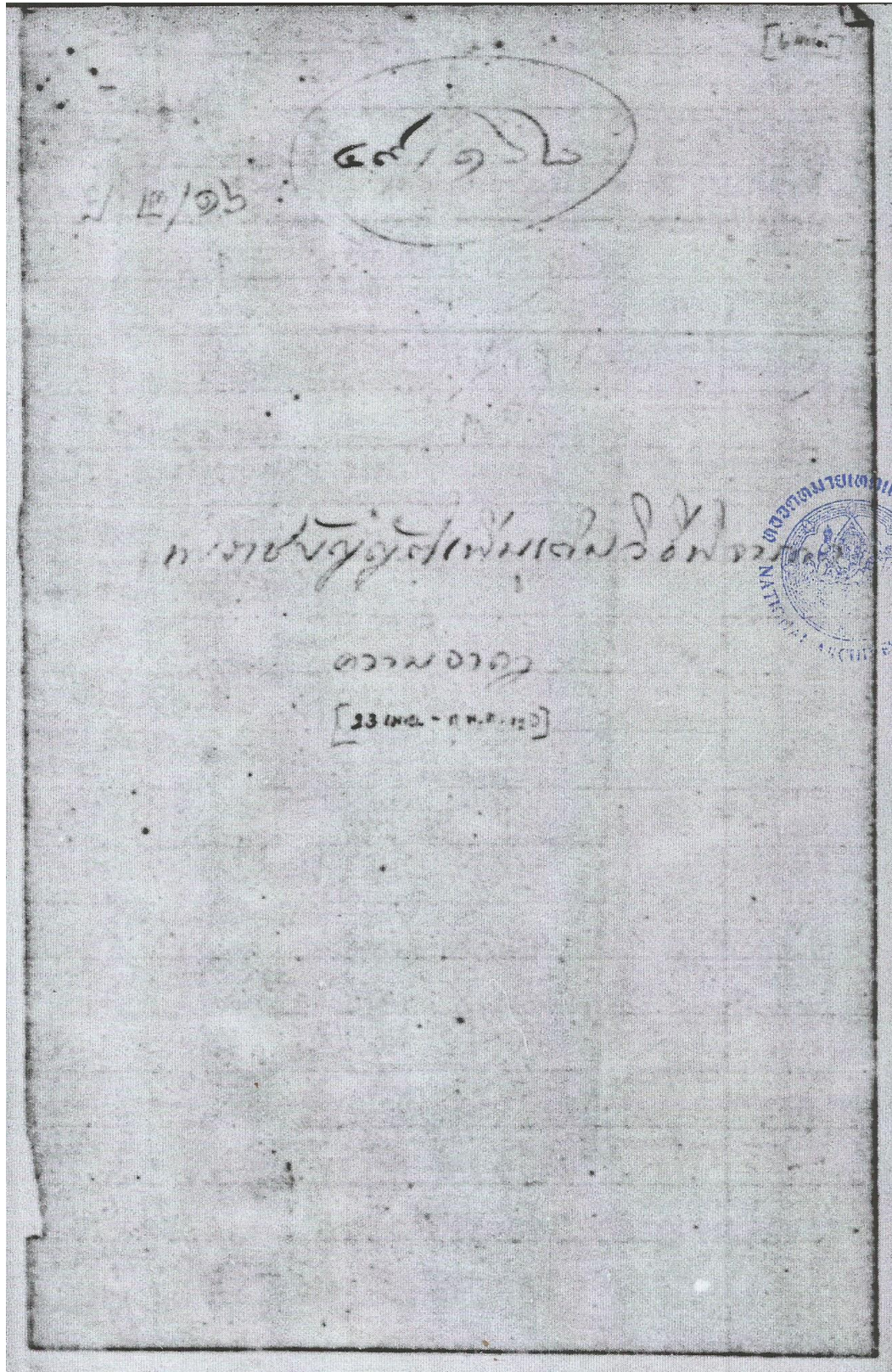

คำสั่งในไทย
พระชีวิตวัย
และที่กนกตาม
คำสั่งพระเอก
พร้อมด้วย

มาตรา ๓๔ คำตัดสินอันใดอันหนึ่ง
ซึ่งมีขึ้นแล้ว แก่เป็นคำตัดสินในไทย
โดยพระชีวิตวัยหรือพระเอก หรือที่กนก
จนตราลงชื่อไว้ก็ดี ต้องให้ใช้ได้โดย
ทรงพระศิวะม บัดคำตัดสินนั้นทุกประการ
ตาม คำสั่งที่กล่าวของสมเด็จพระนโรดม
นั้นด้วย ก็ให้พระเอก, ตามพร้อมกัน
เมื่อทรงพระเอกแห่งพระมณฑล
เป็นไปตามคำพิพากษา หรือตามพระ
ราชโองการ ในหนังสือพระชีวิตวัย
ซึ่งให้ทรงทำตามพระมณฑล
นั้นทุกประการ

ภาคผนวก ค
พระราชบัญญัติเพิ่มเติมวิธีพิจารณาความอาญา

บทที่ ๑๑๑
วิธีพิจารณา ความยาก สัก ๑๑๐

๕ มาตรา ๑ ห้ามไม่ให้ศาลใดศาลหนึ่ง
ออกหมายจับ เว้นไว้แต่จะได้เรียงรายชื่อ
จากตัวผู้ร้องหมายมาชักใช้ได้เสียศาลแล้ว
หรือ แลตัวนั้นไว้ให้เพียงพอ ให้ตำรวจ
คุมตัวไปมัด แต่ตำรวจก็ตั้งเจ้าพนักงาน
งานเจ้าหน้าที่ร้องหมายจับแล้ว ให้นำไปมัด
ศาลให้ดู ให้บอกเหตุพอสมควร ก็ใช้ได้

มาตรา ๒ ห้ามไม่ให้ศาลรับฟ้อง หมาย
เรียงรายชื่อผู้ร้องเป็นตัวเลข ในความอาชญาซึ่ง
ไม่เรียงชื่อผู้ร้อง กับที่ผู้ร้อง เว้นไว้แต่
ได้ทำหมายมาชักใช้แล้ว พอเห็น
ได้ว่าจำนวนผู้ร้อง ต้องให้ออกหมายไป
จับผู้ต้องหาแล้ว ผู้ต้องหา เจ้าพนักงานผู้
ให้หมายไปชักใช้หนึ่ง

แต่หมายที่ระออกนั้น ให้เป็นหมาย
เรียงก่อน เมื่อเรียงกันแล้ว จึงต้องให้
ออกหมายจับ

มาตรา ๓ ในมณฑลกรุงเทพฯ ให้ผู้ว่า
ราชการเมือง อธิบดี รองอธิบดี เจ้ากรม
ปลัดกรม กองตระเวน แลในหัวเมืองนอก
จากมณฑลกรุงเทพฯ ให้ผู้ว่าราชการเมือง
ทางจำเอนมีอำนาจออกหมายจับสืบค้น แล
ออกหมายค้นบ้านเรือน แลออกหมายเรียก
พยานได้เหมือนว่าแห่งผู้ที่ตกอาศัตใจวิรลภา
กั อธิบดี รองอธิบดี เจ้ากรมปลัดกรม
ผู้ว่าราชการเมือง ทางจำเอนไปเสมอ ๆ ระเบียบ
ที่กักกันได้ โดยไม่ต้องมีหมาย

มาตรา ๔ ห้ามมิให้ผู้พิพากษาออก
หมายค้นล่วงพรหมแดนตามเดิม ตั้งแต่ขึ้น
หม่อมเจ้าจีนไป เจ็ดปีได้แต่ได้รับพร
กษัตริย์ทรงพระกรุณาโปรด

พระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้มีพระบรมราชโองการ
โปรดเกล้าฯ ให้มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ

จำเลยยื่น แลตั้งผู้รับจำคุกทำงาน
ผู้รับจำคุกไปก็คนมีหนึ่ง
แลหมายที่จะออกมาก็ไปไหนมา
เบียดเบียน เมื่อเรียกมาแล้ว
จึงยอมให้ออกหมายขึ้น

เจ้าโจนัดใจจะได้นำขามาขาย
บ้างแล้วต่อเห็นได้ว่าจำเลยมีอิสร
จึงให้ค่าส่งทองไปให้คนรับจำ
คุกการที่เป็นจำเลยนั้นไปทำงาน
ก่อนวัน แลตั้งให้ให้ออกหมายไปถึง
จำเลยยื่น

ข้าพระพุทธเจ้าได้นำร่างหนังสือฉบับนี้มาถวายกรมหลวงนเรศวร
พระเชษฐ รัชตั้งว่าร่างฉบับที่ส่งมาลงราชกิจจานเป็นร่างเดิมซึ่งว่าแก่
ในกรุงเทพ ฯ พระยาศรีสุทโธทนต์ให้ตั้งหัวเมืองด้วย ในกรมขึ้นราช
บุริตั้งร่างของเกล้า ฯ ถวายใหม่คือฉบับที่ในกรมขุนสมนททรงว่าไม่ใ้มีเป็น
ฉบับที่ถูกต้อง เรื่องนี้รวมใจความก็อยู่ในกรมขุนสมนทประทานมาลงราชกิจ
จานฉบับ นี้อย่างเดียวจะตั้งลงความแก้ไขให้ถูกต้อง

แต่การที่จะลงความแก้ไขยังไม่เคยมีรวบรวมเข้ามทำงานราชกิจ
จานฉบับนี้ระวางบัญชีจึงมาทูลขึ้น การจะขอประกบใ้ของพระยารมี
นฤเกล้า ฯ เป็นที่พึ่ง

ขอมีควรทูลขึ้นพระไม่รทเกล้า ฯ

ทูลเกล้าฯ ทูลเกล้าฯ
สถาเลขาณูการ

กรมหลวงนเรศวร
(กรมขุนสมนท)

ภาคผนวก ง

Report on the Proposed Code of Penal Procedure for the Kingdom of Siam

สม 16.3/15

[2 กอน]

ร่างประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พ.ศ. ๒๔๕๓

[๒๗ พ.ศ. ๒๔๕๓]

[พิมพ์โดย] REPORT ON THE PROPOSED CODE OF PENAL PROCEDURE FOR THE KINGDOM OF SIAM. [พิมพ์ ๒๖๘ หน้า]

(1)

[๒]

คำสำคัญ
...
...

ที่ ...

กระทรวงยุติธรรม

วันที่ ... สิงหาคมรัตนโกสินทร์ศก ๑๒๖๕

ขอพระราชทานกราบทูลพระเจ้าน้องยาเธอกรมหลวงเทเวศร์วงษ์

วโรประการ เสนาบดีกระทรวงว่าการต่างประเทศ

ด้วยข้าพระพุทธเจ้าขอถวายรายงานเรื่องร่างประมวล

กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของมองซิเออร์ปากุซ์มาให้ทรงทราบ

ฝ่าพระบาท ข้าพระพุทธเจ้าขอพระราชทานพระดำริในการเรื่อง

นี้ด้วย

ควรมีควรสุดแล้วแต่จะโปรดเกล้าฯ

ข้าพระพุทธเจ้า ...

(๑๑๐)

MINISTRY OF JUSTICE.

REPORT

ON

THE PROPOSED CODE OF PENAL PROCEDURE

FOR

THE KINGDOM OF SIAM

SUBMITTED TO THE MINISTER OF JUSTICE

BY

THE LEGISLATIVE ADVISER

BANGKOK. - JULY 1910.

(5)

1.
 REPORT
 OF
 THE PROPOSED CODE OF PENAL PROCEDURE FOR THE KINGDOM
 OF SIAM.

 PRELIMINARY.
 -1-1-

The compilation of a Code of Penal Procedure raises perhaps more difficulties than the compilation of a Penal Code. The most important points in a Penal Code are theoretical points of Law. Whether decided one way or the other they hardly alter the usual routine of Local administration and Courts of Justice. The enactment of a Penal Code may mean nothing more than stating a definite theory about criminal liability and modifying the qualification and punishment of a certain number of offences. The substitution of new definitions of crimes or misdemeanours, or of a new system for calculating penalties is shown only by a few alterations in the wording of charges and judgments.

On the contrary, a Code of Penal Procedure may modify the duties of the Local Authorities as to the investigation of offences. The Code decides how the cases are to be enquired about, which powers the officials shall have for arresting offenders, searching houses, calling witnesses, etc, how the accused shall be dealt with in the preliminary enquiry, which Court or Official shall make such enquiry, who may bring a criminal case in Court, who may commit an accused for trial, how and by whom the prosecution shall be conducted, etc, etc, In dealing with these questions,

(Y)

2.

due regard must be paid to the rate of criminality, in the country, to the present condition of public peace and security, to the organization of Local Administration and Courts of Justice. The legislator must consider what the executive officials may be reasonably expected to do, how far their present staff may be improved, which assistance they may give to serve the ends of Justice without interfering with their other duties, which expenses may be necessary to improve the situation and to which extent such expenses may be consistent with the financial situation, etc.

Consequently, it has been deemed advisable that before a formal draft Penal Procedure Code be prepared, the most important points concerning the matter be laid before the Government, and that the Government should decide which course they are to follow. It would be useless to compile elaborate and detailed provisions so long as the general lines of the Code have not met with the approval of the Government.

The object of the present memorandum is to enumerate and explain these points. To that effect, I have tried to show how the present Law or practice on criminal procedure in Siam differs from the Law or practice in the principal foreign countries. Comparisons were made with the English procedure and with the following Codes:

France: Code of Criminal Procedure, enacted 1808, amended 1832, 1835, 1856, 1865, 1886, 1875, 1877, 1881, 1884, 1887, 1889, 1900,

Italy: Code of Penal Procedure, enacted 1885.

Germany: Code of Criminal Procedure, enacted 1837.

8

3.

State of New-York: Criminal Procedure Code
enacted 1831.

Spain: Code of Criminal Procedure, enacted 1862.

Japan: Code of Criminal Procedure, enacted 1890.

British India: The Code of Criminal Procedure,
act V of 1860.

Egypt: Code of Criminal Procedure, issued 1880,
reenacted 1904.

Monaco: Draft Code of Criminal Procedure.

On every point where the Code Commission thought that it might be advisable to make some alterations or additions to the present practice, I have submitted the several possible solutions, taking always into consideration the particular wants of Siam. Since my personal experience of Siamese life and administration is still limited, I do not pretend to have always proposed the right solution. However, I hope that the information collected in the report is sufficient to enable the Government to take a decision on every point with a full knowledge of the matter. After decisions are taken and notified to the Code Commission, the compilation of a draft Code, even including some 400 or 500 sections, shall be a comparatively easy task, the general structure and the main lines of the work being fixed.

The different questions have been arranged so far as possible in a logical order, starting with the Commission of the offence and going up to final judgment and execution of judgment. The same order shall be followed afterwards in the Code itself.

I would like to add an important remark

4.

The various chapters of the present report are not to be read or considered separately. They are to be taken as a whole. Each part has a reflexion upon the other parts. The reason why certain alterations are proposed in one chapter are often to be found in another chapter. For instance, the modifications in the organization of Public Prosecution are suggested in connection with changes to be introduced in the system of preliminary enquiry, and so on.

I beg therefore the reader not to form an opinion on any of the points referred^d in the report until he has read the report entirely and made out the whole scheme submitted in it.

CHAPTER V.

THE PRELIMINARY ENQUIRY BY COURT AND THE ADVISABILITY
OF HAVING INVESTIGATING MAGISTRATES OR
JUGES D'INSTRUCTION.

In Continental Procedure, the preliminary investigation up to commitment for trial is almost exclusively into the hands of the Police Prosecutor. The Public Prosecutor enquires about the offence, orders the arrest of the accused, examines the accused and the witnesses for both parties. If there are no sufficient presumption of guilt, he discharges the accused. If there are sufficient presumptions of guilt, he commits the accused for trial.

In English Procedure, the Public Prosecutor is obliged to resort to a Court for having the accused arrested, searches made, etc. In every case of some importance, the accused is discharged or committed for trial by a Court of Preliminary Enquiry. Bail is granted by Court. Remands are granted by Court also.

In Siam, a somewhat mixed system is prevailing. The Public Prosecution has full powers of investigation. But if the offence is of some importance, the accused cannot be committed for trial by the Public Prosecutor. He is brought before a Court of Preliminary Investigation which hears the evidence and commits the accused for trial or refuses commitment.

In the provinces, cases under the jurisdiction of Monthon Court are investigated by the Muang Court in the preliminary enquiry. In Bangkok, the Borispah Courts are Courts of Preliminary Enquiry for the Criminal Court. But there is no precise rule showing

68

which cases must be submitted to Preliminary Investigation in Court, which shall not.

According to the Transitory Criminal Procedure Code it seems that every case ought to be submitted to preliminary investigation by Court.

Section 3 provides that every arrested person shall be taken before a Judge for examination.

Section 14 of the Law of Organization of the Courts of Justice of the year 127 reads:

" The Borispah Courts shall have jurisdiction to hold a preliminary enquiry into all criminal cases which all Courts under this decree have jurisdiction to try. "

In fact all small cases, all petty offenses, and most of the cases where the accused has been caught in the very offence are tried direct without preliminary enquiry in Court. ^{Preliminary enquiry in Court -} is held only in important cases.

As a Judge in Siamese Courts I have seen a considerable number of cases where preliminary investigations by Court were held and I must confess that I am under the impression that most of the work done at these preliminary enquiries is useless.

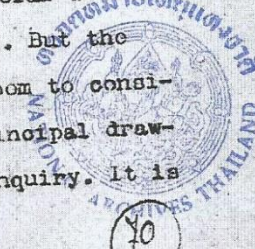
In the English system, the making up in Court of a prima facie case against an accused is necessary to have the accused arrested, warrants issued, remands granted, witnesses subpoenaed, etc. I can quite understand why an English Public Prosecutor is obliged to refer to Court from the very beginning of a case. But a Siamese Public Prosecutor has full power to arrest an accused, to keep him into custody and to make a complete investigation about the case. For the sake of the Procedure, there is no necessity of having a preliminary investigation held in Court. Neither can

it, said to be of any use to the accused. Under the present lines, the preliminary investigation is held only for the prosecution. The accused can reserve his defence for trial, and in fact he always reserves it. The Court of Preliminary Enquiry simply hears the evidence supporting the charge and, without knowing anything about the defence, decides whether there is a prima facie case against the accused or not.

If the Court of Preliminary Enquiry finds that there is a prima facie case, the accused is committed for trial. In such case, the preliminary enquiry is simply a waste of time for the Public Prosecutor, the accused, the witnesses and the Court.

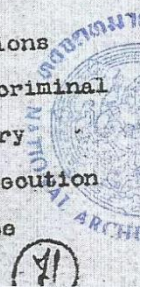
If the Court of Preliminary Enquiry does not commit the accused for trial, the Public Prosecutor almost invariably appeals. If the Higher Courts confirm the decision of the Court of Preliminary Enquiry, the accused is definitively discharged, but he had to undergo the several successive stages of jurisdiction. In most cases, it would be better for him to be acquitted direct by a Court of trial than on appeal against an order of a Court of enquiry. If the Appeal Court or Dika Court reverses the order of the Court of Preliminary Enquiry and orders the accused to be committed for trial, the whole preliminary enquiry results in time wasted by the parties and by the Court.

I can understand that, at least for the important cases, the Government might like the case for the Prosecution to be tested by a judicial authority before it is sent to a Court for trial. But the disadvantages of the present system seem to considerably exceed the advantages. The principal drawback is to protract the preliminary enquiry. It is

extremely difficult to procure the attendance of witnesses in the Siamese Courts. Yet, when a case is subject to a preliminary investigation in Court the witnesses have to give evidence at least three times, viz. first at the enquiry at the Krom Ayakarn's, second at the preliminary enquiry, third at the trial. It is considerable hardship on them, and it is a considerable delay for the prosecution. Besides, the preliminary enquiry in Court is not likely to help the trial. Most of the witnesses are not cross examined. The Court itself, not knowing what the defence will be, is unable to put proper questions or to call for extra evidence. On the other hand, it is materially impossible that witnesses examined three times will give always exactly the same account of the facts which they witnessed. Their successive evidence is bound to show discrepancies. The only result obtained from the preliminary enquiry in Court is to throw more uncertainty on the evidence. Besides, the nuang Court or Borisphah Court when making a preliminary investigation is sitting in the ordinary way; several judges, a registrar and sometimes an adviser are kept busy for hours during which the Court cannot sit as a Court for trial. To say nothing of the facilities afforded to the accused and their counsel for scrutinizing the evidence for the Prosecution at the preliminary enquiry and preparing for the trial tainted evidence in favour of the defence.

If the Government approves of the suggestions of the Commission as to the lines under which criminal proceedings should be conducted, the preliminary enquiry in Court ought to be held for the prosecution and for the defence. That is to say the defence

ought to be disclosed and tested together with the charge. But, if the charge and defence are tested publicly by a Court of preliminary enquiry, in the presence of the accused and with the assistance of counsel, there will be no difference between a preliminary enquiry in Court and a trial, except that the Judges in the Court of Preliminary Enquiry will be of lower rank than the Judges in the Court of trial. The decision of the Court of Preliminary Enquiry would be equivalent to judgment in the first instance. Why then have a Court of Preliminary Inquiry distinct from the Court of trial?

It is true that in several European Legislations the jurisdiction which has power to commit an accused for trial resembles very much a Court of First Instance. But it must be borne in mind that in most of these European countries, no appeal lies against decisions of the Higher Criminal Courts. In England a system of criminal appeals is just being organized. In France, Germany, Italy, etc. judgments in cases of misdemeanours and petty offences may be appealed against. But judgments by Courts of Assizes, acting with a jury, are only subject to an appeal on points of law; no appeal on points of fact lies against their decisions. One can understand that, before committing an accused for trial in a Court the decision of which is final on the point of fact, the Government might like that a Court of Preliminary Enquiry should test the case. For practical purposes the Court of Preliminary Enquiry is then acting as a Court of First Instance and the Court of trial as a Court of Appeal.

In Siam every criminal judgment is subject at least to two successive appeals on points of fact as well as on points of law. With the present system, an accused may be brought three times in Court for preliminary enquiry (Dika Court, appeal Court, Dika Court) and afterwards three times in Courts for trial (Criminal Court, Appeal Court, Dika Court). His guilt or innocence may be thus examined and tested six times before the case reaches its ultimate stage. There is little doubt that the system is redundant. One of the principal difficulties of the administration of Justice in Siam is to get able men to act as Judges. Yet, the Siamese Courts are organized in such a way that they require proportionately a much larger staff than any other Courts. It is probable that the number of stages through which a criminal case may go will be reduced in the near future. Several measures have already been taken to that effect by the Ministry of Justice. But criminal cases will any way be allowed at least one appeal on points of fact and points of law and a further appeal on points of law. With two successive appeals, it seems unnecessary to have still a Court of Preliminary Enquiry.

Now, in several countries where preliminary enquiry up to commitment for trial is into the hands of Public Prosecutors, it has been deemed advisable to let the Courts cooperate with the Public Prosecution through "Juges d'Instruction." "Juges d'Instruction" exist in Germany, France, Italy, Spain, Japan and Egypt.

(73)

A " Juge d'Instruction " is a judge in an ordinary Court, who gets a special commission from the executive authority to make preliminary investigations in criminal cases. Being a member of the Court, he presents the same guarantees of impartiality, independence and legal training as any other judge sitting on the Bench. His duties are generally:

- 1) to inquire into crimes, that is to say offences of the most serious character; and
- 2) to enquire into other offences whenever he is requested to do so by the Public Prosecutor.

The position of a Juge d'Instruction is somewhat similar to the position of a magistrate holding a Court of Preliminary Enquiry in England.

The advantage derived from the institution of these Magistrates is that the enquiry held by them looks more a judicial one than the enquiry held by a Public Prosecutor. So much the more when Public Prosecutors are officials of another Ministry than the Ministry of Justice. A Magistrate is presumed to be less inclined to take arbitrary steps than a Public Prosecutor. By reason of his former experience as a Judge he will always feel disposed to proceed impartially with the enquiry, looking at the interest of the accused as well as at the interest of the community. When the case comes for trial, the Court is perhaps more under the impression that the preliminary enquiry was unprejudiced. Witnesses who are giving evidence before a Judge and under oath are more careful about what they say. There is less probability of their making before a Magistrate statements which they shall withdraw when the case comes for trial.

80.

I have referred above to a number of confessions recorded in the Police or Amphur's or in the Krom Ayakarn's offices, and which are afterwards denied and disregarded in Court. This is less likely to happen with confessions recorded by a Magistrate.

Most of the preliminary enquiries in the Borispah or Muang Courts are at present useless because they are made at an intermediary stage of the procedure. They do not record the original depositions or answers of the witnesses or accused. These original depositions are made and recorded at the offices of the executive authority (Police, Gendarmerie, Amphur, Krom Ayakarn or Attorney General) who is conducting the investigation. Now the best and most important evidence in a Criminal case is the evidence recorded just after the crime was committed, at the moment when the corpus delicti is still on the place, when the witnesses are still under the impression of what they heard and saw, when the presence or absence of the accused may be easily ascertained, and before people have begun to talk over the crime, to listen to the unavoidable gossiping, to make up their mind as to what they will say to the Police, and to consider how they could possibly take the opportunity for favouring their friends or harming their enemies.

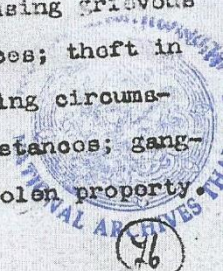
It is a great pity if the authorities who collect such evidence are not trusted and if the evidence collected at that stage is not used in the subsequent proceedings.

If the Siamese Government think that even after the Public Prosecutors are reorganized and a better control of the Public Prosecution is instituted, the preliminary investigations of Krom Ayakarn may still be distrusted by the Courts, they might substitute to the present Courts of Preliminary Investigation " Investigating Magistrates " or Juges d'Instruction "

or whatever name may be found appropriate. Let us call them simply "Magistrates".

A Magistrate would be a Judge in the Muang Court or Borispah Court, whose duty it is to enquire into cases of serious crimes. Which cases may be considered as cases of serious crimes is a technical question connected with the question of the respective competence of the Borispah Courts, Criminal Court, Muang Courts and Henthon Courts in penal matters. Anyway, let us say for instance that serious crimes means any offences punishable with imprisonment exceeding seven years. (1)

(1) That would include: Acts of violence against the Royal Family; insurrection; treason; bribery of Judge; false charge causing innocent person to be convicted with offence punishable with imprisonment exceeding 3 months; official allowing to escape prisoner under a sentence of death or of imprisonment of 15 years or upwards; Arson with aggravating circumstances; causing railway or tramway accident, or stranding or sinking of sea going vessel; offences against public security, public communications and public health; causing grievous bodily harm or death; counterfeiting money or putting the same into circulation; counterfeiting H.M.'s seal; forging valuable document; official making false entry in public document; rape; indecent assault on girl under 12 years of age; Murder; causing death without intention to cause it; causing grievous bodily harm under aggravating circumstances; theft in a dwelling place by night under aggravating circumstances; robbery under aggravating circumstances; gang-robbery; piracy; habitually receiving stolen property

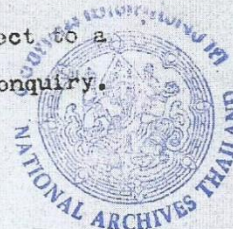

Whenever a case of that kind occurs, it would be the duty of the Public Prosecutor to report the matter at once to the Magistrate and let the Magistrate make the preliminary enquiry in conjunction with the Public Prosecutor and the other officials of judicial Police, the final decision on any steps to be taken to lie with the Magistrate. Thus the evidence of the witnesses would be recorded by the Magistrate. The Magistrate may either go on the place where the offence was committed, and collect there circumstantial evidence, or direct the Public Prosecutor or the Police officer to go and collect such evidence. If an accused is arrested, he shall be brought before the Magistrate, who shall examine him and record his statements and verify them at once. When the Magistrate has finished the preliminary enquiry, he may either discharge the accused on the ground that there is no sufficient evidence against him, or he may commit the accused for trial.

The main difference between an enquiry held by a Magistrate as described above and a preliminary enquiry held by a Siamese Court is that the Magistrate conducts the enquiry himself, whilst the Court of Preliminary Enquiry only tests the enquiry made by the Public Prosecutor. The Investigating Magistrate controls the enquiry from the moment when the offence is discovered up to the time of trial. He takes successively every necessary step in order to ascertain the truth. On the contrary, a Court of Preliminary Enquiry does not conduct the enquiry. The Court simply sits and hears such part of the evidence collected by the Public Prosecutor as the Public Prosecutor thinks fit to produce in Court. The Court

71.

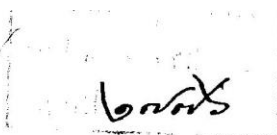
does not take cognizance of the whole of the preliminary enquiry. The Court does not enquire about defence. The Court only ascertains whether the evidence for the Prosecution is sufficient to commit the accused for trial. It seems that the advantages derived by defence from such formality do not compensate the waste of time and money resulting from the intercalation of an intermediary stage between the Preliminary Investigation and the trial. Even if no *Juges d'Instruction* were to be instituted, I am of opinion that a better organization of Public Prosecution, as proposed above, would constitute a sufficient guarantee for the defence. The idea at present is to prevent Public Prosecutors to enter prosecutions which are not justified at all. If the right of Public Prosecution were limited to a smaller number of officials and subject to the authority and control of technical men, there is very little probability that prosecutions would be entered although there is no *prima facie* case against the accused. Suppose even that a case be entered despite of insufficient evidence. The case shall simply be dismissed by a Court of trial instead of being dismissed by a Court of Preliminary Investigation. The accused will be none the worse. And several weeks time shall be saved in the numerous cases at present subject to a preliminary test in a Court of first enquiry.

48

ภาคผนวก จ

Letter to Prince Charoon

Not for Public

Ministry of Justice,
September, 15, 1910.

Dear Prince Charoon:-

I duly received your letter of the 27th. ult. enclosing M. Padoux's Report on Criminal Procedure and asking for my opinion. I regret that my other duties have prevented me from submitting you my opinion sooner. I now beg to say that I have read the Report carefully and that, with the exception of a few minor points of detail, I **endorse** practically all that M. Padoux says.

As to the system of public prosecution in Siam, - as to the serious defects of the present system and the measures suggested to remedy them, I am prepared to go even farther than M. Padoux and say that in my opinion no reform in this direction is possible unless all the Prosecutors in the Kingdom, both Bangkok and the Provinces, are brought under the Ministry of Justice and placed under the control of one central authority who shall be the Prosecutor-General for the whole Kingdom. M. Padoux seems to be under the impression that the reason why the Ayakans in the Provinces are out of touch with the Courts is because there is no central authority to control them. This

is one of those few minor points of detail about which he is not exactly correct. For, there is in the Ministry of ^{the} Interior a high official who is the central authority to control all the Ayakans in the Provinces. But the real defect is not so much in the want of a central authority as in the want of such authority in the Ministry of Justice. Both Phya Raj Sena and the Ayakans in the Provinces are under the Mahathai and they look to the Minister of the Interior for encouragement in the performance of their duties. But the Minister of the Interior is not the Minister of Justice. It is but natural and human that Phya Raj Sena and the Ayakans should think that to be in touch with the Courts and co-operate with the Courts for the betterment of the administration of justice and thus win the good opinion of the Minister of Justice is a round-about way of getting encouragement for their work. It is no wonder then that one never saw (at least I never did) Phya Raj Sena coming to the Dika or Appeal Court to address them. It is no wonder that one never heard (at least I never did) that Phya Raj Sena took notice of every judgment of the Dika Court deciding a new point and issued out instructions to all the Ayakans accordingly. As to the indifference of the Ayakans to be in touch with the Courts and the decisions of the Courts, enough has been

said by M. Padoux already. I therefore think that the transfer of all the Ayakans in the Provinces from the Mahathai to the Ministry of Justice is the first step toward the reformation of the system of public prosecution in Siam.

Of course, the system of public prosecution in Bangkok is no better than in the Provinces, and there are many things that ought to be done to reform it. The ideal of public prosecution is to have the police at the elbow of the Public Prosecutor. But you cannot expect the Bangkok police to be at the elbow of ~~the an~~ official who is more than half a private practitioner. In any country where there is a functionary called Attorney-General the most important function of such functionary is to advise the Government on legal matters. But here in Siam that is done by the Legal Advisers. The so-called Attorney-General is nothing more than a Public Prosecutor. Nay, he is not even a Public Prosecutor in the full sense. For a Public Prosecutor is not only the prosecutor of criminals but is also the representative of the Government in civil matters in which the Government is interested. He is also the representative of the general public in civil matters of even between private individuals in which the general public is ~~even~~ indirectly

interested. But here in Siam the Attorney-General is often fighting such a civil case in the interest of one of the parties. Consequently, he can neither represent the Government nor the general public. At present you are considering a very important legal question involving the interpretation of a Royal Concession. In any Government where there is an official called Attorney-General he would be the first (and probably the final) authority to be consulted on a question of that sort. But here in Siam it cannot be done. For, it is most likely that the so-called Attorney-General is at the back of the party who is fighting the Government on this question. Some years ago the Ministry of Finance wanted to compell one of the English Banks in Bangkok to surrender the counterfeit ticals in the Bank's possession. The Bank was obstinate and refused to surrender. The Ministry of Finance threatened to instruct the Attorney-General to prosecute the Bank. The threat had not the slightest effect on the Bank. Finally, at the request of the Ministry of Finance the Ministry of Justice ordered the Attorney-General to prosecute the Bank. But the Attorney-General refused to prosecute, saying that there was no hope of succeeding. It then leaked out that all this while the so-called Attorney-General had been acting as legal adviser to the Bank. No wonder that the Bank was not going to be

scared by the threats of the Ministry of Finance! To call such an official Attorney-General is a misnomer. But these are facts and points about the system of public prosecution in Bangkok which are well known to you and which are, I believe, already receiving your attention.

I would therefore submit the following suggestions:-

1. To appoint in the Ministry of Justice a Prosecutor-General (or Director-General of Public Prosecutions), who is to be attached ex-officio to the Dika Court as Chief Prosecutor and is to have control over all Chief Prosecutors in the Kingdom, both Bangkok and the Provinces;

2. To appoint four Chief Prosecutors in Bangkok, one for the Bangkok Appeal Court, one for the Provincial Appeal Court, and one for Civil and Criminal Courts, and one for the Borispa Courts.

All Prosecutors or Assistant Prosecutors in Bangkok to be attached to one or other of these Courts and to be subject to the control of the Chief Prosecutor of such Court.

3. To appoint one Chief Prosecutor for each Monthon Court. Such Chief Prosecutor to be of somewhat similar rank and pay to the Chief Judge. All the Prosecutors or Assistant Prosecutors in the Monthon to be attached to either the Monthon

Court or to one of the Muang Courts or to both, and to be subject to the control of the Chief Prosecutor of the Monthon Court.

4. To appoint both Judges and Prosecutors from the same class of candidates and to shift them from time to time from one service to the other. That is, only those who are eligible to be Judges should be eligible to be Prosecutors. Judges should be eligible to be Prosecutors, and Prosecutors should be eligible to be Judges.

M. Padoux asks if it would not be well if Siam adopted the system of Investigating Magistrates or Juges d' Instruction. I think it is an excellent idea. But I am only afraid that the system offers too much temptation for bribery. For a Juge d' Instruction inquires into crimes single-handed, and he has a free hand in the disposal of the ^{accused} --- whether to acquit him or put him on trial. If we can only invent some sufficient safeguard against the temptation for bribery, I think the system itself is an excellent one.

Yours most obediently,

V. Masao

P.S. Please consider that this letter is not meant for publication. If it should be considered desirable to publish it, there are certain lines that must be deleted.

ภาคผนวก ฉ**Summary of points raised in the report on Criminal Procedure 1914**

1. Shall the right of entering criminal proceedings be limited to the Public Prosecutor or shall such right be extended to private persons?
2. Which private persons shall be allowed to entering criminal proceedings?
3. Shall the right of private prosecution be granted to private person for all offences indiscriminately, or shall it be granted only for some specific kinds of offences?
4. If the Public Prosecutor abandons a case pending trial, can a private person take it up as a Private Prosecutor?
5. If a case has been prosecuted by the Public Prosecutor alone, and the Public Prosecutor does not appeal against the judgment of the court of first instance. Can the private person act as Private Prosecutors and enter an appeal?
6. In case of compoundable offences, where a prosecution is entered by the Public Prosecutor on the complaint of the injured person, up to whatstage of proceedings can the injured person accept a composition and withdraw his complaint?
7. In case conduct by Private Prosecutor, shall the Private Prosecutor be allowed to have the accused arrested, searched made or witnesses subpoenaed either by apply in to the Public Prosecutor or by applying to the court?
8. Shall the Private Prosecutor be allowed the same rights as the Public Prosecutor pending trial?
9. Shall the Public Prosecutor be always a party in cases entered by Private Prosecutors?
10. When the Public Prosecutor steps in a private prosecution who is to conduct the case. The Public Prosecutor or the Private Prosecutor?

11. Can the Private Prosecutor be joined in the cases entered by the Public Prosecutor?
12. Which powers shall be granted to the Public Prosecutor and other administrative authorities concerning
 1. Arrest of alleged offenders
 2. Keeping alleged offenders into prison pending preliminary enquiry
13. How long can a person be detained before being brought to a court?
14. Shall the Public Prosecutor collect evidence against the accused only or shall the preliminary enquiry be made both for the prosecution and for the defence, with a view of simply ascertaining the truth?
15. Shall an accused be examined as to his guilt as soon as arrested, or shall not be examined until trial?
16. Is it necessary that before examining an accused the Public Prosecutor or other authority in charge of the preliminary enquiry should warn him that he may not answer, and that whatever he may say shall be taken as evidence against him?
17. Is it necessary to keep to the present system of preliminary examination in court as used in all important criminal case?
18. Shall the evidence collected during the preliminary enquiry be always produced in court at the trial and shall the courts take it into consideration?
19. Shall the courts take into consideration evidence given at the preliminary enquiry by witnesses who do not appear at the trial?
20. May the accused be have a counsel during preliminary enquiry?
21. Shall the accused be examined at the trial?

22. Shall there be any technical distinctions between admissible and non admissible evidence? or shall any kind of evidence be admitted at the trial, provided it has not been unlawfully obtained?
23. Shall the evidence of an accused be admissible against another accused in the same case shall the evidence of a convict be admissible?
24. Shall certain categories of witnesses be heard without being sworn?
25. Shall the accused be allowed to give evidence under oath on his own behalf?
26. Shall the code admit of criminal proceeding by default. Or ex parte?
27. Shall the code admit of criminal judgments by default?
28. Shall it be possible for a court to acquit an accused and order at the same time that he shall be kept in prison until the Prosecutor appeals?
29. Can a person who has been acquitted be rearrested on the Prosecutor making an appeal against the acquittal?
30. When the convicted person only appeals can the Appeal Court increase the penalty?
31. Shall the respective competence of the criminal courts remain as it is or shall it be fixed according to the goals of punishments in the penal code?
32. Shall the appeal to the Dika Court be limited to points of law?
In case of the affirmative, shall an appeal on points of fact also be allowed in every case?
or shall it be provided that no death sentences is valid unless confirms by the Dika Court?
33. Shall a system of revision of final judgments be admitted? To which cases shall revision be limited?

34. Shall every convicted person be made liable for the costs of the criminal proceedings entered against him?

ภาคผนวก ช

Question Concerning Criminal Procedure

I Private Prosecution and Public Prosecutor

1. Shall the right of entering criminal proceedings be limited to the public prosecutor or shall such right be extended to private persons?

2. Which private person may be allowed to enter criminal proceedings?

Shall any person even connected with the offences and with the injured party, be allowed to act as private prosecutor?

Shall the right of private prosecutor be limited to the injured person?

Shall such right be extended to the heirs or relatives of the injured person?

3. Shall the right of private prosecution be granted to private person for all offences indiscriminately, or shall it be granted only for some specific kinds of offences?

4. Shall the public prosecutor have the right to step every private prosecution and even to take up the conduct of every private case?

5. Shall the public prosecutor be bound to appear and give his opinion in every criminal case entered by a private prosecutor?

II Respective competence of Criminal Courts

6. Shall the respective competency of the Criminal Courts remain as it is or shall it be fixed according to the scale of punishment in the Penal Code?

III Organization and Powers of Public Prosecutor

7. Shall the public prosecutor remain as at present under three different Ministerial Department, or shall they be pleased under two or one department only?

8. Shall the public prosecutor be officers of the courts? Shall they be sworn in court?

9. Shall the preliminary investigation of certain cases be conduct by a Judge?

10. If the public prosecutor remain under two or three different ministries, how can unity and harmony in public prosecutor be secured?

IV Preliminary Investigation

11. Shall the present system of preliminary investigation held by court be maintained?

12. Which preliminary investigation shall be considered to be the true and formal preliminary investigation? the investigation made by any Ampur, office, police officer or other such authority? or the investigation made by the public prosecutor alone?

13. On which lines shall the preliminary investigation be conduct? shall the Public Prosecutor collect evidence against the accused only or shall the preliminary enquiry be made both for the prosecution and for the defence, with a view of simply ascertaining the truth?

14. Shall an accused be examined as to his guilt as soon as arrested, or shall not be examined until trial?

15. Is it necessary that before examining an accused the public prosecutor or either authority in charge of the preliminary enquiry should warn him that he may not answer, and that whatever he may say shall be taken as evidence against him?

16. Shall the evidence collected during the preliminary enquiry be always produced in court at the trial, and shall the courts take it into consideration?

17. May the accused be assisted by counsel during preliminary enquiry?

V Evidence

18. Shall the accused be examined at the trial?

19. Shall there be any technical distinctions between admissible and non admissible evidence? or shall any kind of evidence be admitted at the trial, provided it has not been unlawfully obtained?

20. Shall the evidence of an accused be admissible against another accused in the same case? shall the evidence of a convict be admissible?

21. Shall certain categories of witnesses be heard without being sworn?

22. Shall the accused be allowed to give evidence under oath on his own behalf?

VI Default

23. Shall the code of Criminal Procedure admit of criminal proceeding and judgment by default or ex parte?

VII Dika

24. Shall the appeal to the Dika Court in criminal case extend to points of law, fact or shall be limited the point of law?

VIII Revision

25. Shall the code of Criminal Procedure admit of a system of revision of final judgments in criminal case? to which cases shall revision be limited?

ภาคผนวก ช

Achieved Concerning the Criminal Procedure Code Draft of Mr. R.Guyon (1914)

section

Preliminary 1-6

Book I

General Provisions

Title I Action 7-33

Title II Explanations

Chapter 1 Definitions 34-45

Chapter 2 Drawing up of a proces-verbal 46-48

Chapter 3 Different Classes of offences 49-52

Book II

Preliminary investigation

Title I General Provisions 53-62

Title II Public Prosecutor

Chapter 1 Competency of the public prosecutor 63-75

Chapter 2 Duties of the public prosecutor 76-86 bis

Chapter 3 Prevention of public nuisances 87-92

Title III Agents of the Public Prosecutor 93-117

Title IV Warrants and Arrest

Chapter 1 Warrants 118-128

Chapter 2 Arrests 129-142 ter

Chapter 3 Searches and Attached articles 143-157

Chapter 4 Prisoners under warrant 158-159

Title V Preliminary investigation in cases of petty offences 160-165

Title VI Preliminary investigation in cases of grievous offences or crime

Chapter 1 Flagrant Delicto 166-175

Chapter 2 Preliminary investigation by the public prosecutor 176-199

Chapter 3 Preliminary investigation by the investigating judge 200-237

Chapter 4 Prosecution in case of a crime	238-246 bis
--	-------------

Book III

Proceedings before the penal courts

Title I General Provisions	
Chapter 1 Summons	247-259
Chapter 2 General rules relating to the hearing in a penal court	260-276
Chapter 3 General rules as to competency and incidents	277-304
Title II Proceedings before the Borispah	
Chapter 1 Competency	305-308
Chapter 2 Proceeding when the accused appears	309-329
Chapter 3 Proceeding when the accused makes default	330-338
Title III Proceedings before the court of Muang	
Chapter 1 Competency	339-342
Chapter 2 Proceeding when the accused appears	343-350
Chapter 3 Proceeding when the accused makes default	351-355
Title IV Proceedings before the court of Monthon	
Chapter 1 Competency	356-359
Chapter 2 Proceeding when the accused appears	360-373
Chapter 3 Proceeding when the accused makes default	374-378 bis

Book IV

Remedies against Penal Judgments

Title I Appeal	
Chapter 1 General provisions	379-391
Chapter 2 Application for appeal	392-401 bis
Chapter 3 Proceeding before a court of Appeal	402-417
Title II Cancellation by the Dika Court	
Chapter 1 Competency	418-423
Chapter 2 Application for cancellation	424-433
Chapter 3 Proceeding before the Dika Court	434-452

Chapter 4 Consequences of the judgment of the Dika Court	453-463
Title III Revision by the Dika Court	464-496

Book V

Evidence

Title I General Provisions	497-512
Title II Value of a process verbal as evidence	512 bis-531
Title III Documentary and real evidence	532-541
Title IV Oral evidence	
Chapter 1 Attendance of witnesses	542-548
Chapter 2 Examination of witnesses	549-570
Chapter 3 Different kinds of witnesses	571-584
Chapter 4 Experts and interpreters	585-594
Chapter 5 Special provisions in case of forgery	595-598

Book VI

Judgments

Title I Conditions for the validity of judgments	
Chapter 1 General provisions	599-610
Chapter 2 Void and voidable judgments	611-620
Title II Enforcement of judgments	
Chapter 1 Rules of enforcement of judgments	621-644
Chapter 2 Penal certificate	645-650

Book VII

Special proceedings

Title I Compoundables offences	651-658
Title II Security for keeping the peace	659-665
Title III Recusatio judicis	666-672
Title IV Exceptional prosecutions	673-680
Title V Extradition	681-685
Title VI Offences committed on board a ship	686-689

Book VIII**Kind proceedings**

Title I Rehabilitation	690-697
Title II Amnesty	698-701
Title III Pardon	702-708

Book IX**Costs and securities**

Title I Fees, Allowances and Expenses	709-736
Title II Costs	737-785
Title III Bail and other securities	786-796
Title IV Procedures in forma pauperis	797-801

ภาคผนวก ฅ

นายเดเลสตรี กรรมการร่างประมวลกฎหมายกระทรวงยุติธรรม

ที่ ๒๙/๔๘๗๐

กระทรวงยุติธรรม

วันที่ ๙ มกราคม พระพุทธศักราช ๒๔๕๖

ขอเคาะ ฝ่าดของฐิติพระบาทปกเกล้าปกกระหม่อม
ข้าพระพุทธเจ้าเจ้าพระยาอภัยราชา ขอพระราชทานกราบบังคม
ทูลพระกรุณา ทูลถามฝ่าดของฐิติพระบาท

ควยการที่นายปาคูช้อออกจากกรรการผู้ร่างประมวล
แลกรรการฎีกากระทำให้เกิดเป็นปัญหาขึ้นถึง ๔ ข้อ ดังจะได้
กราบบังคมทูลพระกรุณาต่อไปนี้คือ

ข้อ ๑ เมื่อนายปาคูช้อออกจากรำที่กรรการผู้ร่างประมวล
แล้ว จำเป็นต้องมีผู้แทนนายปาคูช้อเป็นหัวหน้าควบคุมกรรการผู้ร่าง
ประมวลต่อไป

ข้อ ๒ นายปาคูช้อแนะนำว่า กรรการผู้ร่างประมวล
มีหน้าที่ตรวจกฎหมายต่าง ๆ ถ้าเป็นกรรการฎีกาด้วยย่อมจะไม่
ได้ผลดี เพราะต้องเป็นธุระอยู่ทั้ง ๒ ฝ่าย นายปาคูช้อเห็นควร
จะแยกเป็นคนละคน คือผู้ที่เป็นหัวหน้ากรรการมีหน้าที่แต่การร่าง
ประมวลอย่างเดียว ไม่เกี่ยวแก่เป็นกรรการฎีกาด้วย ผู้ซึ่ง
เป็นกรรการฎีกาที่แต่เป็นกรรการฎีกาอย่างเดียว ไม่เกี่ยวแก่
กรรการผู้ร่างประมวลด้วย ถ้าตกลงตามคำแนะนำนายปาคูช้อ
เช่นนั้นจะต้องเพิ่มคนอีกคนหนึ่ง

ข้อ ๓ เมื่อจะต้องเพิ่มคนอีกคนหนึ่งเป็นกรรการฎีกาแล้ว
ควรจะทำจำงใหม่หรือจะย้ายผู้ที่รับราชการอยู่เดามาเป็นกรรการ

ฎีกา

ขอ ๔ ถ้าเป็นการตกลงจะย้ายผู้ที่รับราชการอยู่แล้วมาเป็น
กรรมการฎีกา จะต้องจัดหาผู้มาแทนผู้นั้นรับราชการต่อไป

ข้าพระพุทธเจ้าขอพระราชทานกราบบังคมทูลพระกรุณาใน
ปัญหา ๔ ขอ ข้าพระพุทธเจ้าได้กราบทูลแด่ทูลเกล้าทูลกระหม่อมได้เป็น
เกล้าความคั่งจะกราบบังคมทูลพระกรุณาต่อไปนี้

ปัญหาข้อ ๑ ผู้ซึ่งจะมารับราชการแทนนายปาคูชุนั้น พระเจ้า
บรมวงศ์เธอกรมพระเทวะวงษ์วโรประการเสนาบดีกระทรวงว่าการ
ต่างประเทศได้ทรงช่วยสั่งพระวรวงษ์เธอพระองค์เจ้าจรรุญศักดิ์กฤดา-
กรให้หาจ้าง พระองค์เจ้าจรรุญ ๗ ได้ทรงพระเมตตาส่งรายชื่อ
ผู้ซึ่งกระทรวงการต่างประเทศแนะนำขึ้นก่อนหนึ่งคน ชั้นหลังสอง
คน รวมสามคนคือ นายยี่ราร์ดี ๑, นายเฟห์ ๑, นายทีลีปี ๑,
พระองค์เจ้าจรรุญ ๗ ไม่ยืนยันรับรองว่าคนใดคนหนึ่งจะเป็นการสมควร
แล้วควรจะตามความเห็นนายปาคูชุนั้น

นายปาคูชุนั้นมีความเห็นว่า นายยี่ราร์ดี เป็นผู้ที่มียศสูงและมี
อายุมากกว่านายปาคูชุนั้น ถ้าเป็นผู้นำกรรมการร่างประมวลแล้วการ
ต่อไปภายหน้า นายปาคูชุนั้นจะมากลัวของว่ากล่าวอย่างไรในเรื่อง
ประมวลกฎหมายนี้ไม่ได้เป็นอันขาด เพราะว่าจะเป็นการขำหน้า
นายยี่ราร์ดี ถ้ารัฐบาลยังคิดจะใช้ นายปาคูชุนั้นว่ากล่าวควบคุมกรม
การร่างประมวลต่อไปในภายหน้า นายปาคูชุนั้นแนะนำว่า นายเฟห์
เลสเตอร์เวลานี้เป็นผู้แทนเจ้ากรมอัยการอยู่เมืองฮานอย

รับประกันความรู้ในทางกฎหมายแต่ในการที่จะเป็นผู้พิพากษาคฤหาการ
ทั้งเป็นผู้มีวุฒิมากกว่าพวกกรรมการทุกคน พอที่-จะเป็นผู้ควบคุม
ได้ก็ด้วย

พระยากัดยานไมตรีมีความเห็นว่า นายเฟ้ แล นายพิลปี
๒ คนนี้ จะทำหน้าที่หัวหน้ากรรมการร่างประมวลไม่ได้ คนหนึ่ง
ก็หนุ่มเกินไปคงไม่สามารถควบคุมกรรมการได้ อีกคนหนึ่งก็ไม่
รู้ภาษาอังกฤษพอ จึงยังต้องพิจารณานายยี่ราร์ด์กับนายเคเลสตรี
ว่าจะเลือกเอาคนไหน ทั้ง ๒ คนต่างมีวุฒิที่ใช้ได้ นายยี่ราร์ด์
มียศชั้นราชทูต นายเคเลสตรีมียศเท่า ๆ กัน นายยี่ราร์ด์อายุ
๕๖ ปี นายเคเลสตรีอายุ ๔๔ ปี แต่การที่นายเคเลสตรีเคยทำ
มาทำให้ได้เห็นได้ว่าเขาสามารถจะร่างประมวลกฎหมายได้ก็ พระ
ยากัดยานไมตรีไม่รู้จักคนทั้ง ๒ คน เพราะฉะนั้นจะออกความเห็นลง
ให้แน่นอนไม่ได้ แต่ได้ตรวจคุณวุฒิของคนทั้ง ๒ คนพระยากัดยา
นไมตรีเห็นว่า นายเคเลสตรีเป็นคนซึ่งมีความรู้เคยทำการเช่น
นี้มาแล้วเห็นจะรับหน้าที่นี้ดีกว่านายยี่ราร์ด์

สมเด็จพระเจ้าน้องยาเธอเจ้าฟ้ากรมหลวงพิศณุโลกประชานารถ
มีรับสั่งแก่ข้าพระพุทธเจ้าว่า นายยี่ราร์ด์ซึ่งกระทรวงการต่าง
ประเทศแนะนำตามที่พระเจ้าจอร์จ ๗ ส่งรายชื่อมานั้น พระองค์
ท่านได้เคยพบที่ยุโรป ส่วนนายเคเลสตรีไม่ทรงรู้จัก แต่ทรงเห็น
ว่าเป็นคนที่รับราชการอยู่เมืองฮานอย ทรงมีความรังเกียจ
เพราะเป็นคนรับราชการในเมืองขึ้นของฝรั่งเศส

พระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระเทวะวงษ์วโรประการได้ทรง
ชี้แจงโดยพิศดารข้อความในเรื่องหาผู้แทนนายปาคูซึ่งตลอดมาจนถึง
ประวิตินายยี่รารัก แลนายเคเดสทรี ส่วนการที่จะวินิจฉัยว่า
ผู้ใดจะสมควรนั้น เมื่อไม่มีใครรับช่วยตัดสินแล้วก็เป็นที่ของ
เสนาบดีกระทรวงยุติธรรมจะต้องวินิจฉัย ถ้าจะวินิจฉัยไม่ได้แล้ว
ก็ควรนำความขึ้นกราบบังคมทูลพระกรุณาขอพระราชทานพระบรม
ราชวินิจฉัย

ป็นหาข้อนี้เป็นป็นหาสำคัญ ข้าพระพุทธเจ้าไม่สามารถที่จะ
ตัดสินว่า ผู้ใดเป็นผู้ที่สมควรจะรับราชการเป็นผู้นำกรรมการร่าง
ประมวลกฎหมายแทนนายปาคู^{นี้} ข้าพระพุทธเจ้าขอพระราชทาน
พระมหากรุณาขอพระราชทานพระบรมราชวินิจฉัย

ป็นหาข้อ ๒ พระยาภักดียามไทรเห็นว่า ควรจะตรีก
ครองเสียตั้งแต่เดี๋ยวนี้ เมื่อนายปาคูรับราชการอยู่มีหน้าที่เป็นกรรม
การฎีกา เมื่อไปแล้วที่ซึ่งว่างนั้นควรจะมีผู้แทน แลเป็นธรรมดา
ซึ่งคนที่แทนนายปาคูควรจะเป็นคนชาติฝรั่งเศษ แลตามนายปาคู
ว่าความเห็นว่าเป็นผู้นำกรรมการร่างประมวลกฎหมายแลหน้าที่กรรม
การฎีกานั้นควรจะให้แยกให้มีเป็น ๒ คน พระยาภักดีฯ เห็นควร
ให้หาพระพุทธเจ้าแนะนำในเรื่องนี้

ข้าพระพุทธเจ้าเห็นด้วยเกล้าฯ ว่า ตามความที่นายปาคู
แนะนำว่า ผู้ร่างประมวลกับกรรมการฎีกาควรจะให้แยกเป็นคนละคน
นั้น ก็ย่อมเป็นธรรมดาราชการที่ร่างประมวลกฎหมายก็จำเป็น
ต้องใช้เวลาตรีกครองมาก ถ้าแยกเป็นคนละคนได้คงได้ประโยชน์

ยิ่งขึ้น

ปัญหาข้อ ๓ ถ้าจะต้องเพิ่มคนที่เป็นกรรมการฎีกาอีกคนหนึ่ง
ควรจะทำจ้างคนใหม่หรือควรย้ายผู้รับราชการอยู่เดิมมาเป็นกรรมการ
ฎีกา

สมเด็จพระเจ้าน้องยาเธอเจ้าฟ้ากรมหลวงพิศณุโลกประชานารถ
นารถทรงเห็นว่า ถ้าจะย้ายนาย ซี.เนียดผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์
มาเป็นกรรมการฎีกาได้ก็จะเป็นการดี

พระเจ้านบรมวงษ์เธอกรมหลวงสวัสดิวัตน์วิศิษฎ์ทรงเห็นว่า
นาย ซี.เนียดจะมาเป็นกรรมการฎีกานั้น พระองค์ท่านไม่ทรงคัดค้าน

พระยาก็ดยานไมตรีมีความเห็นว่า ส่วนตัวผู้ซึ่งจะมาเป็น
กรรมการฎีกานั้น ถ้าจะย้ายนาย ซี.เนียดมาเป็นกรรมการฎีกา
ก็แล้วแต่ข้าพระพุทธเจ้าจะปรึกษาหาผู้แก้สมเด็จเจ้าพระเจ้าน้องยาเธอ
เจ้าฟ้ากรมหลวงพิศณุโลกประชานารถแลพระเจ้านบรมวงษ์เธอกรม
หลวงสวัสดิวัตน์ ฯ

ข้าพระพุทธเจ้าเห็นด้วยเกล้า ฯ ว่า การที่จะเลือกหาจ้าง
คนใหม่มารับราชการเป็นกรรมการฎีกาก็ย่อมจะ เป็นการลำบากมาก
กว่าจะเลือกหาได้ ตัวอย่างเช่นเลือกผู้ที่จะมาเป็น^{ย้าย}กรรมการ
ร่างประมวล ข้าพระพุทธเจ้าเห็นด้วยเกล้า ฯ ว่า ถ้าจะย้าย
นายซี.เนียดมาเป็นกรรมการฎีกาจะเป็นการสะดวกที่ไม่ต้องหาจ้างคน
ใหม่

ปัญหาข้อ ๔ ถ้าตกลงย้ายนาย ซี.เนียดผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์
มาเป็นกรรมการฎีกาแล้ว จะต้องจัดหาผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์แทน

นายชิน นียล

สมเด็จพระเจ้าอนงยาเธอเจ้าฟ้ากรมหลวงพิศณุโลกประชานารถ ทรงเห็นว่า ควรจะเลือกผู้รับราชการอยู่แล้ว คือผู้ช่วยที่ปรึกษา กุฎหมายซึ่งเป็นคนชาติฝรั่งเศส เช่นนายประแดงนิเกต์ ถ้าจัดการ ได้เช่นนั้น ทรงเห็นว่า มีประโยชน์ ๓ อย่าง (๑) พระราชทรัพย์ ก็จะต้องน้อยลงพอทดแทนใช้เนื้อที่ท้องเพิ่มกรมการฎีกาซึ่งแยกจาก หน้าที่กรมการ่างประมวล (๒) จะไม่ต้องเลือกหาจ้างคนใหม่มาเป็น ผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์ ซึ่งเข้าพระทัยว่าเป็นการหายากลำบาก (๓) ผู้ช่วยที่ปรึกษา กุฎหมายก็ได้มารับราชการอยู่ในกรุงเทพฯ ฯ หลาย ปีรู้ภาษาไทย ถ้าจะได้เลื่อนขึ้นเช่นนั้น จะเป็นการบำรุงน้ำใจ ให้ผู้ช่วยที่ปรึกษา กุฎหมายมีความอุสาหะต่อราชการยิ่งขึ้น ส่วนความ รู้ในทางกุฎหมายนั้นพระองค์ท่านไม่สามารถจะทรงทราบได้ว่าจะ พอหรือไม่

พระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมหลวงสวัสดิวัตน์วิศิษฎ์ทรงเห็นว่า ศาลอุทธรณ์เป็นศาลสำคัญ คือคดีคนต่างประเทศศาลอุทธรณ์เป็นผู้วินิจฉัยทั้งปวงหากฎหมายแลข้อหาความเท็จจริง เพราะฉะนั้นผู้ที่จะเป็น ผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์ต้องเป็นผู้ที่มีความรู้กฎหมายดีจึงจะควร ส่วนคนชาติฝรั่งเศสที่เป็นผู้ช่วยที่ปรึกษา กุฎหมายรับราชการอยู่แล้วนั้น ทรงเห็นว่ามีความรู้กฎหมายอ่อน ควรจะหาจ้างคนใหม่มาเป็น ผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์

พระยากัดยาณไมตรีเห็นว่า ส่วนตัวผู้ซึ่งจะมา เป็นผู้พิพากษา

ศาลอุทธรณ์นั้น แล้วแต่ข้าพระพุทธเจ้าจะปรึกษาหาฤกษ์งามดี
พระเจ้านองยา เสด็จฯ ฝากกรมหลวงพิศณุโลกประชานารถแด่พระเจ้า
บรมวงศ์เธอกรมหลวงสวัสดิ์ ๑

ข้าพระพุทธเจ้าเห็นด้วยเกล้าฯ ว่า คนต่างประเทศเป็น
ผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์ในเวลานี้มีอยู่ ๓ นาย โดยจะเลื่อนผู้ช่วยที่
ปรึกษาากฎหมายขึ้นแทนนาย ซี.เนียด แม้ความรู้จะอ่อนก็ยังมี
ผู้พิพากษาคนต่างประเทศ ๒ นาย พอจะเป็นที่ปรึกษาหาฤกษ์งามดี
แต่ตามที่สมเด็จพระเจ้า^{อีก}นองยา เสด็จฯ ฝากกรมหลวงพิศณุโลกประชานารถ
ทรงเห็นความ ๓ อย่างนั้น ข้าพระพุทธเจ้าเห็นชอบด้วย

รวมเป็น ๔ ข้อตามที่ข้าพระพุทธเจ้าได้กราบบังคมทูล
พระกรุณาแล้วนั้น ข้าพระพุทธเจ้าขอพระราชทานพระมหากรุณา
พระราชทานพระบรมราชวินิจฉัยเพื่อได้จัดการฉลองพระเดชพระคุณ
ต่อไปตามพระบรมราชประสงค์

ข้าพระพุทธเจ้าขอพระราชทานนำสำเนาบรรดาศักดิ์พระเทวะ
วงษ์วโรประการประทานมา ๒ กับสำเนาบรรดาศักดิ์พระยาภักดียา
ณไมตรี ๑ รวม ๓ ฉบับทูลเกล้าฯ ถวายทูลเกล้าฯ ของคุณพระบาท
ควรมิควรรู้แล้วแต่จะทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ โปรดกระหม่อม

ข้าพระพุทธเจ้า เจาพระยาอภัยราชา ขอเดชะ

นายชิน นียล

สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอเจ้าฟ้ากรมหลวงพิศณุโลกประชานารถ ทรงเห็นว่า ควรจะเลือกผู้รับราชการอยู่แล้ว คือผู้ช่วยที่ปรึกษา กฤษฎาหมายซึ่งเป็นคนชาติฝรั่งเศษเช่นนายประเสริฐนิเกศ ถ้าจัดการ ได้เช่นนั้น ทรงเห็นว่า มีประโยชน์ ๓ อย่าง (๑) พระราชทรัพย์ ก็จะไม่เปลืองน้อยลงพอทดแทนใช้เนื้อที่ท้องเพิ่มกรรมการฎีกาซึ่งแยกจาก หน้าที่กรรมการร่างประมวล (๒) จะไม่ต้องเลือกหาจ้างคนใหม่มา เป็นผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์ ซึ่งเข้าพระทัยว่าเป็นการหายากลำบาก (๓) ผู้ช่วยที่ปรึกษา กฤษฎาหมายก็ได้มารับราชการอยู่ในกรุงเทพฯ ๗ หลายน ปีรู้ภาษาไทย ถ้าจะได้เลื่อนขึ้นเช่นนั้น จะเป็นการบำรุงน้ำใจ ให้ผู้ช่วยที่ปรึกษา กฤษฎาหมายมีความอุสาหะต่อราชการยิ่งขึ้น ส่วนความ รู้ในทางกฤษฎาหมายนั้นพระองค์ท่านไม่สามารถจะทรงทราบได้ว่า จะ พอหรือไม่

พระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมหลวงสวัสดิวัตน์วิเศษทรงเห็นว่า ศาลอุทธรณ์เป็นศาลสำคัญ คือคดีคนต่างประเทศศาลอุทธรณ์เป็น ผู้วินิจฉัยทั้งปวงหากฎหมายแลข้อหาความเท็จจริง เพราะฉะนั้นผู้ที่จะ เป็นผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์ต้องเป็นผู้ที่มีความรู้กฤษฎาหมายดีจึงจะควร ส่วนคนชาติฝรั่งเศษที่เป็นผู้ช่วยที่ปรึกษา กฤษฎาหมายรับราชการอยู่แล้วนั้น ทรงเห็นว่ามีความรู้กฤษฎาหมายอ่อน ควรจะหาจ้างคนใหม่มาเป็น ผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์

พระยากัดยานโมศรีเห็นว่า ส่วนตัวผู้ซึ่งจะมาเป็นผู้พิพากษา

ภาคผนวก ญ

Enquiry concerning the draft criminal procedure code (31 August 1932)

I Private Prosecution and Public Prosecutor

Question 1: Shall the right of entering criminal proceedings be limited to the public prosecutor or shall such right be extended to private persons?

Answer: The right of entering criminal proceedings must belong both to the public prosecutor and the private persons.

Question 2: Which private person may be allowed to enter criminal proceedings?

Shall any person even connected with the offences and with the injured party, be allowed to act as private prosecutor?

Shall the right of private prosecutor be limited to the injured person?

Shall such right be extended to the heirs or relatives of the injured person?

Answer: The right of private prosecution shall be limited to the injured person and whenever unable to act by himself, to his ascendants, descendants, brothers and sisters and to his lawful representative.

Question 3: Shall the right of private prosecution be granted to private person for all offences indiscriminately, or shall it be granted only for some specific kinds of offences?

Answer: The private prosecution shall not be allowed for offences in which the interest of the state overcomes that of private persons.

Question 4: Shall the public prosecutor have the right to step every private prosecution and even to take up the conduct of every private case?

Answer: Yes.

Question 5: Shall the public prosecutor be bound to appear and give his opinion in every criminal case entered by a private prosecutor?

Answer: No.

II Respective competence of Criminal Courts

Question 6: Shall the respective competency of the Criminal Courts remain as it is or shall it be fixed according to the scale of punishment in the Penal Code?

Answer: The respective competency of the Criminal Courts must be fixed in accordance with the scale of punishments in the Penal Code, the competency of Muang Courts being maintained as it is, and that of the Borispah Court being extended to offences for which a maximum penalty of three years imprisonment is provided.

III Organization and Powers of Public Prosecutor

Question 7: Shall the public prosecutor remain as at present under three different Ministerial Department, or shall they be pleased under two or one department only?

Answer: This question is obsolete now.

Question 8: Shall the public prosecutor be officers of the courts? Shall they be sworn in court?

Answer: Later on, the public prosecutors might become judicial officials under the Minister of Justice in which case they would be bound to comply with any order of the local authorities responsible to the public order and security, unless such order be contrary to the good administration of Justice, and provided that, in case of non-compliance, the matter be reported at once to the Minister of Justice.

Question 9: Shall the preliminary investigation of certain cases be conduct by a Judge?

Answer: No.

Question 10: If the public prosecutor remain under two or three different ministries, how can unity and harmony in public prosecutor be secured?

Answer: This question is obsolete now.

IV Preliminary Investigation

Question 11: Shall the present system of preliminary investigation held by court be maintained?

Answer: The system shall be abolished. The preliminary investigation shall consequently be held by the administrative officials, including the public prosecutor who shall replace the court for conducting the preliminary investigation.

Question 12: Which preliminary investigation shall be considered to be the true and formal preliminary investigation? the investigation made by any Ampur, office, police officer or other such authority? or the investigation made by the public prosecutor alone?

Answer: The true and formal preliminary investigation is the investigation conducted by the public prosecutor alone.

Question 13: On which lines shall the preliminary investigation be conduct? shall the Public Prosecutor collect evidence against the accused only or shall the preliminary enquiry be made both for the prosecution and for the defence, with a view of simply ascertaining the truth?

Answer: The preliminary investigation must be conduct both for the prosecution and defence.

Question 14: Shall an accused be examined as to his guilt as soon as arrested, or shall not be examined until trial?

Answer: The accused can be examined as to his guilt as soon as arrested.

Question 15: Is it necessary that before examining an accused the public prosecutor or either authority in charge of the preliminary enquiry should warn him that he may not answer, and that whatever he may say shall be taken as evidence against him?

Answer: The accused must not be warned that he may not answer or that his answers may be taken as evidence against him. If he makes any important statement during the preliminary enquiry, the public prosecutor can bring him before the court

to have his statement put on record in order that he cannot later on deny it during the trial.

Question 16: Shall the evidence collected during the preliminary enquiry be always produced in court at the trial, and shall the courts take it into consideration?

Answer: The public prosecutor shall sent to the court the whole file of preliminary investigation.

Question 17 : May the accused be assisted by counsel during preliminary enquiry?

Answer: The accused must be allowed counsel's assistance as soon as brought before the public prosecutor, he must be warned of that right as soon as arrested and asked, if he likes to exercise it, to choose his counsel within the shortest delay, no counsel being entitled to interfere with the investigation and to cross-examine witnesses unless licensed by the court.

V Evidence

Question 18: Shall the accused be examined at the trial?

Answer: The accused shall also be examined at the trial.

Question 19: Shall there be any technical distinctions between admissible and non admissible evidence? or shall any kind of evidence be admitted at the trial, provided it has not been unlawfully obtained?

Answer: All kind of evidence shall be admitted at the trial, provided it has not been unlawfully obtained.

Question 20: Shall the evidence of an accused be admissible against another accused in the same case? shall the evidence of a convict be admissible?

Answer: The evidence of co-accused or of a convict shall be admissible.

Question 21: Shall certain categories of witnesses be heard without being sworn?

Question 22: Shall the accused be allowed to give evidence under oath on his own behalf?

Answer question 21-22: The spouse, parents and children of the accused shall be non-compellable witnesses. The accused, the convicts, infants and Buddhist priests shall not be sworn.

VI Default

Question 23 : Shall the code of Criminal Procedure admit of criminal proceeding and judgment by default or ex parte?

Answer: The code shall admit of criminal proceedings ex parte, but without judgment being given.

VII Dika

Question 24: Shall the appeal to the Dika Court in criminal case extend to points of law, fact or shall be limited the point of law?

Answer: The appeal to the Dika Court in criminal cases shall be open for all cases, whatever be their importance, but shall be limited to points of law exclusively.

VIII Revision

Question 25: Shall the code of Criminal Procedure admit of a system of revision of final judgments in criminal case? to which cases shall revision be limited?

Answer: A system of revision of final judgments in criminal cases shall be provided for, revision shall be granted in all cases specified in section 6 of the Draft law or Revision as modified by the Royal Committee.

ภาคผนวก ก

The Code of Criminal Procedure 1916

	Contents	sections
Preliminary		1-5

Book I

General Provisions

Title I -Definitions		6
Title II -of Nullities in Criminal Proceedings		7-9
Title III -of Categories of offence and connected offences		10-12

Book II

Of Penal Action

And Civil Claim arising out of offence

Title I -Penal Action		13-24
Title II -Civil Claim		25-28

Book III

Of the Public Prosecutor attached to a court

Of first jurisdiction and Auxiliaries to the Public Prosecutor

Title I -Public Prosecutor, Powers, Duties		29-36
Title II -Auxiliaries to the Public Prosecutor		37-39
Title III -of how the Public Prosecutor is made aware of offenses committed		40-52

Book IV

Of Investigation

Title I -of Proces-verbal		53-56
Title II -of arrest, detention, searches and warrants relating thereto		
Chapter 1 General provisions		57-67

Chapter 2 of warrant of arrest	68-81
Chapter 3 of warrant of detention	82-85
Chapter 4 of warrant of search	86-98
Title III -of process to compel production of documents	99-100
Title IV -of summons	101-108
Title V -Investigation in matter of Petty offences	109-119
Title VI -Investigation in matter of Misdemeanours and Felonies	120-174
Title VII -special rules for Investigation in Flagrante Delicto	175-189
Title VIII -of the condition of the accused while in Custody, or under arrest, or under warrant of detention, and of Provisional Release	
Chapter 1 of the accused while in custody, or under arrest or under warrant of detention	190-195
Chapter 2 Release while the accused is in custody or under arrest	196-200
Chapter 3 Release while the accused is under warrant of detention	201-215
Title IX -Rules for Competency as regards Investigation	216-222
Title X -Close of the Investigation	
Chapter 1 Close of the Investigation when the offender is unknown or the accused has absconded	223-227
Chapter 2 Non-commitment order	228-231
Chapter 3 Sending of cases before the criminal court commitment order	232-240
Title XI -of irregular proceedings in the course of the investigation	241-250

Book V

Proceedings in Criminal Courts of first jurisdiction

Title I -Cognisance of offences by Criminal Courts of first jurisdiction	251-257
Title II -Proceedings prior to the hearing of a case	
Chapter 1 Public Prosecution	258-265
Chapter 2 Private Prosecution	266-272
Title III -Holding of a sitting by a Criminal Courts of first jurisdiction	

Chapter 1 General Provisions	273-327
Chapter 2 Special rules for the trial of petty offences	328-331
Chapter 3 Special rules for the trial of Misdemeanours and Felonies	332-333
Chapter 4 Special rules in Flagrante Delicto	334-336
Chapter 5 Counter-claim eventually raise by the accused	337-339
Title IV -of the proof	340-346
Title V -of the judgement	
Chapter 1 Modes of determining judgment	347-350
Chapter 2 Modes of delivering judgment	351-359
Chapter 3 Disposal of property	360-365
Title VI -of irregular proceedings in Criminal Courts of first jurisdiction	366-371

Book VI

Of Appeal and Proceedings in Criminal Court of Appeal

Title I -of appeal from judgement of Criminal Courts of first jurisdiction	
Chapter 1 General provisions	372-383
Chapter 2 Detention of appeal	384-390
Chapter 3 of the chief Public Prosecutor attached to the Court of Appeal	391-394
Title II -Proceedings prior to the hearing of and appeal case	395-401
Title III -Holding of sitting by the Criminal Court of Appeal	402-416
Title IV -of the judgements of the Criminal Court of Appeal	417-427
Title V -of irregular proceedings in Criminal Court of Appeal	428-433

Book VII

Of Recourse for Cancellation and Proceedings

In Criminal Court of supreme Jurisdiction

Title I -of recourse for cancellation	
Chapter 1 General provisions	434-447
Chapter 2 Detention for cancellation	448-454

Chapter 3 of the chief Public Prosecutor attached to the Court of supreme Jurisdiction	455-456
Title II -Proceedings prior to the hearing of a cancellation case	457-462
Title III -Holding of a sitting by the Criminal Court of supreme Jurisdiction	463-468
Title IV -of the judgement of the Criminal Court of supreme Jurisdiction	469-485
Book VIII	
Of Revision	486-501
Book IX	
Special proceedings	
Title I -Investigation into and trial of offences committed by Public Prosecutor or Judges	502-506
Title II -of challenge	507-524
Title III -Sending of a case to another court	525
Title IV -of restoration of proceedings, judgement or documents in Case of loss or destruction	526-531
Book X	
Of Execution, Prisons and Penal Certificate	
Title I -of Execution	532-545
Title II -of Prisons	546-552
Title III -of Penal Certificate	553-561
Book XI	
Of remission and commutation of senience	562-572
Book XII	
Of costs	573-593

ภาคผนวก ก

Draft Submitted by the Commission of Codification to the Minister of Justice
(December 1918)

Preliminary

Title I	Title, Commencement and Repeal
Title II	Definitions
Title III	Explanations

Division I

Actions

Title I	General Provisions
Title II	Penal Action
Title III	Civil Claim
Title IV	Counter-claim by the accused
Title V	Extinction of the right of actions in Criminal law

Division II

Competency

Title I	Competency for Preliminary Investigation
Title II	Competency for trial
Title III	Proceedings in some special cases
Title IV	Proceedings against Public Prosecutor or Judges
Title V	Challenge

Division III

Preliminary Investigation

Title I	General Provisions
	Chapter 1 Powers and duties of the Public Prosecutor and of his auxiliaries
	Chapter 2 Cases where the Public Prosecutor has to deal with an offence

- Title II Criminal warrants-arrests, imprisonment, searches
 - Chapter 1 Use and validity of criminal warrants
 - Chapter 2 Arrests
 - Chapter 3 Imprisonment
 - Chapter 4 Searches and attached articles
 - Chapter 5 Condition of prisoners in the course of the Preliminary Investigation
 - Chapter 6 Preventional, release-Bond and Bail
- Title III Proceedings of Investigation
 - Chapter 1 General rules
 - Chapter 2 Special rules in matter of Petty offences
 - Chapter 3 Special rules in matter of Flagrant offences
 - Chapter 4 Close of the Preliminary Investigation
 - I Cases where the offender is unknown or the accused has absconded
 - II Cases where there will be no prosecution
 - III Cases where there will be a prosecution
- Title IV Preliminary Proceedings in case of Private prosecution

Division IV

Proceedings before the Criminal Court of first jurisdiction

- Title I Summons of the accused before a Criminal Court
- Title II Hearings of a Criminal Court
 - Chapter 1 General rules
 - Chapter 2 Special rules in case of petty offences
 - Chapter 3 Special rules relating to interlocutory proceedings
 - I Proceedings when the accused fails to appear or cannot be found
 - II Preservation of order in court
 - III Disposition of interlocutory questions

Division V

Proceedings before the Upper Courts

- Title I Appeal
 - Chapter 1 General provisions
 - Chapter 2 Application for appeal
 - Chapter 3 Proceedings before the Criminal Court of Appeal
- Title II Cancelling by the Dika Court (Court of Supreme Jurisdiction)
 - Chapter 1 General provisions
 - Chapter 2 Petition for cancellation
 - Chapter 3 Proceeding before the Dika Court (Court of Supreme Jurisdiction)

Division VI

Evidence

- Title I General Provisions
- Title II Real evidence
- Title III Documentary evidence
- Title IV Oral evidence
 - Chapter 1 Different kind of witnesses
 - Chapter 2 Attendances of witnesses
 - Chapter 3 Examination of witnesses
 - I Examination in the course of the Preliminary Investigation
 - II Examination in the course of the trial
 - III Commence to the Preliminary Investigation and trial
 - Chapter 4 Experts and interpreters

Division VII

Judgments

- Title I Conditions for the Validity of criminal judgments
 - Chapter 1 General provisions
 - Chapter 2 Special rules for the judgments of the Criminal Court of Appeal

Chapter 3 Special rules for the judgments of the Dika Court (Court of Supreme Jurisdiction)

Title II Enforcement of sentences

Chapter 1 Enforcement

Chapter 2 Extinction of the right to enforce sentence

Chapter 3 Penal certificate

Division VIII

Nullities proceeding, Orders or Judgements

Title I General Provisions

Title II Void Proceedings, orders or judgments

Title III Voidable Proceedings, orders or judgments

Title IV Conficto on account of proceedings orders or judgements which are void or voidable

Division IX

Revision

Division X

Pardon, Commutation and Revision of punishments

CHULALONGKORN UNIVERSITY

Division XI

Criminal Costs

Title I Extent and payment of Criminal costs

Title II Liability for Criminal costs

Title III Reimbursement of Criminal costs by the person liable for them

Title IV Procedure in forma pauperis

ภาคผนวก รุ**Letter from Mr. Crosby to Mr. Buszard (3 August 1921)**

In writing this I have in mind especially the provisions relating to the conduct of Preliminary Investigations and to the power assigned to Public Prosecutors.

The Draft Criminal Procedure Code applies to the investigation of offences in the first resort the European Continental system under which extensive powers are granted to an examining officer of the “Judge d’ Instruction” type. As you are aware this system is foreign and even repugnant to British ideas, whilst it is equally unfamiliar to Siamese practice as existing neither. I have no wish, however to manifest prejudice and I recognize fully that in many non-British quarters the system in question is held to be the best for the purpose in view. But I do feel that it is not suited to the condition prevailing in this country. The “Judge d’ Instruction” should be a man endowed at once with considerable ability. Sound technical knowledge and absolute impartiality; if he is otherwise, the functions assigned to him may, and in the long run indeed must, work to the detriment of such persons as are brought before his charged with breaches of the criminal law. Under the Draft Siamese Criminal Procedures code the “Judge d’ Instruction” corresponds to the Public Prosecutor a class of official which is to be found here already, albeit with functions much less responsible than those allotted to it under the terms of the proposed enactment. All my experience tends to show that the average officer of this class is on the whole quite unfitted to exercise the duties now contemplated for him. Nor do I see any prospect of a sufficient number of suitable recruits being for the coming to the near future. It is difficult enough. As things are. To secure good men for the judicial bench in Siam. Without placing the Minister of Justice in the impossible position of having to obtain capable candidates for a second service (that of the Public Prosecution branch) which would demand a standard of efficiency and of integrity no whit less high than that required in the case of the judiciary itself. I am constrained. Therefore, to view with much apprehension any proposals having for their object the extension to Siam of the “Judge d’ Instruction” system. If only for the reason that there is no prospect of the machinery being available for its proper

application. If however, the unfortunate decision to adopt the system is ultimately reached, in spite of the above vital consideration. Then I would submit that every effort should be made to mitigate the disadvantages which must inevitably arise from it. In this connection I would draw your attention particularly to two highly important points

(1) Under the old system still in force an accused person must be brought before a Court of Justice within 48 hours after his arrest (in some cases 24). Or as soon thereafter as may be practicable. The Draft Criminal Procedure code assigns no time-limit to a Preliminary Investigation, nor does it compel the Public Prosecutor to send the accused to Court until the investigation has been closed. In other words an accused may be kept in custody without appearing in Court for as long a time as the Public Prosecutor may think fit. I need not dwell on the enormous instrument of oppression which this latitude places at the disposal of a Public Prosecutor who is incompetent, dishonest or actuated by motives of private revenge. In the more remote parts of the kingdom especially the danger here anticipated will by no means be theoretical; it is likely to be a very real and tangible one. I venture to regard it as essential that the Public Prosecutor in future, as now, should be obliged to bring an accused before the competent Court of Justice with all reasonable promptitude; the court in its discretion will then decide what delays may be accorded to the prosecution for the further preparation of its case.

(2) Section of the Draft Criminal Procedure Code stipulates as follows: "In the course of the Preliminary Investigation if the Public Prosecutor believes it necessary to manifest the truth. He may order that the accused under warrant of imprisonment be put in close confinement for a period not exceeding seven days" and "During the time of close confinement the accused shall be secluded both from sight of and communication with any co-prisoner or any person from outside and shall not be permitted to receive from private sources any food. Clothing or other necessaries of life or any letter, telegram, newspaper or book" Personally I object in principle to all attempts to "manifest the truth" by the application of coercive measures to the accused. Whilst, apart from the question of principle, I am confident

that Siam is not yet ready for the adoption of any such drastic method as the one indicated. If over it receives the sanction of Government cannot fail to lead to the needless infliction in many cases upon an accused who may perhaps finally be shown to have been innocent of what can be described not unfairly as a form of torture.

I feel strongly upon the two points to which I have referred. I will go so far as to say that. If a time-limit is not assigned for the production of accused persons in Court by the Public Prosecutor. And if the section above is not expunged the public interest will be so gravely jeopardised that it will be better to abandon the idea of premelegating a code of Criminal Procedure altogether.

I must that I shall not be misunderstood in writing as I have done. I should be sorry to be construed as having reflected in any way upon the learned authorities who have compiled the Draft Codes and for those labours I have the greatest respect. But it is one thing to devise legislation along lines which are suitable for European lands. Where the process of judicial and executive development has been going on for long years: it is quite another thing to think of applying such legislation to a country like Siam in which the same process has only lately begun and is still far from completion. Theory, however sound is not sufficient by itself: it must be allied to considerations of what may or may not be feasible under the special conditions of each particular case and I believe that most people with experience of Siam will concur in the general tenour of the observations which I have put forward in this letter.

ภาคผนวก ๗

Notice concerning the Criminal Procedure Codes of Ceylon and of Union of South Africa

These two codes are of recent date. The Criminal Procedure Code of Ceylon was enacted in 1888 and the Criminal Procedure and Evidence Act of the Union of South Africa was enacted in 1917 and come into operation on the First day January 1918. Both are framed in conformity with the general principles of the modern criminal procedure and with the oldest and the most renowned rules of the English Criminal Procedure concerning arrest, protection of individual liberty and examination; but the South African Code has tried obviously to make a kind of compromise between the English and the Continental laws, owing to the special conditions of that country.

Code of Criminal Procedure of Ceylon

Investigation- the part V of the code is entitled “Investigation of offences” and divided into two Chapters relating to the enquiries made by the police officers and the inquiries and to the statements made to Magistrates or Peace officers.

The investigation of offences in Ceylon is made by police officers or by inquirers.

The Police officer, say section 3, is a member of an established police force and includes the Inspector general; Superintendent, Inspectors, Sergeants and constable of police.

An Inquirer is a person appointed by the governor, by name of office, to be an inquirer for any area the limits of which shall be specified in the appointment (section 120)

Every enquiry relating to the commission of a cognizable offence. If given orally to an officer in charge of a police station or to an inquirer, shall be

reduced to waiting by him or under his direction and be read over to the informant etc. in the same way as provided in the Indian code. An “Information book” containing such enquiry is kept in order and up to date.

The Ceylonese policy for the Preliminary Investigation is that any above mentioned official who receives information relating to a criminal offence or suspects the same, shall forth with send a report to the Police Court having jurisdiction in respect of such offence or in the case of an officer in charge of a police station, to his own immediate superior, and shall processed in person to the spot. Investigate the facts and circumstances of the case add to take such measures as may be necessary for the discovery and arrest of the offender. But if it appear to him that there is no sufficient ground for entering on an investigation he is not bound to investigate the case.

Police officers or inquirer are empowered to examine witnesses; they may make search (section 122 to 126 inclusive). It is of interest to quote section 126 relating to what happens when such an investigation cannot be completed in 24 hours which reads as follows:

“126- if upon an investigation under this chapter it appears to the officer in charge of the police station or the inquirer that there is not sufficient evidence or reasonable ground suspicion to justify the forwarding of the accused to a Police Court, such officer or inquirer shall if such person is in custody release him on his executing a bond with or without sureties as such officer or inquirer may direct to appear if and when so required before a Police Court having jurisdiction to try or inquires into the offence”

Union of South Africa

Preparatory examination is made by a Magistrate who must be requested to do so by the local public prosecutor or any other person charged with the prosecution of criminal cases.

Such proceedings are not very far from the continental system in which the investigation is made by the “Judge d’ Instruction” who shall investigate on request of the prosecutor. But the great difference between the two system remains in the publicity of investigation. In the continental system the investigation made by the “Judge d’ Instruction” is made in the office of the Judge, privately. In the system of South Africa on the contrary and in conformity with the English principles of criminal procedure, the investigation seem to be public. We read in section 85 that a magistrate holding a preparatory examination may “direct that the proceedings be held with closed doors”.

The powers and duties of the examination magistrate are almost the same as those of enquirers in the Ceylon Code.

ภาคผนวก ฅ

Draft Code of Criminal Procedure (23 March 1933)

Content	section
Division I Preliminary	
Title I General provisions	1-11
Title II Competency to exercise an action	
Chapter 1 Penal action	12-19
Chapter 2 Civil Claim	20-26
Title III Competency	
Chapter 1 Enquiry	27-32
Chapter 2 Preliminary investigation and trial	33-36
Chapter 3 Challenge	37-46
Division II Process of Preparatory Enquiry	
Title I Preliminary	47-53
Title II Post Mortem Inquest	54-62
Title III Summons and Warrants	
Chapter 1 Summons	63-69
Chapter 2 Warrants	
Part 1 General rules	70-79
Part 2 Warrant of arrest	80-84
Part 3 Warrant of search	85-90
Part 4 Warrant of imprisonment	91-94
Title IV Arrestation, Search, Provisional release	
Chapter 1 Arrestation and detention	95-104
Chapter 2 Search and seizure	105-116
Chapter 3 Provisional Release and bail	117-134
Title V Proceedings of Enquiry	135-156
Division III Procedure before the court of first instance	
Title I Prosecution	
Chapter 1 General rules	157-166

Chapter 2 Rules for petty cases	167-169
Title II Proceedings in court	
Chapter 1 Preliminary investigation	170-177
Chapter 2 Trial	178-188
Title III Evidence	189-208
Chapter 1 General rules	189-194
Chapter 2 Oral evidence	195-199
Chapter 3 Documentary evidence	200-203
Chapter 4 Real evidence	204-205
Chapter 5 Experts and interpreters	206-208
Title IV Judgments	209-221
Division IV Appeal and Dika	
Title I Appeal	
Chapter 1 General rules	222-234
Chapter 2 Proceedings before the Appeal Court	235-239
Chapter 3 Judgment on Appeal	240-245
Title II Dika	
Chapter 1 General rules	246-256
Chapter 2 Judgment on Dika	257-259
Division V Enforcement of Judgment, costs and fees	
Chapter 1 Enforcement of Judgment	260-263
Chapter 2 Costs and fees	264-270
Division VI Pardon, Commutation of punishment	271-275

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นางสาววรรณชนนธ์ บรรณมาศ เกิดเมื่อวันที่ 22 กรกฎาคม พ.ศ. 2534 ที่ กรุงเทพมหานคร สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาจากโรงเรียนอัสสัมชัญคอนแวนต์ สำเร็จ การศึกษาปริญญานิติศาสตรบัณฑิต เกียรตินิยมอันดับสอง จากมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ปี การศึกษา 2556 ปัจจุบันกำลังศึกษาในหลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

